Garbis ALTINOĞLU

ALİA REVİZYONİZMİ ÜZERİNE

sun
YAYINCILIK

Garbis ALTINOĞLU — ALİA REVİZYONİZMİ ÜZERİNE

ALİA REVİZYONİZMİ ÜZERİNE TEZLER

Garbis ALTINOĞLU

Birinci Baskı: Eylül 1991
Baskı Gül Ofset

Piyerloti Cad. Dostlukyurdu Sok.
Yeşil Apt. 1/11 Çemberlitaş/İSTANBUL
Tel: 516 06 84

İÇİNDEKİLER

ARNAVUTLUKTAKİ SON GELİŞMELER
ÜZERİNE ÖNDÜŞÜNCELER 5
GİRİŞ 12
ALİA KLİĞİNİN KAPİTALİST EKONOMİK
REFORMLARI 23
ANTİ-PARTİ ALİA KLİĞİNİN
"DEMOKRATİK DEVRİMİ" 56
ALİA KLİĞİNİN "GERÇEKÇİ" DIŞ POLİTİKASI 87
SONSÖZ 120
DİPNOTLAR 130
EK-1 : Marksist-Leninist Partilerin Deneyimleri İncelenmeli
ve Ortak Savaşımımızın Güçlendirilmesinde
Kullanılmalıdır 136
EK-2 : Arnavutluk Emek Partisi'nin Seçim Kampanyasına
ve Gelecek Yasama Döneminin
Bütününe İlişkin Programı 153
EK-3 : Ramiz Alia'nın Arnavutluk'taki Son Yıkıcı Eylemler
Üzerine Konuşması 160

I. BÖLÜM

ARNAVUTLUK'TAKİ SON GELİŞMELER ÜZERİNE ÖNDÜŞÜNCELER

AEP, kuruluşundan bu yana, gerek Ulusal Kurtuluş Savaşı döneminde ve sosyalizmin çok güç koşullar altında inşası sürecinde ve gerekse emperyalistlere, Titoculara, Kruşçevcilere ve Çin revzyonistlerine karşı savaşım içinde sınanmış, olgunlaşmış ve çelikleşmiş bir partiydi. O, küçük, geri ve yoksul bir ülkenin işçi sınıfına ve halkına dayanan bir Komünist Partisi olmasına ve özellikle de Kruşçevcilerin zaferinden sonra Sovyetler Birliği'nde ve bir dizi Doğu Avrupa ülkesinde meydana gelen revizyonist karşı-devrimden sonra güçlü bir kapitalist-revizyonist kuşatma altına alınmasına karşın, yaşamının çeşitli kritik evrelerinde karşı karşıya geldiği olağanüstü zorluklardan yılarak oportünizm ve teslimiyet yoluna sapan dönekleri ve devrim kaçaklarını bünyesinden kararlı bir biçimde tasfiye etmesini, Marksist-Leninist ilkelere sımsıkı sarılarak özgücüyle inşa ettiği sosyalizm yolunda güçlü adımlarla yürümeye devam etmesini bilmişti. Uzlaşmaz, başeğmez ve ilkelerden ödün vermez tutumu ve devrimci ve Marksist-Leninist siyasal çizgisi nedeniyle çeşitli ülkelerin işçilerinin, ezilen halklarının ve devrimcilerinin sevgi ve saygısını kazanmış olan AEP, —haklı olarak— kendisinin ve ülkesinin fiziksel boyutlarıyla orantılı olmayan büyük bir tinsel otorite ve saygınlık edinmişti. Devrim ve komünizm düşüncesi ve eylemini tümden ve kalıcı bir biçimde yoketmek gibi gerçekleşmesi olanaksız bir düş peşinde koşan

emperyalizm ve dünya gericiliği, bağırlarına saplanmış bir diken olarak gördükleri AEP'ni ve ASHC'ni yollarından saptırmak, dize getirmek ve ezmek için ekonomik ablukadan siyasal yalıtıma, askeri tehditlerden ülke içinde karşı-devrimci çeteler örgütlemeye, ülke ve Parti içindeki ajanlarının komplo ve entrikalarından Yugoslav revizyonistlerinin ve Yunan gericilerinin saldırgan ve provokatif eylemlerine değin bir dizi anti-komünist etkinlik yürüttüler. Ancak, başında büyük Marksist-Leninist önder Enver Hoca yoldaşın bulunduğu AEP bütün bu uğursuz girişimleri boşa çıkardı ve bir elinde kazma, bir elinde tüfek olduğu halde sosyalizmi inşa eden Arnavutluk halkına uzak görüşlülük ve cesaretle önderlik etti.

Şimdiyse Arnavutluk'ta proleter diktatörlüğü ve sosyalizmin tüm kazanımları kapitalist restorasyon tehdidi altında bulunuyor. İlk ipuçları AEP'nin Kasım 1986'da yapılan 9. Kongresine Ramiz Alia'nın sunduğu raporda ortaya çıkan ve daha sonra aynı kişinin Arnavutluk Demokratik Cephesi'nin Haziran 1989'da yapılan 6. Kongresinde, AEP Merkez Komitesi'nin 1989 ve 1990 yıllarında gerçekleştirilen 8., 9., 10., 11. ve 12. Plenumlarında yaptığı konuşmalarda ve diğer yazı ve konuşmalarında sözde ülke yaşamının demokratikleştirilmesi, ekonominin daha rasyonel ve verimli hale getirilmesi ve ASHC'nin dış politikasının değişen koşullara uyarlanması vb. için önerdiği çeşitli önlemlerde anlatımını bulan revizyonist çizgi, 1990 Aralık'ında ve 1991 Ocak'ında Partinin önder rolünün, onun ülke yaşamına ve kitle örgütlerine yol gösterme hak ve yükümlülüğünün yadsınmasına, çok partililiğin kabul edilmesi ve burjuva ve küçük burjuva partilerinin kurulmasının yolunun açılmasına, serbest pazar ekonomisi adı verilen kaptalizmin ve üretim araçlarının özel mülkiyetinin kutsanmasına kadar vardı.

Arnavutluk'taki gelişmelerin detaylarını bilmemekle birlikte Marksist-Leninistlerin genel bir değerlendirme yapmaları ve sorunun özünü kavramaları olanaklıdır. Sözkonusu önlemlerin kendi içinde bütünlüklü bir paket oluşturdukları ve Enver Hoca döneminde izlenen Leninist-Stalinist çizgiden sağa, kapitalizme doğru köklü bir sapmaya denk düştükleri tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Marksist-Leninistlerin, kapitalist-emperyalist sistemin bugünkü son derece iğreti istikrarı ve güçlülük görüntüsünün yanısıra, Sovyet blokundaki

çöküşten paniğe kapılan ve dünyanın pek çok bölgesinde devrimci patlama öğelerinin hızla olgunlaşmakta olduğunu göremediği için komünizmin ilkelerini geminin bordasından denize atarak Batı Avrupa emperyalistleryle entegrasyon yolunu seçen AEP yönetiminin bu oportünist çizgisini olumlulamaları ve onamaları beklenemez. Tersine onlar, enternasyonalist görevlerini ancak, Arnavutluk'ta yaşananın bir kapitalist restorasyon süreci olduğunu açıkça dile getirmek, Arnavutluk işçi sınıfı ve komünistlerini bu ters gidişi durdurmak için harekete geçmeye çağırmak ve AEP yönetiminin gütmekte olduğu politikaların revizyonist karakterini sergileyip mahkum etmek suretiyle yerine getirebilirler.

AEP ve ASHC'nin; özellikle Sovyetler Birliği'nin zayıflaması ve gerilemesi nedeniyle ABD ve Batı Avrupa emperyalistleri karşısında daha uzlaşmacı bir çizgi izlemeye yöneldiği ve Doğu Avrupa'daki vb. etki alanlarını yitirmekte olduğu, Doğu bloku ülkelerindeki revizyonist sistemin çökmesi sonucunda burjuvazinin ve emperyalizmin sosyalizme ve Marksizm-Leninizme karşı ideolojik ve siyasal saldırısını daha da yoğunlaştırdığı ve dünya genelinde proleter devrimlerinin ve ulusal kurtuluş savaşımlarının göreli olarak zayıfladığı bir konjonktürden geçilmekte olduğu koşullarda eskisinden de zor günler yaşadığı doğrudur. Bu koşullarda AEP'nin somut durumu ve gelişmeleri hesaba katarak bazı taktiksel ödünler vermesi, bazı geri adımlar atması —örneğin, kitlelerin tüketim malı gereksinimlerini karşılamada, gününü doldurmuş bazı siyasal kısıtlamaları kaldırmada, kapitalist ve emperyalist ülkelerle ekonomik, diplomatik, kültürel vb. ilişkilerini geliştirmede vb. daha esnek davranması— anlayışla karşılanabilir ve karşılanmalıdır da (Tabii, bütün bunların, Arnavutluk komünistlerinin, işçi sınıfı ve halkının, çok yanlı emperyalist-revizyonist kuşatma ve saldırıya ve onun etkilerine karşı uyanıklığının artırılması, özellikle sağ ve liberal sapmalara, Marksizm-Leninizmi sulandırma ve proleter diktatörlüğünü zayıflatma yönündeki eğilimlere karşı ideolojik-siyasal savaşımın daha da yoğunlaştırılması eşliğinde yürütülmesi kaydıyla). Ancak, bundan ötesi kesinlikle kabul edilemez. Eğer AEP yönetimi, yapmakta olduğu gibi;

— Ne idüğü belirsiz ve sınıfsal niteliğinin vurgulanmasından özenle kaçınılan bir 'demokratikleşme' sloganını dilinden düşürmüyor

ve daha sonraki gelişmelerin de kanıtladığı gibi liberalizme ve burjuva ideolojisine karşı savaşım görevini bir kenara bırakıyor, bürokrasiye karşı savaşım ve kitlelerin rolünün arttırılması gerekçesiyle öne çıkardığı bu sloganı aslında proleter diktatörlüğünü zayıflatmak için kullanıyorsa,

— Partinin ülke yaşamının tüm alanlarında, devlet aygıtı ve kitle örgütleri üzerindeki yönetici ve yönlendirici rolünü ortadan kaldırmakla yetinmeyip burjuva çoğulculuğuna yönelerek çeşitli burjuva ve küçük burjuva partilerinin kurulmasına izin veriyor ve iktidarı bu anti-sosyalist partilerle paylaşmanın yolunu açıyorsa,

— Ekonomik gelişmeyi hızlandırmak, emekçilerin üretim etkinliğine ilgisini arttırmak ve teknolojik yenileşmenin temposunu hızlandırmak, yığınların sorumluluk bilincini yükseltmek vb. gerekçelerle maddi özendiricileri, yani daha çok para kazanma hırsını devreye sokuyor, merkezsel planlamanın rolünü büyük ölçüde azaltıyor, işletmelerin özerkliğini ilan ediyor, fiyat denetimlerini ve sübvansiyonları kaldırıyorsa,

— Yalnızca köylülerin bireysel olarak ekip biçtikleri alanın ve sahip olabilecekleri hayvanların sayısının arttırılmasını ve belirli üretim ve hizmet dallarında özel işletmelerin kurulmasını kabul etmenin ötesinde üretim araçlarının kollektif mülkiyeti ilkesinden vazgeçiyor ve serbest pazar ekonomisine, yani kapitalizme geçileceğini açıklıyorsa,

—Üretici güçlerin geliştirilmesi ve modern üretim tekniklerinden yararlanma gerekçesiyle emperyalist tekellerin Arnavutluk'ta kendi başlarına ya da Arnavutluk işletmeleriyle ortak olarak yatırım yapmalarını ve bu yatırımları yapan yabancı firmaların herhangi bir kapitalist ülkede sahip oldukları tüm hak, güvence ve ayrıcalıklara sahip olabileceğini kabul ediyorsa,

— Önceleri iki süper devletin sözde barış ve yumuşamadan yana olduklarını göstererek halkları aldatmak için oluşturdukları, ancak emperyalistlerarası güç dengelerinin değişmesi sonucunda, Batı Avrupa emperyalistlerinin kendi birliklerini pekiştirmenin ve Doğu Avrupa'yı yutmalarının bir aracı haline gelmiş bulunan AGİK sürecine, emperyalist Avrupa Topluluğu'na, IMF ve Dünya Bankası gibi

uluslararası emperyalist finans kuruluşlarına katılmak için can attığını gösteriyorsa,

— Proleter diktatörlüğünü ve sosyalizmi yıkmaya yönelik karşı-devrimci karışıklıkların —ki, bunların arkasında emperyalistlerin ve dünya gericiliğiin parmağı olduğu aşağı yukarı kesindir— gerçekleştirilmesine tuhaf ve anlaşılmaz bir hoşgörü gösteriyor ve bu türden etkinliklerin kitlelerin ve proleter diktatörlüğü aygıtının genel seferberliği sonucu acımasızca ve demirden bir yumrukla ezilmesini sağlamıyorsa,

— Ve dünya burjuvazisinin olduğu gibi tüm devrim kaçak ve döneklerinin, Troçkistlerin, sosyal demokratların ve her renkten revizyonistlerin boy hedefi olan büyük Marksist-Leninist önder Stalin'e karşı onyıllardır sürdürülmekte olan karşı-devrimci ve anti-komünist kampanyaya katılıyorsa o zaman işlerin yolunda gitmediği, AEP'nin Marksizm-Leninizm yolundan saptığı ve Arnavutluk'un bir kapitalist restorasyon tehlikesiyle yüzyüze geldiği açıktır.

AEP yönetiminin tuttuğu bu anti-Marksist yoldan geri döndürülememesi halinde Arnavutluk'ta nelerin yaşanacağını görmek için Sovyetler Birliği'nde nelerin yaşanacağını görmek için Sovyetler Birliği'nde ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde yaşananlara göz atmak yeterli olacaktır. Dünyanın bu bölgesinde büyük umut ve beklentilerle, serbest pazar ekonomisini (yani kapitalizmi) ve burjuva demokrasisini (yani tekelci burjuvazinin diktatörlüğünü) göklere çıkaran yaygın bir propaganda etkinliğinin eşliğinde yürürlüğe konan kapitalist ekonomik ve siyasal reformlar, buralarda kapitalist restorasyonun onyıllardır yolaçmış bulunduğu yıkımı daha da derinleştirmiş, bu ülkeleri maddi ve tinsel iflasın eşiğine getirmiştir. Bir zamanlar ABD ile dünya hegemonyası için yarışan Sovyetler Birliği, şimdi halkını doyurabilmek için Batılı emperyalistlerden yiyecek dilenmekte, büyük kentler de içinde olmak üzere ülkenin pek çok bögesinde besin maddelerini ve diğer gereksinim maddelerini karneye bağlamakta, perestroykanın iflasına bağlı olarak ülkede genel bir karamsarlık havası esmekte, uluslar ve milliyetler arasındaki çatışmalar ülkeyi dağılma noktasına sürüklemekte ve askeri diktatörlük tehlikesiyle yüzyüze gelen Sovyetler Birliği hızla bir devrim ortamına girmektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde de benzeri bir görünüm egemendir: Sovyetler

Birliği'nin sosyal-emperyalist hegemonyası altında ve revizyonist/sosyal-faşist tek parti diktatörlükleri eliyle sürdürülen sahte siyasal istikrarın sona ermesi, Doğu Avrupa halklarının zihinlerinde yaratılan yanılsamaları —1989 dönüşümünden sonra burjuva-demokratik bir cennette ve bolluk içinde yaşayacakları yanılsaması— tuzla buz etti. Zincirlerinden boşanan kapitalizm, emekçi yığınlara yoksulluk ve baskıdan başka bir şey getirmezken, bu bölgeyi ulusal çatışmaların, siyasal gericilik ve faşizm tehlikesinin artan emperyalist sömürünün, işsizliğin, ahlâksal yozlaşma ve çürümenin batağına boylu boyunca sokmuş bulunuyor. Kapitalist restorasyon yoluda ilerlediği sürece Arnavutluk'u bekleyen son da bundan başka bir şey değildir.

O halde Arnavutluk işçi sınıfı ve komünistlerinin, Parti yönetiminin ülkeyi ve sosyalizmin kazanımlarını korkunç bir tehlikeyle karşı karşıya getiren bu uğursuz gidişine dur demeleri, Arnavutluk'u kapitalizmin batağına sürüklemek isteyenlerin tümünü —isterlerse Partinin içinde, hatta başında bulunsunlar— acımasızca tasfiye etmeleri, emperyalistlerin, gericilerin ve onların ülke içindeki uzantılarının tüm komplo ve entrikalarını silahlı işçilerin ve Halk Ordusunun gücüyle tamamen ezip yerle bir etmeleri ve Arnavutluk'u yeniden Marks'ın, Engels'in, Lenin'in, Stalin'in ve Enver Hoca'nın şanlı yoluna geri döndürmeleri gerekiyor. Yalnızca işçilerin ve diğer emekçilerin değil, komünistlerin de Marksist-Leninist eğitimi ve çelikleşmesinin, burjuva ve küçük burjuva ideolojilerine karşı savaşımın kuşaklar ve kuşaklar boyu süreceği ve tam komünizme ulaşılana değin burjuvazinin —iktidardakiler de içinde olmak üzere— Komünist Partilerini doğrudan saldırı, revizyonist yozlaşma ve diğer yollarla ya da bunların bir bileşimi yoluyla altedebilmesinin olanaklı olduğu doğrudur. Ancak, başında Enver Hoca yoldaşın bulunduğu AEP'nin onyıllar boyunca gerek kendisini ve gerekse işçi sınıfını ve halkı çetin sınıf savaşımları içinde komünist ve enternasyonalist bir ruhla, sınıf düşmanlarına, gericiliğe ve revizyonizme karşı Leninist-Stalinist uzlaşmazlık ruhuyla eğittiği gözönüne alındığında Arnavutluk'ta devrimin ve komünizmin kızıl bayrağını yükseklerde tutmak isteyen Marksist-Leninist güçlerin gerek Parti içinde ve gerekse kitleler arasında güçlü rezervler ve dayanaklar bulabilecek durumda olduklarını ve bu gerilemenin önüne geçmek için savaşım vermekte

olduklarını düşünmenin yanlış olmadığına inanıyoruz. Emperyalistlerle elele etkinlik gösteren Kruşçevcilerin 1961'de Arnavutluk'a verdikleri kredileri, teknik yardımı ve Arnavutluk'la ticaret ilişkilerini kesmeleri ve Arnavutluk halkına, Emek Partisi yönetimini devirme çağrısında bulunmaları üzerine Enver Hoca şöyle demişti:

"Arnavutluk halkı ve Emek Partisi gerektiğinde ot yiyerek yaşayacak, ama kendilerini hiç bir zaman otuz gümüş akçaya satmayacaklardır. Onlar diz çöküp utanç içinde yaşamaktansa ayakta onurluca ölmeyi yeğlerler." Evet, Türkiye'nin ve bütün dünyanın sınıf bilinçli proleterleri Arnavutluk işçi sınıfının ve komünistlerinin zor zamanların zor kararlar, çelikten bir irade ve işçi sınıfının ve halkların devrimci savaşım potansiyeline sarsılmaz bir güven gerektirdiği bilinciyle hareket edeceklerine, Enver Hoca'nın dile getirdiği gibi gerekirse ayakta onurluca ölmeyi seçeceklerine ve Marksizm-Leninizm yolundan ayrılmayacaklarına inanıyor, güveniyor ve onlardan bunu bekliyorlar. Sapına kadar çürümüş olan kapitalizmin, emperyalizmin ve onların piçi revizyonizmin hiç bir geleceği yoktur. Gelecek, devrim ve komünizm için savaşan ve savaşacak olan proletarya ve halklarındır.

12 Ocak 1991

II. BÖLÜM

GİRİŞ

"Burjuva devrimleri, 18. yüzyılın devrimleri olarak, hızla başarıdan başarıya atılıyorlar, onların dramatik etkisi kendilerini de aşıyor, insanlar ve şeyler, elmasların parıltılarının cazibesine yakalanmıştır sanki, sık sık vecde gelmek, toplumun sürekli durumu olmuştur, ama bu devrimler kısa sürelidir. Çabucak, en yüksek noktalarına varıyorlar ve devrimin fırtınalı döneminin sonuçlarını soğukkanlılıkla ve ağırbaşlılıkla kendine maletmeyi öğreninceye kadar, uzun bir huzursuzluk toplumun yakasına yapışıyor. Buna karşılık, proletarya devrimleri, 19. yüzyılın devrimleri olarak, durmadan kendi kendilerini eleştirirler, her an kendi akışlarını durdururlar, yeni baştan başlamak üzere, daha önce yerine getirilmiş gibi görünene geri dönerler, kendi ilk girişimlerinin kararsızlıkları ile, zaafları ile ve zavallığı ile alay ederler, hasımlarını, salt, topraktan yeniden güç almasına ve yeniden korkunç bir güçle karşılarına dikilmesine meydan vermek için yere serermiş gibi görünürler, kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında boyuna, daima yeniden gerilerler, ta ki, her türlü geri çekilişi olanaksız kılıncaya ve bizzat koşullar bağırıncaya kadar:

Hic Rhodus, hic salta!*"

(Karl Marx, Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i)

*"Burada Rodos, burada atlamalısın!" ya da "İşte hendek, işte deve!" — "Hünerini göstermenin zamanıdır!" anlamında Latin atasözü.

Ramiz Alia, 6 Kasım 1990'da AEP Merkez Komitesi'nin 12. Plenum'unda yaptığı konuşmada, o sıralar hazırlanmakta olan yeni Anayasanın, 1976 Anayasa'sından hangi noktalarda farklı olacağını anlatırken üç temel konu üzerinde duruyordu. Bunlardan birincisi, Anayasadan, Arnavutluk Emek Partisi'nin devletin ve toplumun biricik yönetici gücü olduğunu belirten 3. maddenin, ikincisi Arnavutluk'a yabancı sermaye yatırımlarının yapılmasını ve yabancı firmalarla işbirliğine girilmesini yasaklayan 28. maddenin, üçüncüsü ise, ateizmi devlet normu olarak kabul eden ve dinsel tapınma yerlerinin açılmasını yasaklayan 37. ve 55. maddelerin kaldırılmasıyla ilgiliydi. Çok geçmeden, bu kutsal-olmayan üçlüyü, 1990 Aralık'ında siyasal partilerin kurulmalarının yasallaştırılmasıyla ilgili açıklama izledi. Aslında bu son "reform", AEP'nin yönetici rolünü sona erdirmeyi öngören Anayasa değişikliğinin doğal bir uzantısından başka bir şey değildi. 1976 Anayasa'sında gerçekleştirilen bu üç değişiklik ve 1990 Aralık'ında onlara eklenen dördüncüsü, Arnavutluk'ta meydana gelen altüst oluşun en özlü anlatımını sunmaktadırlar. AEP'nin yönetici rolüne son verilmesi, yani işçi sınıfının ve onun öncü birliğinin yönetici rolünden "özgürlük", yabancı sermaye yatırımlarına ve dışardan kredi alınmasına izin verilmesi, yani bürokratik burjuvaziye ve yeni burjuva öğelere işçi sınıfını ve diğer emekçileri emperyalist burjuvaziyle ortaklaşa sömürme "özgürlüğü" ve dinsel propaganda yapma özgürlüğü, yani işçileri ve diğer emekçileri din afyonuyla zehirleme ve gericiliğin ideolojik etkisini derinleştirme "özgürlüğü", siyaset, ekonomi ve ideoloji cephelerinde, kapitalizmin ve emperyalizmin kazanmış olduğu zaferin birbirini destekleyen ve tamamlayan üç simgesi, üç temel direği gibidir.

Enver Hoca döneminde, Arnavutluk işçi sınıfı ve halkı, kahraman AEP'nin önderliğinde sosyalizmi kurmanın, burjuvaziyi ve revizyonizmi her alanda ardarda ağır yenilgilere uğratmanın ve Marksizm-Leninizmin bayrağını yükseklerde tutmanın haklı gururuyla dolup taşıyorlardı. Şimdiyse, Alia kliğinin ihaneti nedeniyle ve aktif işbirliğiyle dörtbaşı mamur bir kapitalist düzen kurmak için emperyalizmle eşgüdüm içinde hareket eden burjuva ve küçük-burjuva gericiliğinin partileri ve diğer güçleri karşısında ideolojik ve örgütsel bakımdan silahsızlandırılmış ve elleri kolları bağlanmış durumdalar.

Enver Hoca döneminde, yabancı sermaye yatırımlarının ve yabancı sermaye ile işbirliğinin "yarar"larını savunanlar, olması gerektiği gibi, Anayurda ve sosyalizme ihanetle suçlanarak cezalandırılırlardı. Şimdiyse, yabancı sermaye ile işbirliğinin ve kapitalist-emperyalist sistemle kaynaşmanın "yarar"larını gece-gündüz sayıp dökmekten bıkmayanların başında Ramiz Alia ve ortakları geliyor.

Enver Hoca döneminde, AEP ve Arnavutluk halkı, dine, o "zehirli kara örümcek"e kitlesel kampanyalarla[1] desteklenen ağır darbeler indirmiş, emperyalizme ve revizyonizme karşı savaşımla yakından ilişkili olan dinsel ideolojiye karşı savaşımı, tüm sosyalizm tarihsel dönemi boyunca sürdüreceğini ilân etmişti.(*) Şimdiyse, revizyonist klik halkın gericiliğe duyduğu meşru öfkeyi dindirmek için olduğu gibi, sözde muhalif burjuva kliklerinin sokağa döktüğü karşı-devrimci güruhların tümüyle denetimden çıkmamaları için de Kilisenin uyuşturucu ve yatıştırıcı vaazlarından medet umuyor.[2]

Yalnızca devrime ve Marksizm-Leninizme değil, Arnavutluk'un bağımsızlığı ve ulusal özgürlüğüne de ihanet eden Alia ve ortaklarının ektiği tohumlar zehirli meyvelerini verdiler ve veriyorlar. Arnavutluk'un, iç ve dış gericiliğin entrika, komplo ve provokasyonlarının başarıya ulaşmasından sonra, komünist ve

---

(*) Burjuva-revizyonist propagandanın yaygınlaştırmaya çalıştığı kanının tersine, ve ateizmi ve dine karşı bilimsel bir tavrı yerleştirme çabalarına karşın, halkın tapınma özgürlüğüne ve dinsel inançlarına doğrudan ve zorlamaya dayanan bir müdahale asla sözkonusu değildi. Enver Hoca, Kasım 1982'de yaptığı bir konuşmada,

> "İnanmak ya da inanmamak kişisel bir haktır ve kurumsal bir sorun değil, bir vicdan sorunudur: din, hocaların, piskoposların ya da Roma'daki Papa'nın isteklerine ya da istençlerine göre empoze edilemez." diyordu. ('Work and Vigilance To Make the People's State Power Ever Stronger', Selected Works VI, s. 627) Enver Hoca'nın ve AEP'nin yaklaşımı, "Partinin amacı, sömürücü sınıflarla örgütlü dinsel propaganda arasındaki bağlantıyı bütünüyle yoketmek ve emekçi halkı dinsel önyargılardan gerçekten kurtarmaktır." diyen Lenin'in öğretisiyle uyum içindeydi. 1967'de Arnavutluk'ta başlayan dine, dinsel önyargılara ve

devrimci güçlerin —şimdilik de olsa— felce uğratılmış gözüktüğü bugünkü ortamda emperyalizmin çok yönlü denetimi ve egemenliği altına girmesi için elverişli koşullar oluşmuş bulunuyor. AEP'nin kötü ünlü Birinci Sekreteri, başından beri izlediği "Münih politikası"yla, bir yandan emperyalistlerin güdümündeki burjuva ve küçük-burjuva gericiliğini yüreklendirir ve desteklerken, bir yandan da AEP'nin onyıllar boyu savaşım içinde edindiği haklı saygınlığı kendi gerici amaçları için kullanarak ve Parti ve devletin kilit noktalarına kendi yandaşlarını yerleştirerek, komünist ve devrimci güçlerin toparlanmalarını ve kendisiyle aynı saflarda çarpışan burjuva ve emperyalist gericiliğe karşı etkili bir direniş örgütlemelerini önleyebildi. İkinci Dünya Savaşı öncesinde İngiliz Başbakanı Chamberlain, Nazi Almanya'sına karşı izlediği "yatıştırma" politikasıyla Alman emperyalistlerinin iştahını kabartmış, saldırganlığını kamçılamış, Avusturya, Çekoslovakya ve Polonya'yı yutmalarını sağlayarak Nazi sürülerini SB'ne saldırmaya özendirmişti. Arnavut Chamberlain'i ise, bir yandan devrimden ve komünizmden duyduğu korku nedeniyle elaltından kışkırttığı ve desteklediği burjuva ve küçük-burjuva gericiliğiyle gittikçe daha açık bir karşı-devrimci bağlaşma içine girerken, bir yandan da onunla klik çıkarları temelinde çatışmasını sürdürmekte ve burjuva ve küçük-burjuva gericiliğinin kendisini de bir kenara iterek iktidarı ele geçirmesinden korkmaktadır. O, burjuvazinin "cennet"inin çekiciliğine kapılarak yurtdışına gitmek isteyen herkese pasaport verileceğini ilan etti; ama bunu yetersiz bulan sokaktaki gericilik emperyalistlerin de desteğiyle "elçilik bunalımı" denen olayı örgütleyerek onu kapitalist karşı-devrim yolunda daha hızlı koşmaya zorladı. O, burjuvaziye ve emperyalizme bağlılığını göstermek için Stalin 'in heykellerini kaldırdı; ama bunu yetersiz bulan sokaktaki gericilik Enver Hoca'nın heykellerini yıkmaya girişti. O,

---

gerici geleneklere karşı hareket sırasında AEP kitlelerin ikna edilmesini esas aldı ve bu çizgiden sapılmasına izin vermedi. O günlerde yayımlanan bir MK direktifinde şöyle deniyordu:

> "Dinin kökleri çok derinlerdedir. O, yüzyıllar öncesinden bugüne gelen ve çok uzun süre yaşayan ve etkilerini sürdüren geri geleneklerle binlerce iplikle içiçe dokunmuş ve bağlanmıştır." (**History of the Party of Labour of Albania**, s. 438)

kapitalizme geri dönüş sürecini hızlandırmak ve burjuva parlamentarizminin temellerini atmak için sendikaları ve diğer kitle örgütlerini AEP'nden bağımsız örgütlere, ayrı ayrı siyasal partilerin embriyonlarına dönüştürdü; ama bunu yetersiz bulan sokaktaki gericilik çeşitli gösteri ve yürüyüşlerle siyasal partilerin tümüyle yasallaşmasını sağladı.

Burjuva ve küçük-burjuva gericiliğinin yarı-gizli yardakçısı ve kapitalist restorasyonun ikiyüzlü mimarı Alia, koltuğunu, komünizm ve sosyalist yurtseverlik ruhuyla eğitilmiş Arnavutluk işçi sınıfı ve kooperativist köylülüğünün, karşı-devrimin diğer Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi güçlü bir kitle temeli edinmesine izin vermemeleri ve Enver Hoca'nın ve onun AEP'nin anısına duydukları derin bağlılık sayesinde koruyabildiğini, bu olmasaydı azgın siyasal gericiliğin kendisini ve revizyonist kliğini çoktan başından defetmiş olacağını acaba kavramış mıdır? Bunu tam olarak bilemeyiz. Ama şu kadarı kesindir: AEP'nin uzun devrimci savaşım ve sosyalist inşa yılları boyunca biriktirdiği moral sermayeyi bir kaç yılda har vurup harman savuran bu dönek ve ortakları, emperyalist burjuvaziye ve iç gericiliğe, başka hiç bir gücün sunamayacağı paha biçilmez hizmetler sunmuş, Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının burjuva ve emperyalist gericiliğe duyduğu meşru öfkeyi saptırma ve devrimci kitleleri yatıştırarak karşı-devrimin atakları karşısında hareketsiz kılma onursuz görevini üstlenmiş, adeta bir paratoner işlevi görmüşlerdir. Ramiz Alia, Enver Hoca'nın heykellerinin yıkılınası üzerine 23 Şubat 1991'de Tiran Radyosu'nda yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"Ancak bir vandalizme aynı yöntemle değil, halkın örgütlü gücüyle yanıt vermeliyiz. Mantıksızlığa mantıksızlıkla karşılık vermemeliyiz. Bu yüzden sizlerden kendinizi tutmanızı, sağlıklı uslamlamada bulunmanızı ve yapılacak her şeyde ulusal sorumluluk duygusuyla davranmanızı rica ediyorum."(3) Aslında Enver Hoca'nın 1968'de, SB ve Doğu Avrupa'nın eski halk demokrasisi ülkelerinde iktidarda bulunan revizyonist klikler ve o ülkelerin işçi sınıfları için söyledikleri, Alia kliği ve Arnavutluk işçi sınıfı için de aynen geçerlidir. Enver Hoca şöyle diyordu:

"Revizyonistleri dehşete düşüren şey, işçi sınıfının sınıf düşmanlarına karşı uyanıklığı ve meşru şiddetidir. Sadece güç ve şiddet

onları yenebilir; revizyonistlerin iktidarda olduğu ülkelerde sosyalizmin ve komünizmin bugün içine düşürüldüğü bu yıkım durumundan kurtarılmasının tek yolu güç ve şiddet kullanmaktır. Bu ülkelerde proletarya devriminin alevlerinin yeniden tutuşturulması ve körüklenmesi, kurtuluşun olmazsa olmaz tek yoludur."(4)

Tepedeki ihanet nedeniyle gafil avlanmış olan Arnavutluk komünistleri, ülkelerinin kapitalizmin batağına sürüklenmesini ve emperyalistlerin önemsiz bir yarı-sömürgesi durumuna gelmesini, ancak Alia kliğini AEP'nden defetmek ve Partiyi revizyonist pislikten bütünüyle arındırmak, ya da eğer bu olanaklı değilse, işçi sınıfının devrimci ve M-L öncü birliğini yeni baştan oluşturmak ve emperyalizm tarafından desteklenen burjuva ve küçük-burjuva gericiliğini ve onların revizyonist yardakçılarını proleter devriminin ve proleter diktatörlüğünün meşru şiddetiyle ezmek ve demirden süpürgesiyle süpürüp atmak suretiyle engelleyebilirler. Enver Hoca'nın ve onun şanlı AEP'nin eğittiği Arnavutluk işçi sınıfı ve kooperativist köylülüğünün devrimci ve komünist birikimi ve yurtsever gelenekleri, dünya proletaryası ve halklarının güven ve desteği onlardan yanadır.

Ramiz Alia ve kliğinin politikalarının Arnavutluk'u nereden nereye getirdiğini kendi ağızlarından dinlemek, devrimin ve sosyalizmin kazanımlarının nasıl yerle bir edilmekte olduğunu görmek, acı ve üzüntü verici de olsa öğretici olacaktır. Örneğin, dönek kliğin şefi AEP MK'nin 10. Plenum'unda şunları söylüyordu:

> "Kitlelere, çok değil, yalnızca 45 yıl önce nüfusun yüzde 85'i okuma yazma bilmezken bugün gençlerin yüzde 75'inin orta öğrenim kurumlarına devam etmekte olduğunu anımsatmak hiç de gereksiz değildir. 1945'te Arnavutların ortalama yaşam beklentisinin 38 yıl olduğu unutulmamalıdır. Bu rakam şimdi 70 yılın üzerindedir. Yalnızca 25 yıl önce Arnavut kadınları ve kızları ikinci sınıf insanlar olarak görülmekteydiler. Şimdi öğretmenlerin ve doktorların yüzde 60'ından fazlası kadın ve kızlardan oluşmaktadır.(*) Arnavutluk'ta işsizlik, uyuşturucu kaçakçılığı,

(*) Alia, AEP'nin 1967'de kadınların tam kurtuluşu hareketini başlatmasına değiniyor. Fourier'ye gönderme yaparak,

"Belirli bir toplumda kadınsal kurtuluşun derecesinin, genel

toplumsal eşitsizlik ya da ulusal baskı yoktur. Ülke, köleleştirici borçlar ve zincirler olmaksızın gelişmekte ve ilerlemektedir. Halk, kendi Anayurdunda özgür ve egemendir. Hiç bir geçici güçlük ya da kıtlık, halkın sosyalizm koşulları altında elde ettiği başarıları gölgeleyemez." (5) Tabii o bunlara sosyalist Arnavutluk'un adını yücelten diğer pek çok başarıyı ve başta iki süper devlet gelmek üzere tüm emperyalist devletlere ve dünya gericiliğine meydan okuyan Arnavutluk Emek Partisi ve halkının kazandığı haklı saygınlığı da ekleyebilirdi. Peki, ya şimdi durum nedir? Kasım 1990'da yapılan AEP MK'nin 12. Plenum'unda konuşan Ramiz Alia şöyle diyordu:

"Ülkenin bugünkü ekonomik durumunun eksiksiz bir nitelendirmesi yapılacak olursa, onun, olağanüstü durumun eşiğinde olduğu kabul edilmelidir. Ücret fonu ve perakende malların dolaşımı dışında ekonominin bütün temel göstergeleri geçen yılın düzeyinin altındadır. Mali işleyişimizde hiç bir zaman görülmemiş olan, devlet bütçemizin bilançosundaki bir açıktan

---

kurtuluşun ölçüsü..." (**Kadın ve Aile**, s.121) olduğunu söyleyen Engels'in öğretisine uygun olarak davranan ve kuruluşundan bu yana kadının kurtuluşunu sömürüye dayanan sınıflı toplumun yıkılışı ve sosyalizmin inşası süreciyle kopmaz bir bağlantı içinde ele alan AEP, bu tarihte, kadınları toplumsal ve siyasal yaşama, erkeğin eşiti olarak katılmaktan alıkoyan tüm geri gelenek ve önyargılara karşı, geniş kadın kitlelerinin de aktif olarak katıldığı büyük bir kampanya başlatmıştı. Arnavutluk kadını, sosyalizmin inşası sürecinde gerçek kurtuluşu yönünde çok büyük mesafeler katetti. 1944'te yüzde 90'ından fazlası okuma yazma bilmeyen ve toplumsal ve siyasal yaşamın hemen hemen bütünüyle dışında tutulan kadınlar 1990'da AEP üyelerinin yüzde 33'ünü, işgücünün yüzde 47'sini, her düzeyden tüm okul öğrencilerinin yüzde 48-50'sini, üst düzey kadroların yüzde 37'sini, orta düzey kadroların yüzde 47'sini, halk konseyleri üyelerinin yüzde 40'ını ve yargıçların yüzde 30'unu oluşturuyorlardı. ABD Kongresi'nin üyelerinin —1990'da— yalnızca yüzde 4'ü kadınken, Arnavutluk'ta Halk Meclisi'nde yer alan milletvekillerinin yüzde 30'u kadındı. Bu rakamlar, olağanüstü zor ve elverişsiz koşullar altında da kurulsa, sosyalizmin kapitalizmden ne denli üstün bir toplumsal sistem olduğunu açıkça göstermektedir.

kaçınmak için yatırımlarımızda ve diğer harcamalarımızda yüzmilyonlarca lek tutarında bir indirim yapmak zorunda kaldık. Bizim kendi propagandamızda bile herkesin yeni yönetmeliklerin uygulanmasından kendisinin ne kazanacağını hesapladığı, fakat çok az kişinin toplum için üretimi arttırmak amacıyla kafa patlattığı bir psikolojik iklim yaratılmış bulunuyor." (6)

Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının, devrimci ve sosyalist kazanımlarını bir kaç dolar, mark ya da liret karşılığında emperyalistlere satmaya koyulmuş ve kan ve terle ve bitmez tükenmez çabalarla kurulmuş ve savunulmuş olan proleter diktatörlüğünü yıkmaya girişmiş olan bu hain, yakındığı sonuçların kendi revizyonist kliğinin politikalarının ürünü olduğunu sanki hiç kavramamış ya da unutmuştur! Ama ekonominin durumunda meydana gelen olumsuz gelişmelerden daha önemlisi, işçi sınıfının ve halkın revizyonist ihanet nedeniyle devrimci bir önderlikten yoksun bırakılması, eskiden kılını kıpırdatmaya cesaret edemeyen karşı-devrimin ülkede doludizgin at koşturur hale gelmesi, kapitalist-emperyalist sistem karşısında gösterilen teslimiyet sonucunda Arnavutluk halkının devrimci gurur ve özgüveninin büyük ölçüde sarsılmış ve AEP ve Arnavutluk'un dünya proletaryası ve halkları katında sahip olmuş olduğu saygınlığın yitirilmiş olmasıdır.

Arnavutluk'ta yaşanan trajik gelişmeler, kapitalist-emperyalist kuşatma altında kapitalizmden komünizme geçiş/sosyalizmin inşası sürecine ilişkin Marksist-Leninist ilkeleri ve bu ilkeler ışığında tarihsel deneyimlerden çıkarılmış bulunan dersleri bir kez daha doğruladı. Eğer sosyalist bir ülkede proleter diktatörlüğü ve onu yöneten Komünist Partisi Marksizm-Leninizmden uzaklaşır, burjuvazi, emperyalizm ve revizyonizme ilişkin gerici hayaller beslemeye başlar ve iç ve dış sınıf düşmanlarının baskısına boyun eğerek bu anti- komünist güçlere karşı oportünist bir hoşgörü göstermeye koyulur, tüm karşı-devrimci girişimleri işçiler ve diğer emekçilerle birlikte demirden bir yumrukla ezmede duraksar, bürokrasiye, liberalizme ve burjuva ideolojisinin tüm biçim ve belirtilerine karşı kararlı ve sürekli bir savaşım yürütmez, sosyalizm tarihsel dönemi boyunca sınıf savaşımının toplumsal gelişmenin başlıca itici gücü olduğunu unutur, diktatörlüğün yöneticisi olan Partiyi gerek ideolojik ve gerekse örgütsel bakımdan kesintisiz bir biçimde geliştirip güçlendirmez, sosyalist üretim ilişkilerini ve

sosyalist demokrasiyi durmaksızın geliştirerek kararlı bir biçimde komünizm doğrultusunda ilerlemez, sosyalizmin inşası ve proleter diktatörlüğünün savunulması davasını kapitalist ve emperyalist boyunduruk altındaki proletaryanın ve halkların devrim ve kurtuluş savaşımlarına kopmaz bağlarla bağlamaz ve geleceğin sosyalizme ve komünizme ait olduğuna ilişkin bilimsel inancın sarsılmasına izin verirlerse, işte o zaman, dünya ölçeğinde işçi sınıfından daha güçlü olan burjuvazi şu ya da bu yolla proleter diktatörlüğünü yıkacak ve yitirdiği iktidarı yeniden ele geçirecektir. Bilimsel sosyalizmin klasiklerinin de vurguladığı gibi, kapitalizmden komünizme geçiş, zorunlu olarak uzun süreli, çetin, zigzaglarla, ilerleme ve geri çekilmelerle dolu bir süreç olacaktır. İnsanlık tarihinin bu en büyük devriminin, Marks ve Engels'in, insanlığın tarih-öncesinin sona erip tarihinin başlaması olarak adlandırdıkları bu en önemli nitel sıçramasının böyle olmasında şaşılacak bir yan olmadığı açık olmalıdır. 'Köln Komünistlerinin Yargılaması Üzerine Açıklamalar' adlı yazısında Marks işçilere şunları söylüyordu:

> "Sadece varolan ilkeleri değiştirmek için değil, ama aynı zamanda kendi kendinizi değiştirmek, siyasal iktidarı sürdürecek yeteneğe sahip olabilmek için, onbeş, yirmi, elli yıl süren iç savaşlar ve uluslararası savaşlardan geçeceksiniz." (7) 19. yüzyılın ikinci yarısındaki ve 20. yüzyılın ilk onyıllarındaki proleter sınıf savaşımlarının ve proleter devrimlerinin deneyimini inceleyen Lenin ise aynı konuda şöyle diyordu:

> "Kapitalizmden komünizme geçiş tüm bir tarihsel dönemi kapsar. Bu dönem kapanmadığı müddetçe, sömürücüler kaçınılmaz olarak bir restorasyon umudu beslerler ve bu **umut** restorasyon **denemelerine** dönüşür." (8)

Yugoslav revizyonizmini, Sovyet modern revizyonizmini, Avrokomünizmi, Çin revizyonizmini vb. Marksist-Leninist bir analiz ve değerlendirmeye tabi tutmuş, bu revizyonist akımların tümüne karşı dişediş bir savaşım vermiş ve modern revizyonist ihanetten gerekli dersleri çıkarmış bulunan AEP ve onun büyük önderi Enver Hoca'nın yönettiği Arnavutluk işçi sınıfı ve halkı bir dizi engeli ve güçlüğü altederek Arnavutluk'ta sosyalizmi inşa ettiler. Onlar bu alanda Alia ve

benzeri döneklerin ve emperyalistlerin bile yadsımaya cesaret edemediği çok önemli başarılar elde ettiler. Ama elde edilen tüm bu başarılara ve kaydedilen tüm ilerlemelere karşın kapitalist restorasyon tehlikesinin hiç bir zaman bütünüyle ortadan kaldırılamayacağını bilen Enver Hoca, Partiyi ve halkı bu konudaki uyanıklıklarını artırmaları için pek çok kez uyarmıştı. Örneğin o, 1975'te şöyle diyordu:

> "Sosyalizm yalnızca dışardan gelen tehlikelere değil, fakat aynı zamanda içerden gelen tehlikelere, yalnızca devrilmiş bulunan burjuvazi ve ağaların saflarından çıkan deklase öğelerden gelen tehlikelere değil, fakat aynı zamanda üzerinde sosyalizmin inşa edildiği burjuva ve küçük burjuva kalıntılarca kirletilmiş toprağın doğurduğu yeni burjuvazinin öğelerinden gelen tehlikelere de hedef olduğu için bu inşa, güçlüklerle karşılaşmaksızın gerçekleştirilemez. Bu yeni burjuvazi saflarımızda, tıpkı temiz bir buğday tarlasındaki ayrık otları gibi boy verebilir. Burjuvaca düşünme ve davranma yolunu tutan bu insanlar Partinin adının arkasına saklanır ve sözde proletaryanın diktatörlüğünü, kendi liberal-burjuva düşüncelerinin gelişmesi için en geniş ve yaygın ortamın yaratılmasının ve kişisel kazanç elde etmelerinin koşullarının oluşturulmasının yararına çarpıtmak için kullanırlar. Eğer proleter diktatörlüğü bu belirtilere karşı sert ve acımasız bir savaşım vermezse, o zaman ülkemizde kapitalizmin restorasyonu tehlikesiyle burun buruna geliriz." [9] Ne yazık ki, Arnavutluk komünistleri O'nun ölümünden sonra Enver Hoca'nın militan, boyuneğmez ve kararlı komünist çizgisini izleme başarısını gösteremediler. O'nun uyarılarını yeterince dikkate almadılar ve O'nun yönettiği AEP'nin yapıtının, başını ABD emperyalistlerinin çektiği kapitalist-emperyalist sistemin ideolojik bombardımanı ve güç gösterisi karşısında paniğe kapılarak beyaz bayrak çeken bir dönekler kliğince ayaklar altına alınmasına engel olamadılar. Ama elbette ki bu olumsuz gelişmeler, Enver Hoca'nın önderlik ettiği AEP'nin ve Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının Marksizm-Leninizmin, devrimin ve sosyalizmin savunulmasında ve yüceltilmesinde oynadıkları değerli rolün önemini zerrece azaltmaz; onların dünya proletaryası ve halklarının savaşımına vermiş olduğu çok yönlü desteğin önemini gölgeleyemez.

Dünyanın dörtbir yanındaki Marksist-Leninistler, Arnavutluk deneyimini de, tıpkı daha önceki diğer sosyalizm deneyimleri gibi devrimci ve komünist bir bakış açısıyla inceleyecek, Emek Partisinin revizyonist yozlaşmasına ve Arnavutluk'ta kapitalizmin restorasyonuna yol açan süreçleri Marksist-Leninist bir analiz ve değerlendirmeye tabi tutacaklardır. Kuşkusuz bu analiz ve değerlendirme çalışması, proletaryanın her yenilgisi ya da yarı-yenilgisinde ağlamaklı hale gelen, yakınan ve karamsarlığa kapılan devrimci ve demokrat küçük burjuvazinin nihilist bakış açısıyla, masabaşı devrimcilerinin ve "sosyalist" burjuva aydınlarının sosyalizme ve komünizme götüren sözde hatasız ve garantili bir yol bulma, kapitalist restorasyonu kesinkes engelleyecek mucizevi ve fantastik formüller keşfetme anlayışıyla, sosyalizmin ancak kapitalizmin biçimlendirdiği ve bir anlamda bozduğu insan malzemesiyle inşa edilebileceğini unutarak yapılamaz ve yapılmamalıdır. Devrimi ve Marksizm-Leninizmi savunma kisvesi altında sunulmaya çalışılsa da, "Yeni tohumların cılızlığı üzerine yapılan acı alaylar, aydın insanların ucuz şüphecilikleri vs. bütün bunlar, proletaryaya karşı sınıf savaşı yöntemlerinden ve kapitalizmin sosyalizme karşı savunulmasından başka bir şey değildir." (Lenin) Rusya halklarının ve Doğu Avrupa halklarının olduğu gibi, Arnavutluk halkının da devrim ve sosyalizm uğruna harcadığı olağanüstü çabalar, yaptığı inanılmaz özveriler ve döktüğü kan ve ter selleri asla boşa gitmemiştir. İnsanlığın sınıfsız topluma ulaşma uğrunda bugün yürüttüğü ve yarın da yürütmeye devam edeceği çabalar, geçmişte yaşanan devrim ve sosyalizm deneyimlerinin birikimleri üzerinde yükselecek ve kuşku yok ki daha ileri ve çok daha ileri noktalara varacaklardır.

Nisan 1991

III.BÖLÜM

ALİA KLİĞİNİN KAPİTALİST EKONOMİK REFORMLARI

Alia kliğinin teori ve pratiğinin temeli ve asıl içeriği, onun, Arnavutluk'un Kurtuluş'tan bu yana izlediği sosyalist inşa çizgisine yönelik üstü örtülü ve sinsi eleştirileri temelinde uygulamaya koymaya giriştiği kapitalist ekonomik reformlardır. Bütün oportünistler ve revizyonistler gibi, kızıl bayrağa kızıl bayrak sallayarak saldıran Ramiz Alia, bir yandan ikiyüzlü bir biçimde Marksizm-Leninizmi ve Enver Hoca'nın yönettiği AEP'nin geçmiş siyasetlerini savunur gözükürken, bir yandan da "doğmatizme ve tutuculuğa karşı çıkma", "yeni koşulları dikkate alma" ve "Marksizm-Leninizmi geliştirme" gibi tipik liberal ve revizyonist klişelerin arkasına saklanarak Marksizm-Leninizme ve Enver Hoca'nın yönettiği AEP'nin Marksist-Leninist çizgisine kara çalmaya girişmektedir. Alia kliği, ilk belirtileri AEP'nin 1986'da yapılan 9. Kongresi'nde ortaya çıkan ve zamanla, özellikle AEP Merkez Komitesi'nin 1989-90 yıllarında yapılan 8., 9., 10., 11., 12. Plenum'larında Ramiz Alia'nın yaptığı konuşmalarda gittikçe daha detaylı, açık ve sistemli bir biçimde dile getirilen "reform" önerilerini, Arnavutluk'un ulaşmış bulunduğu sosyo-ekonomik gelişme düzeyinin özelliklerine dayandırmaya çalışmaktaydı.(*) Örneğin, Ramiz Alia AEP

(*) Arnavutluk hükümeti daha 1988'de, hatta ondan önce, üretimin arttırılmasını ve işletmelerin ekonomik verimliliğinin yükseltilmesini

MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

"Ülkenin ekonomik durumu evrilmiş, halkımızın ideo-kültürel hazırlığı daha yüksek bir düzeye erişmiş, zengin bir deneyim birikimi yapılmış ve ekonomik özneler arasındaki ilişkiler istikrarlı bir hale gelmiş olduğundan geniş bir cephe boyunca değişikliklere gidiyoruz." (10) Gene O, 12. Plenum'da yaptığı konuşmada şunları belirtiyordu:

"Karşı karşıya olduğumuz görevlerin gerçekleştirilmesi, toplumumuzun bütün güçlerinin seferber edilmesini gerektiriyor. Partinin çalışması, önlemlerin doğru bir biçimde anlaşılması ve seferberlik düzeyinin yükseltilmesi sorunu üzerinde yoğunlaştırılmalıdır. **Bu çalışma, Partinin hali hazırda toplumsal etkinliğin değişik alanlarında girişmiş olduğu reformların, bugünkü gelişme evresince dayatıldığını açıklamalıdır...** Bu reformları zorunlu kılan, ülkenin daha da gelişmesi, tekniksel ve teknolojik yenileme ve üretimin yoğunlaşması sürecinin derinleşmesidir." (11) Ona göre, artık ülke yeni bir gelişme evresine, yani yoğun gelişme evresine girmektedir. Alia, 'Yeni Ekonomik Mekanizma' da denen bu ekonomik "reform"lara, ekonominin yönetiminin, ülke yaşamının ve Parti yaşamının "demokratikleşmesi"nin, bürokrasiye, tutuculuğa ve doğmatizme karşı savaşımın yükseltilmesinin, komuta ve yönetim yöntemlerinden "ekonomik" yöntemlere geçişin eşlik etmesi

---

sağlamak amacıyla maddi özendiricileri devreye sokmaya çoktan başlamıştı bile. 1988 başlarında **Zeri i Popullit**'te bu önlemlerin,

"Hepsinden önce kilit sanayilerde ekonomik araçlarla işçilerin kazançlarını arttırmayı, böylece kollektif ve birey olarak toplum yararlarının daha iyi bir bileşimini sağlamayı amaçla"dığı belirtiliyordu. (Aktaran A. Gialobazzi, 'Arnavutluk Yeni Yaklaşımlar Arıyor', **Dünyaya Bakış**, Eylül 1989, s. 26) **Zeri i Popullit**'e göre, işletme yöneticileri için özel bir özendirme fonu kurulmasını içeren bu önlemler, yeni buluşlar ve rasyonelleştirmeler yapanların, plan hedeflerine ulaşan ve onları geçenlerin ödellendirilmesinin yanısıra, fabrika yöneticilerinin sosyo-kültürel gereksinimlerinin karşılanmasını da öngörüyordu.

gerektiğini ileri sürmekte ve tüm bu ekonomik ve siyasal önlemlerin, Enver Hoca'nın 1972'de Mat'da yaptığı ve özü "Sosyalizm, Partinin bilinçlendirdiği kitlelerce inşa edilir" tümcesiyle anlatılan konuşmada dile getirdiği düşüncelerin bir açılımı ve devamı olduğunu söylemekte, sözü edilen ekonomik "reform"larınsa "sosyalist ekonomi politik bilimine değerli bir katkı" ve "ekonomi alanında gerçek bir devrim" olduğunu savunacak denli ileri gitmektedir. Görüldüğü gibi, bay Sekreter oldukça iddialıdır!

Sözü edilen ekonomik "reform"lara yakından baktığımızda neler görüyoruz? Ramiz Alia'nın sözünü ettiği ekonomik "reform"larla ilgili olarak, o zaman başbakan olan Adil Çarçani, 7-8 Mayıs 1990'da Halk Meclisi'ne "Ekonomik Mekanizmanın İyileştirilmesi Üzerine" adlı bir rapor sunmuştu. O, bu raporun giriş bölümünde şunları söylüyordu:

> "Kabul etmekte olduğumuz önlemler kısmi düzeltmeler değiller. Onlar, ekonomik mekanizmada, kesintisiz büyüme sürecindeki yoğun bir ekonominin gereklerine karşılık veren geniş kapsamlı özsel değişikliklerdir. Bu önlemler, üretimin ve üretim verimliliğinin artışına, emeğin sosyal üretkenliğinin büyümesine ve kendi gelirlerinin çoğalmasına maddi açıdan daha fazla ilgi duymalarına yol açarak emekçilerin rolünü arttırır ve ekonominin yönetimine doğrudan katılımlarının ve inisiyatiflerinin düzeyini yükseltir." (12)(*) Merkezsel planlamanın rolünün azaltılması, işletmelerin özerkliklerinin her alanda arttırılması, üretim araçlarının özel mülkiyetine kapıların açılması, maddi özendiricilerin egemen kılınması, emperyalist burjuvazinin borçlar ve yatırımlar yoluyla

---

(*)- Ramiz Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada, "Adil yoldaşın, sunduğu raporunda çok iyi bir şekilde işaret ettiği gibi, bu önlemlerin özü, ekonominin verimliliğinin güçlendirilmesi, **işletmelerin özfinansmanının, onların emekçilerinin plan hedeflerinin ötesinde gerçekleştirilen kârların dağılımından pay almalarının**, planların gerçekleştirilmesi sırasında merkezselcilikle tabanın yetkileri arasında, zamanımızın gerektirdiği ilişkilerin kurulmasının, fiyatları değerlere yakınlaştırarak ekonomi ve pazar yöntemlerinin rolünü arttırmanın **koşullarını yaratmaktır**" diyordu.

Arnavutluk işçi sınıfını ve halkını sömürmesine olanak tanınması, ücretler ve aylıklar arasındaki makasın açılması gibi, bilinen öğeleri içeren sözkonusu kapitalist ekonomik reformların "yeni" ve "devrimci" hiç bir yanının olmadığı, Alia ve ortaklarının, kitlelerin rolünün arttırılmasından ve emekçilerin inisiyatifinin geliştirilmesinden kastettiklerinin, kapitalist çıkar güdüsünün ve bireysel kazanç hırsının kamçılanmasından öte bir anlam taşımadığı açıktır. Bu dönekler kliğinin "ekonomi alanında gerçek bir devrim" olarak yutturmaya çalıştıkları şey, Tito'ların, Kruşçev'lerin ve Gorbaçov'ların bayatlamış reçetelerinin ve kapitalist karşı-devrimlerinin Arnavutluk koşullarına uyarlanmış biçimlerinden başka bir şey değildir.

Her ne kadar bay Alia, bir yandan sözkonusu "reform"ları, içine girilen sözümona yeni gelişme evresinin gerekleri gibi sunmaya çalışıyorsa da, bir yandan da, o zamana dek sosyalizmin inşasında tutulan yolun, —belirli başarılar sağlamış olmakla birlikte— gittikçe büyüyerek ekonomik gelişmenin yavaşlamasına katkıda bulunan ve hatta bu gelişmenin yolunu tıkayan sorunları da birlikte getirdiğini ileri sürmektedir. Ona göre, merkezden planlanan sosyalist ekonomi, işten kaytarmalara, çalışma disiplininin çiğnenmesine, üretim normlarının gerek nicelik ve gerekse özellikle nitelik açısından yerine getirilmemesine, ülkenin ve ekonominin üretim potansiyelinden tam olarak yararlanılamamasına, fabrika ve işletme yöneticilerinin çalışmalarında gevşekliğe vb. yol açmaktadır. İleri kapitalist ülkelerin üretim ve üretkenlik alanında ulaştığı göreli başarıdan gözleri kamaşan bay Sekreter, sosyalist ekonominin karşı karşıya geldiği sorunların geleneksel Marksist-Leninist yöntemlerle, yani bir yandan tekniğin ve üretici güçlerin geliştirilmesi ve kusursuzlaştırılması, bir yandan da kitlelerin siyasal bilinç düzeylerinin ve komünist eğitimlerinin ilerletilmesi yoluyla aşılamayacağı kanısındadır. O, 8. Plenum konuşmasında sahte bir edayla üretkenliğin artışında bilinç öğesinin son derece önemli bir yer tuttuğunu belirttikten sonra şöyle diyordu:

"Aynı zamanda üretimin yönetimi ve örgütlenmesi alanlarında da

önlemlere gerek vardır. Bu yönde, işçilerin kazançlarını üretimle daha yakından ilişkilendiren ve işçilerin, uzmanların ve yöneticilerin, işin üretkenlik düzeyi ve kalitesine daha fazla ilgi göstermelerini sağlayacak çeşitli mekanizmaların ve kaldıraçların iyileştirilmesine gereksinim duyulmakta mıdır?" (13)(*) Marksist-Leninist ekonomi politiğe ve sosyalizmin inşasına yol gösteren evrensel ilkelere karşı çıkan bu dönek, merkezsel denetimi ve merkezsel planlamayı bürokrasiyle özdeşleştirmekte, ekonominin yönetiminde bürokratik ve komutacı yöntemlere karşı çıkma, yetkilerin merkezde ve birkaç elde toplanmasını olumsuzlama, sosyalist demokrasinin, tabanın yetkilerinin ve kitlelerin inisiyatifinin geliştirilmesi maskesi altında üretim anarşisini, pazar güçlerinin özgür işleyişini, yani kapitalizmi sokuşturmaya çalışmaktadır. Sosyalizm koşullarında yetkilerin merkezden alınıp bölgelere, tabana, işletmelere vb. aktarılması ve ekonomi üzerindeki planlı merkezsel denetimin kaldırılması ya da biçimsel duruma getirilmesi ve Alia ve ortaklarının yaptıkları gibi üretim araçlarının —belirli sınırlar içinde de olsa— özelleştirilmesinin kapitalizmin restorasyonundan başka hiç bir anlamı yoktur ve olamaz. Her ne kadar Ramiz Alia, AEP MK'nin 11. Plenum'unda yaptığı konuşmada,

---

(*)- Alia ve ortakları, Gorbaçov'un ve diğer kapitalist yolcu dönek ve hainlerin izinden giderek, işçilerin ve diğer emekçilerin gerçekleştirdikleri üretimin niceliği ve niteliği ile onlara yapılan ödemeler arasında doğrudan bir bağ kurma ve yöneticiler, uzmanlar ve teknisyenleri primler ve yüksek aylıklar yoluyla, çıkarları işçi sınıfıyla karşıt olan yeni burjuva katmanının bir embriyonu haline getirme yolundaki çabalarını, "herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre" sosyalist bölüşüm ilkesinin uygulanması olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Kuşkusuz "ilkel" ve "kaba" komünizmin eşitlikçiliğinden farklı olarak Marksizm-Leninizm, sosyalizm evresinde herkesin toplumsal üründen, ona katkısı ölçüsünde pay almasından, nitelikli emekle niteliksiz emek arasındaki farkı hesaba katmaktan ve dolayısıyla ücretler ve aylıklar arasındaki —nesnel duruma ve gereksinimlere tekabül eden— belirli farklılıkların bir süre devam etmesinden yanadır. Ancak bunun, maddi özendiricileri belirleyici konuma yükselten, küçük burjuva ve burjuva psikolojisiyle "eğitilen" kafa ve kol emekçilerini birbirine karşıt katmanlar durumuna

"Kısıtlanmış ve denetim altına alınmış özel faaliyet, ahlâki ve ideolojik normlarımıza ters düşmez. Belli bir mülk sahipleri ya da sömürücüler kategorisinin oluşması gibi bir tehlike yoktur." (14) diyorsa da, belirli alanlarda özel girişimciliğe izin verilmesi, fiyatların sunu ve istem temelinde şekillenmesinin kabul edilmesi, toprakların ve sürülerin dekollektivizasyonu yönünde adımlar atılması, konutların özel mülk haline getirilmeye başlanması ve benzeri bir dizi önlem — Alia ve ortaklarının kapitalist ahlâki ve ideolojik normlarına ters düşmemekle birlikte— Marksizm-Leninizmin ahlâki ve ideolojik normlarına ters düşmenin ötesinde, devrime ve komünizme cepheden bir saldırı anlamına gelmektedir. "Özel faaliyet"in kısıtlanmış ve denetim altına alınmış olmasına gelince, bu bütün kapitalist ülkelerde zaten bir ölçüde vardır; kapitalizmin ve burjuva toplumunun genel ve uzun erimli çıkarları "özel faaliyet"in belirli kısıtlama ve denetimlere tabi tutulmasıyla hiç bir şekilde çelişmez. Önemli olan bu kısıtlamanın sosyalist bir ruhla mı, yoksa kapitalist bir ruhla mı yapıldığı, proleter diktatörlüğü rejimince mi, yoksa burjuva-revizyonist bir rejimce mi gerçekleştirilmekte olduğudur. Ayrıca, 45 yıldır sosyalizmi yaşamakta ve inşa etmekte olan, kapitalist özel girişimi onyıllar önce sosyalist bir ruhla kısıtlamış ve bütünüyle ortadan kaldırmış olmanın yanısıra, sosyalizmin inşasında büyük başarılar elde etmiş olan bir ülkenin kapitalist ekonomik yöntemlere dönmesini haklı gösterecek hiç bir gerekçe bulunamaz. Alia ve ortaklarının, kendi deyimleriyle "eski" yönetim yöntemlerinden, "ekonomik", yani kapitalist yönetim yöntemlerine geçtiği ve "ekonomik" mantığın, yani bireysel kazanç hırsının egemen kılınmaya çalışıldığı bir ortamda, yalnızca belirli sektörlerde ve sınırlı bir biçimde

---

getirmeyi öngören burjuva-revizyonist stratejiyle hiç bir ortak yanı yoktur. Sosyalizm, ücretler ve aylıklar arasındaki farklılıkların, işçilerin ve diğer emekçilerin üretkenlik düzeylerinin ve üretim tekniğine egemen olma yeteneklerinin arttırılmasına, kafa ve kol emekçileri arasındaki mesafenin kapatılmasına ve gerek kol emekçilerinin ve gerekse kafa emekçilerinin komünizm ruhuyla eğitilmelerine bağlı olarak ve bu temelde derece derece ve kesintisiz bir biçimde azaltılmasını ve bütünüyle ortadan kaldırılmasını öngörür.

de olsa özel girişimciliğe izin verilmesi, burjuvazinin gelişip güçlenmesinden başka hiç bir anlama gelemez. Pazar güçlerinin özgürce işlemesine izin verilmesi durumunda, tıpkı tipik bir kapitalist ekonomide olduğu gibi, önleri açılan küçük girişimcilerin bir bölümü zenginleşerek kapitalistler durumuna gelirken, pazar koşullarına ayak uyduramayan ve kapitalist yarışmada alta düşen çoğunluk yoksullaşacak ve yarı-proleterler ve proleterler durumuna geleceklerdir. "Özgür pazar kapitalizmin gelişmesidir" diyen Lenin, küçük üretimle kapitalizm arasındaki ilişkiyi **"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı** adlı ölümsüz yapıtında şöyle dile getiriyordu:

"...küçük üretim, durmadan, her gün, her saat, kendiliğinden ve geniş ölçülerde kapitalizmi ve burjuvaziyi **doğurur.**" (15) Öte yandan şu da unutulmamalıdır ki, Arnavutluk gibi ilk başta bir burjuvazinin ve antagonist sınıfların bulunmadığı bir sosyalist ülkede kapitalist restorasyonun tek ve hatta asıl göstergesi, özgür pazar koşullarında hareket eden küçük girişimciler ve onların bağrından doğan burjuva öğeler değildir; Komünist Partisinin revizyonist bir partiye, proleter diktatörlüğünün bürokratik burjuvazinin diktatörlüğüne dönüştüğü koşullarda burjuvazinin başat ve egemen kesimi, Parti ve devlet aygıtlarını denetimleri altında bulunduran nomenklatura mensuplarıyla işletme yöneticilerinden ve burjuva entellijentsiyasından oluşacaktır.

* * *

Alia revizyonistleri, geçmiş sosyalizm deneyimlerini Avrokomünistlerin, Titocuların ve Gorbaçovcuların, özü burjuva olan anarko-sendikalist ve sivil toplumcu bakış açılarından eleştirmektedirler. Bu anti-Marksist ve revizyonist eğilimler, öteden beri Sovyetler Birliği'ndeki ve diğer eski sosyalist ülkelerdeki sosyalizm uygulamalarını "bürokratik", "merkezselci", "devletçi", "anti-demokratik" olduğu gerekçesiyle karalamaya çalışmışlardır. Onların savunduğu ve sözde yerel özerkliği, kitle inisiyatifini ve sosyalist demokrasiyi güvence altına alan ve "bürokratik sosyalizm" olarak niteledikleri proletaryanın Leninist-Stalinist sosyalizm uygulamasına gerçek bir alternatif olarak yutturmaya çalıştıkları "demokratik" ya da "hümanist" sosyalizm ise, üretim araçlarının

proleter diktatörlüğü devletinin değil, "işçi toplulukları"nın ya da "çalışma kollektifleri"nin mülkiyetinde olmasıyla, üretimin bir merkezden planlanması yerine, başına "sosyalist" sözcüğünü ekleyerek özünü değiştirebileceklerini sandıkları pazar ekonomisi aracılığıyla düzenlenmesiyle ve siyasal iktidarın merkezselsizleşmesiyle nitelenmektedir. Marks ve Lenin tarafından çok önceleri eleştirilerek çürüğe çıkarılmış olan bu görüşlere, AEP MK'nin 12. Plenum'unda yaptığı konuşmada Ramiz Alia da kendi çapında bir "katkıda" bulunuyordu:

> "Küçük bir ekonomi etkin bir biçimde ve merkezsel tarzda da yönetilebilir, fakat onun sistemleri bağımsız olarak birbirleriyle çok yönlü ilişkilere girdiklerinde, inisiyatifin ve tabanın özyönetim olanaklarının genişletilmesi kaçınılmaz hale gelir." (16)

Okuyucunun da dikkatini çekmiş olabileceği gibi, bu pasajda yalnızca Arnavutluk'la sınırlı bir saptama yapılmıyor; genel olarak sosyalist inşa üzerine bir gözlem sunuluyor ve üretim araçlarının sosyalist devletin elinde merkezselleşmesini ve ekonominin merkezsel bir plan aracılığıyla yönetimini öngören ve ana çizgileriyle evrensel bir karakter taşıyan Leninist-Stalinist sosyalist inşa çizgisi eleştiriliyor. Bay Sekretere göre, sözkonusu ilkeler, ancak küçük ülkelerde, o da ancak sosyalist inşanın ilk evrelerinde olanaklı ve doğrudur. Merkezselcilik ve yetkilerin bir elde toplanmasıyla demokrasi, yerel özerklik ve taban inisiyatifi arasındaki ilişkiyi burjuva bir bakış açısıyla ve çarpıtılmış bir tarzda kavrayan Alia, sosyalizmin inşası sorununun ele alınışında Titocu ve anarko-sendikalist bir sapmaya düşmüştür. Örneğin O, 5 Kasım 1989'da Pogradec kentinde yaptığı bir konuşmada "üretim demokrasisi" kavramını kullanıyor ve şöyle diyordu:

> "İnisiyatif ve yenilik, üretim demokrasisinin daha da gelişmesini gerektirir. Emekçi halk bizim planlarımızın özneleridir; bu yüzden onların düşünce ve sözlerinin kararlarımızda daha fazla ağırlık taşımasının koşulları yaratılmalıdır." (17)

Alia'ya göre, böylelikle "üretim demokrasisi"nin kapsamı genişleyecek, çalışma kollektiflerinin "meşru" çıkarları karşılanacak ve geniş yığınların "devrimci" inisiyatifleri özendirilmiş olacaktır. Bu döneğe göre,

demokratik merkezselcilik temelinde örgütlenen ve Marksist-Leninist ilkelere göre işleyen bir sosyalist ekonomide ve proleter diktatörlüğünde bütün bunlar eksiktir ya da yoktur. AEP MK'nin 8. Plenum'unda yaptığı bir başka konuşmada,

> "Her şeyi standartlaştırma ve merkezselleştirme biçimindeki bürokratik ve teknokratik eğilimler, kitleleri yaratıcı etkinliğe yabancılaşırır ve onların inisiyatifini engeller. Böylesi şeyler sosyalist demokrasimizin çiğnenmesine yol açtığı gibi Partimizin üslubuna da uygun düşmezler." (18)

diyen Ramiz Alia, tabanın mali ve ekonomik planlamaya ilişkin yetkilerinin genişletilmesini, yönetim yetkilerinin radikal bir biçimde merkezden bölgelere, bölgelerden işletmelere, kooperatiflere ve kurumlara aktarımını sosyalist inşanın ve sosyalist demokrasinin olmazsa olmaz koşulu olarak görüyor. Böylesi yaklaşımlar, tüm kötülüklerin merkezsel bir biçimde örgütlenmiş olan devletten kaynaklandığı ve dolayısıyla onu "havaya uçurmanın" bütün sorunları çözeceği ve insanlığın kurtuluşunu sağlayacağı varsayımına dayanan anarşist bakış açısının izlerini taşımaktadırlar. Bu bakış açısından yola çıkan Prudonistler, daha 19. yüzyılda, toplumun birbirinden bağımsız ve küçük-ölçekli üretime dayanan ekonomik ve yönetsel birimler biçimindeki federatif örgütlenmesinin, sömürü ve baskının ortadan kaldırılmasının tılsımlı anahtarı olduğunu savunuyorlardı. Oysa devrimci proletarya, anarşistlerin ve Prudonistlerin çocuksu devlet ve otorite karşıtlığını ve merkezselsizciliğini reddeder ve kapitalist ekonomik evrimin kendiliğinden merkezselleştirdiği modern üretim araçlarını ve büyük-ölçekli işletmeleri, proletaryanın birleşik ve merkezselsizciliğini siyasal gücü, yani proleter diktatörlüğünün denetimi altına sokan bir devrimden sonra sosyalizmin merkezsel bir plan aracılığıyla inşasını savunur. Marks ve Engels, Komünist Manifesto'da şöyle diyorlardı:

> "Proletarya, siyasal egemenliğini, tüm sermayeyi burjuvaziden derece derece koparıp almak, bütün üretim araçlarını devletin, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde merkezileştirmek için ve üretici güçlerin tamamını olabildiğince çabuk arttırmak için kullanacaktır." (19)

Lenin, sınıf bilinçli proletaryanın, **bütün öteki koşullar eşit olmak kaydıyla,** yani

emperyalist ve ilhakçı bir karakter taşımadığı sürece, her zaman daha büyük ve merkezsel devletlerden yana olduğunu ve federasyona ve merkezselsizciliğe karşı çıktığını söyler. Çünkü, böyle büyük ve merkezsel bir devlet hem üretici güçlerin, hem de —kendi saflarındaki yerel, ulusal, dinsel vb. ayrılıkları ortadan kaldırmak suretiyle birliğini pekiştiren— proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf savaşımının gelişmesi için daha elverişli koşullar sunar. Aynı şekilde, demokratik merkezselcilik temelinde örgütlenmiş olan bir sosyalist devlette, ekonominin merkezden ve planlı yönetimi, hiç bir şekilde kitlelerin ve tabanın söz hakkını ve inisiyatifini kısıtlamaz. Marksizm-Leninizmin gerçek özünü ve materyalist diyalektiği zerrece kavramamış ya da unutmuş olan Ramiz Alia, tıpkı revizyonist öncelleri gibi, demokrasi ile merkezselciliği birbirlerini bütünüyle ve kesinkes dıştalayan bir mekaniksel karşıtlığın öğeleri olarak görmekte ve kavramaktadır. Oysa, Komünist Partisinin öncü ve yolgösterici rolüyle kitlelerin rolü ve inisiyatifinin birbirlerini dıştalamamaları gibi, sosyalist ekonominin merkezden yönetimi ve planlanması da, işçi denetimi, yöneticileri eleştirme ve geri çağırma hakkı, planların hazırlanmasına katılma vb. uygulamalar aracılığı ile devletin ve ekonominin yönetimine katılan kitlelerin rolünü azaltmak şöyle dursun, tersine artırır. En demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile, binbir yolla kısıtlanan ve iğdiş edilen proleter ve emekçi kitle inisiyatifinin gelişip güçlenmesi —bütün proleter devrimlerinin deneyimlerinin de gösterdiği gibi— Komünist Partisinin önderliği altındaki proletaryanın siyaseti ve ekonomiyi demokratik merkezselcilik ilkesi temelinde yönetmesi durumunda en yüksek düzeyine ulaşacaktır. Lenin, **Devlet ve Devrim** adlı yapıtında Marks'ı federalizm ve Prudonculukla suçlayan Bernstein'ı eleştirirken bu konuda şunları söylüyordu:

> "Peki, proletarya ve yoksul köylülük, eğer devlet iktidarını ele geçirir, tam bir özgürlük içinde komünlerde örgütlenir ve sermayeye vurmak, kapitalistlerin direncini kırmak, demiryollarının, fabrikaların, toprağın vb. özel mülkiyetini **bütün** ulusa, bütün topluma devretmek için bütün komünlerin eylemini **birleştirirse,** bu merkeziyetçilik olmayacak mı? Bu en tutarlı demokratik merkeziyetçilik, üstelik proletarya merkeziyetçiliği olmayacak mı?

"Bernstein, özgürce onanan bir merkeziyetçilik olabileceğini, komünlerin ulus olarak özgürce birleşmeleri, proletarya komünlerinin burjuva egemenliğini ve burjuva devlet makinesini parçalamak için kendi gönülleriyle kaynaşmaları olanağını kavrama yeteneğinden düpedüz yoksundur. Her darkafalı küçük burjuva gibi, Bernstein da, merkeziyetçiliği ancak yukardan, bürokrasi ve militarizm aracılığıyla kabul ettirilen ve sürdürülen bir şey olarak tasarlıyor." (20) Marksizm-Leninizmle her alanda taban tabana karşıt görüşlere sahip olan Tito revizyonist kliği de "Stalinist" ve "bürokratik" sosyalizme karşı kendi "özyönetimci sosyalizm"ini çıkarırken özde bu anarşist, Prudonist ve federalist görüşlere dayanıyordu. Teori ve pratiğiyle Alia'ya yol gösteren Tito, devlet mülkiyetinin toplumsal mülkiyetin en geri biçimi olduğunu söylüyor, sosyalist bir ülkenin en belirleyici özelliğinin,

"...fabrikaların ve diğer ekonomik kuruluşların, yönetmeleri için devletten işçilerin eline aktarılması" (21) olduğunu belirtiyor ve böylelikle işçi sınıfı hareketinin "fabrika işçinin" sloganını yaşama geçirdiğini ileri sürüyordu. Lenin, kendi döneminde, çeşitli oportünist akımlarca ileri sürülen "sanayi demokrasisi" ya da "üretim demokrasisi" gibi kavramları "yanlış yorumlara açık" olarak niteleyip mahkûm etmesinin yanısıra, bu tür demagojik kavramların ve "fabrika işçinin" türünden yanlış sloganların kullanılması suretiyle proletaryanın üretim araçları ve ekonomi üzerindeki merkezsel denetiminin zayıflatılmasına da şiddetle karşı çıkıyordu.(*) Lenin'in önderlik ettiği Bolşevik Partisinin bu türden anarko-sendikalist tezler savunan ve ülke ekonomisinin yönetimini proleter diktatörlüğü devletinin elinden alıp

(*)- Lenin, 1918'de yazdığı bir makalede şöyle diyordu:

"Komünizm, tüm ülkedeki büyük üretimin azami merkezileştirilmesi-merkezileştirilmesinini gerektirir ve içerir. Bu nedenle merkezi yönetimin belli bir sektördeki bütün işletmeleri doğrudan doğruya kendine bağlamak hakkını mutlaka sağlaması gerekir. Bölgesel merkezler kendi yetkilerini, üretimin tümüyle ilgili talimatlar ve merkezin kararları uyarınca, somut yerel koşullara vb. göre saptarlar.

"Merkezi yönetimi, tüm ülke çapında belli bir sektördeki bütün işletmeleri doğrudan doğruya kendine bağlamak hakkından yoksun

bir Tüm Rusya Üreticiler Kongresi'nin eline vermeyi savunan "İşçi Muhalefeti" adlı gruba karşı sürdürdüğü savaşım hatırlardadır. Bu anarko-sendikalist görüşleri eleştirdiği 'Demokratikleşme ve Sovyet İktidarının Sosyalist Niteliği' adlı makalesinde Lenin şunları söylüyordu:

> "...Tek tek fabrikalardaki ya da branşlardaki işçilerin kendi üretimlerine sahip olmalarının, devlet iktidarının yasalarını zayıflatma ya da uygulanmasını engelleme hakkının dolaylı ya da dolaysız her meşrulaştırılması, Sovyet iktidarının temel ilkelerinin en büyük çarpıtılması ve sosyalizmin tümden reddedilmesidir." (22)

Yugoslavya pratiğinin de göstermiş olduğu gibi, Lenin'in eleştirdiği yaklaşım işçilerin, bireysel, grupsal, yerel çıkarlarını sınıfın genel çıkarlarının önüne koyma yolundaki küçük burjuva eğilimlerini körüklemekte ve onların ulusal, bölgesel, dinsel vb. temellerde bölünmesini ve burjuvazinin ideolojik hegemonyası altına girmesini kolaylaştırarak sınıfın birliğini baltalamaktadır. Kaldı ki, Tito kliğinin yönetimi altındaki Yugoslavya'da ve diğer revizyonist ülkelerde yaşananların da gösterdiği gibi, proleter diktatörlüğünün ve onun sosyalist ekonomi üzerindeki birleşik merkezsel önderliğinin ortadan kaldırılması ya da zayıflatılması ve yetkilerin tabana dağıtılması adı altında ekonominin merkezselsizleştirilmesi, merkezsel düzeyde bir bürokrasinin/bürokratik burjuvazinin oluşmasına hiç bir şekilde engel olmadığı gibi, bölgeler, branşlar ve işletmeler düzeyinde bir yerel bürokrasinin/bürokratik burjuvazinin gelişmesi sürecini de hızlandırmaktadır. Dolayısıyla, Alia revizyonistlerinin tuttuğu yolun, pazar güçlerinin her hangi bir gerçek kısıtlamaya bağlı olmaksızın işlemesinin doğuracağı sonuç, Arnavutluk'ta tipik bir kapitalist ülkede görülen olguların —şu ya da bu tempoda— ortaya çıkmasından başka bir şey olmayacaktır. Merkezselsizleşme, taban inisiyatifinin gelişmesi, sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi gibi kulağa hoş

---

bırakmak demek, komisyon tasarısından da anlaşılabileceği gibi, hiç bir zaman komünizm anlamına değil, ancak bölgesel anarko-sendikalizm anlamına gelirdi." ("'Ulusallaştırılan İşletmelerin Yönetim Yönetmeliği' Tasarısına İlişkin Açıklamalar", **Sovyet Yönetiminin Örgütlenmesi**, s. 181)

gelen sözlerden oluşan ambalajın altında gizlenmeye çalışılan, kapitalizmin çirkin suratından başka bir şey değildir. Enver Hoca, sosyalist inşanın evrensel yasalarına değindikten sonra şunları söylüyordu:

"Marksizmi revize edenler bu yasaları çarpıtır ve yadsırlar. Onlara göre, sosyalist devlet ekonominin örgütlenmesine ilişkin işlevlerini bir yana bırakmalıdır; çünkü onlara göre, böyle olmadığı takdirde 'bürokratik' eğilimler gelişecek, devlet 'toplumun üzerinde' duran bir güce dönüşecektir vb. Onlar, bütün bu tehlikelerden kaçınmak için ekonominin yönetiminin merkezselsizleşmesini, 'üreticilerin özyönetimi'ni öğütlüyorlar. Revizyonistler, sosyalist devletin ekonomideki rolünün sürekli bir biçimde azaltılmasını salık verirken, sosyalist inşanın ve sosyalist devlet örgütlenmesinin çok önemli bir ilkesine — demokratik merkezselcilik ilkesi— karşı çıkıyor ve onun yerine ekonomik güçlerin bağımsız ve dizginsiz gelişimini, yani meydanı üretim anarşisine bırakan küçük burjuva kendiliğindenliği geçirmek istiyorlar." (23) Lenin'in ve Stalin'in izinden yürüyen Enver Hoca, proleter diktatörlüğü koşullarında ülke ekonomisinin tepeden ve tabandan birleşik denetimini de şöyle açıklıyordu:

"Bu planın bütün bağlantıları ve endeksleriyle yaşama geçirilmesini denetlemek, devletimizin hakkı ve görevidir. Bu, hepsi de proleter denetim biçimleri olan işçi ve köylü denetimi, devlet, Parti ve kitle örgütleri aracılığıyla denetim yoluyla gerçekleştirilir.

"Tabii ki, bu etkili denetim, çalışmanın düzgün bir biçimde yürümesini, görevlerin doğru bir biçimde anlaşılmasını güvence altına almaya hizmet eden eksiksiz bir eleştiri özgürlüğüne ve yüksek bir özeleştiri bilinciyle halkın komünist eğitimine dayanmaktadır." (24)

* * *

Devam edelim. Ramiz Alia ve ortakları, kapitalist ekonomik reformlarını kabul ettirmek ve burjuva zihniyeti ve normlarının Arnavutluk toplumunda kök salmasını sağlamak amacıyla, Enver

Hoca'nın önderlik ettiği AEP'nin onyıllar boyu süren ideolojik ve siyasal savaşımlar içinde kitlelere verdiği Marksist-Leninist bilinç ve eğitimi tüm sonuçlarıyla birlikte yıkmaya çalışmaktadırlar. Onlara göre, —proleter ideolojisinden burjuva ideolojisine— "psikolojik bir dönüşüm, başarılması en zor olan dönüşümdür." Alia, sözünü ettiğimiz Plenumlarda yaptığı konuşmalarında sık sık "eski ve tutucu zihniyetler"den, bunların genellikle "ilkeler kisvesi altında" sunulmasından, revizyonist çizgiye karşı "ilkelerden sapma ve sosyalizmden ayrılma" eleştirilerinin getirilmesinden, doğmatizmden etkilendiğini ileri sürdüğü bu eleştiri sahiplerinin, kendi dönek kliğinin aldığı çeşitli önlemleri, "ülkede ve dışarda meydana gelen gelişmelerle ilgili" adımlar olarak değil de, "Parti stratejisindeki değişiklikler olarak" görmelerinden vb. yakınıyor. Bu nedenle o, uygulamaya giriştiği ekonomik "reform"ların tutmasını ve yerleşmesini sağlamak için, bir yandan kadroları ve kitleleri burjuva ideolojisi ve psikolojisiyle eğitmek ve yeniden biçimlendirmek, bir yandan da kendi çizgisine direnenlere karşı bir "sınıf savaşımı" yürütmek zorundadır. Bay Sekreter, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada şunları söylüyordu:

"Tartışmış olduğumuz önlemlere, yeni moral ve ekonomik eğitim normları, yeni bir psikoloji ve çalışmaya ve toplumsal mülkiyete karşı daha aktif bir tutum eşlik etmelidir." (25) Aynı Plenum'da,

"Şimdi işçiler, her birinin geliri ortak çalışmanın sonuçlarına bağlı olduğundan, kuralların ve disiplinin uygulanmasıyla daha yakından ilgilidirler." diyen Alia ve ortakları işçileri ve emekçileri sosyalizmin ve komünizmin inşası için bilinçli ve komünist bir tavırla çalışan insanlar olarak değil, kazanç hırsıyla ya da aç kalma korkusuyla, yani kapitalizmin normlarına göre çalışan ve yaşayan insanlar haline dönüştürmeyi amaçlamaktadırlar.(*) Lenin şöyle diyordu:

(*)- Bay Sekreter aynı konuya değindiği AEP MK 12. Plenum'unda da şöyle diyordu:

"Yeni pratikler olmadan, genel bir psikolojik ve hukuksal, tekniksel ve örgütsel hazırlık olmadan ekonomiye, çıkarlara, işçiler-

"Eski toplum şu ilkeye göre kurulmuştu: Ya soyarsın, ya da başkaları seni soyar; ya birisi için çalışırsın, ya da o senin için çalışır; ya köle sahibisin, ya da kölesin. Böyle bir toplumda yetişen insanlar, daha beşikteyken belirli bir psikolojiyle, bir takım alışkanlıklarla, düşünüşlerle şartlanırlar. Ya efendi, ya köledirler, ya da küçük mülk sahibi, küçük memur, aydın, yani tek kelimeyle yalnız kendi rahatını düşünen, ötesiyle hiç mi hiç ilgilenmeyen bir insan." (26) Kapitalizmin açlık/işsizlik disiplinine dayanan toplumsal emek örgütlenmesinin yerine, komünizm ve onun alt evresi olan sosyalizm, emekçilerin özgür istençleriyle, bilinçli olarak ve kollektif bir tarzda sağladıkları daha üstün bir emek örgütlenmesi geçirir. Zaten komünizm, toplumdan ona verdiği kadarını, hatta verdiğinden fazlasını almaya bakan bugünkü ortalama insanın ortadan kalkmasına, çalışmaya ve mülkiyete karşı yeni ve komünist bir tavrın gelişmesine ve pekişmesine kopmaz bağlarla bağlıdır. Kuşkusuz, yıkılmakta olan burjuva toplumunun öğeleriyle, filizlenmekte olan komünist toplumun öğelerinin yan yana yer aldığı ve çatışmakta olduğu, proletarya ile burjuvazi arasında bütün alanlarda keskin ve sert bir sınıf savaşımının sürmekte olduğu sosyalizm tarihsel döneminde, çalışmaya ve mülkiyete karşı komünist tavrın görece kısa bir sürede egemen olması beklenemez. Bu dönemde,

---

kollektif-devlet bağlarına ilişkin yeni kavramlar hiç bir değer taşımazlar. İşte parti örgütleri işe buradan başlamalıdırlar. Bu, basit bir görev gibi gözükebilir, ama hafife alınmamalıdır; çünkü psikolojik dönüşüm başarılması en zor olan dönüşümdür. Bu alandaki değişiklikler halkın yalnızca formasyonu, inançları ve eğitimiyle değil, fakat aynı zamanda onun alışkanlıklarıyla, günlük çalışmalarını ve yaşamını düzenleme biçimiyle ve onyıllar boyu yerleşmiş olan gelenekle ilgilidir." Görüldüğü gibi Alia, proleter diktatörlüğünü yıkına ve kapitalizmin restorasyonunu sağlama hedefine ulaşmak için öncelikle ideolojik-siyasal üstyapıda revizyonist karşı-devrimin zaferini güvence altına almaya çalışmakta ve "onyıllar boyu yerleşmiş olan geleneği", yani Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının, Enver Hoca'nın yönettiği AEP aracılığıyla aldığı komünist eğitimi ve kitlelerin sosyalist formasyonunu kendi kliğinin uğursuz etkinliğinin önündeki en büyük engel olarak görmektedir. Bütünüyle haklıdır böyle düşünmekte!

herkesin toplumdan ve toplumsal üründen, verdiği emek ölçüsünde pay almasına dayandığı için **burjuva** bir karakter taşıyan sosyalist bölüşüm ilkesi, yani "herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre" ilkesi geçerli olduğu gibi, kapitalizmden devralınan çeşitli burjuva uygulamalar —maddi özendiriciler, ücretler ve aylıklar arasında önemli farklılıklar, uzmanlara ve yöneticilere belirli maddi ayrıcalıklar vb.— azalarak da olsa, belirli bir süre varlıklarını devam ettireceklerdir. Ancak proleter diktatörlüğü devletinin stratejisi, bu tür eşitsizliklerin koşulların olanaklı kıldığı en yüksek hızla azaltılması ve giderek yokedilmesi, komünizmin tohum ve filizlerinin —Sovyetler Birliği'ndeki "Komünist Cumartesiler" ya da Stahanovist hareket gibi— özendirilmesi ve desteklenmesi ve eski toplumun burjuva/küçük burjuva bireyci psikolojisinin bütünüyle yıkılması yoluyla topluma, çalışmaya ve mülkiyete karşı komünist bir tavrın yerleştirilmesi ve pekiştirilmesi biçimindedir. Devrimin zaferinden ve sosyalizmin inşasına başlanmasından neredeyse yarım yüzyıl sonra ve proleter diktatörlüğünün, yoketmek için uğraş verdiği bütün bu burjuva ve küçük burjuva uygulama ve zihniyetleri dirilten Sovyet modern revizyonizmine ve diğer revizyonist akımlara karşı AEP'nin önderliğinde verilen onlarca yıllık savaşımın ve komünist eğitim çalışmasının izleri henüz tazeliğini korumaktayken, "bürokrasiye karşı savaşım" ve "sosyalist demokrasinin güçlendirilmesi" kisvesi altında maddi özendiricileri, ayrıcalıkları, aydın bireyciliğini, bireysel kazanç dürtüsünü öne çıkaran ve kışkırtan Alia ve ortakları, "eski insan"ı ve dolayısıyla "eski toplum"u canlandırmaya ve ayağa kaldırmaya çalışmakta ve böylelikle devrime ve komünizme tamamen ihanet ettiklerini ele vermektedirler.

Enver Hoca döneminde Arnavutluk'ta sosyalizmin inşası sürecinin vazgeçilmez bir bileşeni, Partinin, bireysel çıkarı yadsımaksızın genel çıkarı öne çıkarma, maddi özendiricilerin rolünü, ücretlerle aylıklar ve kırlarla kentler arasındaki farklılıkları tutarlı ve kesintisiz bir biçimde azaltma biçimindeki stratejisiydi. Parti bu yöndeki gelişmeleri bilinçli ve örgütlü bir tarzda gerçekleştirdiği gibi, kitlelerin kendi inisiyatifleriyle başlattıkları bu tür hareketleri de aktif bir biçimde destekledi. Örneğin, 1960'lı yılların sonunda başlatılan "genel çıkarı her alanda özel çıkarın önüne geçirme" hareketi içinde işçi

sınıfı 1970 yılı ekonomik hedeflerine —hiç bir ek kaynak isteminde bulunmaksızın— iki ya da üç yıl erken ulaşmış, kooperativist köylülük kişisel parsellerini yüzde 50-60 oranında, kişisel malı olan hayvanları yüzde 50 oranında azaltmış, ayrıcalıklı katmanların oluşumuna katkıda bulunabileceğine inanılan bazı maddi özendiriciler kaldırılmış, bazı yüksek ücret ve aylıklar azaltılmış, bazı işçi ve aydın katmanları ellerine geçmekte olan ücret dışı primleri ve onur ödüllerini devlete armağan etmişlerdi. Kitlelerin aktif katılımı ve eski, burjuva ve revizyonist anlayışların kapsamlı bir eleştirisiyle gerçekleştirilen bu hareket de, benzerleri gibi, Alia ve ortaklarının şimdi olanca güçleriyle diriltmeye çalıştığı küçük burjuva psikolojisine ağır darbeler indirmişti. Enver Hoca AEP'nin 1981'de yapılan 8. Kongresi'ne sunduğu raporda bu konuda şunları söylüyordu:

"Genel çıkarların grup çıkarlarının ve bireysel çıkarın, geleceğin çıkarlarının bugünün çıkarlarının, devletin temel çıkarlarının, departmantal ve yerel çıkarların önüne geçirilmesi, Partimizin ve devletimizin sosyalizmi inşa ve savunma etkinliğinin özüne işlemiştir. Bu, sosyalizmin inşası teori ve pratiğinden herhangi bir sapmaya izin vermeksizin, her zaman doğru Marksist-Leninist rotada ilerlemeye devam etmemizin güvencesi olarak kalmaktadır." (27)

Ramiz Alia, o tipik ikiyüzlülüğüyle, Arnavutluk'ta sosyalizmin inşasında kazanılan başarıları ve zaferleri, —özellikle önceleri— sahte bir edayla över ve göklere çıkarırken, aslında bu başarılara ve zaferlere damgasını vurmuş olan Leninist-Stalinist çizgiyi önceleri alttan alta, ama zamanla giderek daha açık bir biçimde karalamaya ve gözden düşürmeye çalışıyordu. O ve yandaşları, Arnavutluk'un Kurtuluş'tan bu yana izlediği sosyalist inşayı ve ülkenin ekonomik gelişmesini özgücüne dayanarak gerçekleştirme ilke ve yaklaşımını yanlış buluyor ve Arnavutluk'un gelişmesinin genelde kapitalist-emperyalist sistemle ve özelde Batı Avrupa emperyalistleriyle bütünleşmeden geçtiğine inanıyorlardı. Alia, AEP MK'nin 12. Plenum'unda yaptığı konuşmada bu konuda şunları söylüyordu:

"Özgücüne dayanma ilkesi de somut etkinliklerimizde çoğu zaman dar bir biçimde kavranmış ve bunun etkisi dış dünyayla ekonomik

işbirliğimizin kısıtlanması şeklinde ortaya çıkmıştır." (28) Burada, sosyalist Arnavutluk'un, geçmişte kendisini dış dünyadan yalıtığı, içine kapalı bir kutu olduğu biçimindeki —Ramiz Alia'nın da katıldığı— yaygın burjuva-revizyonist propagandaya da kısaca değinelim. Her şeyden önce, geçmişte ASHC, sosyalist bir ülkenin yapması gerektiği gibi dünya proletaryasının, ezilen halklarının ve komünist ve devrimci güçlerin yanında yer alıyordu. Öte yandan sosyalist Arnavutluk, belli ilkeler temelinde burjuva devletleriyle de ekonomik, kültürel, diplomatik vb. ilişkiler sürdürmekteydi. Daha 1976'daki 7. Parti Kongresi sırasında Sosyalist Arnavutluk'un 74 ülkeyle diplomatik ilişkisi bulunuyordu. Bu rakam 1981'deki 8. Kongre sırasında 95'i bulmuş ve 1984 sonunda 100'ü aşmıştı. Ayrıca o, BM'in aktif bir üyesiydi ve burjuva devletlerinin bu uluslararası platformunu, bu devletlerin temsilcilerinin başlarının üzerinden dünya halklarına seslenmek ve iki süper devlet başta gelmek üzere emperyalistlerin entrika, komplo ve provokasyonlarını sergilemek için kullanıyordu. Dolayısıyla, Arnavutluk'un kendisini dış dünyadan yalıtığı biçimindeki burjuva-revizyonist propagandanın gerçek anlamı, onun emperyalist ülkelerle köleleştirici siyasal, ekonomik, askeri vb. ilişkilere girmemesi, kendi özgürlük ve bağımsızlığını titizlik ve kıskançlıkla koruması, ekonomik gelişmesini kendi özgücüne dayanarak sağlaması, ülke ve toplum yaşamının burjuvazinin ve emperyalizmin "değer"leriyle yozlaştırılmasına izin vermemesi ve emperyalizme, gericiliğe ve revizyonizme karşı kesin ve uzlaşmaz bir tavır almasıydı. Kendisini proletarya ve ezilen halkların devrimci kurtuluş savaşımlarıyla özdeşleştirmiş olan, kapitalizm, emperyalizm ve gericilik tarafından ezilen ve sömürülen milyarların çıkarlarını enternasyonalist bir ruhla savunan, komünistlerin, devrimci güçlerin yanısıra ilerici, anti-faşist ve yurtsever insanların haklı sevgi ve saygısını kazanmış olan sosyalist Arnavutluk hiç bir zaman yalıtılmış bir durumda değildi ve olamazdı.

Yalnızca Arnavutluk gibi küçük bir ülke ve onun halkı için değil, bütün sosyalist ülkeler ve bu arada Sovyetler Birliği gibi kıtasal boyutlardaki ülkeler için de geçerli olan özgücüne dayanma ilkesi bir ülkenin proletaryası ve halkının, iç ve dış gericiliğe ve kapitalist-emperyalist sisteme karşı savaşımda **öncelikle** kendi olanaklarına ve

kaynaklarına güvenmesi ve dayanması gerektiği, kurtuluşlarını ve sosyalist inşa görevlerini gerçekleştirmede, asla başka ülkelerin proletaryası ve halklarının ya da devletlerinin kendilerine vereceği destek ve yardıma bel bağlamamaları gerektiği anlamına gelir. Özgücüne dayanma ilkesi, dar ulusalcılık ya da yalıtımcılık anlamına gelmediği gibi, dünya proletaryası ve halklarının enternasyonalist dayanışma ve yardımlaşmasının yadsınması ya da küçümsenmesi anlamına da gelmez. Özellikle, devrimini gerçekleştirmiş olan proletarya, kapitalist ülkelerin egemen sınıflarının yaptığı gibi, başka ülkeleri sömürgeleştirme, başka halkları soyma, eşitsiz değişim ve sermaye dışsatımı, savaş ödencesi koparma gibi yollara başvurmayacağı ve başvuramayacağı için sosyalizmin inşasında esas olarak kendi özgücüne dayanmak zorundadır. AEP, özgücüne dayanma siyasetini şöyle açıklıyordu:

> "Partinin siyasetinin rehberliği altındaki Arnavutluk halkı, ne emperyalist yöneticilerden ve iç düşmanlardan özgürlük ve bağımsızlık dilendi, ne de dışardan başkalarının bunları kendisine getirmesini bekledi. Aynı şekilde o, asla sosyalist toplumun inşası, ekonomi ve kültürün gelişimi ya da devrimin zaferlerinin savunulması için dış yardıma bel bağlamamıştır." (29)

Alia ve ortaklarının AEP'nin bu M-L özgücüne dayanma ilkesine saldırmaları ve onu anakronik ilân etmeleri nedensiz değildir. Onlar, kapitalizmin restorasyonu ve proleter diktatörlüğünün bürokratik burjuvazinin diktatörlüğüne dönüştürülmesi yolundaki planlarıyla doğrudan ilişkili olarak, Arnavutluk'u Batı Avrupa emperyalistlerinin ekonomik-siyasal birliği olan Avrupa Topluluğu başta gelmek üzere, kapitalist-emperyalist sisteme yamamak ve bu çerçevede Arnavutluk'un kapılarını ardına değin yabancı sermayeye açmak istemektedirler. Dolayısıyla bu hainlerin, "yeni" gelişmelere, yani Sovyet blokunun gerilemesi ve dağılması ve ABD, Japonya ve Batı Avrupa emperyalistlerinin göreli olarak güçlenmesiyle ortaya çıkan duruma ayak uydurma bahanesiyle emperyalist burjuvazinin uşaklığına soyunmaları, diğer şeylerin yanısıra Marksist-Leninist özgücüne dayanma ilkesinin de çöp sepetine atılmasını gerektirmektedir.

Ramiz Alia, AEP MK'nin 12. Plenum'unda yaptığı konuşmada kitlelerin tüketim malları gereksinimlerinin gözardı edildiğini de ima

ederek şunları söylüyordu:

"Üretim araçları ile tüketim malları arasındaki geleneksel oranları mutlaklaştırmak suretiyle, değişik dönemlerde yatırımların temposunu, özellikle ağır sanayide gereğinden fazla zorladık." (30)

Bay Sekreter, "geleneksel oranları mutlaklaştırmak" derken, Arnavutluk'un körükörüne Sovyetler Birliği'nin yolunu ve örneğini izlediğini ima ederek hem Enver Hoca'yı, hem de onun kendisine —ana çizgileriyle— model aldığı Lenin-Stalin dönemi Sovyetler Birliği'ni eleştiriyor. Ama, bunu açık ve dürüst bir biçimde yapacak siyasal ve entellektüel cesaretten yoksun olduğu için, genellikle yaptığı gibi yılan gibi sağa sola kıvrılıyor, kem küm ediyor, bin dereden su getiriyor. O, aynı Plenum'da AEP'nin sosyalist inşa siyasetine daha kapsamlı eleştiriler de getiriyor ve şunları söylüyordu:

"Gelecek doğrultusunda adımlarımızı hızlandırma isteğinin baskısı altında, toplumsallaştırma siyasetini grup mülkiyetinin üstünlüklerini doğal bir tarzda tümden tüketmeksizin ve hatta bu üstünlükleri küçümseyerek uyguladık. Böylece grupsal ya da bireysel düzeydeki zanaat etkinlikleri ulusallaştırılırken, kooperatif parselleri de minimum düzeye indirildi. Her iki durumda da, yaşamın da kanıtladığı gibi, böyle bir eylem için olgunlaşmamış olan ekonomik faktörler değil, ideolojik motifler ağır bastı. Planlama adına değer yasasının işleyişi yapay olarak sınırlandı ve **fiili aşınma payı, özfinansman vb. bazı nesnel ekonomik kategoriler geçmişin, sosyalizmin sırtındaki yükleri ve sağcı görüngüler olarak ele alındılar.**" (31) Bu döneğin, AEP'nin Enver Hoca döneminde izleyegeldiği sosyalist inşa siyasetine yönelttiği eleştiriler, aslında onun ve ortaklarının, kapitalizmin restorasyonunu hedef alan karşı-devrimci çizgilerinin dolaylı ve üstü kapalı anlatımları olarak algılanmalıdırlar. Gerek emperyalist burjuvazi ve gerekse onunla uyum içinde hareket eden çeşitli revizyonist klikler, proletaryanın, iktidarı ele geçirdiği görece geri ülkelerde sosyalist bir sanayi ve kollektifleştirilmiş bir tarım kurarak ve bu her iki sektörü de en ileri teknikle donatarak iktidarını pekiştirmesini ve halkın süreç içinde artan maddi ve kültürel gereksinimlerini karşılayabilecek bir gelişme

temposuna ulaşmasını önlemek isterler. Emperyalist burjuvazinin, bu karşı-devrimci amacına varmak için kullandığı yöntemlerden biri de, böylesi görece geri ülkelerin ağır sanayi ve ileri üretim tekniklerine dayanan bir ekonomik temel kurmasının çok zahmetli olacağı, çok pahalıya malolacağı, ekonomik olmayacağı ya da dünya ekonomisinin giderek karmaşıklaştığı, bölgeler ve ülkeler arasındaki uzmanlaşma, işbölümü ve karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı vb. gerekçelerin ardına gizlenerek, sosyalist devrimini yapmış olan bu gibi ülkelerin üretim araçlarının ve diğer temel sanayi mallarının üretimi konusunda bağımsız ve esas itibariyla kendi kendine yeterli bir konuma ulaşmasını engellemektir. Böylece emperyalist burjuvazi, kendisine can damarından bağımlı durumda kalan bu ülkeler üzerindeki denetimini giderek arttırmak ve uygun koşullarda bu denetimi bir kapitalist restorasyona yol açmak için kullanmak olanağına sahip olacaktır. Onlar, bu amaçla, sosyalist devrimini yapmış olan ülkelerin, ekonomik gelişmelerinde ağırlığı tarıma ve hafif sanayiye vermeleri ve üretim araçları ve diğer temel sanayi malları gereksinimlerini ileri kapitalist ülkelerden sağlamaları gerektiği yolundaki revizyonist eğilimi desteklerler. Oysa Marksist ekonomi politik biliminin de açıklıkla gösterdiği gibi, üretim araçları ve temel sanayi malları üretiminde güçlü bir atılım yapılmaksızın ne gelişmesi için makina ve donatıma gereksinim duyan hafif sanayinin ve tarım ilaçları, yapay gübre, tarım makinaları vb. girdilere gereksinim duyan tarımın gelişebilmesi olanaklıdır, ne de sosyalist anayurdu kapitalist-emperyalist sistemden kaynaklanan tehditlere karşı koruyabilecek güçlü bir savunma sanayisinin geliştirilebilmesi. Bu yaklaşımlarıyla bağlantılı olarak, dış ve iç gericilik ya da onların kalıntıları, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasına açıkça karşı çıkmanın olanaklı olmadığı koşullarda, özel mülkiyetin —ki, Ramiz Alia'nın grup mülkiyeti ya da kişisel mülkiyetten söz ederken kastettiği budur— "avantaj"larından, onun uzun bir süre varlığını korumasının "yarar"larından dem vurarak, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasını ve toprağın kollektivizasyonunu engellemeye, ya da hiç olmazsa yavaşlatmaya çalışırlar. Emperyalist burjuvazi, kapitalizmin ve sömürücü sınıfların kökü kazınmadığı ve sosyalist üretim ilişkileri egemen kılınmadığı sürece proleter diktatörlüğü rejiminin güvenlik

içinde olmayacağını iyi bilmektedir. Alia döneğinin savunduğu tezlerin benzerleri 1920'lerde Sovyetler Birliği'nde Buharin, Troçki, Zinovyev, Kamenev vb. kişilerce savunulmuştu. Örneğin, Buharin burjuvazinin ve kulakların sosyalizmde bütünleşebileceğini ileri sürerek proletaryayı sınıf düşmanıyla uzlaşmaya yöneltmek suretiyle sosyalist inşayı baltalayan bir çizgi savunurken, Troçkistler tek ülkede sosyalizmin kurulmasının olanaksız olduğu yolundaki görüşleriyle proletaryaya ve Partiye yenilgici ve karamsar bir bakış açısı aşılamaya çalışıyor, Menşeviklerin tezlerinden esinlenen Zinovyev ve Kamenev ise ekonomik ve tekniksel düzeyi geri olan Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi inşa etmenin olanaksız değilse de, son derece zor olduğunu savunarak oportünist bir kararsızlık gösteriyorlardı. Sovyetler Birliği'nin hızla, güçlü bir ağır sanayi ve ileri teknik donanımlı kollektifleştirilmiş bir tarıma sahip olması gerektiğini savunan Stalin'in önderliğindeki Bolşevikler, Partinin bu çizgisine karşı çıkan Zinovyevcilerin planını şöyle eleştiriyorlardı:

> "Bu plana göre, SSCB esas olarak hammadde ve gıda maddesi üretip bunları dışarıya ihraç eden, kendisinin üretmediği ve üretmemesi gereken makineleri dışardan ithal eden bir tarım ülkesi olarak kalmalıydı. 1925'teki şartlarda bu, SSCB'nin sanayi bakımından gelişmiş yabancı ülkeler tarafından iktisaden köleleştirilmesi için, kapitalist ülkelerin emperyalist canavarları yararına SSCB'nin sanayiinin geriliğini ebedileştirmek için bir plandan başka bir şey değildi." (32)

Buharin, Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in yolunu izleyen Ramiz Alia'nın sözümona sosyalist inşa planı da aynı şekilde Arnavutluk'ta sosyalizmin tasfiyesi ve bu ülkenin emperyalistlerce sömürgeleştirilmesi planından başka bir şey değildir.

* * *

Aslında, bay Sekreter —açık bir biçimde dile getirmese de— Arnavutluk'ta sosyalizmin inşası sürecinde saptadığı "hatalı eğilimler"i, diğer eski sosyalist ülkelerin benzer "hatalı eğilimler"iyle özdeşleştiriyor. Ona göre, Enver Hoca'nın, eski sosyalist ülkelerin bozulma ve bürokratikleşme süreçlerine getirdiği açıklamalar eksik ve yetersizdir; O, Sovyet sisteminde revizyonizmin doğuşuna yol açan temel eksikliklerden yalnızca bazılarını saptayabilmiştir! Bu dönek,

revizyonizmin eleştirisini derinleştirmek ve zenginleştirmek gerekçesiyle, aslında liberal, oportünist ve anti-Marksist bir sözde sosyalizm anlayışına dümen kırmaktadır. O, AEP MK'nin 8. Plenum'unda yaptığı konuşmada Enver Hoca'yı üstü örtülü bir biçimde eleştirerek şunları söylüyordu:

"Revizyonizmin ortaya çıkması olgusu, bazan savunulduğu gibi yalnızca subjektif faktörle ilgili olmadığı için bu sorunların üzerinde durmamız gereklidir: Bir Kruşçev, bir Brejnev, bir Gorbaçov ortaya çıktı ya da bir önderlik ihanet etti ve işçi sınıfı ve halk aldatıldı!

"Elbette, subjektif faktör çok önemlidir; özellikle bir ülkenin önderliğinden söz ediliyorsa. Fakat, görünüşe göre bir önderin ya da önderliğin 40 ya da 50 yıllık bir sosyalizm uygulamasından sonra, toplumsal gelişme sürecini tersine çevirebilmesi ya da daha ileri bir düzenin yerine gününü doldurmuş bir düzeni geçirebilmesi olgusunun kendisi, yeni toplumun inşası sürecinde ve onun ekonomik ve toplumsal gelişmesinde bazı şeylerin yolunda gitmediğini, denetim sübaplarının iyi işlemediğini, belirli bireylerin ve önderlik organlarının gereğinden fazla güce sahip olduğunu, kitlelerin işlerin yönetimine katılımının, biçimsel bir düzeyde kalmadıysa da etkili olmadığını gösterir." (33) Marksizm-Leninizme yeni katkılar yapmakta olduğu izlenimini vermeye çalışan Alia, aslında sosyal-demokratların, Troçkistlerin, Titocuların, sivil toplumcuların, Kruşçevcilerin, Gorbaçovcuların vb. yıllardır, hatta onyıllardır "Stalinist", "bürokratik" sosyalizme, yani Marksizm-Leninizme ve onun proleter diktatörlüğü ve sosyalist inşa teori ve pratiğine getirmiş ve getirmekte oldukları bayatlamış "eleştiri"leri yeniden ısıtarak masaya getirmenin ötesinde bir şey yapmamaktadır. Bay Sekreter, Marksizm-Leninizme saldıran her tür ve renkten oportünist ve revizyonistlerin izinden giderek, Sovyetler Birliği ve diğer eski sosyalist ülkelerde bir kapitalist restorasyonun meydana gelmiş olması olgusundan bu ülkelerde işlerin daha başından başlayarak yanlış ele alındığı ve yanlış yürütüldüğü sonucunu çıkarıyor. Ve böylelikle son yıllarda Türkiye'de de daha sık işitmeye alıştığımız "Nasıl bir sosyalizm?" sorusuna ve arayışına ulaşıyor. O ve benzerlerinin kafasında ne menem bir sosyalizm olduğunun

bilinmediğini varsaymak, —bay Sekreterin, Tito'ların, Kruşçev'lerin, Gorbaçov'ların bir çömezi olmanın ötesinde hiç bir değer ve orijinaliteye sahip olmadığı bilindiğine göre— bu satırların okuyucusuna hakaret etmek demek olurdu. Ama gene de bay Alia'nın bazı tezlerini tartışmamız gerekecek. Çünkü bu konuda gerek genel olarak devrimci-demokratik saflarda ve gerekse —ne yazık ki— komünist saflarda değişik düzeylerde yanlış ve idealist anlayışlar yaygınlıklarını korumaktadır.

Enver Hoca'nın Marksist-Leninist yaklaşımını çarpıtmaya çalışan Alia döneğine göre, sosyalist bir ülkede kapitalist restorasyonun meydana gelmesi yalnızca subjektif faktörle, bir önderin ya da önderliğin uygulamalarıyla ilgili olamaz; böylesi bir restorasyonu esas olarak objektif faktörle, sosyalizmin inşası sürecinde bazı şeylerin yolunda gitmemesiyle, denetim sübaplarının iyi işlememesiyle, önderlik organlarının gereğinden fazla güce sahip olmasıyla ve kitlelerin yönetime katılımının etkili bir biçimde gerçekleşmemesiyle açıklamak gerekir. Burada Alia'nın, objektif ve subjektif faktör olarak nitelediği kategorileri birbirine karıştırmasına, objektif faktörün kapsamına aldığı bazı olguların —objektif bir yan da içermekle birlikte— aslında önderliğin ve Partinin uygulamaları ve çizgisiyle doğrudan bağlantılı oldukları, yani subjektif faktör kapsamında ele alınmaları gerektiği gerçeğine yalnızca değinip geçmekle yetineceğiz. Asıl üzerinde durulması gereken onun, "bir önderin ya da önderliğin 40 ya da 50 yıllık bir sosyalizm uygulamasından sonra toplumsal gelişme sürecini tersine çevirebilmesi"nden duyduğu ya da duyar gözüktüğü şaşkınlıktır. Marksizm-Leninizmi iyi özümleyememiş ve kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin yasalarını ve bir geçiş toplumu olan sosyalizmin özelliklerini iyi kavrayamamış devrimciler açısından böyle bir şaşkınlık anlayışla karşılanabilir. Ama Enver Hoca'nın önderlik ettiği AEP'nin, modern revizyonizme ve onun varyantlarına karşı yürüttüğü ideolojik polemiklerden bazı temel Marksist-Leninist yaklaşım ve doğruları öğrenmiş olmasını beklemek hakkına sahip olduğumuz bay Alia'nın böylesi geriye dönüşleri şaşkınlıkla karşılamasının, devrimden ve komünizmden bilinçli ve açık bir kopuş dışında hiçbir gerekçesi olamaz.

Marks'ın, "ekonomik, törel, entellektüel bütün bakımlardan henüz bağrından çıktığı eski toplumun izlerini taşıyan bir toplum" diye tanımladığı sosyalizmde, kapitalizme geri dönüşün maddi ve nesnel zemini her zaman vardır. Proleter diktatörlüğünün tarihsel deneyimleri, bir dizi ileri ülkede sosyalist devrimler gerçekleşmediği ve kapitalist-emperyalist kuşatma önemli ölçüde zayıflatılmadığı sürece, sosyalizmin inşasının büyük ölçüde ya da hemen hemen bütünüyle gerçekleştirildiği sosyalist toplumlarda geriye dönüşe zemin oluşturan bir dizi faktörün uzun bir dönem boyunca etkilerini güçlü bir biçimde sürdüreceğini öngören Marksist-Leninist teoriyi doğrulamıştır. Kişilerin, hatta kuşakların değil toplumların tarihi bakımdan ele alındığında 40-50 yıl gibi bir sürenin son derece kısa olduğu anlaşılabilir bir şeydir. İlk sınıflı toplumlardan bu yana onbin yılı aşkın bir sürenin geçmiş olduğu hesaba katılırsa, insanlık tarihinde yepyeni bir çığır açan komünist toplumun geri döndürülemez bir biçimde yerleşmesi için bir kaç yüz yıllık bir sürenin geçmesini beklemek hiç de işi ağırdan almak anlamına gelmeyecektir. Komünizmin birinci evresi olarak adlandırılan, sınıfların ve sınıf savaşımının bütünüyle ortadan kaldırılmasının maddi koşullarının oluşmadığı, yani üretim yetersizliği giderilip "herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre" komünist bölüşüm ilkesinin henüz uygulanamadığı sosyalizmde, buna bağlı olarak kafa emeği ile kol emeği, kent ile kır arasındaki çelişmeler —özleri değişmiş olmakla birlikte— sürmekte, toplumsal ürün —toplumun genel gereksinimleri çıkarıldıktan sonra— burjuva hukukunun çerçevesinde kalan, "herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre" sosyalist bölüşüm ilkesine göre paylaşılmakta, eskisinden çok farklı olmakla birlikte, devlet ve dolayısıyla yönetenlerle yönetilenler arasındaki çelişme — giderek azalarak da olsa— varlığını sürdürmektedir. Merkezsel ekonomik planlama aracılığıyla sosyalist üretimin örgütlenmesi, toplumsal ürünün sosyalist bölüşüm ilkesine göre dağıtımı, sosyalizmin elde ettiği mevzilerin emperyalizme, dünya gericiliğine ve iç sınıf düşmanlarına karşı savunulması, burjuva ideolojisinin çeşitli biçim ve belirtilerine karşı savaşım süreci içinde "yeni insan"ın yaratılması, öncüyle yığın arasındaki komünist bilinç düzeyi ayrımının derece derece ortadan kaldırılması, işçilerin ve diğer emekçilerin devletin

ve ekonominin yönetimine giderek daha geniş ölçüde katılmalarının sağlanması vb. bütün bu geçiş süreci boyunca, sömürülen çoğunluğun devleti olduğu ve silahlı işçilere ve halka dayandığı için sözcüğün gerçek anlamında devlet olmayan proleter diktatörlüğünün ve bu devlete önderlik eden bir Komünist Partisinin varlığını zorunlu kılar. Kapitalist-emperyalist kuşatmanın güç ve yeğinliğine göre daha da karmaşık ve zor hale gelen bu görevlerin yukarda anılan nedenlerden ötürü geriye, kapitalizme dönüşün maddi ve nesnel zemininin varlığını sürdürdüğü koşullarda kendiliğinden ve otomatik bir biçimde çözülebileceğini düşünmek, sosyalizmin inşasının ve komünizme doğru ilerleyişin yasalarının zerrece kavranmadığı anlamına gelir. Zafere ulaşmış olan sosyalist devrimleri yıkma çabalarında darbelerini proleter diktatörlüğünün yönetici gücü olan Komünist Partisine ve onun önderliğine yöneltmeleri gerektiği konusunda en küçük bir kuşku bile beslemeyen emperyalist burjuvazi ve sosyalizm koşullarında kendiliğinden gelmeliğin teori ve pratiğini yapan ve üretici güçlerin kendiliğinden gelişmesi sonucunda ve kapitalist yolla sosyalist yol arasında sert ve uzun süreli bir savaşım olmaksızın komünizme geçileceğini savunmak suretiyle burjuvazinin baş yardımcısı rolünü oynayan her renkten oportünist ve revizyonistlerin tersine Marksist-Leninistler, komünizme geçiş sürecinde Komünist Partisinin belirleyici rolüne hakettiği değeri verir ve bu rolün öneminin bulandırılmasına asla izin vermezler. **Arnavutluk Emek Partisi Tarihi**'nde şu satırları okuyoruz:

"Sınıf savaşımı objektif bir yasadır; fakat bu savaşımın sonucunda belirleyici rol oynayan subjektif faktördür. Sosyalizmin zaferi, hepsi de devrimin önderi olan işçi sınıfı partisince hazırlanan subjektif koşullar olan işçi sınıfının ve diğer emekçi yığınların bilincine, hazırlığına, örgütlenmesine, seferberliğine ve savaşma yeteneğine bağlıdır.

"Objektif yasalarla uygunluk içinde olmayan herhangi bir tutum ve davranış, savaşımda herhangi bir ağırdan alma, maceracılık, kafa karışıklığı, korku ve yolunu şaşırma, ya da daha kötüsü düşmanın baskısı ya da güçlükler ve engeller karşısında teslimiyet, devrimin yıkımı anlamına gelir, sınıf savaşımında

yenilgiye yol açar ve düşman burjuva-emperyalist, revizyonist ve gerici güçlere zafer kazanma olanağını sunar."(34)

Pek çok bakımdan, bağrından çıkmış olduğu kapitalist toplumun özelliklerini taşıyan ve bünyesinde, doğru bir tarzda ele alınmadıkları takdirde antagonist çelişmelere dönüşebilecek antagonist-olmayan çelişmelerin yanısıra, kapitalizmin güçleriyle sosyalizmin güçleri arasındaki antagonist çelişmeyi de taşıyan sosyalist toplumu idealize eden, tarihsel materyalizmi ve toplumsal gelişmenin yasalarını anlama yeteneğinden yoksun kimseler, salt üretici güçlerin devsel boyutlarda gelişmesine değil, aynı zamanda buna bağlı olarak ve bu temel üzerinde burjuva dünyasının ideolojik zincirlerinden de bütünüyle özgürleşmiş bireylerden oluşan bir komünist toplum kurulana değin, kapitalist restorasyon tehlikesinin şu ya da bu biçimde, şu ya da bu ölçüde varlığını sürdüreceğini kavrayamazlar. Onlar bilmem ne kadar yıllık bir sosyalizm döneminden sonra neden kapitalizme geri dönüldüğü yolundaki —yanıtlarını kendilerinin de ne bildiği, ne de doğru dürüst araştırdığı— soruları bıktırıcı bir biçimde yineleyerek devrim ve sosyalizm pratiklerinin sürekli olarak çıkmaza girmesinden/yerinde saymasından(!) yakınıp dururlar. Bu baylar, gerçek soruların gerçek yanıtlarını ancak tarihsel eyleme geçen ve tarihi kendi elleriyle yapan yığınların verdiğini(*) ve teorinin de işte bu yığınların tarihsel eylemi ve yürüyüşünden öğrenen, bu eylem ve yürüyüşün bilimsel sentezini yapan ve ardından da onu yeniden pratiğe uygulayan ve pratikte sınayan öncü savaşçılarca sürekli olarak geliştirildiğini de asla kavrayamazlar. Onlar, onbinlerce yıl boyunca, sömürücü sınıfların egemenliğine dayanan toplumlarda yaşamış olan insanlığın, kendi kollektif bilincinden sömürücü sınıfların ideoloji, kültür, gelenek, düşünce vb. alanlarında kökü çok derinlere inen etkilerini söküp atabilmesinin ve Lenin'in deyişiyle, "Bir Shylock açgözlülüğüyle: 'Sakın komşudan yarım saat çok çalışmış olmayayım? Sakın ondan daha düşük ücret almayayım?' biçimindeki hesaplamaya alışmış", bugünkü ortalama insanın ortadan kalkması ve onun yerine topluma, mülkiyete ve

(*)Marks, "Teorik gelişmelerin çözümü yalnızca pratik araçlarla, yalnızca insanın pratik enerjisi aracılığıyla mümkündür." (1844 El Yazmaları, s. 111) diyordu.

çalışmaya karşı çok daha farklı ve komünistçe yaklaşan "yeni insan"ın geçmesinin ne denli zor bir iş olduğu yolundaki, yüzyılımızda yaşanan proleter diktatörlüğü deneyimlerince —hem de fazlasıyla— doğrulanmış Marksist-Leninist teorik öngörüyü hiç bir şekilde dikkate almamakta, ya da onu hiç anlamamaktadırlar.

Demek ki sorun Ramiz Alia'nın ve benzerlerinin yaptığı gibi, "Bir Kruşçev, bir Brejnev, bir Gorbaçov ortaya çıktı, ya da bir önderlik, ihanet etti ve işçi sınıfı ve halk aldatıldı!" derken karikatürize etmeye çalıştığı gibi konamaz. Öyle konamayacağı içindir ki, o ve benzerlerinin bu sorunu 1960'lı yıllardan, hatta daha öncesinden beri savunageldikleri saçmasapan ve ahmakça formüllerle (sosyalizm koşullarında birden fazla işçi sınıfı partisi, Parti ile proleter diktatörlüğünün birbirinden tümüyle ayrılması, Sovyetlerin, sendikaların ve diğer kitle örgütlerinin Komünist Partisinden bağımsızlığı, Komünist Partisinin yanısıra burjuva ve küçük burjuva partilerine de özgürlük tanınması, seçim ilkesinin mutlaklaştırılması, Komünist Partisinin rolünün tümden reddi, Komünist Partisiyle burjuva partilerinin sosyalizmi birlikte inşa etmesi, hiziplerin ve kanatların özgürlüğüne dayanan işçi sınıfı partisi vb.) "çözme" girişimlerinin hiç bir değer taşımadığı ve sosyalizm koşullarından uygulanmaları durumunda bunun kapitalizme daha kestirme yoldan ve daha hızlı bir geriye dönüşü "güvence altına" almaktan başka bir işe yaramayacağı ya da onların kapitalizme ve burjuva demokrasisine duydukları özlemi ele vermekten öte bir anlam taşımayacağı açıktır. Öte yandan, Marksizm-Leninizmin klasiklerinin de üzerinde durdukları gibi, belirli bir ülkedeki proleter diktatörlüğünün yönetici gücü olan Komünist Partisi de belirli tarihsel ve toplumsal koşulların ürünüdür. O da **bir bakıma ve bir yere kadar** içinden çıktığı kapitalist toplumun damgasını ve kusurlarını taşımazlık edemeyeceği gibi **bir bakıma ve bir yere kadar** bağrında etkinlik göstermekte olduğu sosyalist toplumla karşılıklı bir diyalektiksel etkileşim içinde bulunmaktan ve **bir bakıma ve bir yere kadar** o toplum tarafından biçimlendirilmekten kaçınamaz. Dolayısıyla, sözkonusu toplumun gelişme düzeyinin, nesnel olanaklarının, diğer özgün niteliklerinin ve uluslararası güç dengesi ve ilişkilerinin tanımladığı bir tarihsel ortamda etkinlik göstermekte olan Komünist Partisinin, içinde

yer aldığı toplumu dönüştürme gücü ve yeteneği hiç bir şekilde sınırsız değildir ve olamaz. Ancak, komünizme geçişin verili tarihsel-toplumsal koşulları altında, kapitalizme geri dönüşün maddi ve nesnel zemininin yukarda anılan nedenlerden ötürü varolduğu ve varolmaya devam edeceği bu süreç boyunca subjektif faktörün ya da önderliğin belirleyici rolü de aynı şekilde tartışılmazdır. İşte bu yüzden Lenin,

> "Rusya'da bir çok kere ortaya çıkan zor durumlar, eğer Menşevikler, reformistler ve küçük-burjuva demokratları Partimizde kalmış olsalardı, mutlaka Sovyet rejiminin devrilmesiyle sonuçlanırdı...[35] diyordu. Gerçekten de, Bolşevik Partisinin Menşeviklerden, reformistlerden ve küçük-burjuva demokratlarından kendini zamanında arındıramamış olması ya da Parti içindeki şu ya da bu oportünist eğilimin, az çok uzun süreli bir üstünlük sağlaması durumunda Sovyetler Birliği'nin, değişik dönemeç noktalarında karşı karşıya geldiği yaşamsal düzeyde önemli sorunlar doğru ve Marksist bir tarzda çözülemeyecek ve dolayısıyla Sovyet iktidarı yıkılma tehlikesiyle yüzyüze gelecek ve büyük olasılıkla da yıkılacaktı. Örneğin, 1918 Şubat'ında, siyasal ve askeri açıdan henüz son derece zayıf konumda bulunan genç Sovyet devletine geçici bir soluklanma ve kendini toparlama olanağı sağlayan Brest-Litovsk Barış Anlaşmasının imzalanmasını "devrimci" gevezelikler ardına sığınarak engellemeye çalışan Troçki'nin ve "Sol Komünistler"in çizgisinin uygulanması durumunda ya da kulakların tahıl fazlalarını devlete satmayı reddetmek ve işçi sınıfının ve Kızılordunun besin sıkıntısı çekmelerine yolaçmak suretiyle proleter diktatörlüğüne karşı savaşımlarını yoğunlaştırdıkları 1928 yılında, tarımın kollektivizasyonu çizgisinin kararlılıkla uygulanması yerine Buharin'in ve diğerlerinin kulakların sosyalizmde bütünleşmesi çizgisinin yaşama geçirilmeye kalkışılması durumunda ve benzeri bir çok durumda proleter diktatörlüğünün yıkılmasını ve kapitalizmin restorasyonununu hiç bir güç engelleyemezdi. Arnavutluk'un ve diğer eski sosyalist ülkelerin tarihlerinden de buna benzer pek çok örnek vermek olanaklıdır.

Şimdi de kısaca Arnavutluk'un durumuna göz atalım. Yüzyılımızda gerçekleşen sosyalist devrimlerin geri ya da görece geri ülkelerde meydana gelmesi ve tek tek ya da bir kaç ülkede kurulan

proleter diktatörlüğü reijimlerinin sosyalizmi güçlü ve saldırgan bir kapitalist-emperyalist kuşatma altında inşa etmek zorunda kalmalarının onlar için pek çok ek güçlük yaratacağını ve yarattığını bilimsel teorimiz öngördüğü gibi, yaşanan pratik te doğrulamıştır. Aşağı yukarı sürekli bir dış askeri müdahale ve ülke içinde yürütülen yıkıcı etkinlik tehlikesiyle yüzyüze bulunan sosyalist devletin, daha farklı bir siyasal iklimde, sosyalizmin ekonomik inşasında, kitlelerin yaşam ve kültür düzeyinin yükseltilmesinde kullanabileceği fonları güçlü bir savunma örgütlemeye, güçlü bir ordu ve iç güvenlik aygıtını ayakta tutmaya ayırması, ülkenin gelişme temposunu düşürdüğü ve devletten devletsizliğe geçişi ve bürokratik yozlaşmanın nesnel zemininin ortadan kaldırılmasını güçleştirdiği için komünizm doğrultusunda ilerlemenin hızını frenlemektedir. Bu ve benzeri nesnel engeller Arnavutluk için de geçerliydi. İkinci Dünya Savaşından önce Avrupa'nın en geri ülkesi olan Arnavutluk'ta 1938'de ulusal gelirin yalnızca yüzde 3.5'ini üreten ve ilkel atelyelerden oluşan bir sanayi sektörü ve 15.000 kadar işçi bulunuyordu. Savaş sırasında İtalyan ve Alman emperyalistlerince işgal edilen ve varolan sınırlı ekonomik potansiyeli de büyük ölçüde yerle bir edilen Arnavutluk, sosyalizmin inşasına işte bu son derece güç ve elverişsiz koşullarda ve eğitim ve kültür düzeyi çok geri bir insan malzemesiyle başlamıştı. Yalnızca 28.750 kilometrekare olan yüzölçümünün (aşağı yukarı Türkiye'nin Trakya bölgesi kadar) üçte ikisi tarıma elverişsiz dağlık bölgelerden oluşan ve bazı mineraller dışında zengin doğal kaynaklara da sahip olmayan Arnavutluk'ta işçi sınıfı da çok genç ve esas itibarıyla köylü ve zanaatkar kökenliydi.(*) Arnavutluk, sosyalizmin inşası sırasında diğer ülkelerden geniş ölçekli yardım alma olanağına da hiçbir zaman

(*)Enver Hoca, 1968'de AEP MK Sekretaryasında yaptığı bir kouşmada şöyle diyordu:

> "İşçi sınıfımızın, sınıfın ideolojisiyle, normlarıyla ve devrimci şevk ve cesaretiyle eğitilmeye şiddetle gereksinimi vardır. Bu konuda herhangi bir yanılsama içinde olmamalıyız, yoksa hata yapabiliriz. İşçi sınıfımızı olması gerektiği gibi değil, gerçekte olduğu gibi ele almalıyız...
>
> "...İşçi sınıfımız görece gençtir. Çalışmamızda bu olguyu her zaman aklımızda tutmalıyız; çünkü Partinin gerçekleştirmesi gereken

sahip olmadı. İkinci Dünya Savaşından sonra Sovyetler Birliği'nin ve bazı halk demokrasisi ülkelerinin Arnavutluk'a verdikleri yardım enternasyonalist bir ruhla yapılmaktaydı; ama bu yardım, sözkonusu ülkelerin ekonomileri de faşist işgal ve savaş nedeniyle büyük ölçüde yıkılmış olduğundan zorunlu olarak sınırlı kaldı. Daha sonraki yıllarda Arnavutluk Sovyet modern revizyonizmine karşı giriştiği ideolojik savaşım 1961'de Sovyetler Birliği'yle ve Çin revizyonizmine karşı giriştiği ideolojik savaşım da 1978'de Çin'le ilişkilerin kesilmesine yol açana değin bu iki ülkeden —genellikle karşılığını ödediği— sınırlı bazı yardımlar almasına karşın sosyalizmi, bu dönemde esas olarak ve 1978'den sonra da hemen hemen bütünüyle kendi özgücüne ve kendi kaynaklarına dayanarak inşa etmek zorunda kaldı.

Lenin, sosyalizmin başarıyla kurulabilmesi için ilk olarak, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin burjuvaziyi alaşağı etmesi ve onun direnişini kırması ve ikinci olarak da kapitalizmde olduğundan daha yüksek düzeyde bir üretkenlik, daha üstün bir emek örgütlenmesi yaratması gerektiğini belirtiyor ve şöyle devam ediyordu:

"...proletarya diktatörlüğü, yalnızca sömürücülere karşı kuvvet

---

görevlerin önemini ancak böylelikle kavrayabiliriz. Ülkemizde işçi sınıfı, aslında Anayurdun kurtuluşundan sonra ve sosyalist sanayimizin derece derece oluşturulmasıyla birlikte meydana geldi ve büyüdü. İşçi sınıfımızın, köken olarak küçük bir bölümü, burjuvazinin ve sömürücülerin zulmünü görüp geçirmiş işçilere ve küçük zanaatkarlara dayanmaktadır. Onun ezici kütlesinin kökeniyse, kendileri de kapitalist ve toprak ağası zulmü ve sömürüsünü yaşamış köylülüğe ve kent yoksullarına dayanmaktadır." 'Working Class Control', (**Selected Works IV**, s. 435-36) Enver Hoca devamla, işçi sınıfının hatırı sayılır bir bölümünün Partinin önderliğinde ulusal kurtuluş savaşına katıldığını, genç işçi kuşağınınsa sosyalizm koşullarında doğmuş ve eğitilmiş olmanın üstünlüğüne sahip olmasının yanısıra, kapitalist sömürü ve zulmü yaşamamış olması olgusuna dikkat çekiyor ve,

"...işçi sınıfımızın bu bileşiminin ya da gelişme halindeki sınıfın bu formasyonunun, otomatik olarak onun saflarına, sınıfın yaratmak istediğimiz birlik ruhunu, bilincini ve disiplinini zedeleyen bir yığın küçük-burjuva kalıntılar ve görüşler taşıdığına işaret etmek gerekiyor." (**aynı yerde**, s. 436-37) diyordu.

kullanılması değildir ve hatta esas olarak kuvvet kullanılması bile değildir. Bu devrimci zorlamanın ekonomik temeli, etkinliğinin ve başarısının güvencesi, proletaryanın, kapitalizme kıyasla, emeğin daha yüksek tipte bir toplumsal örgütlenmesini temsil etmesi ve bunu yaratmasıdır. İşin özü budur. Komünizmin kaçınılmaz zaferinin, gücünün ve güvencesinin kaynağı budur."(36)

Arnavutluk'un karşı karşıya bulunduğu dev boyutlu zorluklar ve engeller, bu ülkede sosyalizmin inşasının sürdürülmesini ve bu alanda daha da büyük başarılar kazanılmasını hiç bir şekilde engellemiyordu. Ancak bu zorluklar ve engeller, sosyalist inşanın temposunu düşürüyor ve sosyalist Arnavutluk'un kısa ve hatta orta erimde ileri kapitalist ülkelerin düzeyine ulaşmasını ve bu ülkelerle yarışabilecek düzeyde bir ekonomik performans göstermesini hemen hemen olanaksız duruma getiriyordu. Arnavutluk'un, Doğu Avrupa'daki 1989 dönüşümünden sonra, dış ticaretinin büyük bölümünü kendileriyle gerçekleştirmekte olduğu revizyonist ülkelerin, daha önce yürürlükte olan takas sisteminden dövizle ödeme sistemine geçmeleri ve Arnavutluk'un artan döviz sıkıntısı nedeniyle gereksinim duyduğu bazı makina, donatım ve diğer dışalım kalemlerini sağlamakta daha fazla zorlanması ve üstüste yedi yıl etkili olan kuraklığın tarımsal üretimin düşmesine yol açması vb. bu genel durumu daha da ağırlaştıran konjoktürel faktörlerdi. İşte Alia ve ortaklarının temsil ettiği oportünist ve teslimiyetçi eğilim, ekonomik güçlüklerin yoğunlaştığı, emperyalizmin ve gericiliğin ideolojik, siyasal ve psikolojik baskısının alabildiğine arttığı böyle bir ortamda Emek Partisinin yönetimine egemen oldu. Ve devrim ve komünizm davasına ihanet ederek Arnavutluk'u kapitalist restorasyon yoluna soktu. Sözü edilen genel ve konjoktürel faktörler tek bir ülkede —hele de bu ülke görece geri bir ülke ise— sosyalizmin inşasını olanaksız gören ve aslında geri ülkeler halklarının devrim falan yapmaya kalkışmamaları gerektiğini savunan revizyonistlerin, Troçkistlerin ve ortaklarının düşündüğünün tersine Arnavutluk'ta proleter diktatörlüğünün ve sosyalizmin ayakta kalmasını zorlaştırmasına karşın, onun emperyalist burjuvazi karşısında siyasal (ve hele de moral) bir yenilgiye uğramasını ve teslimiyet yolunu tutmasını hiç bir şekilde kaçınılmaz kılmıyordu. Aslında sosyalist Arnavutluk'un durumu, devrim dalgasının dünya ölçeğinde göreli olarak

alçalmasından da yararlanarak karşı-devrimci propaganda etkinliğini yoğunlaştıran emperyalist burjuvazinin ve onu yankılayan revizyonizmin göstermeye çalıştığı gibi umutsuz ya da çok kötü değildi. AEP'nin önderlik ettiği Arnavutluk işçi sınıfı ve halkı, karşı karşıya bulundukları çeşitli iç ve dış engellere ve zorluklara meydan okuyarak, diğer alanlarda olduğu gibi, sosyalizmin inşasında da büyük mesafeler katetmiş ve emperyalizmin, burjuvazinin ve revizyonizmin gerici propaganda ve dezenformasyon etkinlikleriyle göstermek istediklerinin tersine Arnavutluk'u —ileri kapitalist ülkelerin düzeyine ulaşmaktan uzak olmakla birlikte— küçümsenemeyecek bir ekonomik gelişme potansiyeline sahip bir sanayi-tarım ülkesi durumuna getirmişlerdi. Arnavutluk'ta, ileri kapitalist ülkelerde sermayenin gereksinimlerini karşılamak amacıyla kışkırtılan ve insanları tinsel bakımdan yoksullaştıran bir yapay tüketim çılgınlığı yaşanmıyordu; ama hiç kimse açlık çekmediği, sokaklarda yatmak zorunda kalmadığı gibi, herkes eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerinden yararlanabiliyor, kimse işsizlik, yaşam pahalılığı ve gelecek kaygısı taşımıyordu.

AEP yöneticileri, devrimci proleteryanın önderlerinde bulunması gereken cesaret, kararlılık ve uzakgörüşlülüğe sahip olmuş ya da daha doğrusu bu erdemlerini yitirmemiş ve yalnızca kendilerinin, devrim ve sosyalizm güçlerinin zorluklarını görmek ve kapitalist-emperyalist sistemin "güç ve istikrar"ını abartmak yerine günümüz dünya durumunun bilimsel ve Marksist-Leninist bir analizini yapabilmiş olsalardı, çok geçmeden devrim dalgasının yeniden yükseleceğini görebilir, utanç verici bir boyuneğme yolunu seçmez ve en kötü olasılıkla Arnavutluk'a yönelik bir askeri müdahale durumunda Paris Komünarlarının yolunu izler ve Arnavutluk halkının başında savaşarak yenilirlerdi. Ve böyle bir durumda AEP önderliğinin, Ramiz Alia'nın sözleriyle, "40 ya da 50 yıllık bir sosyalizm uygulamasından sonra toplumsal gelişme sürecini tersine çevirebilmesi" sözkonusu olmaz, AEP ve sosyalist Arnavutluk 20. yüzyılın sonlarının Versaylılarınca kanlı bir biçimde ezilse de dünya proletaryası ve halklarına hiç lekelenmemiş bir bayrak, Enver Hoca'nın adına ve kendi geçmişlerine layık şanlı bir miras bırakmış ve kendi ölümleriyle devrim meşalesini yeniden tutuşturmuş olurlardı.

IV.BÖLÜM

ANTİ-PARTİ ALİA KLİĞİNİN "DEMOKRATİK DEVRİMİ"

Ramiz Alia, sözü edilen Plenum konuşmalarında ve diğer yerlerde, bir yandan Arnavutluk'taki sosyalist demokrasiyi över ve onun burjuva demokrasisinden çok daha ileri bir sistem olduğunu belirtirken, bir yandan da bürokrasiye, yönetsel önderlik yöntemlerine, komutacılığa vb. saldırıyor ve sosyalist demokrasinin daha da geliştirilmesi gerektiğini ileri sürüyor, dahası bunun için çeşitli somut önlemler öneriyordu. O, görünüşte haklı olarak, Sovyetler Birliği'nde revizyonizmin iktidara gelmesinde işçi sınıfının ve diğer emekçilerin rollerinin aygıtlar ve yöneticiler yararına zayıflatılmasının, kitlelerin pasifliğine ve kayıtsızlığına yolaçan "önderlik bilir" anlayışının yaygınlaşmasının, Parti ve devlet aygıtının kitlelerden kopmasının ve sınıf düşmanlarına ve gericiliğin kalıntılarına karşı savaşımda kitlelerin devrimci seferberliğinin görece zayıf kalmasının vb. belirleyici bir rol oynadığını belirtiyordu.

SB'nin ve diğer eski sosyalist ülkelerin olumsuz deneyimlerinden gereken dersleri çıkaran AEP'nin geleneğinde bürokrasiye, iktidarın ve yetkilerin tek yanlı bir biçimde Partinin ve devlet aygıtının elinde toplanması yönündeki eğilime karşı çok güçlü ve köklü bir tavır vardı. Büyük M-L önder Enver Hoca ve onun önderliğindeki AEP, onyıllar boyunca bürokratik yozlaşma tehlikesine —ve tabii liberalizme de— karşı ilkeli ve kararlı bir savaşım yürütmüşler, bürokrasinin gelişip güçlenmesi olasılığına karşı, başta Partinin ve kitlelerin ideolojik

eğitimi, sosyalist demokrasinin, yani proleter diktatörlüğünün sürekli olarak geliştirilmesi, işçi-köylü denetimi, seçimle işbaşına gelen organların yetkilerinin titizlikle korunması ve süreç içinde genişletilmesi ve ücret ve aylıklar arasındaki farklılıkların düşük tutulması ve giderek azaltılması gibi bir dizi önlem geliştirmişlerdi. Enver Hoca şöyle diyordu:

"ASHC'nde işçi sınıfı, kooperativist köylülük ve diğer emekçi halk, iktidarlarını temsili organlar aracılığıyla olduğu gibi, doğrudan bir biçimde de kullanırlar. Arnavutluk'ta halk kitleleri ülkenin ve ekenominin yönetimine, yasaların ve ekonomik planların tartışılmasına ve iktidar organlarının etkinliklerinin denetimine vb. aktif bir biçimde katılırlar. Toplumsal ya da kişisel çıkarları ilgilendiren bütün sorunlara ilişkin olarak görüşlerini özgürce dile getirme hakkına sahiptirler...

"Ülkemizin gerçek bir sosyalist ülke olduğunu göğsümüzü gere gere söyleyebiliriz. Dünyada, yurttaşların yasa önünde böylesine eşit olduğu, işçilerin ücretleriyle memurların aylıkları arasındaki farklılığın böylesine düşük olduğu başka bir ülke yoktur. İşçilere ve en üst düzeyde memurlara yapılan ödemelerin oranı bire ikidir." (37)

Gene O, AEP'nin 1981'de yapılan 8. Kongresinde şunları söylüyordu:

"Sosyalist toplumun inşasında kitlelerin belirleyici rolünün doğru bir tarzda anlaşılması, komünist dünya görüşünün ve devrimci teori ve pratiğin temelidir...

"Ülkemizin deneyiminin de doğruladığı gibi, kitlelerin ülkenin yönetimine ve toplumsal yaşamın bütününe aktif katılımı, halkın devlet iktidarının korunması ve güçlendirilmesinin, sosyalist devrimin kesintisizce ilerletilmesinin ve Anayurdun güçlü ve aşılmaz savunmasının güvence altına alınmasının vazgeçilmez ve belirleyici koşulunu oluşturur." (38)

SB'nin ve diğer eski sosyalist ülkelerin olumsuz deneyiminin bilimsel analizini yapmış, benzeri gelişmelerin Arnavutluk'ta da yaşanmaması için çeşitli önlemlerin alınmasına öncülük etmiş olan Enver Hoca'nın yapıtlarından ve AEP'nin belgelerinden, bu konudaki

doğru ve Marksist anlayışları ortaya koyan bunun gibi yüzlerce, hatta binlerce alıntı sunulabilir. Dolayısıyla bay Sekreterin bürokrasiye karşı savaşım, sosyalist demokrasinin geliştirilmesi vb. konularda söyledikleri —kendisinin ima ettiğinin tersine— genel planda herhangi bir yenilik ya da katkı içermiyor. Ancak, dikkatsiz bir gözlemci, Ramiz Alia'nın bu konudaki vaazlarını —kendisinin de ileri sürdüğü gibi— Enver Hoca'nın açtığı yolda daha da ileri adımlar atılmasının bir göstergesi gibi anlamak aymazlığına da düşebilir. Anımsanacağı üzre bu dönek, Arnavutluk'un yeni bir gelişme evresine, yoğun gelişme evresine girdiğini savunuyor ve kapitalist ekonomik reformlarını işte bu gerekçeye dayanarak yürürlüğe sokuyordu. Bay Sekretere göre, kapitalizmin restorasyonuna yönelik "reform" önlemleriyle kopmaz bir bağa sahip "demokratikleşme" önlemleri de güncel durum ve görevlerle, Arnavutluk'un sözümona içine girdiği yeni gelişme evresinin gerekleriyle bağlantılıdır. O, AEP'nin 9. Plenumunda yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

> **"3. Sosyalist demokrasiyi güçlendirmenin bir koşulu olarak bürokrasiye karşı savaşım, daha da yüksek bir düzeye çıkarılmalıdır...** Şimdiki zaman ve güncel durumlar bürokratik tavırlarla bağdaşamaz. Böylesi tavırlardan ne denli tez kurtulabilinirse o denli iyidir. Biz bunu, eğer gerekirse bir miktar özveriyi de göze alarak yapmalıyız; çünkü ülke ve Parti yaşamının devrimcileştirilmesinin her evresi, kendine uygun bir üslup ve kişileri gerektirir." (39)

Alia döneğinin, AEP içinde gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği tasfiye operasyonunun ipuçlarını da sunduğu bu konuşmasında —tıpkı burjuvazi ve diğer revizyonistler gibi— bürokrasinin, sosyalizmin değil, genel olarak sömürüye dayanan sınıflı toplumların ve özel olarak da kapitalist toplumun ayrılmaz yol arkadaşı olduğu gerçeğini gözardı ettiğini görüyoruz. Kapitalizmden komünizme geçiş dönemi olan ve dolayısıyla yıkılmakta olan kapitalizmin ve filizlenmekte olan komünizmin öğelerinin birbirleriyle kıyasıya çatıştıkları sosyalizm evresinde, kitlelerin bilinç ve kültür düzeyinin geriliğine, devletin ve ekonominin yönetimini hâlâ bir ölçüde uzmanlık işi olmasına, çalışmaya ve mülkiyete karşı komünist tavrın kitleler arasında köklü ve derin bir biçimde yerleşmemiş olmasına ve burjuva ideolojisinin

etkilerinin hâlâ bütünüyle ortadan kaldırılamamış olmasına vb. bağlı olarak gerçek bir bürokrasi tehlikesi ve dolayısıyla bürokratik yozlaşma yoluyla kapitalist restorasyon tehlikesi vardır. Devlet iktidarının, geniş emekçi yığınlarını vahşice ezen ve sömüren ve onların devlet yönetimine ve siyasal yaşama katılımını açıkça yasaklamadığı durumlarda binbir yolla önleyen profesyonel burjuva politikacılarının, askeri kliklerin, tekellerin temsilcilerinin ve gizli istihbarat servislerinin elinde bulunduğu kapitalist toplumdan farklı olarak özü, sömürülen çoğunluğun sömürücü azınlık üzerindeki diktatörlüğü, yani en ileri burjuva demokrasisinden binlerce, milyonlarca kez daha demokratik karakterde sosyalist demokrasi/proleter diktatörlüğü olan sosyalizmde —kapitalizmde olduğunun tersine— bürokrasi asla belirleyici, başat ya da kalıcı bir olgu değildir. Komünist Enternasyonal'in I. Kongresinin Açış Konuşması'nda Lenin şöyle diyordu:

> "Eski aygıtı, yani kapitalizm döneminde, hatta en demokratik cumhuriyetlerde bile, varlığını sürdürmüş ve kaçınılmaz bir biçimde sürdürecek olan ve gerçekte işçiler ve emekçilerden yana demokrasinin kurulması karşısındaki en büyük engeli oluşturan bürokratik ve tüzel (hukuki) burjuva aygıtı bir vuruşta parçalamaya ve kesin olarak yoketmeye yalnızca sovyetik devlet örgütü gerçekten yeteneklidir. Paris Komünü bu yolda ilk adımı, tarihsel ve evrensel bir önem taşıyan ilk adımı atmıştı, sovyetler iktidarı da ikincisini attı." (40)

Ancak, gerek Lenin ve Stalin ve gerekse onların izinden yürüyen Enver Hoca, bir yandan sosyalizmin ve proleter diktatörlüğününün bürokrasiyle bağdaşmazlığını belirtirken, bir yandan da bürokrasiye karşı savaşımın uzun süreli bir nitelik taşıdığını belirtirler.(*) Enver Hoca bu konuda şunları söylüyordu:

(*)Bürokrasiye karşı savaşım verilirken proleter diktatörlüğü devletinin gözden düşürülmemesi, ancak onun düzeltilmesi için sistemli bir çaba yürütülmesi gerektiğini düşünen Stalin bu konuda şunları söylüyordu:

"Bürokratizme karşı en güvenilir araç, işçilerin ve köylülerin kültür seviyesinin yükseltilmesidir. Devlet aracındaki bürokratizmi acımasızca teşhir edebiliriz; pratiğimizdeki bürokratizmi mahkûm edip çarmıha gerebiliriz; ama işçiler, devlet aracını alttan kendileri kontrol edebilecek isteği, yeteneği ve imkanı kendilerine verecek belli bir

"Devrimin zafere ulaştığı yerlerde, bürokrasi ilk çarpışmayı yitirmiştir; ancak o silahlarını indirmez ve kaynakları, eski günahlarının kefaretini hâlâ ödemekte olduğumuz daha önceki rejimlerin geleneklerinde ve özellikle halkın zihniyeti, önyargıları ve dünya görüşünde yatan başka yöntemlerle sürdürür kavgayı.

"Bürokrasiye ilişkin zihinsel kavramlar, yani onun idealist ideolojisi aynı zamanda azınlığın kavramları, bireylerde gelişen ve çoğunluk üzerinde egemenlik kuran azınlık sınıfın ideolojisini biçimlendiren subjektivist kavramlar, azınlığın çoğunluğun kafasına ve bilincine kültür, eğitim, siyaset, ahlâksal ve siyasal yozlaşma yoluyla aşılmaktan geri kalmadığı ve dolayısıyla onların ikinci doğası, düşünce ve eylemde bir yaşam tarzları haline gelen kavramlardır." (41)

Sahte bir edayla, Enver Hoca'nın izinden yürüdükleri izlenimini vermeye çalışan, ancak bürokrasiye ve bürokratik yozlaşma tehlikesine karşı M-L değil, liberal bir konumdan "savaşım veren" Alia ve ortakları sözde sosyalist demokrasinin geliştirilmesi için bir dizi önlem getirdiler ya da önerdiler. Bunların bir bölümü —seçim ilkesinin daha da yaygınlaştırılması, Parti ve devlet yöneticilerinin görev sürelerinin sınırlanması vb.— Marksist-Leninist bir yaklaşımla konması halinde, elbette ki onaylanabilecek önlemlerdir. Fakat gelişmelerin de gösterdiği gibi bu önlemler, proleter diktatörlüğünü liberal-bürokratik bir deformasyona uğratma yönündeki çabaların öğelerinden, gerici anlam ve içerikte "demokratik" reformlardan başka bir şey değildi. Alia kliğinin, Adalet Bakanlığının yeniden kurulmasını ve sanıkların savunmasında görev alan hukuk danışmanlarının yerine avukatlık kurumunun yerleştirilmesini, köy, bucak ve kent mahkemelerinin

---

kültür düzeyine sahip değillerse; bürokratizm her şeye rağmen varlığını sürdürecektir. Bu yüzden işçi sınıfının ve emekçi halkın kültürel gelişmesi, yalnızca okul eğitiminin gelişmesi anlamında değil, —her ne kadar okul eğitimi her türlü kültürlülüğün temeliyse de— bunun ötesinde, ülkenin yönetimine katılabilmek için gerekli bilgi ve yetenekleri edinme anlamında kültürel gelişme, devlet aracının ve tüm diğer araçların düzeltilmesinde başvurulması gereken esas kaldıraçtır. İşte Lenin'in Kültür Devrimi şiarının anlamı ve önemi de budur." (H. Yeşil, **Stalin Eleştirileri Üzerine**, s. 104-105)

sanıklara ceza verme yetkilerinin kaldırılmasını, (yargı yetkisini merkezsel aygıtın elinde toplama anlamına gelen bürokratik bir önlem) yabancı tekellerle ya da devletlerle kredi ve ortaklık ilişkisi kurmanın suç olmaktan çıkarılmasını, dinsel tapınakların kapatılmasını öngören ve dinsel propaganda yapılmasını yasaklayan Anayasa maddelerinin kaldırılmasını içeren önlemleri, burjuva yasallığının yerleştirilmesi, proleter diktatörlüğünün tasfiyesi ve yerine bürokratik burjuvazinin — yerini klasik burjuva diktatörlüğüne bırakmayı hedefleyen— diktatörlüğünün getirilmesinin göstergelerinden başka birşey değildi. Gericiliğin önünde secdeye kapanan, burjuva demokrasisine hayranlığını ve proleter diktatörlüğüne duyduğu nefreti, "bürokrasiye karşı savaşım" vb. gevezelikleri arkasına gizlemeye çalışan Alia kliği, Enver Hoca dönemini —üstü örtülü bir biçimde— suçlamaktan da kaçınmıyordu. Gerçekleştirdikleri "reform"lar sonucunda kollektifin "en yüksek otorite" **durumuna geldiğini** belirten bay Sekreter AEP MK'nin 12. Plenum'unda yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

> "**Artık** kitleler bütün bu konuların kararlaştırılmasında belirleyici konumdadırlar. (abç) [42] Kendi revizyonist kliğinin işbaşına geçmesinden önce kollektifin iradesinin belirleyici olmadığını, partinin ve devletin gücü fazlasıyla kendi ellerinde topladıklarını, işçi sınıfının yalnızca öneriler yapma hakkına sahip olduğunu ve dolayısıyla sözcüğün gerçek anlamıyla iktidarda olmadığını ileri süren Alia'ya göre, Kurtuluş'tan sonra gerçekleştirilen derin devrimci değişiklikler yalnızca, kendisinin "evrensel haklar" gösterişli adı altında pazarlamaya çalıştığı burjuva demokrasisine geçişin bir hazırlığını oluşturuyordu. O, aynı Plenum'da şunları da söylüyordu:

> "Bu temel hak ve özgürlüklerin (herkese iş sağlanması, insanın insanı sömürmesine son verilmesi, halkın kültürel ve eğitsel kurtuluşu, kadının özgürleştirilmesi, halkın sağlık sorununun çözümü vb. —b.n.) elde edilmesi, evrensel haklar diye bilinen hak ve özgürlükleri daha üst düzeyde gerçekleştirmeye başlamamızın koşullarını yarattı." [43] Görülebileceği gibi, Alia ve ortakları bürokrasiye karşı Marksist-Leninist değil, liberal[*] ve

(*) İşçi sınıfına, halka ve komünizme karşı iç ve dış gericilikle bağlaşan ve emperyalist burjuvazinin önünde diz çöken Alia kliğinin çizgisinin tüm özünü Enver Hoca'nın 1973'te yaptığı liberalizmle ilgili şu

burjuva-demokratik bir konumdan savaşım vermektedirler. Ancak bu durum, bizzat kendileri bürokratik burjuvazinin çekirdeğini oluşturan bu dönekler sürüsünün Parti ve devleti bürokratik yöntemlerle ele geçirmelerine, Parti ve devletin işleyişinde bürokratik yöntemleri egemen kılmalarına engel olmuyordu. Tabii, burada bir çelişme yoktur. Proleter diktatörlüğünü yıkarak kendi kliğinin bürokratik egemenliğini kuran bay Sekreter, ülke yönetimini ve ekonomisini derece derece ve kendi yönetimi altında liberalize etmeyi hedeflemektedir. Sınıf düşmanıyla arasındaki bütün sınır çizgilerini kaldırmaya girişmiş ve Marksizm-Leninizme bütünüyle sırt çevirmiş olan bu revizyonist, sınıf karakteri taşımayan/sınıflarüstü bir demokrasi olmadığını ve olamayacağını, her demokrasinin aynı zamanda bir devlet ve dolayısıyla bir diktatörlük olduğunu, çağımızda sınıf çatışmasının yoğunlaştığı bütün toplumlarda burjuvazinin diktatörlüğüyle proletaryanın diktatörlüğü dışında üçüncü bir yol olmadığını unutmuştur. Proleter diktatörlüğünün sözünden bile, kuduz hastasının sudan kaçtığı gibi

---

değerlendirmede bulabiliriz:

"Liberalizm, en değişik alanlarda ve biçimlerde ortaya çıkabilir. Kendini nasıl ve nerede gösterirse göstersin, o özde ideolojik ve siyasal oportünizmin bir anlatımı, dış ve iç düşmanlara, eski toplumun kusurlarına ve yabancı ideolojinin güncel etkilerine karşı tutarlı sınıf savaşımının reddi, düşman ideolojisiyle barış içinde birarada yaşamanın kabul edilmesidir. Düşmanlarımız liberalizmi özendirmek suretiyle modern revizyonizme karşı ilkeli tutumumuzdan ve savaşımımızdan vazgeçmemizi, emperyalizme karşı kararlı savaşımımızdan vazgeçmemizi ve sınırlarımızı 'insanların, düşüncelerin ve kültürlerin özgür dolaşımına' açmamızı istiyorlar. Onlar, proleter çalışma disiplinini bozmak, proleter diktatörlüğünü yıkmak amacıyla sosyalist demokrasinin liberal ve anarşistçe bir yorumunu yaygınlaştırmak istiyorlar. Onlar, her türden dekadan burjuva ve revizyonist eğilimlerin gelişmesi için kültür ve sanat adamlarımızın proleter partizanlıktan vazgeçmelerini istiyorlar. Onlar, gençliğimizin ve tüm emekçi halkımızın çürümüş burjuva-revizyonist dünyanın dejenere davranış biçimlerini, zevklerini ve yaşam tarzını benimsemelerini istiyorlar." ('Intensify the Ideological Struggle Against Alien Manifestations and Liberal Attitudes Towards Them', **Selected Works IV**, s. 819-20)

kaçan ve demokrasi, demokratikleşme, demokratik haklar vb. sözcükleri bir papağan misali yineleyen Alia, tıpkı liberal ve demokrat burjuvalar gibi diktatörlüğü sınıfsal özünden soyutluyor ve onu bir çeşit keyfi yönetim ya da despotizm gibi algılıyor. Demokrasiyle diktatörlüğü, karşılıklı olarak birbirini dıştalayan ve yadsıyan kategoriler olarak gören bu ve benzeri revizyonistleri eleştirirken Lenin şöyle diyordu:

> "Sınıf savaşımı teorisini anlamayan, siyasal alanda burjuvazinin çeşitli çevre ve zümrelerinin küçük bir çekişmesinden başka bir şey görmemeye alışmış bulunan burjuva, diktatörlük denince, tüm demokratik özgürlük ve inancaların kaldırılmasını, keyfe bağlı yönetimi, diktatörün kişisel çıkarına göre iktidarın her türlü kötüye kullanılmasını düşünür." (44)

Sosyalist bir toplumda, sosyalist demokrasinin gelişmesini, Komünist Partisi içinde ve çevresinde birleşmiş bulunan öncü ve ileri işçilerin yönetimi altındaki işçilerin ve diğer emekçilerin devlet yönetimine giderek daha yaygın ve daha aktif katılımının, komünist eğitim düzeylerinin yükselmesine koşut olarak kitlelerin yavaş yavaş öncünün düzeyine yaklaşmalarının, emekçilerin, toplumsal yaşamın bütün alanlarını kapsayan bir hesap ve denetim sistemini yürürlüğe koymalarının ve üretim alanında tüm bu gelişmelere eşlik edebilecek bir ilerlemenin —kitlelerin giderek artan ve çeşitlenenen maddi ve tinsel gereksinimlerinin gerisinde kalmayan bir ilerleme— bileşkesinden oluşan çok yönlü bir süreç olarak değil, burjuva çoğulculuğunun, seçim ilkesinin vb. burjuva-demokratik normların uygulanması olarak gören Ramiz Alia, AEP'nin 12. Plenum'unda şunları söylüyordu:

> "Demokrasinin gelişme derecesi, bireyin bu amaçla kendisine sağlanması güvence altına alınmış koşullarda düşüncelerini özgürce dile getirme olanaklarıyla ölçülür." (45)

Alia döneği, herhangi bir burjuvanın ağzından duyulduğunda kimseyi şaşırtmayacak olan bu sözlerin ardından, daha önce Emek Partisiyle uyum içinde ve kitlelerin katılımıyla yapılan geniş tartışmalar sonucunda milletvekili adaylarının ve diğer yöneticilerin seçimine katkıda bulunan ve ülke yaşamının bütün alanlarına ilişkin olarak kitlelerin görüşlerinin dile

getirilmesi için birer forum oluşturan Demokratik Cephe, Sendikalar, Gençlik Birliği, Kadınlar Birliği, gibi örgütlerin artık **kendi** milletvekili adaylarını sunabilmelerinin yanısıra her yurttaşın da kendi milletvekili adaylığını ilan edebilmesi biçimindeki yeni uygulamaya değinerek "ileriye doğru çok büyük bir adım atmakta" olduklarını belirtiyordu. Burjuva demokrasisinin ve kapitalizmin çevresinde pervane misali dönen bay Sekreter "bu çok büyük adım"ı şöyle anlatıyor:

> "Düşünce çoğulculuğu bizim geçmiş yaşantımızda da varolagelmiştir. **Partinin bugünkü çabaları, buna daha sağlam bir örgütsel temel sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla biz,** Parti ve devletle olan bağlarını yeniden kurmak suretiyle **varolan toplumsal örgütleri tümüyle çoğulcu öznelere dönüştürmeliyiz."** (46) AEP'nin geçmişteki siyasal ve örgütsel çizgisini tamamen çarpıtan ve Parti ve kitle örgütlerinin saflarında M-L bir çerçevede sürdürülen canlı tartışma ve proleter demokrasisi ortamını burjuva çoğulculuğu, hatta onun daha geri bir biçimi gibi göstermeye çalışan bu dönek, bir yandan sürekli olarak "demokrasi" çığlıkları atar ve Enver Hoca dönemi Arnavutluk'unun "demokratik" olmadığını ileri sürerken, bir yandan da darbeci ve komplocu yöntemlerle kendi kliğinin bürokratik ve gerici diktatörlüğünü kurma hazırlıklarını yürütüyordu.

Bay Sekreterin kapitalist düzeni yerleştirme yolundaki çabalarının önemli bir parçası olan ve **"Yasa herşeyin üzerindedir"** sözlerinde anlatımını bulan bir "hukuk devleti" kurma tutkusu da, onun ve ortaklarının proleter diktatörlüğüne ve sosyalist demokrasiye bütünüyle sırt çevirmiş olmalarının bir göstergesidir. Alia kliğinin, yasaların ve hukuk devletinin üstün olması, Parti ve devlet organlarının bütün etkinliklerinin kesin bir biçimde tanımlanmış bir yasal temel üzerine oturtulması, keyfiliğe ve subjektivizme açık kapı bırakılmaması gerektiği yolundaki gevezelikleri tümüyle demagojik bir karakter taşımaktadır. O ve ortakları bu adımları her ne kadar sosyalist yasallığın ve sosyalist demokrasinin güçlendirilmesi, emekçi yığınların haklarının korunması ve yönetim organlarının keyfi uygulamalarının engellenmesi için alınmış önlemlermiş gibi gösteriyorlarsa da, aslında bunlar kapitalist ekonomik reformların

vazgeçilmez bir bileşeninden, yerli ve yabancı sermayeyi korumak, mülk sahiplerinin güvenliğini sağlamak için şimdiden alınan önlemlerden başka bir şey değildir. Kapitalist ekonomik temelin gelişip pekişmesini, kapitalist bir siyasal ve hukuksal üstyapının oluşturulması ve güçlendirilmesi yoluyla güvence altına almak gerektiğini savunan Ramiz Alia, AEP'nin 12. Plenum'unda şöyle diyordu.

"Demokratik gelişmenin, oluşturucu bir parçası olduğu bir siyasal düzen olmaksızın, ekonomi, kültür, toplumsal yaşam, yasama ve dış politikaya ilişkin bütün bu son derece ilerici (!?) nitelikli direktiflerin ve kararların tasarlanması ve yaşama geçirilmesi olanaksız olurdu." (47) Alia revizyonist kliği, burjuvazi ve emperyalistler önünde öylesine bir aşağılık kompleksine kapılmış ve burjuva yasallığının çekim alanının etkisine o denli girmiştir ki, ne M-L bakış açısını anımsayacak, ne de Arnavutluk'un içinde yaşamak zorunda kaldığı emperyalist-revizyonist kuşatmanın gerekli kıldığı, daha doğrusu dayattığı devrimci görevleri anlayacak durumu kalmışur. Lenin şöyle diyordu:

"Diktatörlük, doğrudan doğruya zora ve herhangi bir yasa ile sınırlandırılmamaya dayanan yönetimdir.

"Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, proletaryanın burjuvaziye karşı şiddet kullanarak kazandığı ve sürdürdüğü yönetimdir, herhangi bir yasa ile sınırlandırılmayan yönetimdir." (48) Devrimci içgüdüsünü yitirmiş, özel olarak Arnavutluk'un ve genel olarak dünya işçi sınıfı ve halklarının devrim ve sosyalizm deneyimlerinden çıkan sonuçları ve iç ve dış gericiliğin ancak kitlelerin meşru devrimci şiddetiyle hizaya sokulabileceğini ve ortadan kaldırılabileceğini "unutmuş" olan Alia ve ortakları Marksizm-Leninizmden olduğu gibi somut koşullardan ve dünyanın gerçekliğinden de kopmuştur. Bu dönekler sürüsü, Sovyet blokunun dağılmaya yüz tuttuğu, iç sorunlarıyla boğuşan Rus sosyal-emperyalistlerinin ABD ve Batı emperyalist bloku karşısında göreli bir gerileme içine girdiği, 1980'lerin başlarından itibaren dünya ölçeğinde alçalmaya başlayan devrim dalgasının henüz güçlü bir biçimde kabarmadığı bugünkü koşullarda sosyalist Arnavutluk'u

emperyalistlere geçit vermeyen çelikten bir kaleye dönüştürme kararlılığının zerresine bile sahip değillerdi. Onlar bu koşullarda Arnavutluk'un, onu bağırlarına saplanmış bir diken olarak gören kapitalist-emperyalist sistemin her türlü saldırı, komplo ve düşmanca etkinliklerine daha da büyük ölçüde hedef olacağı gerçeğini hesaba katarak proleter diktatörlüğünü güçlendirmeye, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin devrimci uyanıklığını arttırmaya, kapitalist-emperyalist kuşatmanın güçlenmesine koşut olarak artan liberalizm tehlikesine karşı savaşımı yükseltmeye ve dış gericilikle uyum halinde etkinlik gösteren iç gericiliğin kıpırdanmalarını demirden bir yumrukla ve bir proleter ve emekçi kitle seferberliğiyle ezmeye yönelmek yerine tam tersi bir yol izlediler. Onlar, kitlelerin devrimci uyanıklığını körelterek, demokratik ve barışçı hayaller yayarak, Arnavutluk işçi sınıfı ve halkını ninnilerle uyutmaya çalışarak ve onları burjuva liberalizmiyle zehirleyerek daha sonraki aylarda patlak veren karşı-devrimci karışıklıkların ideolojik ve siyasal zeminini oluşturdular ve böylelikle yalnızca Arnavutluk halkına ve devrimine değil, aynı zamanda dünya halklarına ve devrimine de ağır bir darbe indirmek suretiyle burjuvaziye ve emperyalizme paha biçilmez bir hizmette bulundular. Bay Sekreter ve ortaklarının oportünist ve teslimiyetçi çizgisi, AEP'nin 8. Kongresine sunduğu raporda,

> "Aynı şekilde, Arnavutluk'ta sosyalizmin inşasının koşullarının son derece karmaşık olduğunu her zaman gözönünde tutmalıyız. Partimiz, devletimiz ve halkımız karşı karşıya bulunduğu dev boyutlu bir düşman güce ve bizi kuşatan kapitalist ve revizyonist dünyaya karşı tek başına savaşmaktadır. Halkımız, bu dünyanın, sosyalist toplumumuzu tehdit eden büyük, çok yanlı ekonomik, ideolojik ve askeri baskısının getirdiği tehlikeleri asla küçümsememeli ya da unutmamalıdır." (49) diyen Enver Hoca'nın

M-L çizgisinin tam karşıtı bir konumdadır.

* * *

Devrimin ve sosyalizmin zaferini engellemek ve/ya da devrimini gerçekleştirmiş ve sosyalizmin inşasına girişmiş olan halkları, elde etmiş oldukları mevzilerden atmak isteyen burjuvazinin ve revizyonizmin saldırılarının odak noktasında, her zaman işçi sınıfının

öncü birliği olan Komünist Partisinin bulunması, devrim ve karşı-devrim tarihinin bir yasası gibidir. Arnavutluk'ta proleter diktatörlüğünü devirmek, sosyalizmi ortadan kaldırmak için yola çıkan Alia ve ortakları da —tıpkı kendilerinden önceki tüm devrim ve komünizm dönekleri gibi— bu yasaya uygun olarak asıl darbelerini Arnavutluk'taki proleter diktatörlüğü rejiminin beyni olan AEP'ne yönelttiler. Ramiz Alia, Emek Partisine ve onun M-L çizgisine saldırısının ideolojik hazırlığını yaparken, tüm revizyonistler gibi, yaşamın dayattığı "yeni gereksinimler"in Marksizm-Leninizmin "geliştirilmesi"ni zorunlu kıldığı savına dayanıyordu. Marksist-Leninistler, Marks, Engels, Lenin ve Stalin tarafından geliştirilmiş olan bilimsel teoriyi bir doğma değil, bir eylem kılavuzu olarak kabul eder ve onun lafzına değil, özüne bağlı kalırlar. Onlar ortaya çıkan yeni durum ve gelişmeleri Marksizm-Leninizmin bilimsel, devrimci ve eleştirici yöntemi ve bakış açısıyla inceler ve değerlendirirler. Her renkten oportünistler ve revizyonistlerse yeni durum ve gelişmeleri dikkate almak adına devrimden ve komünizmden vazgeçmenin teori ve pratiğini yaparken, gerçekte Marksizm-Leninizmin bilimsel hazinesine hiç bir katkıda bulunmaz ve Bernstein, Kautsy, Trotski, Togliatti, Kruşçev, Mao Zedung gibi öncellerinin, özü proleter sosyalizmini ve proleter diktatörlüğünü reddetme ve yerine burjuva liberalizmini ve burjuva demokrasisini geçirme olan bayatlamış tezlerini yinelemekten başka bir şey yapmazlar. Revizyonist atalarının silik bir kopyası olan Ramiz Alia da bu kuralı bozmamaktadır. SB'ndeki ve Doğu Avrupa'daki devrim ve sosyalizm deneyimlerinin yanısıra Enver Hoca dönemine de kâh açık, kâh üstü örtülü eleştiri ve suçlamalar getiren, Arnavutluk'un sözde yeni bir gelişme evresine girdiğini ileri süren, açıkça söylemese de kapitalizmin ve emperyalizmin karakterinin değiştiğini savunan bay Sekreter, bu büyük savlarını desteklemek ve açımlamak için hiç bir ciddi girişimde de bulunmamakta, burjuva liberalizminden esinlenen tezlerini sistemli ve kapsamlı bir biçimde sunmaya bile yeltenmemekte ve dolayısıyla aynı zamanda bir siyasal hafiflik ve ciddiyetsizlik örneği vermektedir.

Koşulların ve gereksinimlerin değiştiğini ve dolayısıyla Partinin de bu "yeni" gelişmelere ayak uydurması gerektiğini ileri süren Alia ve ortakları, bir yandan "doğmatizm"e karşı çıkma adı altında Marksizm-

Leninizme karşı bir haçlı seferine girişirlerken, bir yandan da proleter bileşimini bozmaya özel bir önem verdikleri ve burjuva ideolojisinin etkisine açık olan aydınlarla ve henüz yeterince biçimlenmemiş gençlerle doldurdukları AEP'nin denetimini ellerine geçirmek için yoğun bir çaba harcadılar. Alia, AEP Merkez Komitesinin 8. Plenum'unda yaptığı konuşmada, kıdemli parti üyelerinin Emek Partisi'ne ve ülkeye çok şey verdikleri, yaşadıkları sürece komünist adını yüksekte tutacakları vb. yolundaki ikiyüzlü gevezeliklerden sonra sadede geliyor ve Partinin daha "genç, aktif ve dinamik" öğelerden oluşması, yani onun bileşiminin gençler yararına değiştirilmesi gerektiğini belirtiyordu. O aynı konuşmada gençlere abartılı övgüler diziyor ve,

> "Genç erkekler ve kadınlara çocuk gibi değil, savaşçılar, hatta **en önde gelen savaşçılar** gibi davranılmalıdır; çünkü onlar gerçekten de öyledirler."(abç)[50] diyordu. Enver Hoca'nın önderlik ettiği AEP, gençliğe her zaman büyük değer vermiş, onun komünizm ruhuyla eğitimi için sürekli bir çaba göstermiş, ancak hiç bir zaman gençliği —Ramiz Alia'nın yaptığı biçimde— ilkesiz ve oportünist bir tarzda övme ve yüceltme yolunu tutmamıştır. Örneğin, Enver Hoca 1973'te, AEP MK'nin 4. Plenum'unda yaptığı konuşmada gençlik örgütünden sözederken,

> "O, yaşamı boyunca Partinin bir kaldıracı olarak, genç kuşağın Anayurdun inşası ve savunması için eğitilmesi ve seferber edilmesinde son derece önemli bir rol oynamıştır. Parti, gençlik örgütüne her zaman sorumluluk düzeyi yüksek görevler vermiş ve O, halkın ve devrimin hizmetinde yorulmak bilmez savaşımı ve çalışmasıyla bu güvene bütünüyle layık olduğunu göstermiştir." [51] diyor ve daha ilerde, gençliğin her zaman bütün düşmanların etkinliklerinin hedefi durumunda olduğunun asla unutulmaması gerektiğini belirterek Partinin ve Arnavutluk Emekçi Gençlik Birliği'nin, gençliğin siyasal bilincinin yükseltilmesi, üretim etkinliği ve diğer devrimci eylemler içinde eğitilmesi ve çelikleştirilmesi ve sanat, kültür, spor vb. alanlarında giderek artan gereksinimlerinin karşılanması için kesintisiz bir çaba gösterilmesinin önemini vurguluyordu. Enver Hoca'nın tam karşıtı bir yol izleyerek

gençliğin küçük burjuva yanlarıyla uzlaşan ve Partinin kapılarının öncü savaşçı niteliğini kazanmış gençlere açık tutulmadığı izlenimini vermeye çalışan Alia AEP MK'nin 9. Plenum'unda yaptığı konuşmada,

> "Sorumlu mevkilere ve seçilmiş organlara enerjik ve bilgili gençlerin yükseltilmesinin yolunun açılmasını..." (52) isterken

aslında, açık ya da üstü örtülü bir biçimde tasfiye ettiği yaşlı ve sınanmış komünist kadroların yerine henüz komünist karakteri tam olarak oluşmamış ya da belirgin küçük burjuva özelliklere sahip gençlerin Parti saflarına alınması ve sorumluluk mevkilerine getirilmesi istemini dile getiriyordu. Alia, aynı şekilde Partiye entellijentsiya saflarından daha çok üye alınmasının önemine değinirken de şunları söylüyordu:

> "...bugün aydın saydıklarımız halkın oğulları ve kızlarıdır; onlar, işçiler, köylüler, müstahdemler ve uğruna 45 yıldır dövüştükleri ve tutarlı bir biçimde çalıştıkları sosyalizmin savaşçılarıdır." (53)(*)

(*) Alia kliğinin gözdesi olan aydınların prototipi, bir ara Demokratik Cephe'nin başkan yardımcılığına kadar yükselen, ancak daha sonra Alia'dan da hızlı bir kapitalist yolcu durumuna gelerek Ekim 1990'da yakınlarıyla birlikte Fransa'ya sığınan yazar İsmail Kadare'dir. Ramiz Alia'da "Arnavutluk'un Gorbaçov adayı"nı gördüğünü söyleyen bu Havel taslağı, **Newsweek** dergisinin kendisiyle yaptığı bir söyleşide Enver Hoca'nın "Faşizme karşı direnişin kahramanı ve Komünist Partisinin kurucusu" olması nedeniyle bir efsane olduğunu kabul ettikten sonra Stalin'e ve Enver Hoca'ya, komünizmden dönen aydınlara özgü tipik burjuva sınıf kiniyle şöyle saldırıyordu:

> "Komünist dünyada, Kral Agamemnon'un kızını kurban etmesi olayının benzerlerine oldukça sık rastlarız. Jozef Stalin, Agamemnon'un kendi kızını kurban etmesine yol açan nedenlerin aynılarından hareketle kendi oğlunun İkinci Dünya Savaşında ölmesine izin verdi. Bu özveri, despotizm uygulama hakkını elde etmek için yapılmaktadır. Enver Hoca oğlunu, kurban etmek için Kore Savaşına yolladı. Ve Hoca, ne denli zalim ve ne denli ciddi olduğunu göstermek için kendi amcasını vurdurdu. Hoca'yla oyun oynanamazdı." (**Newsweek**, 13 Mayıs 1991, s. 60) İşte, Alia ve ortakları AEP'ni "yenileştirme" etkinliklerini, bu türden, yalnızca komünizme değil, yurtseverliğe, özveriye, kahramanlığa ve tüm diğer insanlık değerlerine sırt çevirmiş ve kendi bireysel çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen narsist, kariyerist ve ahlaksal yozlaşma içindeki öğelere dayanarak gerçekleştiriyorlar.

AEP'nin saflarının proleter bileşimini burjuva, küçük burjuva ve bürokrat öğelerin geniş ölçekli katılımıyla sulandırmak isteyen bu dönek, Parti MK'nin 9. Plenum'unda yaptığı konuşmada da, demagojik bir tutumla, kişilerin değerlendirilmesinde onların aile kökenlerine gereğinden fazla ağırlık verilmekte olduğunu, bu "şematik ve bürokratik" yaklaşımın değiştirilmesi gerektiğini söylüyordu. Bir proletarya partisi saflarına yeni üyeler kabul ederken, üyeliğe aday olan kişinin kendi ideolojik ve siyasal konumunun yanısıra kendi sınıfsal kökenini esas almakla birlikte, sözkonusu kişinin aile kökenine de dikkat eder ve üyelerinin burjuva ve küçük burjuva ailelerden değil işçi ailelerinden gelme kişiler olmasına belli bir özen gösterir. Henüz oportünist görüşlerini sinsice ve çok sınırlı bir biçimde dile getirmekte ve AEP'nin geleneksel M-L çizgisine sahip çıkar görünmekte olduğu dönemde, Partinin 9. Kongresine sunduğu raporda Ramiz Alia bu konuda, doğru olarak şunları söylüyordu:

> "Doğal olarak kişinin partiye kabul edilmesinde, **adayın ailesinin siyasal geçmişi** ve bugünkü durumu, toplumsal kökeni, mesleki yetenekleri ve çalışmada aldığı sonuçlar büyük önem taşımaktadır." (abç) [54]

Bolşevik Partisinin komünist geleneklerinin sadık bir izleyicisi olan AEP, tutarlı bir biçimde kendi saflarını işçi sınıfının saflarından gelen öğelerle güçlendirmeye büyük bir özen gösterirken, emekçi köylü ya da aydın kökenli devrimcilere karşı asla bir kapalı kapı siyaseti gütmüyor ve onların komünizm davasına yürekten bağlanmış en tutarlı ve en sağlam öğelerini bünyesine katıyordu. Enver Hoca, AEP'nin 6. Kongresine sunduğu raporda, işçi komünistlerin ilk kez Parti üyeliği içinde en büyük grubu (yüzde 36.41) oluşturmuş olmalarından duyduğu büyük sevinci belirtirken şöyle diyordu:

> "Bu gerçek, işçi sınıfının, M-L partisine olan derin sevgisinin ve ona olan sınırsız güveninin kanıtıdır. Bu, işçi sınıfı partisinin yalnızca ideolojisine göre değil, saflarının sınıf yapısına göre de proleter olması gerektiği ilkesini azimle yücelten Partinin kararla ve azimle izlediği doğru örgütsel çizgisinin bir kanıtıdır."

"Bir çok komünist partilerde görülen revizyonist yozlaşmaya

dönüşen kötü değişikliğin kökü, saflarında bir çok işçi olduğu halde, yönetici organlarının proleter olmayan unsurlarla, yani uzman, teknokrat, bürokrat aydınlarla ve memurlarla doldurulmuş olması gerçeğinde yatar." (55) Gerçekten de M-L bir partinin, saflarının proleter bileşimini koruması ve giderek güçlendirmesi, son derece önemli bir konudur. Tersi bir çizginin izlenmesi, onu revizyonizmin ve burjuva ideolojisinin sızma ve saldırı girişimleri karşısında daha zayıf bir konuma getireceği gibi, partinin yönetiminde ve saflarında revizyonizmin ve burjuva ideolojisinin etkisinin artması da benzer biçimde onun proleter bileşiminin bozulması sürecini hızlandırır.(*)

Aynı şekilde M-L bir parti, kıdemli ve deneyimli üyelerden yararlanma adına saflarını genç kuşaktan komünistlerle zenginleştirmek suretiyle taze kan almayı ihmal edemeyeceği gibi, saflarını gençleştirme, aktif ve dinamik bir üye bileşimine sahip olma adına, yıllar boyu partiye ve halka hizmet etmiş ve pek çok savaşımlarda sınanmış olan eski ve kıdemli üyelerine de sırt çeviremez. Enver Hoca, AEP'nin 1966'da yapılan 5. Kongresine sunduğu raporda,

"Parti örgütleri saflarının niteliğini geliştirme mücadelesinde, parti saflarında uzun süre çalışmış veya mücadelede büyük deneyi olan, parti üyelerine büyük özen göstermelidir. Onlar partinin hazineleridir ve gözbebeğimiz gibi korunmalıdırlar. Parti, aynı zamanda onlarla birlikte çalışmalıdır ki, ölene dek devrimciler olarak kalsınlar." (56) diyordu. Ayrıntılı veriler bulunmamakla birlikte, revizyonist kliğin, Alia'nın açıklamalarına uygun olarak geniş bir tasfiye operasyonuna girdiğinin oldukça net belirtileri vardır. Alia kliğinin, kendi revizyonist çizgisini AEP'ne egemen kılmak ve Arnavutluk'ta bürokratik burjuvazinin karşı-devrimci iktidarını kurabilmek için gerçekleştirdiği bu tasfiye operasyonu, yalnızca

(*) Örneğin, Sovyetler Birliği'nde 1924'te Parti üyelerinin yüzde 55.'4'ü ve Kongre delegelerinin yüzde 63.2'si işçiyken, bu rakamlar 1956'da yüzde 32.0 ve 18.5'e iniyor; 1924'te Parti üyelerinin yüzde 21.6'sı ve Kongre delegelerinin yüzde 31.4'ü aydınken, bu rakamlar 1956'da yüzde 50.9 ve 67.7'ye çıkıyordu.

komünistleri ve Parti ve devlet aygıtının üst kademelerindeki kadroları kapsamakla kalmamış, Alia ve ortaklarının "yeni çizgi"sine uyum sağlayamayanları ve alt düzeydeki kadroları da kucaklamıştır. Ramiz Alia'nın kendisinin AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada verdiği bilgilere göre, 9. Plenum'u izleyen 2-3 ay içinde "çok sayıda kadronun atanması ve yeniden atanması gerçekleşmiştir." Bu kadroların bir kısmı şu ya da bu düzeyde parti ve devlet görevlerinde kalmaya devam ederken, bir kısmının yerine de "daha genç ve daha yetenekli" yoldaşların getirildiğini söyleyen Ramiz Alia, yalnızca Tiran'da 266 direktör, şef ve diğer görevlinin değiştirildiğini belirtiyor.(*)

(*) 1989 yılının 1 Mayıs kutlamaları sırasında adları geçen ve çoğu 1990'ın sonuna ya da en kötü olasılıkla ortalarına kadar görevde bulunan Politbüro üye ve yedek üyelerinden (Ramiz Alia, Adil Çarçani, Besnik Bektaşi, Foto Çami, Hayrettin Çeliku, Hekuran Isai, Lenka Çuko, Manuş Miftiyu, Pali Miska, Prokop Murra, Rita Marko, Simon Stefani, Kiço Mustaki, Llamba Gegprifti, Pirro Kondi, Kiryako Mihali) şimdi yalnızca ilk ikisinin adlarının duyulmakta oluşu ve Necmiye Hoca'nın Demokratik Cephe Genel Konseyi başkanlığını Adil Çarçani'ye bırakarak aktif siyasal yaşamdan çekilmiş gözükmesi, Politbüro ve Merkez Komitesi düzeyinde de çok geniş kapsamlı bir ya da bir dizi tasfiye operasyonunun gerçekleştirilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. AEP'nin Seçim Kampanyasına ve Gelecek Yasama Döneminin Bütününe İlişkin Programı'nda,

"Parti, aygıtlarının tümünde çalışan insanların sayısını azaltmak, kendisini militan bir örgüte dönüştürmek için bütün bağlantılarında ve her düzeyde eksiksiz bir yeniden örgütlenmeye girişecektir. Gelecek Kongre'ye kadar olan dönemde merkezden tabana kadar tüm forumların bileşiminin genel bir yenilenmesi gerçekleştirilecektir. Bileşiminin daha da iyileştirilmesine katkıda bulunmak için, Partiye giriş ölçütlerinde de değişiklikler yapılacaktır." denmesinden de anlaşılabileceği gibi, Alia ve kafadarları, AEP'nin orta ve alt kademelerinde kalmış bulunan komünist ve devrimci öğeleri son bireyine değin tasfiye etmeyi ve böylece onu Doğu Avrupa'nın diğer revizyonist ülkelerindeki benzerleri gibi tipik bir sosyal-demokratik partiye dönüştürme yolundaki karşı-devrimci planlarını eksiksiz bir biçimde yaşama geçirmeyi hedeflemektedirler.

* * *

Alia kliği, önceleri daha sinsi ve üstü örtülü, ama zamanla daha net bir biçimde, AEP içinde farklı platformların, kanatların ve "çoğulculuk"un oluşmasını özendiren bir örgütsel çizgi izleyerek onu, kendi bürokratik ve karşı-devrimci amaçlarına hizmet eden revizyonist bir partiye dönüştürmeye yöneldi. Bay Sekreter ve ortakları, bu karşı-devrimci amaçlarına varmak için, maskelerinin erken bir tarihte düşmesini engelleyecek bir dizi demagojik manevraya başvurmayı da asla ihmal etmediler. Görünüşte onlar, Partinin Enver Hoca döneminde de savunageldiği çeşitli devrimci değerlere —Parti içinde canlı bir tartışma havasının egemen kılınması, parti-içi demokrasinin sürekli olarak geliştirilmesi, Marksizm-Leninizmin genel doğrularının dile getirilmesiyle yetinilmemesi ve teorinin ülke devriminin ve uluslararası durumun gündeme getirdiği çeşitli sorunların çözülmesi ereğiyle yaratıcı bir tarzda geliştirilmesi vb.— sahip çıkıyor, hatta bu değerleri, daha da zengin bir içeriğe kavuşturuyor ve geliştiriyorlardı! Zaten Enver Hoca da pek çok kez, "ilkelerin mekanik bir biçimde uygulanmasına, önceden hazırlanmış cansız formüller olarak öğrenilmesine", "temel Parti örgütlerinde yoğun bir canlılığın... canlı tartışmaların ve karşıt görüştekiler arasındaki fikir alışverişinin eksikliği"ne karşı çıkmıyor ve,

> "Tartışmaların olmadığı, 'barış' ve 'uyumun' olduğu yerde, durgunluk vardır ve demokrasi ve birlik biçimsel bir karaktere sahiptir. Tartışmalardan korkma komünistlerin değil, fakat hiç bir sıkıntı ve üzüntü istemeyen küçük burjuva ve bürokratların bir özelliğidir." (57) demiyor muydu? Ancak, daha yakından yapılacak bir gözlem, Enver Hoca'nın yaklaşımıyla Ramiz Alia'nın yaklaşımı arasındaki benzerliğin yalnızca görünüşte olduğunu ortaya koymaktadır. Lenin'in ve Stalin'in Bolşevik ve devrimci çizgisini izleyen Enver Hoca, parti içi demokrasinin gelişimini asla kendi kendine yeterli bir amaç, partinin demokratik merkezselcilik temelinde örgütlenmesini ortadan kaldırmanın ve onu bir hizipler konfederasyonuna dönüştürmenin bir aracı ve onu çelik disiplin ve irade birliğine sahip militan bir proleter öncü birlik olmaktan çıkarmanın bir yolu olarak görmüyor, tersine bunu, partinin devrimci, proleter ve komünist karakterinin ve özelliklerinin gelişmesinin ve pekişmesinin

çıkarlarına bağımlı kılıyordu. Enver Hoca, Kasım 1979'da Ernst Aust'la yaptığı bir konuşmada şunları belirtmekteydi:

"Proleter devrimi proletaryanın demir disiplinini gerektirir. Dolayısıyla işçi sınıfının öncü partisi devrimci M-L düşünce ve eylemin birliğiyle karakterize edilir.

"M-L bir partide iki değil, tek bir çizgi olmalıdır. Partide, yerleşik ilkeler ve normlar temeli üzerinde gerçek demokrasi, çeşitli sorunlara ilişkin olarak ortaya çıkabilen düşüncelerin enine boyuna ele alındığı açık ve yapıcı bir tartışma, sağlam M-L yoldaşlık ve karşılıklı içten komünist sevgi vardır. Bürokrasi, liberalizm ve sekterlikle hep bu normlara uygun olarak savaşılır ve kişilere tapınma, adam kayırma ve diğer kötülüklere ve eski burjuva-kapitalist toplumdan devralınan çeşitli diğer kalıntılara karşı savaşım verilir." (58) Burjuva-demokratik normların yalnızca toplum yaşamına ve devletin işleyişine kalıcı bir biçimde girmesini vaaz etmekle yetinmeyen Bay Sekreterse Leninist proleter partisi öğretisine karşıt olarak bu normların AEP içinde de egemen kılınmasını savunuyordu:

"Bu evrede temel görev, **Partinin kendini özgürleştirmesi** yoluyla daha da güçlendirmesi, demokratik tartışma ve diyaloğun canlandırılması ve günümüzün önümüze getirdiği tüm sorunlar ve görevler üzerinde kitlelerin düşüncelerinin geniş ve etkili bir tarzda alınmasıdır. Parti yaşamının demokratikleştirilmesi, sözle değil, eylemle örnek olması ve kendilerini ülkede gelişmekte olan demokratik süreçlerin en önüne koymaları gereken komünistleri de kapsamalıdır. Bu, kendilerini hatalı kavram ve uygulamalardan kurtarması ve sık sık olduğu gibi çalışmalarını, **bütün alanlarda yetkilere sahip** organların çalışmaları gibi görmemesi gereken Partinin tabandan doruğa tüm örgütsel yapılarını ve aygıtlarını da kapsamalıdır." (abç) (59) Evet, burjuva demokrasisinin ve kapitalizmin hayranı olan bu dönek ve hain, AEP'nin kendisini —Leninist ilke ve normlardan, Marksizm-Leninizmden ve kendi Bolşevik geçmişinden— "özgürleştirmesi"ni, SB'nde ve Doğu Avrupa'daki revizyonist partilerin yolunu izleyerek, devrimden ve komünizmden bağımsız, ama burjuvaziye ve

emperyalizme bağımlı bir parti haline gelmesini savunuyor. Alia ve ortakları bir yandan avazları çıktığınca demokrasi çığırtkanlığı yapar ve durmaksızın parti-içi demokrasinin geliştirilmesinden sözederken, bir yandan da tepeden tırnağa darbeci, komplocu ve anti-demokratik yöntemlerle Parti içindeki komünistleri ve diğer rakiplerini tasfiye etmek suretiyle kendi revizyonist kliklerinin bürokratik egemenliğini kurmaya çalışmaktan geri durmamışlardır. AEP'nin demokratik merkezselciliğinin ve komünist çelik disiplininin yerine kendi kliklerinin bürokratik merkezselciliğini ve gerici disiplinini geçiren bu hainler, Partinin en üst ve en yetkili organı olan Kongrenin iradesini açıkça çiğnemiş ve ayaklar altına almışlardır. AEP'nin kuruluşundan bu yana sürdürdüğü M-L çizgisini, programını, tüzüğünü, olduğu gibi 1986'daki 9. Kongrede kabul edilen ve Ramiz Alia'nın kendisince okunan raporunda savunulan temel görüş ve politikaların hemen hemen tümünü, Merkez Komitesindeki şüpheli çoğunluğuna dayanarak tepeden tırnağa değiştiren ve bu arada 9. Kongrenin seçtiği Merkez Komitesinin ve onun içinden oluşturulan Politbüronun üyelerini büyük ölçüde tasfiye eden bu revizyonist klik hangi yüzle parti-içi demokrasiden, sosyalist yasallıktan vb. söz etmeye cüret edebilmektedir?

* * *

Anti-parti Alia kliğinin, kitlelerin inisiyatifini ve seçilmiş organların rollerini arttırmak, Partinin halkla ilişkilerini "demokratikleştirmek" vb. konulardaki gevezelikleri de aynı amaca, AEP'nin revizyonist ve bürokratik bir burjuva partisine dönüştürülmesi ve Partinin ülke yaşamının bütün alanlarındaki önder rolüne son verilmesi amacına yönelikti. Bay Sekreterin yukardaki konuşmasında Parti örgütlerinin kendilerini "bütün alanlarda yetkilere sahip organlar" gibi görmemeleri gerektiği biçimindeki anlatımı bunun bir göstergesidir.(*) O, aynı konuşmada "çoğulculuğa" bir sürü övgü

(*)- Enver Hoca, AEP'nin 8. Kongresi'ne sunduğu raporda,

"Partimiz her zaman savaşımın ve kitle çalışmasının en ön safında yer almıştır; her yerde, siyasette ve ideolojide, eğitim, kültür ve bilimde, orduda ve ülke yaşamının diğer tüm sektörlerinde önderdir. Bu, bizim için bir yasa olmuştur ve öyle kalacaktır. Partinin tek ve

düzdükten sonra, Demokratik Cephe, Sendikalar Birliği, Kadınlar Birliği, Gençlik Birliği gibi kitle örgütlerinin Partinin önderliğinden "kurtulmaları" için çağrı yapıyordu. Ona göre temsil etmekte oldukları kitlelerin çıkar ve özlemleriyle yakından ilişkili olarak kendi kişiliklerine ve bireyselliklerine sahip olması gereken bu kitle örgütleri, bağımsız siyasal özneler durumuna, "çoğulcu özneler" durumuna dönüştürülmelidirler. Bu döneğe göre,

> "...onlar üzerinde vesayet kurmayı amaçlayan ve onları kesinkes Partinin araçları olarak ele alan tüm uygulama ve zihniyetler, kısıtlayıcı bir etkide bulunmaktadırlar; dolayısıyla bunlarla savaşılmalı ve bunların kökü kazınmalıdır." (60)

Aynı konuya, Demokratik Cephe'nin 5 Haziran 1990'da yapılan Genel Konsey toplantısında yaptığı konuşmada değinen Ramiz Alia, şunları söylüyordu:

> "Marksist literatürde ve bizim propagandamızda kitle örgütlerinden genellikle 'Partinin kaldıraçları' ya da 'aktarım kayışları' diye sözedilir. Şimdiye kadarki geleneğimizi ve uygulamamızı gözönüne aldığımızda bu tanımın Demokratik Cephe örgütümüzün durumuna uygun düşeceğini sanmıyorum."(61)

Bay Sekreterin, sosyalizm koşullarında kitle örgütlerinin proletarya partisinden bağımsız olmaları ve öncelikle "kendi" kitlelerini temsil etmeleri ve onların çıkarlarını korumaları gerektiği yolundaki görüşleri düpedüz gerici görüşlerdir. Bu, sözkonusu kitle örgütlerinin burjuvazinin, bürokrasinin ve karşı-devrimin yuvaları haline gelmesinin savunulmasından başka bir anlam taşımaz. Devrilmiş olan sömürücü sınıfların kalıntıları ve onları destekleyen dış gericilikle, iktidarı ele geçirmiş, ancak zaferini kesin bir biçimde ve geri dönülmezcesine pekiştirememiş olan işçi sınıfı ve bağlaşıkları arasında uzun süreli ve sert bir savaşıma sahne olan sosyalizm tarihsel döneminde bütün sınıflar, katmanlar, partiler, örgütler ya da bireyler iki kamptan birinde, burjuvazinin ve karşı-devrimin kampında ya da işçi

---

bölünmez önderliği, sosyalist inşada kazandığımız tüm zaferlerin kaynağı ve kurmakta olduğumuz parlak geleceğin en sağlam güvencesidir." (**Selected Works VI**, s. 340) diyordu.

sınıfının ve devrimin kampında yeralırlar. Bu yüzden, sendikaların, gençlik ve kadın örgütlerinin ve diğer kitle örgütlerinin yansızlığını ya da bağımsızlığını savunmak, aslında onların burjuvaziye bağımlılığını savunmanın ikiyüzlü bir biçiminden başka bir şey değildir.(*) Kapitalizm koşullarında da geçerli olan, sendikaların ve diğer kitle örgütlerinin Komünist Partisiyle en yakın ve sıkı bağlaşması ilkesi, bu örgütlerin birer komünizm okulu, sınıf düşmanına karşı savaşımda ve sosyalizmin inşasında Partinin ve proleter diktatörlüğü devletinin güçlü dayanakları haline geldikleri sosyalizm koşullarında yaşamsal bir önem kazanır. "Partilerden bağımsızlık fikri bir burjuva düşüncesidir." diyen Lenin, sendikaların yansızlığını savunan oportünistleri şöyle eleştiriyordu:

"Sendikal tarafsızlığın savunulması ilke olarak mümkün değildir... Tek doğru ilke, sendikaların Partiye mümkün olduğunca yakın saf tutmasıdır. Bizim politikamız sendikaları Partiye yaklaştırmak ve ona bağlamaktır." (62) Aynı şekilde Lenin, proleter diktatörlüğünün tarihsel olarak verili biçimi olan Sovyetlerin ortaya çıkışının Komünist Partisinin proleter devrimindeki rolünü azalttığını ve partinin kendisini Sovyetler içinde eritmesi gerektiğini savunan Alman 'sol' komünistlerini eleştirirken bu

---

(*)- Enver Hoca 1967 yılında yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu: "Bizim proleter diktatörlüğü sistemimizin biricik yönetici ve yolgösterici gücü Emek Partisi'dir. Parti ve onun yönetici rolü olmaksızın, diğer kitle örgütleri gibi, Cephe de kitlelerin çıkarlarını somutlaştıran ve koruyan gerçekten demokratik bir halk örgütü olarak varolamazdı. Onları esinlendiren, çalışmalarını koordine eden ve bütün etkinliklerini büyük amaca —sosyalizmin ve komünizmin zaferi— hizmet etmesi için yönlendiren, Partidir.

"Partimiz proleter diktatörlüğü sistemi içinde ve kitle örgütlerinde Partinin yönetici rolünü yadsıyan, kitle örgütlerinin Partiden "bağımsızlığı"nı öğütleyen ve Stalin'in, kitle örgütlerinin Partinin kitlelerle bağlantılarını kuran kaldıraçlar, aktarım kayışları olduğu yolundaki Marksist-Leninist tezine karşı çıkan modern revizyonistlerin vaazlarını reddetmiş ve mahkûm etmiştir." ('On the Role and Tasks of the Democratic Front in the Struggle for the Complete Triumph of Socialism in Albania', **Selected Works IV**, s. 302)

düşüncenin "temelden yanlış ve gerici" bir düşünce olduğunu söyledikten sonra sözlerini şöyle sürdürüyordu:

"Sovyetlerin tarihi görevlerini yerine getirebilmeleri için, tam tersine, kendini basitçe Sovyetlere 'uydurmayacak' kadar güçlü, tam tersine, onların siyasetini **tayin edici** şekilde etkileyebilecek ve bizzat bunları, burjuvaziye ve beyaz sosyal demokrasiye 'uymak'tan vazgeçmeye sevkedebilecek durumda olan, Sovyetlerin komünist fraksiyonları aracılığıyla bunları Komünist Partisinin **önderliği** altına sokabilecek durumda olan bir Komünist Partisinin varlığı zorunludur." (63) Bütün bunlardan da görülebileceği gibi, Alia ve ortaklarının sözde demokratikleşme, bürokrasiye karşı savaşım, Partinin vesayetine son verme ve Parti ile kitleler ve kitle örgütleri arasında doğru ilişkiler kurma maskesi altında kitle örgütlerinin AEP'nden bağımsız olmaları ve onların Partinin aktarım ya da hareket iletici kayışları olarak görülmemeleri gerektiği yolundaki düşünceleri, proleter diktatörlüğünü çökertme ve yıkma hedeflerinin en açık anlatımlarından biridir. Bu örgütlerin proleter diktatörlüğü sistemi içindeki önemini Stalin şöyle anlatıyordu:

"Parti, proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirir. Ama o, bunu, doğrudan doğruya değil de sendikaların, sovyetlerin ve bunların kollarının yardımıyla gerçekleştirir. Bu 'hareket iletici kayışlar' olmadan, azbuçuk sağlam bir diktatörlük olanaksız olurdu." (64)

Kitle örgütlerinin proleter diktatörlüğü sisteminde oynadıkları komünizm okulu olma rolü, elbette ki, Alia da içinde olmak üzere her renkten revizyonistlerin ileri sürdüğü gibi, bu örgütlerde toplanmış olan işçilerin, kadınların, gençliğin vb. özgül sorunları ve gereksinimleriyle ilgilenilmemesi anlamına gelmez. Gerek kapitalist ve gerekse revizyonist ülkelerin toplumsal pratiği, "kendi" kitlelerinin özgül çıkar ve gereksinimlerini korumak ve karşılamak için yürüttükleri ya da yürütür gözüktükleri bazı sınırlı ve göstermelik etkinlikleri bir yana bırakılırsa, M-L önderlikten yoksun olan sendikaların ve diğer kitle örgütlerinin sözde bağımsız ya da partilerüstü/partiler dışı konumlarının, bu örgütlerin emekçilerin aldatılması, köleleştirilmesi ve sömürücü sınıfların boyunduruğu

altında tutulmasının araçları olan bürokratik ve gerici kurumlar durumunda olduklarını gizleyen bir örtüden başka bir şey olmadığını göstermektedir. Sosyalist toplumdaysa, sözkonusu örgütler, dost ve aralarında uzlaşmaz çelişmeler bulunmayan ve hepsi de devrimin ilerletilmesi, sosyalizmin inşası ve Anayurdun savunması gibi ortak amaçlar çevresinde toplanan farklı emekçi sınıf ve katmanların, Komünist Partisinin ideolojik ve siyasal önderliği altında birleştirilmesinin araçlarıdır. Bu kitle örgütlerinde biraraya gelmiş olan emekçi sınıf ve katmanların, özgül çıkarları —özü proleter diktatörlüğünün/sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi ve güçlendirilmesi, sosyalizmin inşası ve komünizm doğrultusunda kesintisiz yürüyüş olan— ortak çıkarlara bağımlı kılınmıştır. AEP MK'nin 12. Plenum'unda,

> **"Kitle örgütleri olan Demokratik Cephe, Sendikalar, Gençlik Birliği, Kadınlar Birliği vb., sosyo-politik örgütler olarak, temsil ettikleri kendi kitlelerinin çıkar ve özlemleriyle yakından bağlantılı kendi öz bireysellikleri ve kişiliklerine sahiptirler."** (65)

diyen Alia, sözkonusu kitle örgütlerinde biraraya gelmiş olan emekçi sınıf ve katmanların özgül çıkarlarını onların ortak çıkar ve hedeflerinin önüne geçirmekle kalmıyor; o, aynı zamanda kendi burjuva-revizyonist kliğinin Arnavutluk'ta kapitalizmin restorasyonunu sağlama çabaları çerçevesinde, aralarında uzlaşmaz çelişmeler ve çıkar karşıtlığı olduğunu ima ettiği ya da varsaydığı bu emekçi sınıf ve katmanların kendi aralarındaki ve AEP çevresindeki birliğini, bu kitle örgütlerini, farklı siyasal partilerin embriyonlarına dönüşme, iktidardaki ve muhalefetteki değişik burjuva ve revizyonist kliklerin aletleri haline gelme dayatmasıyla karşı karşıya bırakarak karşı-devrimin aktarım kayışlarına çevirmeye girişiyor.

* * *

Görüldüğü gibi, Marksizm-Leninizmden bütünüyle kopan ve ona, devrime ve Arnavutluk ve dünya işçi sınıfına ve halklarına ihanet eden Alia revizyonistlerinin bayağı, demagojik ve düzeysiz liberal kavramları ve gevezelikleri, burjuvazinin ve sömürücü sınıfların ideolojik cephaneliğinden alınmıştır. Kendilerinden önceki revizyonist

ekollerin bayat ve kokuşmuş anti-Marksist ve hiç bir bilimsel değer taşımayan görüşlerini yinelemekten başka bir şey beceremeyen ve burjuvazinin ve emperyalizmin önünde tam bir ideolojik ve siyasal bozguna uğrayan Alia ve ortakları, burjuva demokrasisinin ve kapitalizmin "erdem"lerini açıkça övecek denli alçalmışlardır. Alia kliğinin ihaneti şu gerçeği bir kez daha göstermiştir: Devrim yangınının söndürülmesinde, burjuvazinin ve emperyalizmin baş yardımcısı ve kâhyası konumundaki her renkten revizyonistler ve reformistler, siyasal bukalemunlukları, şeytani taktikleri ve kitlelerin aldatılması konusundaki zengin repertuarları sayesinde sömürücü sınıflara her zaman paha biçilmez hizmetlerde bulunmuşlardır ve bulunmaktadırlar. Kendilerinden önce burjuvaziye ve emperyalizme hizmet etmekte ustalaşmış kıdemli revizyonistlerin uğursuz yolunu izleyen bay Sekreter ve ortakları, demokrasi, demokratikleşme, kitlelerin rolü vb. konularda yaptıkları bitmez tükenmez gevezelikleri ve üçüncü sınıf demagojileriyle, esas olarak AEP'nin proleter, komünist karakterini değiştirmeyi ve o yolla Arnavutluk'ta proleter diktatörlüğünü yıkmayı amaçlıyorlardı. Gerek 19. ve gerekse de özellikle 20. yüzyılda yaşanan devrim ve karşı-devrim deneyimleri, burjuvazinin ve revizyonizmin, devrimin önder ve yönetici gücü olan Komünist Partisinin rolünü zayıflatmak, onun ideolojik, siyasal ve örgütsel bağımsızlığını ortadan kaldırmak için en azgın beyaz terörden en alçakça komplolara, en iğrenç karaçalmalardan en bayağı popülist ve "demokratik" demagojiye kadar binbir yönteme başvurduğunu göstermiştir. Bu hiç de nedensiz değildir. Lenin,

> "Tarihte hiç bir sınıf, hareketi örgütleme ve yönetme yeteneğine sahip siyasal önderlerini, ileri temsilcilerini yaratmadan egemen sınıf durumuna gelememiştir." (66) diyordu. Burjuvazi ve sömürücü sınıflar için de geçerli olan bu yasa, devrimlerin devrimi olan proleter devrimi için, sosyalizmin inşası ve komünizme geçiş için yüz kez, bin kez daha geçerlidir. Arnavutluk gibi, sosyalizmi son derece güç ve karmaşık koşullarda, çok yönlü ve boğucu bir emperyalist-revizyonist kuşatma altında inşa etmek zorunda olan bir ülkede ise, Partinin rolünü ve hegemonyasını zayıflatabilecek herhangi bir adım ya da önlemin ağır bir hatadan öte intihar ya da cinayet anlamına geldiği ve geleceği ve Stalin'in "Devrimci bir partisi bulunmayan işçi sınıfı,

kurmaysız bir ordudur." (67) tezine uygun olarak sınıfı, düşmanlar karşısında başsız ve silahsız bırakmaktan başka bir sonuç vermeyeceği açıktır.

Kıblelerini burjuvaziye ve emperyalizme dönmüş ve burjuvazinin kokuşmuş demokrasisine uşakça hayranlık beslemeyi bir alışkanlık ve bir refleks haline getirmiş olan ve çamurdan bir heykel olan emperyalizmin "gücü" karşısında dehşete kapılan Alia revizyonistleri, tıpkı demokrasi ile diktatörlüğü ve merkezselcilikle yerel inisiyatifi birbirine karşıt ve birbirini dıştalayan olgular olarak kavradıkları gibi, kitlelerin rolüyle Partinin önderliğini de birbirini yadsıyan olgular gibi görmektedirler. Lenin, II. Enternasyonal'in oportünist önderlerinin ihanetinden yola çıkarak, genel olarak önderlere, tüm önderlere karşı çıkan ve kitlelerin rolüyle önderlerin rolü konusunda aptalca gevezelikler yapmakta olan Alman 'sol' komünistlerini eleştirirken,

"Ama bu bahaneyle **genel olarak**, yığınların diktatörlüğünü, liderlerin diktatörlüğüyle karşı karşıya koymak, gülünç bir saçmalıktır, ahmaklıktır." (68) diyor ve daha ilerde Rusya'daki proleter diktatörlüğünün mekanizmasını anlatırken, sözlerini şöyle sürdürüyordu:

"Okurun, bu mekanizmayı yirmibeş yıldan bu yana tanıyan, küçük, illegal ve yeraltındaki gruplardan doğup geliştiğini görmüş olan Rus bolşeviğine, niçin bütün bu 'tepeden inme' diktatörlük mü y o k s a 'tabandan gelme' diktatörlük mü konusunda, liderler mi y o k s a yığınlar mı vb. konusunda tartışmaların, örneğin insan için sol bacağının mı, yoksa sağ kolunun mu daha gerekli olduğu konusundaki bir tartışma kadar çocukça ve gülünç göründüğünü anlayacağı umulabilir." (69) Partinin rolünün en küçük ölçüde de olsa küçümsenmesinin,

"Öyleyse, **herhangi bir biçimde** sosyalist ideolojiyi küçümsemek, **ona birazcık olsun yan çizmek,** burjuva ideolojisini güçlendirmek anlamına gelir." (70) diyen Lenin'in bütünüyle doğru öngörüsü doğrultusunda proletaryanın ideolojik ama aynı zamanda siyasal ve örgütsel önderlik ve hegemonyasının ve dolayısıyla proleter diktatörlüğün zayıflamasına yol açacağını bilen

Enver Hoca, AEP'nin 1976'daki 7. Kongresine sunduğu raporda şöyle diyordu:

"Partimiz, M-L partinin yönetici rolünün güvence altına alınmasının, devrimin gerçekleştirilmesinin, proleter diktatörlüğünün kurulmasının ve sosyalizmin inşasının belirleyici koşulu olduğu yolundaki yüce ilkeyi en büyük bağlılık ve sarsılmaz tutarlılıkla savunmuştur. O, Parti önderliğinin işçi sınıfının yönetici rolünün yoğunlaşmış ve en yüksek anlatımı ve onun devrimci programını uygulamaya koymanın en öndegelen öznel faktörü olduğunun her zaman bilincinde olmuştur.

"Fakat, Marksizm-Leninizmin ve kendi tarihsel deneyimimizin de bize öğrettiği gibi, Partinin önder rolü, yalnızca belli bir zaman dilimi için gerekli olmakla kalmaz. O, sosyalist toplumun tam olarak inşasının gerçekleştirildiği, komünizmin kuruluşuna dek uzanan bütün bir dönem boyunca vazgeçilmezdir. **Devrim ilerlediği ve derinleştiği ölçüde Partinin önder rolü, yaşamın, devlet ve toplum etkinliğinin her alanında güçlendirilmeli ve kusursuzlaştırılmalıdır.** Eğer bu rolün zayıflamasına ya da ortadan kaldırılmasına izin verilirse, devrim ve sosyalizm büyük tehlikelerin tehdidi altına girer ve ağır yenilgilerle karşılaşır." (71)

AEP MK'nin 8. Plenum'unda yaptığı konuşmada parti ve devlet aygıtlarının çalışmayı kendi tekellerine alma ve seçilmiş organları bir yana itme eğiliminde olduklarını ileri süren ve parti-içi demokrasiyi geliştirme ve bürokrasiyle savaşım kisvesi altında AEP'nin otoritesini ve gücünü zayıflatmak için etkinlik gösteren Ramiz Alia ve ortakları, parti ile kitleler ve kitle örgütleri, parti ile devlet aygıtı ve ekonominin yönetimi arasındaki ilişkileri "yeniden tanımlamak" suretiyle revizyonist karşı-devrimlerinin ideolojik altyapısını oluşturmaya çalışıyorlardı. Parti MK'nin 12. Plenum'undaki konuşması sırasında Bay Sekreter şunları söylüyordu:

"Parti buyruk vermemeli ve komuta etmemeli, diğer organizmalara ait olan ayrıcalıkları kendi elinde yoğunlaştırmamalıdır... Partinin önderliği ve gücü düşüncelerin,

programların ve gelişme beklentilerinin sunulmasına dayanır." [72] O, konuşmasının daha sonraki bir bölümünde maskesini iyice indiriyor ve yabancı sermayeyle ve yabancı firmalarla işbirliğini yasaklayan ve Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti'nin ateist bir devlet olduğunu belirten anayasa maddeleriyle birlikte, Partinin yönetici rolünü düzenleyen maddenin de değiştirilmesini gündeme getiriyordu. Alia döneği bu önerisinin gerekçesini açıklarken bir yandan, AEP'nin önder rolünü gerçekte nasıl kazandığını kendi ağzıyla itiraf etmek zorunda kalıyor, bir yandan da, kendisine yaraşır bir ikiyüzlülükle, ülkenin sosyalizm yolunda ilerlemesinde Partinin yönetici rolünün özel bir önem taşıdığını ve "kendilerinin" de her zaman bu doğrultuda çalıştığını ve çalışacağını belirttikten sonra şöyle devam ediyordu:

> "Bununla birlikte, bu ne buyruklarla, ne de yasa yoluyla gerçekleştirilebilir. Biz hepimiz hem geçmişte, hem de şimdi Partimizin önder rolünü ve halk üzerindeki büyük siyasal ve toplumsal etkisini yasal normlar aracılığıyla değil, fakat pratikte gerçekleştirdiği savaşım, çalışma, özveri ve halkın ve Anayurdun çıkarlarına bağlılık sayesinde elde ettiğine tanığız."[73]

Her şeyden önce, proleter diktatörlüğü sisteminde, parti ve devlet aygıtlarının çalışmayı ve tüm toplumsal yaşamı kendi tekellerine ve denetimleri altına alma ve seçilmiş organları bir yana itme biçiminde "doğal" bir eğilime sahip oldukları ve bu seçilmiş organların göstermelik bir karakter taşıdıkları yolundaki eleştirilerin, daha doğrusu suçlamaların, burjuvaziye, emperyalistlere ve gericilere ait olduğunu ve Ramiz Alia'nın proleter diktatörlüğüne burjuvazinin bu ideolojik silahlarıyla saldırdığını belirtelim. Aslında, tüm halkı silahlandıran, kitlelerin devlet yönetimine en geniş biçimde katılımının yollarını açan, devletin sönümlenmesi sürecini başlatan ve onun ortadan kalkışının maddi ve ideolojik koşullarını hazırlayan sosyalist devrime ve onun yönetici gücü olan Komünist Partisine daha gerçekdışı bir karaçalma yöneltilemezdi. Büyük Ekim Devriminin, Arnavutluk devriminin ve diğer proleter devrimlerinin ya da proletarya önderliğindeki demokratik devrimlerin en belirgin özelliklerinden biri şudur: Gerek siyasal devrimin gerçekleştirilmesi sırasında ve gerekse

siyasal devrimin pekiştirilmesi ve sosyalizmin inşası sırasında, ezilen ve sömürülen milyonlarca ve onmilyonlarca emekçiyi uykularından uyandıran, onların zincirlerini kırmalarını, daha önce gerçekleştirilmesi olanaksız gözüken işleri başarmalarını sağlayan bu devrimler, sömürücü sınıfların, siyasal etkinliği profesyonel burjuva politikacılarının tekelinde tutan, işçi sınıfına ve diğer ezilenlere bir eliyle verir gözüktüğü bazı demokratik hakları öbür eliyle alan ve okul, kültür ve iletişim araçları üzerindeki denetimleri yoluyla kitlelerin gerçek iradesinin belirmesini engelleyen sahte demokrasilerinin gerçek niteliğini açıkça gözler önüne sermişlerdir. Parti ve devlet aygıtlarının çalışmayı, hatta tüm toplumsal yaşamı tekellerine alma ve seçilmiş organları bir kenara itme ya da daha doğrusu, onları halkı aldatmak için gevezelik yapılan yerlere dönüştürme eğilimi, tam da, profesyonel askeri kastlarıyla, milyonlarca memur ve subaydan oluşan dev sivil ve askeri bürokrasileriyle, siyasal yaşamı egemen sınıflar yararına denetleyen partileriyle, elleri ve gözleri her yere uzanan sivil ve askeri istihbarat örgütleriyle toplumun sırtına bir asalak gibi tüneyen ve sömürücü sınıfların sömürülen çoğunluk üzerindeki diktatörlüğünün son evresini temsil eden burjuva devletlerine özgü bir niteliktir. Kendilerine "sosyalist" adını vererek uzun süre kitlelerin bilincinin çarpıtılmasına hizmet eden revizyonist rejimlerin belirgin bürokratik ve anti-demokratik karakteri bu genel saptamayla çelişmez; çünkü kapitalizmin ve burjuva diktatörlüğünün bir varyantı oldukları, artık herkesin görebileceği bir biçimde ortaya çıkmış olan bu toplum ve devletlerin sosyalizmle ve proleter diktatörlüğüyle hiç bir ilgilerinin bulunmadığı açıktır. Öte yandan kapitalizmin bağrından doğan sosyalizmin, Minerva'nın Zeus'un kafasından çıktığı gibi, yani en olgunlaşmış haliyle dünyaya gelemeyeceği, kapitalizmden devraldığı pek çok eksiklik ve kusuru bünyesinde taşıyacağı da unutulmamalıdır. Devrilmiş egemen sınıfların, dünya burjuvazisinin ve emperyalizmin desteğiyle girişeceği çılgınca saldırıların yaratacağı pek çok güçlükle boğuşma zorunluluğunun bu eksiklik ve kusurların görece kısa bir sürede düzeltilmesini olanaksızlaştırmasına karşın, kapitalizme kıyasla çok daha üstün bir toplumsal sistem olan komünizme bir geçiş aşaması olan sosyalizmin, inşa edildiği en geri ülkelerde ve en kötü koşullar altında bile, en ileri ve gelişmiş kapitalist ülkelerde

olduğundan çok daha demokratik ve insana gerçekten değer veren ve onun çok yönlü gelişiminin önündeki tüm engelleri kaldıran bir rejim yarattığı, tarihsel deneyimler temelinde kanıtlanmış bulunuyor.

Ramiz Alia'nın, Partinin "buyruk vermemesi ve komuta etmemesi" gerektiği yolundaki —aslında yukarda sunulan alıntıda bizzat kendisince çürütülen— ikiyüzlü ve sahte eleştirisi, gerçek bir proletarya partisi kitleleri buyruklarla, zorla ya da yasalara dayanarak yönetmeyeceğine ve yönetemeyeceğine ve AEP de böyle bir yol izlemediğine göre, aslında bay Sekreterin, Emek Partisinin Arnavutluk'un siyasal ve toplumsal yaşamındaki rolünü sınırlamaya ve ortadan kaldırmaya ve iktidarı diğer devlet aygıtları, —siyasal partilerin embriyonları durumuna getirilmeye çalışılan— kitle örgütleri ve çeşitli biçimlerde ortaya çıkan gerici ve burjuva örgüt ve partilerle bölüşmeye yönelik hazırlıklarının ideolojik anlatımından başka bir şey değildir. Komünist Partisinin yönetici ve yolgösterici rolünü yadsımak ve onu yalnızca bir eşgüdüm merkezi, bir ideolojik önder ya da sınıfı eğitmekle yükümlü bir kurum gibi görmek, onun yaşamın bütün alanlarında eksiksiz ideolojik siyasal ve örgütsel önderliğini reddetmek, proleter devrimini, sosyalizmin inşasını ve komünizm doğrultusunda yürümeyi olanaksız kılmaktan başka bir anlama gelmez. Bundan ötürüdür ki, Arnavutluk'ta 1.500.000 kişinin katıldığı toplantılardan sonra ve 300.000 kişinin katkıları sonucunda 28 Kasım 1976'da kabul edilen Anayasa, 2. maddesinde, Arnavutluk devletinin "bir proleter diktatörlüğü devleti" olduğunu dile getirdikten sonra, 3. maddesinde Partinin önder rolünü şu sözlerle belirtiyordu:

"İşçi sınıfının öncüsü olan AEP, devlet ve toplumun biricik yönetici siyasal gücüdür." (74) İşte Ramiz Alia, Anayasanın bu maddesinin değiştirilmesi yolundaki önerisini getirirken Partinin, önder rolünü "yasal normlar aracılığıyla" elde etmediğini belirterek, AEP'ni revizyonist bir partiye ve proleter diktatörlüğünü, bürokratik burjuvazinin diktatörlüğüne dönüştürme yolundaki karşı-devrimci manevrasını bir sis perdesi arkasında gizlemeye çalışıyordu. Sosyalist ülkelerde anayasaları, kapitalist ülkelerle olduğu gibi göstermelik ve kitlelerin gözünü boyamaya yönelik metinler değildirler. Stalin, 25 Kasım 1936'da SSCB 8. Sovyetler —Olağanüstü— Kongresine sunduğu raporda yeni anayasa tasarısının niteliklerini anlattıktan sonra

şöyle söylüyordu:

"Böylece, yeni anayasa tasarısı katedilmiş yolun bilançosunu, daha önceden kazanılmış durumların bilançosunu göstermektedir. Dolayısıyla o, gerçekte, daha önceden elde edilmiş ve kazanılmış olanın kayda geçirilmesi ve yasal olarak onaylanması demektir." (75)

Stalin'in yaklaşımını yineleyen Enver Hoca ise 1976 Anayasasıyla ilgili olarak şunları söylüyordu:

"Yeni Anayasa sınıfsal karakterini gizlememektedir. O, devletimizin karakterini, iktidardaki proletaryanın diktatörlüğü olarak duyurmakta ve onaylamakta, devlette ve tüm toplumda Partinin bölünmez önder rolünü duyurmakta ve onaylamakta, sınıf savaşımının tüm toplumumuzun başlıca itici gücü olduğunu duyurmakta ve onaylamaktadır." (76) Alia'nın, bayağı ve düzeysiz demagojisiyle bizi inandırmaya çalıştığının tersine Marksist-Leninistler, devrimin kazanımlarının anayasa maddeleri haline sokulmasıyla, onların güvence altına alınabileceğini düşünemezler ve düşünmemişlerdir. Ancak, bunun böyle olması, sosyalizm koşullarında hazırlanan anayasaların değerini azaltmaz. Bir proleter diktatörlüğü devletinin, bir sosyalist cumhuriyetin hazırladığı anayasalar —gelecekte ulaşılması amaçlanan hedefleri gösteren programdan farklı olarak— geçmişten, ya da yakın geçmişten bugüne uzanan zaman süresi içinde, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin devrim ve sosyalist inşa alanında kazandıkları başarı ve zaferlerin bir çeşit özeti ve aynı zamanda tüm dünya işçileri ve halklarına sosyalizmin kapitalizm karşısındaki çok yönlü üstünlüğünün anlatımı, yani bir çeşit manifestodurlar. Bu bakımdan büyük bir ideolojik, siyasal ve tinsel değer taşırlar. Tabii olaya simetriğinden bakacak olursak, —ideolojik örtüsünden ve demagojik söyleminden arındırıldığında— Alia kliğinin anayasasının da Arnavutluk'ta **karşı-devrimin** elde ettiği kazanımların kayda geçirilmesi, doğrulanması ve yasal olarak onaylanması anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

V. BÖLÜM

ALİA KLİĞİNİN "GERÇEKÇİ" DIŞ POLİTİKASI

Ülke içinde proleter diktatörlüğünü ve sosyalist sistemi yıkmaya girişen Alia ve ortakları dışta da, AEP'nin ve ASHC'nin ilkeli, devrimci ve enternasyonalist çizgisini bir yana atarak kapitalist ve emperyalist devletlerle ilkesiz, oportünist ve gerici ilişkiler kurmaya yöneldiler. Onlar, özü burjuvaziyle ve emperyalizmle aynı çizgide buluşma olan bu karşı-devrimci çizgilerini ve pratiklerini haklı göstermek, Arnavutluk işçi sınıfı, halkı ve komünistlerini aldatmak için de her renkten oportünist ve revizyonistlerin başvurduğu geleneksel klişelere, yani "koşulların değiştiği" demagojisine sarıldılar. Devrim ve sosyalizm savaşımlarının deneyimleri, burjuvaziyle ve gericilikle uzlaşan ve Marksizm-Leninizme ihanet eden çeşitli revizyonist kliklerin, aynı zamanda emperyalizmle ve dış gericilikle de uzlaştığını, Leninist emperyalizm teorisini çarpıtarak emperyalizme ilişkin karşı-devrimci hayaller yaydığını ve halklara karşı açık ya da üstü örtülü bir biçimde emperyalizmle bir bağlaşma kurduğunu göstermektedir. Alia kliği de, burjuvaziyle ve iç gericilikle olduğu gibi, emperyalizmle ve dış gericilikle de uzlaşan ve devrime ve komünizme ihanet eden Titocuların, Kruşçevcilerin, Togliatticilerin ve diğer benzer anti-Marksist grupların uğursuz yolunda yürümektedir. Lenin'in,

> "Hiç bir fikir, dış siyaseti iç siyasetten ayırma fikri kadar hatalı ve zarar verici olamaz." (77) şeklindeki sözleri, çeşitli sınıflar ve

siyasal güçler için olduğu gibi Marksizm-Leninizme sırt çeviren oportünist ve revizyonist klikler için de bütünüyle geçerlidir.

"Sosyalist ekonomi politik bilimine değerli bir katkı" yapmakla övünen bay Sekreterimizin ne yazık ki, kapsamlı bir "yeni çağ" analizi yoktur. Kendinden önceki revizyonist şeflerin silik bir kopyası olmaktan öteye geçemeyen Ramiz Alia'nın, Tito-Kardelj kliğinin "özyönetim sosyalizmi", Berlinguer'in "tarihsel uzlaşma" ya da Çin revizyonistlerinin "üç dünya" teorileri benzeri bir "sistem"i olmadığı gibi azçok derlitoplu ve bütünlüklü bir siyasal durum değerlendirmesi de yoktur. O, kendi eklektik sistemciğini en geri düzeyde bir reel politiker olması nedeniyle, güncel gelişmelerin ve gereksinimlerin gereklerine göre şu ya da bu burjuva ya da revizyonist ekolden apartığı düşünce kırıntılarını beceriksizce biraraya getirerek oluşturmaya çalışmaktadır. Ama biz gene de, okuyucunun sabrını taşırmayı da göze alarak, Arnavutluk'ta "devrimci önlemlerden nasibini almamış hiç bir toplumsal etkinlik alanı" bırakmadığını ileri süren bu kişinin bu alanda da neler söylediğine bir göz atmak istiyoruz.

Ramiz Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada SB'nde ve Doğu Avrupa'da meydana gelen sınıfsal ve ulusal çatışmalara ve bu gelişmelerin Avrupa ve dünya ölçeğindeki güç dengelerinde Batı emperyalist bloku lehine yarattığı değişikliklere değindikten sonra şunları söylüyordu:

> "Yaratılan durum bütünüyle yeni bir durumdur ve uluslararası burjuvazinin ve oportünist güçlerin sosyalist ve komünist değerlere, sosyalist inşa pratiğine ve işçilerin uluslararası birliğine karşı genel bir saldırısıyla karakterize edilmektedir. Bu, şimdiye değin devrime karşı girişilmiş bulunan en güçlü ve en tehlikeli saldırıdır." (78)

Ona göre, meydana gelen durum, bütünüyle yeni olduğuna göre artık eski yaklaşım ve çözümler yetersiz kalmaktadır. Öyleyse yeni duruma uygun yeni yaklaşım ve çözümler bulunması zorunludur. Aynı Plenum konuşmasında Alia şöyle diyordu:

> "Daha önce de söylediğimiz gibi, bizim de içinde yer aldığımız bu kıtada büyük değişiklikler olmaktadır ve bu değişiklikler, deyim yerindeyse kartların topyekûn bir yeniden karıştırılmasına yolaçmışlardır. Kendilerini yeni bir biçimde hesaba katmamız ve

ele almamız gereğini bize dayatan yeni siyasal, ekonomik, güvenliğe ilişkin ve diğer sorunlar çıkmıştır ortaya. Bunların, şimdiye değin kullanageldiğimiz formüller ve savaşım biçimleri aracılığıyla kavranabileceğini ve üstesinden gelinebileceğini düşünmemiz halinde diyalektiğe ters düşerdik." (79) Görüldüğü gibi, bay Sekreter, Kruşçev, Togliatti, Gorbaçov gibi öncellerinin izinden giderek, güçler dengesinde ve koşullarda niteliksel bir değişikliğin meydana geldiğini ve böylelikle sözümona yaratılan yeni durumun yalnızca yeni taktikler değil, aynı zamanda yeni bir strateji gerektirdiğini ileri sürüyor. Tabii onun kastettiği, —yanlış da olsa— devrim ve sosyalizm davasını ilerletmek için yeni bir strateji oluşturmak değil, tam tersine "yeni" koşullar oluştuğu gerekçesiyle Arnavutluk'ta kapitalizmin yeniden canlandırılmasını ve Arnavutluk'un kapitalist-emperyalist sisteme bağlanmasını sağlayacak bir strateji oluşturmaktır.

Kurtuluş'tan sonra, Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin ve onların desteklediği iç gericiliğin kalıntılarının silahlı eylemleri ve ayaklanmalarının ve Yunan gericilerinin ve Yugoslav revizyonistlerinin provokasyon, komplo ve sabotajlarının yanısıra kapitalist-emperyalist sistemin ekonomik ablukasına ve ideolojik saldırısına —Stalin'in yönettiği SBKP'nın ve SB'nin önderlik ettiği sosyalist kampın da desteğiyle— karşı koymak zorunda kalan sosyalist Arnavutluk, SB'nde ve ona bağlı olarak Doğu Avrupa'daki halk demokrasisi ülkelerinde kapitalizmin restorasyonundan ve böylece sosyalist kampın dağılmasından sonra uzun süre, eskisinden daha güçlü ve boğucu bir kapitalist-emperyalist kuşatma altında yaşadı. Ancak, Enver Hoca'nın yönettiği AEP'nin çetin ideolojik ve siyasal savaşımlar içinde eğittiği ve çelikleştirdiği Arnavutluk işçi sınıfı, halkı ve komünistleri bir elde kazma, bir elde tüfek sosyalizmi kendi özgüçlerine dayanarak inşa etmeye devam ettiler. Onlar çok güçlü ve tehlikeli bir emperyalist-revizyonist kuşatma altındaydılar; ancak her şeyden önce M-L bir çizgi izleyen proleter diktatörlüğünün cesur, kararlı ve ilkeli siyasetinin seferber ettiği Arnavutluk işçi sınıfının ve halkının savaşımı ve ikinci olarak, sosyalist Arnavutluk'un sağlam ve güçlü bağlaşığı durumundaki dünya proletaryası ve ezilen halklarının kapitalizme, emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı kahramanca

savaşımı sayesinde bu kuşatmaya karşı koymayı başarabildiler. Ayrıca, Arnavutluk başta iki süper devlet, ABD ve SB gelmek üzere emperyalist ve gerici güçler arasındaki keskin çelişmelerden de nesnel olarak bir ölçüde yararlanabiliyordu. Ama, bu çelişmelerin keskinliği, gerek ABD emperyalistleri, bağlaşıkları ve uşaklarının ve gerekse Sovyet sosyal-emperyalistleri, bağlaşıkları ve uşaklarının, bağırlarına batmış bir diken olarak gördükleri sosyalist Arnavutluk'u bir kaşık suda boğma isteklerinin azaldığı ve işçi sınıfının bu biricik anayurduna yönelik emperyalist saldırı ve müdahale tehlikesinin küçüldüğü anlamına gelmiyordu. Bu nedenledir ki, AEP ve ASHC, Tüm Rusya Sovyetleri'nin 9. Kongresi'nde yaptığı konuşmada,

> "...tüm işçi ve köylülerin özümsemeleri gereken ders, uyanık olmak, bize karşı en büyük nefretle dolu insanlar, sınıflar, hükümetlerle çevrili olduğumuzu hiç akıldan çıkarmamaktır." (80)

diyen Lenin'in yaklaşımına uygun olarak hareket ediyorlardı. Enver Hoca, hemen hemen bütün yazı ve konuşmalarında emperyalistlerin ve revizyonistlerin yalnızca kapitalist, emperyalist ve revizyonist boyunduruk altında bulunan halklara değil, fakat aynı zamanda Arnavutluk halkına da liberal ve pasifist bir ruh aşılamak istediklerini, sosyalist Arnavutluk'un ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olmadığı düşüncesini yaygınlaştırmaya çalıştıklarını ve böylelikle bu tür tatlı sözler aracılığıyla onu gevşetip gafil avlamaktan yana olduklarını belirtmiştir. O, "detant", "barış içinde birarada yaşama", "görüşmeler" vb. üzerine estirilen propaganda fırtınasına değinirken şunları söylüyordu:

> "Bu şeytani ve son derece tehlikeli taktikler bizim uyanıklığımızı yoketmeyi ve liberalizm ve parçalanmayı körüklemeyi ve kışkırtmayı amaçlamaktadır. Bir tür detant gerçekten de varolsa bile, bu ancak emperyalist süper devletlerin kendi aralarında olabilir; fakat bizimle onlar arasında, bir yanda halklarla, diğer yanda emperyalistler ve sosyal-emperyalistler arasında detant olmadığı ve olmayacağı konusunda kafamız açık olmalıdır. Devrimci savaşım ve hareketleri ve hegemonyalarına karşı bütün direnişleri bastırmayı ve egemenliklerine karşı duran tüm güçleri devletleri ve partileri ezmeyi öngören emperyalist ve revizyonist stratejinin değişmeden kaldığı konusunda tam bir berraklığa

sahibiz." [81] Emperyalist kuşatma, bir dizi ülkede sosyalist devrimler gerçekleşmediği ve bunun sonucunda sözkonusu kuşatma bütünüyle ortadan kalkmasa bile büyük ölçüde zayıflamadığı sürece, Arnavutluk ya da onun durumunda olan herhangi bir sosyalist ülke, sürekli olarak askeri müdahale, ekonomik abluka, siyasal ve diplomatik baskı, ideolojik ve kültürel saldırı vb. karşı-devrimci etki ve önlemlerle boğuşmak zorunda kalacak ve dolayısıyla sınıf düşmanlarının sosyalist anayurda karşı girişebileceği her türlü eylemi, düzenleyebileceği her türlü komployu ve entrikayı altedebilmek için son insanına değin her zaman tetikte durmakla ve komünistler başta gelmek üzere tüm yurttaşlarının ideolojik ve siyasal uyanıklığını ve bilincini kesintisiz bir biçimde geliştirmekle ve proleter diktatörlüğünü ve onun aygıtlarını asla zayıflatmamak ve tersine güçlendirmekle yükümlü olacaktır.

* * *

1980'li yıllarda proletaryanın ve ezilen halkların kapitalist-emperyalist sisteme karşı savaşımlarında bir düşüş olduğu ve dünyanın pek çok bölgesinde devrimci patlama öğelerinin birikmiş olmasına karşın, esas olarak subjektif faktörün zayıflığından dolayı devrim dalgasının henüz belirgin bir yükselişe geçmediği, Sovyet blokunda 1989-90 döneminde belirginleşen ve çözülmeye dönüşerek doruk noktasına çıkan gerilemenin —geçici olarak da olsa— Marksizm-Leninizmin etkisinin ve saygınlığının daha da gerilemesine katkıda bulunduğu, diğer şeylerin ve Japonya'nın ve Demokratik Almanya'yı da yutarak daha da büyüyen Almanya'nın güçlenmelerinin yanısıra SB'nin göreli gerilemesinin emperyalistlerarası güç dengesinin değişmesi sonucunu verdiği, ekonomik gücünden çok askeri ve siyasal gücü sayesinde şimdilik emperyalist kampın tek şefi konumuna yükselen ABD'nin, Batı Avrupa ve Japon emperyalistlerinin ve Rus sosyal-emperyalistlerinin pek de örtük sayılamayacak onayıyla dünyaya "yeni" bir "düzen" vermeye giriştiği bugünkü koşullarda AEP ve ASHC'nin çok büyük zorluklarla karşı karşıya geleceği açıktı. Kuşkusuz, siyasal konjonktürdeki bu olumsuzluğun belirleyici öğesi, proletarya ve halkların savaşımlarının düzeyindeki göreli düşüştü. Enver Hoca, 30 Aralık 1984'te, yani ölümünden yaklaşık 3.5 ay önce kaleme aldığı en son makalelerinden birinde bu durumu saptamıştı. O, uluslararası

durumu "son derece karmaşık ve ağır" olarak niteledikten, silahlanma yarışının uzaya da taşarak tırmandığını, yerel savaşların yaygınlaştığını yıkım gücü yüksek modern silahlarla donanmış olan ABD ve SB'nin silahlı saldırı siyasetlerinin derinleşerek devam ettiğini belirttikten sonra şöyle söylüyordu:

> "Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının kurtuluş savaşımlarının baltalanması sürmekte, Filistin ve diğer Arap halklarının haklı savaşımının baltalanması sürmekte, faşist güçler sayıca ve güç bakımından artmaktadırlar vb." (82)

Ancak O, sapına kadar devrimci ve komünist bir önder olduğu ve son demlerine değin proletarya ve halkların zaferine olan bilimsel inancını yitirmediği için, kapitalist-emperyalist sistemin geçici üstünlüğünden paniğe kapılarak beyaz bayrak çeken Ramiz Alia ve benzerlerinden farklı olarak bu durum değerlendirmesinden karşı-devrimci ve teslimiyetçi sonuçlar çıkarmak yerine ezilen sınıflara ve onların devrimci öncülerine şu sözleriyle 'kavgaya devam' mesajı veriyordu:

> "Amerikan ve Sovyet kapitalizminin ellerindeki silahlar ne olursa olsun, onların, dış görünüşleri bakımından sahip oldukları askeri, siyasal ve ekonomik güçleri, sömürgeci ve yeni-sömürgeci egemenlik altında sürünen ve özgürlükleri için savaşan halkları, gerçek M-L güçleri, devrimci proleterleri korkutmamalıdır. Kapitalizm, ancak kendisine karşı çetin ve kararlı bir biçimde savaşılmıyorsa güçlüdür. Onun 'gücü', proletarlerin ve halkların devrimci ve özgürlüksever duygu ve özlemlerinin devsel gücü karşısında tuzla buz olur." (83)

Ramiz Alia'nın, "bütünüyle yeni bir durum"un yaratılmış olduğu ve bu durumun "şimdiye değin kullanageldiğimiz formüller ve savaşım biçimleri aracılığıyla" kavranamayacağı ve üstesinden gelinemeyeceği yolundaki savına dönelim. Aslında devrimler tarihinde, proletaryanın ve onun komünist öncüsünün —gerek tek tek ülkeler düzeyinde ve gerekse uluslararası düzeyde— zor dönemeçlerden geçmek zorunda kaldığı durumlarla pek çok kez karşılaşılmıştır. Bugünkü durumunsa, daha önceki benzeri durumlardan nitelik olarak farklı ve yepyeni bir durum olduğu yolundaki savın hiç bir iler tutar yanı yoktur. Aslında günümüzde nesnel koşullar dünyanın pek çok ülkesinde anti-

emperyalist demokratik devrimlerin ya da sosyalist devrimlerin zaferi için olgunlaşmıştır ya da olgunlaşmaktadır. Kapitalizmin ve emperyalizmin varlığıyla yalnızca proletaryanın, yalnızca emekçilerin değil, hemen hemen tüm insanlığın varlığı ve çıkarları arasındaki uzlaşmazlık daha önceki dönemlerde görülmedik ölçülerde keskinleşmiş, üretici güçlerde meydana gelen gelişmeler kapitalistlerin ya da herhangi bir asalak ve sömürücü sınıfın varlığını bütünüyle gereksiz kılacak düzeye çoktan varmıştır. Ancak, başta Sovyet modern revizyonizmi gelmek üzere modern revizyonizmin varyantlarının komünist hareketin saflarında yarattığı yıkım ve çeşitli oportünist ve anti-Marksist akımların bu harekete taşıdığı yabancı etkilerin altedilememiş olması adeta bir devrimci önderlik bunalımı yaratmış ve bu soruna yakıcı bir önem kazandırmıştır. Devrimci önderlik sorunun çözülememiş olması, şu son 10-15 yıllık dönemde bile bir dizi altın değerinde fırsatın yitirilmesine yolaçmış bulunuyor. Proletaryanın komünist öncüsünün devrimin yöneticisi olmadığı/olamadığı koşullarda ortaya çıkan devrimci durumların devrimle ve proleter diktatörlüğünün kurulmasıyla taçlanmaması ve önderliğin demokratik küçük burjuvazinin, hatta reformistlerin, liberal burjuvazinin ya da gerici kliklerin eline geçmesi ve kitlelerin devrimci enerjisinin çarçur edilmesi, hatta karşı-devrimci kanallara akıtılması nesnelerin doğası gereğidir.

Sosyalist Arnavutluk geçmişte de bugünküne benzer zor günler yaşamıştı. Örneğin Kruşçev kliğinin, AEP'nin Sovyet modern revizyonizmine karşı sürdürdüğü ilkeli ideolojik savaşım sonucunda bütünüyle sergilenmesi, anti-Marksist ve karşı-devrimci özünün açığa çıkması üzerine, devrimci konumunu kararlılıkla sürdüren Arnavutluk'a karşı aldığı çok yönlü gerici önlemler daha 1961'de çok tehlikeli bir durum yaratmıştı. O zaman Sovyet modern revizyonistleri iki ülke arasındaki ilişkileri tek yanlı olarak feshetmiş, Arnavutluk'a anlaşmalar uyarınca 1961-65 yılları arasında vermekle yükümlü olduğu kredileri durdurmuş, bütün ticari, bilimsel ve kültürel ilişkileri kesmiş, SB'nde eğitim gören Arnavut öğrencileri kovmuş ve Arnavutluk'taki Sovyet uzmanlarını geri çekmişlerdi. Dahası, onlar, Arnavutluk'a göndermeleri gereken silahları ve diğer askeri donanımı göndermekten vazgeçmiş, Vlora deniz üssündeki denizaltılarını geri çekmiş, onarım için SB'ne

gönderilmiş bulunan Arnavutluk savaş gemilerine elkoymuş, Arnavutluk'un o sıralar hâlâ üyesi olmaya devam ettiği Varşova Paktı'yla ilişkilerini edimsel olarak kesmiş, bütün bunlarla yetinmeyerek SB'nin Arnavutluk'la diplomatik ilişkilerini koparmış ve Doğu Avrupa'daki uydularını da kendileriyle birlikte Arnavutluk'a ekonomik, siyasal, askeri ve diplomatik baskı ve abluka uygulamaya yöneltmişlerdi. Bütün dünyanın gözü önünde girişilen bu saldırgan eylemler, iştahı kabaran ABD emperyalistlerinin ve onların kışkırttığı Yunan gericilerinin ve Yugoslav revizyonistlerinin Arnavutluk-karşıtı komplo ve entrikalarını yoğunlaştırmalarına yol açmış ve Arnavutluk için son derece tehlikeli bir durumun yaratılmasına katkıda bulunmuştu. Ama AEP'ni dize getirebileceğini sanan Kruşçev ve ortakları fena halde yanılmışlardı. Enver Hoca, işte bu koşullar altında, 7 Kasım 1961'de yaptığı konuşmasında,

> "Arnavutluk halkı ve Emek Partisi gerektiğinde ot yiyerek yaşayacak, ama kendilerini hiç bir zaman otuz gümüş akçaya satmayacaklardır. Onlar, diz çöküp utanç içinde yaşamaktansa ayakta onurluca ölmeyi yeğlerler." (84) diyordu.

O günden bu yana 30 yıl geçmiş bulunuyor. Ortaya çıkan son gelişmelerin sosyalist Arnavutluk için —ve tabii aynı zamanda dünya proletaryası, ezilen halklar, komünist ve devrimci güçler için de— çok ciddi bir tehdit oluşturmasına karşılık, bu süre içinde Arnavutluk ve onu yöneten AEP de eskisine göre her bakımdan daha güçlü duruma gelmiş bulunuyordu. 1960'lardan 1990'lara uzanan süreç içinde gerek tarım ve gerekse sanayi sektöründe çok önemli gelişmeler kaydeden, yiyecek gereksinimini kendi tarımsal üretimiyle karşılamasının yanısıra gereksinim duyduğu ürünlerin çoğunu kendi olanaklarıyla üreten, sosyalist inşanın temelini oluşturan güçlü bir ağır sanayi kurmayı başaran, belli sorunları ve gerilikleri olmakla birlikte, giderek daha hızlı bir tempoyla gelişen ve kapitalist-revizyonist dünyayı kasıp kavuran ekonomik bunalımdan etkilenmeyen sosyalist ekonomisini hemen hemen bütünüyle kendi özgücüne dayanarak kuran sosyalist Arnavutluk geleceğe umutla bakıyordu. 1950-86 yılları arasında nüfusu iki kat büyürken, tarımsal ürünü 5 kat ve toplumsal ürünü 13 kat artan Arnavutluk'ta eğitim, kültür, sağlık alanlarında dev boyutlu gelişmeler sağlanmıştı. Sosyalist Arnavutluk bir "tüketim toplumu" değildi ve

bolluk içinde yaşamıyordu; ama Arnavutluk halkı işsizliğin, enflasyonun, vergilerin olmadığı, genç-yaşlı herkesin sosyalist devletin ve toplumun çeşitli alanlardaki toplumsal hizmetlerinden eşit ve hemen hemen karşılıksız olarak yararlandığı bu ülkede gerçekten de insanca yaşadıklarını ve ilerde daha da iyi yaşayacaklarını kendi yaşam deneyimlerinden biliyorlardı. Kuşkusuz küçük bir ülke olması, sınırlı bir nüfusa sahip bulunması, başka sosyalist devletlerin olmayışı nedeniyle, ekonomik gelişmesini hızlandırmak için uluslararası düzeyde yardım ve destek alamaması ve hemen hemen bütünüyle kendi yağıyla kavrulmak zorunda kalması, Arnavutluk'un sosyalizmin inşasına çok geri bir noktadan ve çok geri bir insan malzemesiyle başlamış olması Arnavutluk ekonomisinin çeşitli branşlarda uzmanlaşmasını ve çağdaş standartlara göre ileri sayılabilecek bir noktaya gelmesini güçleştiriyordu. Ancak Emek Partisi, bu durumun yarattığı güçlüklerin ve uzun erimde proleter diktatörlüğünün başarısının güvencesinin "proletaryanın kapitalizme oranla toplumsal emek örgütlenmesinin üstün bir tipini sunması ve gerçekleştirmesi" (Lenin) olduğunun bilincindeydi. Ve bir yandan bilim ve teknoloji alanlarında ilerleme kaydetmek ve ülkenin ekonomik temelini modernleştirmek suretiyle üretim araçları üretiminin yanısıra tüketim malları üretimini de geliştirmek ve böylelikle halkın gittikçe çeşitlenen ve artan maddi ve tinsel gereksinimlerini karşılamak için çaba gösterirken, bir yandan da Arnavutluk halkını, kapitalist-emperyalist kuşatmanın ve sosyalizmi bu son derece güç koşullar altında inşa ediyor olmanın kaçınılmaz olarak dayattığı zorluklar konusunda sistemli bir biçimde eğitiyordu.

Daha da önemlisi, Marksizm-Leninizmin yol gösterdiği ve başında Enver Hoca'nın bulunduğu AEP'nin önderlik ettiği Arnavutluk işçi sınıfı ve halkı bu 30 yıllık süre içinde emperyalizme, sosyal-emperyalizme, iç ve dış gericiliğe, çeşitli revizyonist ve anti-parti kliklere, bürokrasiye, liberalizme ve her türden burjuva ve küçük burjuva ideolojisine karşı çetin savaşımlarda ve SB ve diğer eski sosyalist ülkelerde ortaya çıkan kapitalist restorasyon sürecini inceleme ve modern revizyonizme ve onun varyantlarına karşı savaşım süreci içinde yoğrulmuş, çelikleşmiş ve önemli bir deneyim birikimi elde etmişlerdi. AEP'nin, Enver Hoca'nın komünist literatüre yaptığı değerli

katkılarla desteklenen ve Marksizm-Leninizmin savunulmasında ve uluslararası komünist hareketin çok yönlü revizyonist saldırıyı püskürtmesinde büyük bir rol oynayan ideolojik savaşımı da ona ve kadrolarına, bu türden zor dönemeçlerde ve zor durumlarda dimdik ayakta durmak için gerekli nitelikleri kazandırmıştı. Dolayısıyla, hangi açıdan bakılırsa bakılsın bay Sekreterimizin, "bütünüyle yeni bir durum"un yaratılmış olduğu ve Arnavutluk'un bugüne değin izlediği siyasal çizgi ve stratejinin değiştirilmesi gerektiği yolundaki düşüncesi bütünüyle temelsiz ve yanlış olduğu gibi AEP'nin ve onun önderlik ettiği Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının devrimci potansiyelinin, sosyalist anayurda, sosyalizmin inşası, proleter diktatörlüğünün/ sosyalist demokrasinin geliştirilmesi ve derinleştirilmesi yüce amaçlarına bağlılığının küçümsenmesi ve hiçe sayılması temeli üzerinde yükselmektedir.

Meydana geldiğini ileri sürdükleri "yeni durum"un Alia ve ortaklarını korkuttuğu, paniğe sürüklediği ve kapitalist-emperyalist sistemin gücünü ve istikrarını abartmaya yönelttiği anlaşılıyor. Örneğin, Ramiz Alia AEP MK'nin 9. Plenum'unda yaptığı konuşmada,

"Burjuva propagandası sosyalist ideali çağdışı ilan etmektedir. Gericilik, komünizmi, burjuvaziyi değil, fakat aynı zamanda halkı da tehdit eden bir hayalet gibi göstermektedir." (85) diyordu. Proletaryaya ve halklara güvenini yitirmiş olan dönek, burjuvazinin ve gericiliğin ideologlarının, siyasal savaşım alanına çıkışından bu yana Marksizme ve emperyalizm ve proleter devrimleri çağının Marksizmi olan Leninizme hep bu ve benzeri biçimlerde saldırdığını unutmuş gözüküyor. Komünistler ve gerçek devrimciler, her yerde ve her zaman hedef oldukları bu tür saldırılara aldırmaksızın kendi yollarında yürümüş ve onlara hakettikleri yanıtı böylece vermişlerdir: İt ürür, kervan yürür! Ama dizleri tir tir titreyen bu hain durumdan yakınmakla yetiniyor. Burjuvazinin ve emperyalizmin ideolojik-siyasal saldırısı karşısında teslim bayrağını açmaya hazırlanan Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada da, gericiliğin ve uluslararası burjuvazinin kendi normlarını halklara mutlak gerçeklermiş gibi dayattığını, kendi toplumsal düzeninin ve yaşam tarzının evrensel geçerliliğe sahip olduğunu ilân ettiğini ve bu amaçla siyasal baskı,

ekonomik abluka, iftiralar yayma yollarına başvurduğunu belirttikten sonra şöyle diyordu:

> "Demokrasiden ve düşünce çoğulculuğundan sözedenler Marksizm-Leninizme karşı bir çeşit siyasal 'terörizm' uyguluyorlar." (86) Kendisine sormak gerek: "Ya ne sanıyordun?" Burjuva demokrasisi, sözcüğün gerçek anlamında bir demokrasi olmadığı ve sömürücü azınlığın sömürülen çoğunluk üzerindeki diktatörlüğü olduğu gibi, burjuvazinin ve onun revizyonist uşaklarının büyük tantanalarla reklamını yaptığı "düşünce çoğulculuğu"da burjuvazinin, esas olarak burjuva ideolojisinin genel zemini üzerindeki düşüncelerin burjuvazinin egemenliğini tehlikeye düşürmeyecek ölçüde ve düşürmemek kaydıyla yayılmasına izin veren ideolojik ve kültürel diktatörlüğünden başka bir şey değildir.

Bay Sekreter, kapitalist-emperyalist sistemin gücünü, dayanıklılığını ve onun kurallarını kabul etmeden yaşamanın olanaksız olduğunu kabul etmiştir. Devrim çok uzaklardadır; o halde uluslararası tekelci sermayenin müziğine uyarak dansetmekten ve onun değneğinin gösterdiği yolda yürümekten başka çare yoktur! Alia'nın sosyalist ve M-L demagojisi ise tamamen işin süsüdür ve bu zehirli hapı Arnavutluk komünistlerine, işçi sınıfına ve halkına yutturmak için gerek duyduğu bir sis perdesinden başka bir şey değildir. Ünlü 10. Plenum konuşmasında biraz dil alışkanlığından ötürü, ama daha çok ve esas olarak da teslimiyetçi çizgisinin sergilenmesini ve devrimci ve komünist güçlerden gelebilecek eleştiriler sonucu deşifre olmasını engellemek ya da en azından geciktirmek amacıyla, "insan toplumunun düzenlenmesi" için "sosyalist alternatif"in gerekliliğinden hiç bir kuşku duymadığını ve sömürücülerle sömürülenler varolduğu sürece bu savaşımın süreceğini belirten bu sahtekâr, "Amma" diye devam ediyor ve,

> "...tarihsel perspektif başka şeydir, gerçeklik başka. Ve bu gerçeklik bir dizi somut tehlikelerle ve tehditlerle ve gelecekte değil, bugün yürütülmesi ve üstesinden gelinmesi gerekçn savaşımlarla doludur." (87) diyordu. Oportünizmi ve siyasal körlüğü nedeniyle devrimden umudunu kesen, Arnavutluk işçi sınıfının ve emekçilerinin gücüne inanmayan, dünya proletaryası ve halklarının

sürmekte —ve belki de yakın gelecekte bir volkan gibi patlayacak— olan savaşımlarını göremeyen bu hain, sosyalist Arnavutluk'un o zamana değin sürdürdüğü ve temelinde dünya proletaryası ve halklarının kapitalizme, emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı tüm devrimci savaşımlarının desteklenmesinin yattığı enternasyonalist, korkusuz ve ilkeli dış politikasını bir yana atarak, yeni Arnavutluk'un "dış politikasında her zaman gerçekçi olmuş" olduğunu ileri sürüyor. Ona göre "gerçekçilik", kapitalist-emperyalist sistemin "gücünü ve üstünlüğünü" kabul etmek, sosyalizmin ve Marksizm-Leninizmin mevzilerinden ayrılmak, kapitalizmi ve burjuva demokrasisini benimsemek, ABD, AT, Japonya ve SB gibi emperyalist devletler ya da devlet grupları önünde diz çökmektir. Dönekliğin ve ihanetin batağına boğazına dek gömülmüş olan bay Sekreter, "gerçekçiliği" gereği olsa gerek, "oyunun kurallarını kabul etmek gerektiğini" ileri sürüyor ve uzak geleceğin sorunu olan devrim ve sosyalizm davasına bütünüyle sırt çevirip bugün güçlü olduğunu düşündüğü burjuvazi ve emperyalizmle uzlaşmasını, övünçle sözettiği sözümona "Arnavutların yitiren tarafta yeralmaktan kaçınma" geleneğiyle açıklıyor. İster Arnavut olsunlar, isterse başka bir ulus ya da milliyetten, Marksist-Leninistler ve gerçek devrimciler böylesi bir "gerçekçiliği" ve "kazanan taraftan", yani kapitalistlerden, emperyalistlerden ve gericilikten yana olmayı kesinkes reddederler. Dahası onlar, bunu reddetmeyi, "yitiren taraftan", yani işçilerden ve diğer ezilen ve sömürülenlerden yana olmayı, onların kurtuluşu için sonuna dek savaşmayı bir ilke ve onur sorunu olarak görürler. Ama Ramiz Alia gibi, kapitalist-emperyalist statükoya uyum sağlamayı, "kazanan tarafta" olmayı ve "oyunun kurallarını kabul etme"yi kendisine "ilke" edinen oportünist ve revizyonistler, hangi ulus ve milliyetten olurlarsa olsunlar, yalnız devrim ve komünizm davasını değil, ülkelerinin bağımsızlığını ve kendi kişiliklerini de müzayedeye çıkarır ve Enver Hoca'nın deyimiyle "otuz gümüş akçaya" satarlar. Daha fazlasına gerek yok; yalnızca Arnavutluk'un Kurtuluş'tan bu yanaki tarihini ve Enver Hoca'nın yönettiği AEP'nin şanlı ve kahramanca savaşımını iyi kötü bilen herkes, ihanetin ve teslimiyetin doruğunu oluşturan bu tezlerin ne denli bayağı, uşakça ve alçakça bir nitelik taşıdığını anlayacaktır. Eğer Arnavut komünistleri böylesi bir "gerçekçilik"e sahip olmuş ve

"kazanan tarafta" yer alma "ilke"sini benimsemiş olsaydılar, ne ulusal kurtuluş savaşında kendilerinden gerek silah ve donatım ve gerekse asker sayısı ve savaş deneyimi bakımından çok daha güçlü olan İtalyan ve Alman faşist sürülerini ve onlarla işbirliği yapan gerici burjuvazi ve toprak ağalarını yenerek devrimi gerçekleştirebilir ve halk demokrasisi rejimini kurabilir, ne son derece geri ve savaş nedeniyle yakılıp yıkılmış, varolan sınırlı insan potansiyeli neredeyse tükenmiş bir ülkede, Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin, Yunan faşistlerinin ve Yugoslav revizyonistlerinin tehdit, müdahale, baltalama ve saptırma çaba ve girişimlerine kararlılıkla karşı koyarak sömürücü sınıfları bütünüyle mülksüzleştirebilir, ne savaştan sonra aynı emperyalist ve gerici güçlerin ve bunlara ek olarak SB'nde Kruşçevcilerin Parti ve devlet iktidarını ele geçirmelerinden sonra Sovyet modern revizyonistlerinin ve onların uşak ve bağlaşıklarının çok yönlü karşı-devrimci eylemlerine direnerek bir elde kazma, bir elde tüfek sosyalizmi inşa etmeye girişebilir ve ne de her renkten oportünist ve revizyonist akımlara karşı Marksizm-Leninizmi kararlılık ve cesaretle savunmak, bu akımların uluslararası komünist hareket saflarında yarattığı karışıklık ve yıkımı gidermek ve emperyalistlerin ve sosyal-emperyalistlerin proletarya ve halklara karşı saldırgan ve barbarca siyaset ve eylemlerini korkusuzca sergilemek suretiyle enternasyonalist görevlerini yerine getirebilirlerdi. Kendisinden önceki devrim ve sosyalizm hainlerinin yolunu izleyen ve tüm değerlendirmelerini burjuva ve kapitalist ölçüt ve normlara göre yapan Alia, ülkelerin gücünü ve ağırlığını da onların toplumsal ve siyasal sistemlerine, devrimci ve halklardan yana bir siyaset mi, yoksa gerici ve halk düşmanı bir siyaset mi izlediklerine göre değil, fiziksel büyüklüklerine göre ölçüyor. O, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada aynen şöyle diyordu:

> "Öte yandan, Arnavutluk küçük bir ülke olduğuna göre onun, tabii, jeostratejik konumundan kaynaklanan önem ve rolünü saymazsak, önemi olamaz ve dünya olaylarında herhangi bir belirleyici rol oynayamazdı." (88)

Çok bilmiş bayımız, küçük bir nüfusa ve küçük bir yüzölçümüne sahip olduğunu ve ekonomik bakımdan güçsüz olduğunu söylediği Arnavutluk'un, bu zayıflıklarını ötedenberi diplomatik manevralar yapmak ve düşmanları arasındaki

çelişmelerden yararlanmak suretiyle giderdiğini ileri sürerek bu alandaki savaşımın ne denli önemli olduğunu anlatmaya çalışıyor. İnsan, bu cüce revizyonistin oradan buradan apartığı ve hiç bir orijinaliteye ve derinliğe sahip olmayan düzeysiz ve anti-Marksist düşünce kırıntılarını incelediğinde tam bir **embarras de richesse**(*)'le karşı karşıya olduğunu görüyor. Ramiz Alia'nın diplomatik savaşımı önemsemekten kastı, ABD, SB, AT, Japonya gibi emperyalist devletler ya da devlet gruplarıyla ve IMF, Dünya Bankası, BM, AGİK gibi emperyalist devletlerce denetlenen uluslararası kuruluşlarla ilişkilerini geliştirmek suretiyle Arnavutluk'un kapitalist emperyalist sisteme eklemlenmesini sağlamaktı. Zaten o, aynı konuşmasında,

> "Dünya olaylarının birbirleriyle yakın bir karşılıklı bağımlılığı vardı ve vardır ve hiç kimse kendini onların uzağında tutamaz." (89)

derken de Arnavutluk'un kendini dünyadan, yani kapitalist-emperyalist sistemden yalıtamayacağını, bunun olanaksız olduğunu belirterek "dünyanın efendileri"nin önünde yerlere eğiliyor. İşin tuhafı, bu döneğin, Arnavutluk'u burjuva diplomasisinin örümcek ağlarına dolayarak bağımsızlığından yoksun bırakmayı hedefleyen siyasetinin, Enver Hoca'nın çizgisinin bir devamı olduğunu ileri sürmek küstahlığını gösterebilmesidir. Kuşku yok ki, diplomatik savaşım belli bir önem taşır; ancak sosyalist bir ülke, uluslararası siyaset ve diplomasi alanında gerçek bir ağırlığa sahip olmak istiyorsa, yalnızca güç dengelerini ve siyasal durumu doğru ve devrimci bir analize tabi tutmakla kalmamalı, daha da önemlisi sınıfların ve siyasal güçlerin hareketinin yakın ve orta erimde nasıl bir evrim göstereceğini en azından ana çizgileriyle saptayabilmeli ve en önemlisi proletaryanın ve ezilen halkların haklı özlemlerinin, çıkarlarının ve savaşımlarının gözüpek ve ilkeli savunucusu rolünü kararlılıkla oynamalıdır. O, ancak böyle davrandığı, açıkça proletaryadan, ezilen halklardan ve devrimden yana bir tutum aldığında, kapitalizme, emperyalizme ve gericiliğe karşı durduğunda ya da isterseniz, kendisini bu güçlerden "yalıttığında" gerçek bir siyasal ağırlık ve etkiye sahip olacaktır. Ama Arnavutluk gibi bir sosyalist ülke, Alia ve benzerlerinin yönetiminde, tıpkı burjuva devletleri gibi pragmatist, bencil ve gerici bir dış politika

(*)- Malzeme bolluğundan duyulan sıkıntı.

izlediğinde bir tüy kadar ağırlığı olmadığını görecek ve kendisi için asla bir koz olamayacak olan jeostratejik konum kartıyla oynamaya başlayacaktır. Ve bugün, Arnavutluk'un başına gelen de bundan başkası değildir. Enver Hoca, Arnavutluk'un küçük bir ülke olması nedeniyle önemli bir ağırlığı olamayacağı yolundaki burjuva-revizyonist tezi daha 1973 yılında şöyle yanıtlıyordu:

> "Bazıları sosyalist Arnavutluk'un küçük bir ülke, AEP'nin de küçük bir parti olduğunu söyleyebilirler. Hayır, bu doğru değildir, çünkü onların savunduğu düşünceler yüce düşüncelerdir ve dünyanın geleceğini temsil etmektedirler; Arnavutluk'ta sürekli olarak parıldayan fener yalnızca emperyalistlerin ve revizyonistlerin halklara karşı tasarladıkları ihanetlere ve kötülüklere ışık tutmakla kalmamakta, fakat aynı zamanda onları kızgın bir demir gibi dağlamaktadır. İşte tam da Halk Cumhuriyeti ve AEP küçük oldukları için, çok başlı bir canavara karşı dövüşen yaman savaşçının yüce örneği olarak çıkmaktadır karşımıza." (90) Kapitalizme, emperyalizme, sosyal-emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı kararlı, ilkeli ve uzlaşmaz savaşımı nedeniyle geçmişte AEP ve ASHC'nin sesinin tüm dünyada dikkatle dinlendiğini, işçilerin, diğer emekçilerin, ezilen ulusların ve ilerici ve demokratik güçlerin, Arnavutluk'un görüş ve analizlerine büyük bir değer biçtiklerini, BM gibi uluslararası platformlarda yalnızca proletarya ve halkların sesini duyurmakla kalmayan, fakat iki süper devletin ve diğer emperyalistlerin küçük ülkelere karşı uyguladıkları baskı, şantaj ve tehditleri de korkusuzca sergileyen Arnavutluk'un, nüfusu, yüzölçümü ve ekonomik potansiyeline kıyasla çok büyük bir siyasal ağırlığa sahip olduğunu, süper devletlerin ve diğer emperyalistlerin de onun tutumunu, taktiksel ve stratejik yaklaşımını hesaba katmak zorunda kaldıklarını, o dönemin Arnavutluk'unun fiziksel boyutları bakımından kendisinden çok daha büyük pek çok ülke ve devlet kadar, hatta onlardan fazla bir siyasal ağırlığı olduğunu ve Alia ve ortaklarının oportünist ve teslimiyetçi siyaseti nedeniyle bu etki ve ağırlığın tümüyle yokolmakta olduğunu kim yadsıyabilir? Arnavutluk'u başta Batı Avrupa emperyalistleri gelmek üzere emperyalist ülkelerin bir yarı-sömürgesi durumuna getirmekte olan Alia ve ortaklarının, Arnavutluk'un düşmanları

arasındaki çelişmelerden yararlanarak diplomatik manevralar yapma ve böylelikle ülkelerinin fiziksel boyutlarının küçüklüğünden kaynaklanan zayıflığını giderme "teori"si hem sahtedir, hem de gülünç. Burjuvazinin norm ve ölçüleriyle ve onun alanında diplomatik cambazlık yapmaya kalkışan bu tür dönekler, bu meslekte kendilerinden yüzlerce kez daha usta ve deneyimli olan emperyalistlerin örümcek ağlarına takılan bir sinek durumuna düşmekten kurtulamayacaklarını göreceklerdir. Enver Hoca'nın, Mao Zedung'un ve Çin revizyonistlerinin, baş düşman, olarak gördükleri SB'ne karşı, ABD'ni ve Batı Avrupa emperyalistlerini destekleyerek sözde onlar arasındaki çelişmelerden yararlanma siyasetini eleştirirken söyledikleri, bay Sekreter için de aynen geçerlidir. O, 1975 yılında kaleme aldığı bir makelesinde şöyle diyordu:

> "Sağlam bir devrimci tutum alarak düşmanlar arasındaki çelişmelerden daha iyi yararlanabilmek ve onların arasındaki en tehlikeli düşmanı zayıflatabilmek en başta, şu an zayıf düşmüş olmakla birlikte, yeniden canlanabilecek olanları unutmaksızın olanaklıdır. Olayları ve durumları devrimci konumlardan değerlendirirseniz, dayanak noktanızın geçici bir faktör olmadığını, fakat sermayeye karşı savaşımda her ülkenin proletaryasının ve bir bütün olarak uluslararası proletaryanın olduğu gibi, özgürlük ve devrim isteyen halkların kişiliğinde de çok güçlü ve kalıcı bir potansiyele sahip olduğunuzu görürsünüz." (91)

* * *

Kapitalist restorasyon ve karşı-devrim planlarıyla bağlantılı olarak, Arnavutluk'u kapitalist-emperyalist sistemin basit bir uzantısı durumuna getirmeyi kafalarına koymuş olan Alia ve ortakları başından beri, önceleri daha sinsice, ama giderek daha açık bir biçimde bu doğrultuda etkinlik gösterdiler. Onlar AEP MK'nin 9. Plenum kararlarında Avrupa'daki gelişmelerin, çok partili siyasetin, ekonomik ve kültürel etkinliklerin dikkatle izlenmesi ve Arnavutluk'un bu gelişmeler karşısındaki tutumunun belirlenmesi, Arnavutluk'un uluslararası konumunun güçlendirilmesi için çaba harcanması gerektiğini ve Arnavutluk'un kendisine karşı "dostça" davranan tüm

devletlerle ilişkilerini geliştirmesinin doğru olacağını savunuyorlardı. Dönek kliğin şefi Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda daha açık konuşarak Arnavutluk'un AGİK sürecine katılmasından, AT ile ilişkilerini geliştirmesinden, ABD, SB ve İngiltere'yle diplomatik ilişkilerinin yeniden kurulmasından yana olduğunu söyledi. Konunun ayrıntılarına girmeden şunu açıkça belirtelim: Kapitalist-emperyalist kuşatma altında sosyalizmi inşa etmek zorunda olan proleter diktatörlüğü devleti, burjuva devletleriyle belirli ilkeler temelinde ekonomik, siyasal, diplomatik, kültürel ilişkiler kurabilir, hatta çoğu kez bu türden ilişkileri kurmak zorundadır. Ancak, proleter diktatörlüğü devleti kapitalist ülkelerle ve burjuva devletleriyle çeşitli ilişkiler kurar ve geliştirirken, bu ülke ve devletlerin nitelikleri ve amaçları konusunda herhangi bir yanılsamaya düşmemek, gerek kendi halkının ve gerekse dünya proletaryası, halkları, komünist ve devrimci güçlerinin kafasında bu türden yanılsamalar yaratmamak, burjuvaziye, gericiliğe ve revizyonizme karşı ideolojik ve siyasal savaşımını kesintisizce sürdürmek, dünya proletaryası ve ezilen halklarıyla olan stratejik bağlaşmasının gereklerine ve çıkarlarına ters bir siyaset izlememek ve sosyalist anayurdun savunulması, sosyalist inşanın temposunun yükseltilmesi, proletaryanın ve ezilen ulusların devrimci kurtuluş hareketlerinin desteklenmesi amacıyla taktiksel düzeyde yapabileceği çeşitli manevraları, verebileceği ödünleri ve burjuva devletleriyle girebileceği çeşitli anlaşmaları her zaman proleter sınıf bakış açısıyla ve dünya proletaryası ve ezilen halklarının, devrim ve komünizm davasının yararını gözeterek gerçekleştirmekle yükümlüdür. Enver Hoca, sosyalist bir ülkenin dış politikasının temelini oluşturan bu M-L yaklaşımı şöyle açıklıyordu:

> "Stratejimiz her zaman ve her koşul altında değişmezdir: Ülke düzeyinde sosyalizmin tam olarak inşasından, Anayurdun ve devrimin kazanımlarının savunulmasından; uluslararası düzeyde kapitalist ve emperyalist devletlerin devrilmesinden ve sosyalist devrimin ve komünizmin zaferinden yanayız. Biz bunu saklamıyor, emperyalizmin gizli ajanları ve destekçileri olan her renkten revizyonistleri sürekli olarak sergileyerek açık ve kararlı bir biçimde savaşıyoruz. Taktiklerimize gelince, stratejimizi asla gözden yitirmeksizin, M-L devrim ve sınıf savaşımı ilkelerimizi

asla çiğnemeksizin, Partimizin kongrelerince işlenen ve kararlaştırılan dış politika çizgimizden asla sapmaksızın onları sürekli olarak, değişen siyasal durumlara ve uluslararası ilişkilere uygun olarak geliştirmekteyiz. Leninist barış içinde birarada yaşama ilkesi temelinde bir çok ülkeyle diplomatik ilişkilerimiz olduğu gibi, ticari, kültürel ve diğer alışverişleri de gerçekleştirmekteyiz." (92) Devrime ve Marksizm-Leninizme bütünüyle sırt çevirmiş ve Enver Hoca'nın yönettiği AEP'nin komünist ve enternasyonalist çizgisinden tamamen kopmuş olan Alia döneğinin emperyalizme bakış açısını ve dış politika anlayışını ise, BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın 1990 Mayıs'ında Arnavutluk'a yaptığı ziyaret sırasında söyledikleri, çok daha açık bir biçimde ortaya koyuyordu. O, diğer şeylerin yanısıra şunları söyledi:

"Biz, BM Sözleşmesinde de kabul edildiği gibi büyük devletlerin barışı ve genel güvenliği koruma sorumluluğunun, onların, uluslararası ilişkilerin daha da demokratikleşmesi ve değişik ülkeler arasında tam eşitlik kurulmasıyla elele yürümesi gereken önemli bir yükümlülüğü olduğunu düşünüyoruz. Büyük devletler başkalarının, özellikle de orta ve küçük ölçekli ülkelerin hakları konusunda daha duyarlı olmalıdırlar. Onlar, blokları, müdahaleleri ve dayatmaları yoluyla halklara büyük acılar çektiren yarışma ve cepheleşmeler yarattılar. Herkes bu olumsuz deneyimden dersler çıkarmalıdır." (93) Her satırı, her sözcüğü her gün yaşanmakta olan siyasal gelişmelerin bütünüyle tersyüz edilmesine, gerçeklerin utanmazca çarpıtılmasına, burjuvazi ve emperyalizm karşısında onursuzca yaltaklanmaya ve revizyonizmin karşı-devrimci karakterinin eşsiz bir biçimde sergilenmesine tekabül eden bu konuşmanın sahibi ünlü 10. Plenum konuşmasında da "büyük devletler"le diplomatik ilişki kurulması konusunda şunları söylüyordu:

"Eğer ABD ve SB, Arnavutluk'a karşı tutumlarını, söyledikleri gibi **gerçekten de değiştireceklerse**, bunu hoşnutlukla karşılamamamız için hiç bir nedenimiz olamaz. Biz hiç kimseyle düşmanlık içinde olmak istememişizdir." (abç) (94) Burada, her şeyden önce, sorunun konuluşunun yanlış olduğunun belirlenmesi gerekiyor. ABD, SB ya da herhangi bir emperyalist ülke, sosyalist

Arnavutluk'a ya da herhangi bir sosyalist ülkeye karşı **temel** tutumunu hiç bir zaman değiştirmez ve değiştiremez. Nasıl ki burjuvazi, proletaryaya karşı temel tutumunu değiştirmez ve değiştiremezse... Ama sosyalist bir ülke çeşitli iç ve dış etkenlere bağlı olarak görece güçlü bir konuma ulaşır ve çevresinde oluşturulan yalıtım zincirini — çok uzun süreli olarak olmasa da— kırabilirse, emperyalist devletler ya da en azından onların bir bölümü bu durumu hesaba katarak taktiklerinde esneyebilir, sosyalist ülkeyi çökertme ve yok etme strateji ve hedeflerini zerrece değiştirmeksizin bir süre için daha yumuşak bir siyaset izlemeye yönelebilir ve sosyalist ülkeyle ya da ülkelerle siyasal, ekonomik ve hatta askeri ilişkiler kurmaya açık hale gelebilirler. Bu gibi durumlarda, proleter diktatörlüğü rejimi, siyasal konjonktürü Marksizm-Leninizmin ışığında değerlendirerek emperyalist ülkelerle sosyalizmin, proletaryanın ve halkların yararına bazı anlaşmalara girebilir. Ama, bu ülke ve devletlerin proletaryaya, devrim ve komünizm davasına olan ilkesel düşmanlıklarını ve proleter diktatörlüğünü zayıflatma ve yok etme yönündeki stratejik emellerini bir an bile unutmamak kaydıyla. Stalin'in 1928'de söylediği gibi,

> "Uluslararası sermayenin bizi rahat bırakacağını düşünmek deliliğin doruğu olurdu." (95)

Kapitalist-emperyalist sistemin temel özelliklerini görmezden gelen, Leninist emperyalizm teorisini yadsıyan ve kendinden önce gelen revizyonistler gibi subjektivizme saparak halklara ninniler okumaya kalkışan bay Sekreter, sözkonusu temel özelliklerin, kendisiyle aynı kumaştan dokunmuş ve proleteryaya, devrime ve komünizme ihanet etmiş olan diğer revizyonistlerin, hatta tek tek emperyalist devlet yöneticilerinin ya da finans kapitalistlerin istek ve dileklerine göre değişemeyeceği gibi, kendi istek ve dileklerine göre de değişemeyeceğini unutmuştur! Alia'nın tezleri, emperyalizmin siyasetini, onun ekonomisinden ayıran ve finans kapitalin egemenliği koşullarında ilhaka, zora ve savaşa dayanmayan bir kapitalizm olabileceğini savunan Kautsky'nin, "komünizm, 20. yüzyılın Amerikanizmidir" diyen ve çok büyük bir ekonomik güce sahip olan ABD'nin, SB'ne ve tüm dünya halklarına, ekonomik gelişmelerini sağlamak için yardım edebileceğini ileri süren Browder'in, emperyalistlerle el ele, halkların tutuşturduğu devrimci savaş ocaklarını

söndürmeyi ve sağduyularına güvendiğini belirttiği emperyalist devletlerin yöneticileriyle birlikte dünya barışını ve güvenliğini sağlamayı savunan Kruşçev'in ve benzerlerinin tezlerinin bir yansımasıdır. Burjuvaziyle, emperyalizmle ve gericilikle bağlaşan ve onların uşaklığı ve itfaiyeciliği rolünü üstlenen revizyonist ataları gibi Alia haini de bir papaz edasıyla emperyalistlere vaaz veriyor, onların "barışı ve genel güvenliği koruma sorumluluğu"ndan, "uluslararası ilişkilerin daha da demokratikleşmesi ve değişik ülkeler arasında tam eşitlik kurulması" yolundaki yükümlülüklerinden, "orta ve küçük ölçekli ülkelerin hakları konusunda daha duyarlı" olmaları gerektiğinden vb. sözediyor. Kapitalizmin ve emperyalizmin egemenliği koşullarında devletler arasındaki ilişkilerin seyrini ve niteliğini, bu devletlerin ve onların dayandıkları toplumların siyasal, ekonomik, askeri vb. potansiyelleri üzerinde yükselen güç dengeleri belirler. En uygar ve en "ileri" burjuva devletleri bile, gerek diğer burjuva devletlerine ve gerekse özellikle de, bir kaşık suda boğmak için fırsat kolladıkları sosyalist devletlere karşı özü, güçlünün zayıfı ezmesi ve zayıfın güçlüye boyun eğmesi olan orman yasasının hükümlerine göre hareket ederler. Bu orman yasası egemenliğinin, "uluslararası hukuk", "devletlerin egmenliklerine saygı", "içişlerine karışmama" gibi burjuva diplomasisine özgü ikiyüzlü gevezeliklerle ve çeşitli anlaşmalarla, sözleşmelerle vb. kamufle edilmeye çalışılması, sorunun özünü zerrece değiştirmez. Dolayısıyla, bu koşullar altında uluslararası ilişkilerin sözümona demokratik karakterinden ya da demokratikleşmesinden söz etmek, sosyete fahişelerinin iffetinden söz etmek kadar abestir. Bir dizi devrim olmadan, kapitalist kuşatmanın yerini sosyalist kuşatma almadan, uluslararası alanda demokratik ilişkilerden sözedilemez. Böylesi ilişkiler ancak proleter diktatörlüğü devletleri ve halk demokrasisi devletleri arasında ve kapitalizmin tüm cephe boyunca bozguna uğratılmakta olduğu koşullarda olanaklıdır ancak. Kapitalizm koşullarında Ramiz Alia'nın bu dileklerinin hiç bir zaman gerçekleşemeyeceğini ilkokul beşinci sınıf öğrencileri bile bildiklerine göre, kendini yere göğe sığdıramayan bu hain cücenin sergilemekte olduğumuz ipe sapa gelmez gevezeliklerinin gerçek anlamı ve amacı nedir? Bunu kavrayabilmek için Alia'nın, Perez de Cuellar'la konuşmasında dile getirdiği diğer dileklere göz atmamız

gerekiyor. O şöyle diyordu:

"Dünyanın diğer bölümleri yoksulluk içinde sürünürken zenginlikler yalnızca bir bölümde birikirse, çatışma ve anlaşmazlıkların çıkması kaçınılmaz olacak ve güvenliğe ulaşmak olanaksızlaşacaktır. Yaşam, kapalı bloklar ve bağlaşmalar yoluyla güvenliğin sağlanamayacağını gösterdiğine göre, daha yoksul ve daha geri ülkelerin genel gelişmesine yol açabilecek ekonomik işbirliği için de yeni yollar bulunmalıdır." (96) İşte, "sosyalist ekonomi politik bilimine değerli bir katkı" yapmakla övünen şarlatanımızın vardığı trajik nokta. Bay Sekreter, bir başka Sekreter aracılığıyla emperyalistlere mesaj gönderiyor ve onlara, Arnavutluk da içinde olmak üzere geri ve yoksul ülkelerin gelişmelerine "yardımcı olmaları" için onursuzca yalvarıyor. Ve bu arada da ezilen ve sömürülen yığınlara çok sınırlı da olsa bazı ödünler verilmemesi durumunda "güvenliğin sağlanamayacağını", yani devrimlerin patlak verebileceğini belirterek emperyalistleri uyarıyor. Sosyal demokratların izinden giderek, burjuvazinin ve emperyalistlerin gönüllü güvenlik danışmanlığına özenecek kadar alçalan bu döneğin asıl sorunu, Arnavutluk'un ekonomik gelişmesini sağlamak, ülke ekonomisini modernleştirmek ve halkın gönencini ve yaşam düzeyini yükseltmek görüntüsü altında Arnavutluk'u kapitalist-emperyalist sisteme bağlamak, bunu sağlamak için de Batılı emperyalistlerden borç ve kredi dilenmek ve onların Arnavutluk'a yatırım yapmalarını olanaklı kılmaktır. Bu dönekler ve hainler güruhu emperyalistlerin önünde diz çökmek, onlardan sadaka dilenmek ve Arnavutluk'un onca büyük özverilerle sağlanmış ve korunmuş olan bağımsızlığını bir kaç marka ya da dolara satmak için o denli büyük bir hırs ve istek duymaktadır ki, daha Anayasa'da gerekli değişiklik yapılmadan alelacele ayrı bir yasa çıkararak Arnavutluk'un kapılarını yabancı sermayeye ardına dek açmaya girişmişlerdir. Ramiz Alia, avazı çıktığı kadar yasaların üstünlüğünden sözettiği ve,

"Yasa her şeyin üzerindedir. Yasanın üzerinde hiç bir yönerge, karar, buyruk ya da otorite olamaz." (97) dediği 12. Plenum konuşmasının hemen devamında özel bir yasayla yabancı yatırımlara izin vermeyi kararlaştırdıklarını ve bu durumun

yürürlükteki 1976 Anayasa'sının 28. maddesinin değiştirilmesini gerektirdiğini(!) söyleyebilirken aynı zamanda kendisinin ve ortaklarının sosyalist demokrasilerinin ne menem bir şey olduğunu ortaya koymaktadır.

Bay Sekretere göre emperyalist efendiler, Arnavutluk'un yanısıra diğer "yoksul ve geri ülkelerin genel gelişmesine" yol açabilecek katkılarda da bulunurlarsa iyi olur! Yoksa genel güvenlik, yani kapitalist-emperyalist sistemin istikrar ve güvenliği tehlikeye girebilir; yani proletarya ve halkların devrim ve sosyalizm savaşımları yükselebilir. O ve ortakları "istikrar"ın korunmasına, "uluslararası güvenlik"in güçlendirilmesine, "gerginliklerin azaltılması"na büyük önem veriyorlar. Onların anti-Leninist "barış içinde birarada yaşama" çizgileri, nükleer silahların devsel boyutlar kazanan yıkım gücünün emperyalist devletlerin yöneticilerini de kaygılandırdığı, kapitalizm ve emperyalizm koşullarında gerçek bir silahsızlanma olabileceği ve bu yolla sağlanacak fonların geri ülkelerin "kalkınması" için kullanılabileceği, kapitalizmin savaş ve militarizm olmadan da yapabileceği, kapitalizmin artık sömürgeciliğe ve yeni-sömürgeciliğe gereksinim duymadığı ve dolayısıyla bu sistemin ABD emperyalistlerinin ve BM'in de katkısıyla ortadan kaldırılabileceği, dünyanın "güvenlik"inin ABD ve SB'nin ortak çabalarıyla sağlanabileceği ve bu "güvenlik"i tehdit eden "istikrarsızlık" öğelerinin ve "savaş ocakları"nın iki süper devletin ortak eylemiyle etkisiz duruma getirilebileceği ve getirilmesi gerektiği yolundaki karşı-devrimci tezleriyle proletarya ve halkların karşısına dikilen Kruşçev'lerin ve Gorbaçov'ların çizgisinin zayıf bir yankısından başka bir şey değildir. Ramiz Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada, Arnavutluk'un AGİK sürecine katılma kararına değindikten ve tam zamanında alınan bu kararın Arnavutluk'un çıkarlarına da uygun düştüğünü belirttikten sonra şöyle diyordu:

> "Bu, yalnızca Arnavutluk'un kıtamızın güvenliğine duyduğu ilginin değil, fakat aynı zamanda onun, bu güvenliğin güçlendirilmesine kendi katkısını yapma isteğinin de bir başka kanıtı olacaktır." (98)

O, AGİK sürecini desteklemelerini, Arnavutluk'un ötedenberi Avrupa'nın karşıt siyasal ve askeri bloklara bölünmesine ve Avrupa halklarının, bu blokların da katkısıyla süper

devletlerin baskı ve hegemonyası altına sokulmasına ve bu emperyalist siyasetlerin doğal sonucu olarak Avrupa'da gerginliğin ve savaş tehlikesinin artmasına karşı yürüttüğü savaşımın mantıksal bir uzantısı gibi göstermeye çalışıyor. Ancak AEP hiç bir zaman gerçek güvenliğin süper devletler ve diğer emperyalistler arasında yapılabilecek anlaşma ve pazarlıklarla sağlanabileceğini savunmamış, tersine bu amaca ancak proletarya ve halkların kapitalizme ve emperyalizme karşı devrimci savaşımlarının zaferiyle ulaşılabileceğini söylemişti. Örneğin Enver Hoca AEP'nin 1976'da toplanan 7. Kongresine sunduğu raporda şöyle diyordu:

> **"Partimiz, süper devletlerin işbirliği yapmaları durumunda olduğu gibi kavga etmeleri durumunda da faturayı ödeyenin başkaları olduğu görüşündedir. Süper devletler arasında gizli anlaşmalar ve yarışma, tek çelişmeli gerçekliğin iki yüzünden, halkları özgürlüklerinden yoksun bırakma ve dünyaya egemen olma yolundaki değişmez emperyalist stratejinin önemli anlatımlarından başka bir şey değildir."** (99)

Dolayısıyla, bay Sekreterin, AEP'nin ötedenberi, Avrupa'nın iki süper devlet ve onların denetimindeki NATO ve Varşova Paktı gibi saldırgan askeri örgütlerce bir nükleer ve konvansiyonel silah deposuna dönüştürülmesine karşı çıkması, süper devletlerin ellerini Avrupa'dan çekmesini istemesi ve ABD ve SB'nin ve onların denetimindeki saldırgan askeri paktların Avrupa halkları ve onların güvenliği için en büyük tehlikeyi oluşturduğunu belirtmesiyle, karşı-devrimci ve emperyalist AGİK süreci arasında mantıksal bir devamlılık olduğu yolundaki yaklaşımı bir sahtekârlıktan öte bir anlam taşımamaktadır. Dünya ve Avrupa halklarının en büyük ve en tehlikeli düşmanları olan iki süper devlete karşı çıkmak, aslında onların inisiyatifi ile başlatılan AGİK sürecini desteklemeyi değil, tersine bu süreci reddetmeyi gerektiriyordu. Bundan dolayıdır ki, Enver Hoca daha ilk başta, o zamanlar Avrupa Güvenlik Konferansı adını taşıyan Helsinki Konferansına, çok haklı olarak Avrupa Güvensizlik Konferansı adını takmıştı. Enver Hoca, Vietnam, Laos ve Kamboçya halklarının ulusal kurtuluş savaşlarının ağır darbeler indirdiği ABD'nin ve gerek ülke içinde ve gerekse Doğu Avrupa'daki uydularıyla olan ilişkilerinde

giderek büyüyen sorunlarla boğuşan SB'nin, dünya ölçeğinde devrim dalgasının yükselmekte olduğu bir konjonktürde, proletarya ve halkları "barış", "güvenlik", "detant", "gerginliklerin azaltılması" gibi sözcüklerle aldatarak yatıştırmak ve onların saflarında pasifist hayaller yaratmak için örgütledikleri, ancak sosyalist Arnavutluk'un katılmayı reddettiği Helsinki Konferansı'na ilişkin olarak şunları söylüyordu:

> "Avrupa barışı ve güvenliği doğrudan ve kalıcı bir biçimde Amerikan emperyalizmi ve Sovyet sosyal-emperyalizmince, onların saldırgan ve yayılmacı siyasetleri, askeri blokları, diğer ülkelerde bulundurdukları orduları ve üslerince tehdit edilmektedir. Avrupa halklarının özgürlük ve bağımsızlığı, süper devletlerin etki alanlarınca ve izledikleri siyasetlerce, emperyalist siyasal yanaşma edinme pratikleri ve başkalarının iç işlerine müdahalelerince, yeni sömürgeci rotaları ve ülkeleri ve ulusları boyun eğdirme ve egemenlik altına alma yolundaki doymak bilmez iştahlarınca tehdit edilmekte ve tehlikeye sokulmaktadır." (100)

1975'ten bu yana geçen süre içinde —kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası uyarınca— Batı Avrupa emperyalistlerinin giderek güçlenmesine ve ABD, Japonya ve SB'yle daha elverişli bir konumda yarışabilmek, "kendi" proletaryalarını ve geri ülkeler halklarını daha güçlü bir biçimde boyunduruk altına almak amacıyla bir "Birleşik Avrupa" oluşturmaya yönelmelerine, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin hem ABD, hem de Batı Avrupa ve Japonya karşısında 1980'lerin ikinci yarısında daha belirgin olarak ortaya çıkan gerilemesine bağlı olarak AGİK, AT ile yakın ilişki içinde ve daha çok, oluşum süreci içinde bulunan Batı Avrupa emperyalist blokunun çıkar ve eğilimlerini yansıtan bir kurum durumuna gelmektedir. Ne var ki, emperyalistlerarası güç dengelerinin değişmesi, bazı emperyalistlerin öne çıkması ve bazılarının geri plana itilmesi ya da onlar arasındaki bağlaşma ve kamplaşmaların geçirdiği değişiklikler, kapitalist-emperyalist sistemin temel özelliklerini ve proletarya ve halklar karşısındaki genel konumlanışını değiştirmediği gibi, gerçek güvenlik, istikrar ve barışın ancak kapitalizmin ve emperyalizmin yıkılması ve devrimin ve sosyalizmin zaferiyle olanaklı olabileceği gerçeğini de değiştirmemektedir. Ramiz Alia türünden —kendilerinin ve ülkelerinin yazgısını emperyalistlerinkine bağlamış olan— döneklerin ve

revizyonistlerin hiç bir zaman anlamadıkları ve anlayamayacakları gerçek de işte budur. İki karşıt sınıfın ve kampın, proletarya ile burjuvazinin ve devrimle karşı-devrimin ortak ve özdeş bir güvenlik ve istikrar anlayışı yoktur ve olamaz. Burjuvazi ve emperyalizm açısından "güvenlik" ve "istikrar", proletarya ve halkların beyaz terör altında ezilmeleri, dizginsizce sömürülmelerine karşı direnme olanaklarının ortadan kaldırılması, sosyalist devrimlerin ve ulusal kurtuluş savaşlarının bastırılması, sosyalist ülkelerin ve proleter diktatörlüğü rejimlerinin çökertilmesi ve bütün bunların başarılması için milyonlarca ve milyonlarca emekçinin kıyıma uğratılmasıdır. Proletarya ve halklar açısındansa güvenlik ve istikrar, burjuvazinin ve emperyalizmin devrilmesi, iktidardan alaşağı edilmiş olan sömürücü sınıfların bütünüyle silahsızlandırılması ve mülksüzleştirilmesi ve devrimin ve sosyalizmin zaferiyle eş anlamlıdır. Her renkten oportünistler ve revizyonistler, proletaryanın ve halkların bakış açısından ayrıldıkları ve dünyaya burjuvazinin ve emperyalizmin konumlarından bakmaya başladıkları için "barış"tan, "güvenlik"ten, "istikrar"dan, yani kapitalist-emperyalist statükonun sürdürülmesinden yana olur ve bu gerici statükoyu sarsan, tehlikeye düşüren ve yıkmaya yönelen devrim ve sosyalizm savaşımına karşı çıkarlar. Onlar, Marksizm-Leninizmden ve materyalist diyalektik yöntemden bütünüyle kopmuş oldukları için kapitalist-emperyalist "barış"ın, kapitalist-emperyalist savaşın doğal bir uzantısı ya da bu tür savaşlar arasında yer alan geçici bir soluklanma dönemi olduğunu da kavrayamazlar. Bay Sekreter ve ortakları da çoktandır proletaryanın ve halkların bakış açısından ayrılıp burjuvazinin ve emperyalizmin bakış açısını benimsemiş oldukları için "büyük devletlerin barışı ve genel güvenliği koruma sorumluluğu"ndan, emperyalizm koşulları altında "uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesi"nden vb. söz edebilmekte ve ABD ve SB arasındaki hiç bir kalıcı değer taşımayan ve esas olarak da dünya halklarını aldatmaya yönelik ikiyüzlü ve sahte silah indirimi görüşmelerini alkışlayacak ve bu emperyalist devletlerin şeflerini övecek denli alçalmaktadırlar. AEP MK'nin yayın organı Zeri İ Popullit'in Haziran 1990 tarihli sayısında yayımlanan ve 'Bush-Gorbaçov Görüşmesi: Yeni Dengeler Arayışında' başlıklı yazıda sözümona uzun erimli nükleer silahların yüzde 30 oranında ve

kimyasal silahların yüzde 80 oranında indirimini öngören bir dizi anlaşmanın imzalanmasına değinilerek şunlar söyleniyordu:

"Bu anlaşmaların imzalanması ve özellikle de yaşama geçirilmesi, ardından atomik ve konvansiyonel silahsızlanma sürecinin daha geniş boyutlar kazanması ve daha da hızlanmasına yol açacak başka adımların atılması gereken sevindirici bir adımdır."(*) (101)

* * *

Gelelim Alia ve ortaklarının büyük değer biçtiği ve ilişki kurmak için can attığı AT'na olan yaklaşımlarına. Ramiz Alia, AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmada bu konuda şunları söylüyordu:

"Devlet organlarımız, 9. Plenum kararlarını yaşama geçirmek sürecinde Avrupa Ortak Pazarı yönünde de etkinlik göstermelidir. Batı Avrupa'da yalnız ekonomiyi değil, iç ve dış siyasetin pek çok

---

(*)- Enver Hoca, 1973'te AEP MK'nin 4. Plenum'una sunduğu raporda şöyle diyordu:

"Büyük devletler ve en başta ABD ve SB arasındaki giderek daha kapsamlı duruma gelen anlaşmalar ve işbirliğinin, onların küçük ve bağımsız ülkeler üzerindeki baskılarının artması, egemen devletlerin içişlerine karışma yolundaki artan çabaları, başkalarını uluslararası sorunlarda kendi dayatmalarını kabul etmeye zorlama savaşımlarının yoğunlaşması ve kendi düşünme ve yaşama biçimlerini başka halklara ve uluslara empoze etme yolundaki etkinliklerini yoğunlaştırma biçiminde anlatım bulmaması ve sonuçlanmaması olanaksızdır." (**Selected Works, IV** s. 817-18.) Enver Hoca'nın bu analizi, özü bakımından, bugünkü dünya durumu için de bütünüyle geçerlidir. SB'nin gerilemesi ve dünya hegemonyası savaşımında —geçici bir süre içinde olsa— ABD'ni tek başına bırakmış olmasından kaynaklanan konjonktürel değişiklik bir yana bırakılırsa, 1989 Aralık'ındaki Malta doruğundan bu yana ABD ile SB ve diğer emperyalist devletler arasındaki ilişkilerin yumuşamasının, proletarya, halklar ve küçük devletler üzerinde daha yoğun bir baskı ve terörden başka bir anlama gelmeyen ve "yeni düzen" adıyla kutsanan daha tutarlı ve daha saldırgan bir emperyalist bağlaşmanın oluşmasına yol açtığı açıktır.

sektörünü içinde birleştiren bir devletler topluluğu yaratılmıştır. Avrupa Topluluğu şimdiden dünya çapında tanınan bir gerçekliği temsil ediyor. Onunla diplomatik bağların, ilişkilerin kurulması, ekonomik ve siyasal çıkarlarımıza hizmet edecektir." (102)

Arnavutluk'ta sosyalizmin tüm kazanımlarının yanısıra, onun kan ve terle kazanılmış ve korunmuş olan bağımsızlığını da bir kaç dolar, mark ve liret karşılığı uşaklığını yapmaya hazırlandığı Batı Avrupa emperyalistlerine satmanın yollarını arayan Alia ve ortakları, doğal olarak bu yeni efendi adaylarına ilişkin olarak pembe hayaller yaymayı ve onların güvenini kazanmayı da en kutsal görevleri arasında saymaktadırlar. O zamanlar başbakan olan Adil Çarçani, 7-8 Mayıs 1990'da Halk Meclisi'ne sunduğu "Ekonomik Mekanizmanın İyileştirilmesi Üzerine" adlı raporda, Alia'nın AEP MK'nin 10. Plenum'unda yaptığı konuşmayı kastederek,

"Bu konuşmanın genelde beğenilmiş ve içinde yer almış olan önerilerin dünyanın bir çok ülkesinin yönetici çevrelerince anlayışla karşılanmış olması olgusundan ötürü sevinç duyuyoruz." (103) diyor ve böylece emperyalist devletlerin yöneticilerine yaltaklandıktan sonra Avrupa devletleri arasındaki sözümona barış, güvenlik ve işbirliği davasına ne kadar önem verdiklerini anlata anlata bitiremiyordu. Bu dönekler, Avrupa devletleri arasında, kuşkusuz ancak Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya gibi emperyalist devletler arasındaki bir uzlaşma temelinde ve bu emperyalist devletlerin kollektif önderliği altında oluşturulabilecek bir birliğin ne anlama gelebileceğini unutmuş gözüküyorlar. Oysa Lenin, daha 1915 yılında yazdığı 'Avrupa Birleşik Devletleri Sloganı Üzerine' adlı makalede, kapitalizm koşulları altında bir Avrupa Birleşik Devletleri'nin bir sömürgeleri paylaşma anlaşması olacağını belirttikten sonra şöyle devam ediyordu:

"Bu anlamda, Avrupa kapitalistleri arasında bir anlaşma olarak, bir Birleşik Avrupa Devletleri olanağı vardır...ama ne için anlaşma? Yalnızca Avrupa'daki sosyalizmi ortaklaşa ezmek, sömürgelerin bugünkü bölüşülmesinde haklarının yendiğini düşünen ve son yarım yüzyılda, yaşlılıktan çürümeye başlayan geri ve monarşist Avrupa'dan çok daha büyük bir hızla güçlenen

Japonya ve Amerika'ya karşı sömürge yağmasını ortaklaşa korumak amacıyla." (104) Lenin'in bu satırları yazmasından bu yana üç çeyrek yüzyıl geçmiş ve bu süre içinde dünya büyük değişikliklere sahne olmuştur. 1915'ten bugüne uzanan zaman diliminde kapitalist üretim biçimi dünya ölçeğinde yaygınlık kazanmış, üretici güçlerde dev boyutlu ilerlemeler gerçekleşmiş, 1917 Ekim Devrimiyle dünyada ilk kez sosyalist bir ülke ve İkinci Dünya Savaşından sonra bir sosyalist kamp kurulmuş, dünyanın önemli bir bölümünde, sonradan bir kapitalist restorasyonla taçlansa da sosyalist inşa deneyimleri yaşanmış, ezilen ulusların kurtuluş savaşlarının güçlü darbeleri altında sömürgecilik sistemi yerini —ondan daha az tehlikeli olmayan— yeni-sömürgecilik sistemine bırakmak zorunda kalmıştır vb. Ancak, bütün bu çok önemli değişiklikler, içinde yaşadığımız emperyalizm ve proleter devrimleri çağının temel özeliklerinin ortadan kalkmadığı, dolayısıyla Lenin'in 1915 yılında, olası bir Avrupa Birleşik Devletleri için söylediklerinin, ana çizgileri itibarıyla bugün de geçerli olduğu gerçeğini gölgelememelidir. Bir zamanlar ABD'nin çok yönlü denetimi ve vesayeti altında bulunan Batı Avrupa'nın emperyalist ülkeleri, zaman geçip güçlendikçe bu denetim ve vesayetten kurtulmak, ABD ve daha sonraları Japon sermayesinin Avrupa pazarına sızmasını güçleştirmek, dünya pazarında ABD sermayesiyle daha elverişli koşullarda yarışabilmek ve şu sıralar pek güçlü sayılamayacak olan komünist hareketten çok işçi sınıfına karşı birlikte savaşım vermek için Avrupa Ekonomik Topluluğu çatısı altında birleşmeye yönelmiş ve bütün bu süreç içinde —hiç de zayıf olmayan— kendi iç çelişmelerinin daha da keskinleşmesini önlemek ve ortak siyasetler izlemelerini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli kararlar almış ve bir dizi ekonomik, siyasal, askeri ve hukuksal kurum oluşturmaya yönelmişlerdi. Daha sonra AT adını alan, ancak henüz gerçek bir ekonomik ve siyasal birlik oluşturmaktan uzak bulunan bu yeni emperyalist blok konusunda proletarya ve halkların hiç bir yanılsamaya düşmemesi gerektiğini pek çok kez vurgulayan Enver Hoca, değişik zamanlarda kaleme aldığı makalelerde ve AEP'nin kongrelerine sunduğu raporlarda 'Birleşik Avrupa'nın gerici ve emperyalist karakterini sergilemeye özel bir özen gösterdi. 1981'de, AEP'nin 8. Kongresinde konuşan Enver Hoca şunları söylüyordu:

"Şimdi NATO'nun Avrupalı üyeleri, kendi ülkelerindeki ve başka ülkelerdeki ekonomik potansiyellerini örgütlemiş ve güçlendirmiş, kendi askeri yığınaklarını pekiştirmiş ve kendi gerici organizmalarını —Avrupa Ortak Pazarı— yaratmış bulunuyorlar. Onların eğilimi, Amerikan diktasına başarabildikleri ölçüde direnmek, ABD'nin, üye ülkelerin pazarlarına yayılmasını kısıtlamak, Amerikan pazarında yarışmak ve kendi pazarlarını genişletmek yönündedir. Batı Avrupa'nın büyük devletlerinin hepsi, kendi etki alanlarını yeniden oluşturmaya ve büyük ölçüde güçlendirmeye başlamışlardır.

"Avrupa tekellerinin stratejisi Avrupa'nın ilkönce bir ekonomik süper devlete, daha sonra bir siyasal süper devlete ve en sonunda bir askeri süper devlete dönüştürülmesini hedeflemektedir..." (105)

* * *

Alia ve ortaklarının, başta en büyükleri gelmek üzere emperyalist devletlerin denetimi altında bulunan BM'e yaklaşımları da, onların kokuşmuş ve oportünist tutumlarını bir ayna sadakatıyla yansıtmaktadır. 1990 yılı ortalarında AEP MK yayın organı **Zeri i Popullit**'te çıkan 'BMÖ ve Arnavutluk'un Katkısı' başlıklı makalede şu satırlar yer alıyordu:

"Bugünün gerçekliği, BMÖ'nün halkların ona duyduğu güveni her zamankinden daha çok haklı çıkardığını, onun rolünün, sözleşmenin öngördüğü görevler ve hedeflerle uyumlu olarak yeniden doğrulandığını ve güçlendiğini göstermektedir."(106)

Aynı makalede daha sonra, BMÖ'nün İran-Irak savaşının sonuçlandırılmasına, Batı Sahra, Kıbrıs ve Namibya sorunlarının çözümüne yaptığı ileri sürülen katkı, göklere çıkarılarak övüldükten sonra ASHC'nin BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyinin silahsızlanma alanındaki çabalarını bütünüyle desteklediği belirtiliyor ve şöyle devam ediliyordu:

"O (ASHC-b.n.) ABD ve SB'nin imzaladığı orta erimli füzelerin yokedilmesi anlaşmasını da aynı şeklinde selamlamaktadır." (107)

Alia revizyonistleri, Arnavutluk'u bürokratik burjuvazinin diktatörlüğü altında ve kapitalist —emperyalist sisteme bağımlı bir kapitalist ülke

durumuna getirme ve burjuvazinin ve gericiliğin önünde secdeye varma programlarıyla bağlantılı olarak emperyalist devletlerin egemenliği ve denetimi altındaki BM hakkında emperyalistlerin, burjuva siyaset adamlarının ve bu örgütün kendi yöneticilerinin bile yapmaya cesaret edemeyeceği düzeyde olumlu değerlendirmeler yapıyor ve burjuva diplomatlarının 'talk shop' (=gevezelik dükkanı) adını taktıkları bu örgüte mide bulandırıcı övgüler düzüyorlar.(*) Onlara göre, artık eskisi gibi büyük devletlerin denetimi altında olmayan BM'de son yıllarda küçük ve orta ölçekli ülkelerin söyledikleri daha dikkatle dinlenmekte,

---

(*) Emperyalist ülkelerin diplomat ve politikacıları, BM'i ve onun performans düzeyini değerlendirmede Alia gibi dönek ve hainlerden çok daha gerçekçi olabiliyorlar. Örneğin, 1945-86 yılları arasında BM'de genel sekreter özel danışmanlığı, özel siyasal ilişkiler genel sekreter yardımcılığı gibi çeşitli kilit görevlerde bulunmuş olan İngiliz diplomat Brian Urquhart **Cumhuriyet** muhabiri Şebnem Atiyas'ın, birçoklarının Körfez krizinde ortaya çıkan "yeni" durumu BM'in ortak güvenlik döneminin başlangıcı olarak değerlendirmeleri konusunda ne düşündüğünü sorduğunda şu son derece ihtiyatlı değerlendirmeyi yapma gereğini duyuyordu:

> "Bilemiyorum, henüz erken, bekleyip göreceğiz. Ortak güvenlikten 1919'dan beri söz edilir. 1930'da ortak güvenlik açısından tam bir başarısızlık yaşandı ve İkinci Dünya Savaşı geldi. İkinci Dünya Savaşının en önemli dersi, dünyanın bir ortak güvenlik sistemine olan ihtiyacıydı. Bu yüzden BM Yasası yazıldı, herkes bunu kabul etmiş ve anlamış görünüp imzaladı. Sonra kolayca ve rahatlıkla unutuldu, başta yasayı hazırlayan ana devletler unuttular... Bazı konularda anlaşmaya varmak mümkün oldu ve başarılar sağlandı, ama ortak güvenlik politikası konusunda hiçbir zaman başarı sağlanamadı." (**Cumhuriyet**, 29 Eylül 1990) Değişen güç dengeleri temelinde BM'in, ABD başta gelmek üzere çeşitli emperyalist devletlerin, halklara azgınca saldırılarına, küçük ülkelerin içişlerine küstahça karışmalarına ve diğer haydutça ve terörist eylemlerine yasallık ve hukuksallık görüntüsü veren bir uluslararası sahtekarlık ve pezevenklik örgütü durumuna geldiği bugünkü koşullarda Alia ve ortaklarının, burjuvazinin azçok açık-sözlü temsilcilerininkinin bile gerisine düşen tavrının iğrenç, uşakça ve gerici karakteri ne kadar da sırıtıyor?

görüşleri daha fazla hesaba katılmakta, bölgesel sorunların çözümü için daha fazla çaba harcanmaktadır vb. Burjuvaziye ve emperyalistlere yağcılık etmekte kendilerinden önce gelen revizyonistleri geride bırakmaya aday gözüken bu güruh, bir yandan ortaya çıktığını ileri sürdüğü bu gelişmeleri "uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesi"nin bir belirtisi olarak sunarken, bir yandan da BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'a övgüler düzmekte ve BM'in yalnızca bölgesel sorunları çözmekle kalmayıp "tüm insanlığın sorunları"nın çözümüne katkıda bulunabilecek bir forum durumuna gelebileceğini ileri sürmektedir. Aslında, yalnızca anlatılmaları bile ipliklerinin pazara çıkması için yeterli olan ve yaşamın her gün sergilemekte olduğu böylesine bayağı, bilim-dışı, gerçeklikten kopuk ve anti-Marksist görüşleri çürütmek için özel bir çaba harcamaya gerek yoktur. Bay Sekreter ve ortaklarının bu "görüş"leri, 1928'de Milletler Cemiyeti için,

> "O, barışın korunması konusunda, başka hiç bir kurumun sağlayamayacağı bir aracı temsil etmektedir." (108)

diyen Kautsky'nin ve 1960 Eylül'ünde yaptığı bir konuşmada sömürgeci sistemin kaldırılması için,

> "...Batılı ülkelerin halklarının sağduyusuna ve uzak görüşlülüğüne, onların hükümetlerine ve yüce Birleşmiş Milletler kurulundaki temsilcilerine seslen"en (109) Kruşçev'in görüşlerinin

bir yinelenmesinden başka bir şey değildir. Alia ve ortaklarının, BM karşısındaki bu ütopik yaklaşımlarının gerici niteliği, Körfez bunalımı ve arkasından patlak veren savaş sırasında, bu sözümona uluslararası örgütü kendi emperyalist ve saldırgan emellerinin bir oyuncağı durumuna getirebilecek konumda bulunduğunu bir kez daha açıkça gösteren ABD'nin manevraları karşısında büsbütün anakronik bir hal almaktadır.(*) ABD-SB çekişmesinin daha keskin olduğu, proletarya

---

(*)- Burada, Alia revizyonist kliğinin, Irak gericiliğinin Kuveyt'in işgal ve ilhak edilmesiyle sonuçlanan macerasını "uluslararası topluluk"la, yani emperyalistler ve onların kuyruklarıyla birlikte kınamada kusur etmezken, daha sonra ABD ve bağlaşıklarının Kuveyt'i "kurtarma" bahanesiyle Irak halkını vahşice katletmeleri ve Irak'ın ekonomik ve askeri gücünü yerle bir etmeleri karşısında tek bir sözcük bile etmemelerine ve böylelikle ABD emperyalistlerini desteklemelerine yalnızca değinip geçiyoruz.

ve halkların savaşımının yükselmekte olduğu ve komünist ve ulusal-devrimci hareketin daha güçlü bulunduğu 1960'larda ve '70'lerde, bu faktörlerin doğrudan ve dolaylı etkileri sonucu, Genel Kurul'unda —hiç bir edimsel etkisi olmamakla birlikte— zaman zaman süper devletlerin ve diğer emperyalistlerin isteklerine tam olarak uymayan kararlar alınabilen BM, bugün bütünüyle ABD'nin ve onunla uyum içinde hareket etmeye özen gösteren diğer "büyük" devletlerin denetimi altındadır. BM'de küçük ve orta ölçekli devletlerin —varsa eğer— etkileri ve ağırlıklarının artmaya yönelmek şöyle dursun eski düzeyini bile koruyamayıp neredeyse en alt düzeye indiği bir dönemden geçmekte olduğumuz şu sıralarda, Alia revizyonistlerinin yaptığı gibi "uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesi"nden ya da BM'de "küçük ve orta ölçekli devletlerin görüşlerinin daha fazla hesaba katılması"ndan sözetmek, ancak subjektivizmin en koyusuna düşmekle ve tam bir siyasal körleşmeyle olanaklıdır. ABD başta gelmek üzere emperyalist devletlerin kendi saldırgan, yayılmacı ve barbarca emellerini gerçekleştirmek için kullandıkları bir araç haline dönüşümünün daha da belirgin bir biçimde gözler önüne serildiği bugünkü siyasal koşullarda, BM'nin o sahte saygınlık maskesinin yırtılıp atılması için en küçük bir çaba göstermedikleri gibi bunun tam tersini yapan ve öğütleyen bu döneklerin, ihanet ve teslimiyet çukurunun en dibinde debelendikleri açıktır. BM'in ne olduğunu mu öğrenmek istiyorsunuz bay Sekreter? O halde, 1988'de yayımladığınız **Bizim Enver'imiz** adlı kitabınızda sahtekârca ve ikiyüzlü bir biçimde övdüğünüz ve "büyük bir yurtsever ve ateşli bir enternasyonalist", "sosyalist inşanın stratejisti", "halkın devlet iktidarının mimarı", "seçkin bir devrimci düşünür ve eylem adamı" gibi sözlerle yücelttiğiniz ya da yüceltir göründüğünüz Enver Hoca'nın 1967'de bu örgüte ilişkin olarak söylediği —ve detaya ilişkin bazı değişikliklerle bugün de bütünüyle doğru olan— şu sözlere kulak veriniz:

> **"Bu iki modern haydut çetesi** (ABD ve SB kastediliyor— b.n.) **BMÖ'nü halklar aleyhine entrikaların çevrildiği bir alan, sahte-tüzel bir 'uluslararası yasa' labirenti, emperyalistlerin ve revizyonistlerin çirkin suçlarını gizleyen demagojik bir örtüye dönüştürmüşlerdir.** Herşey koridorlarda kotarıldığı için edimsel olarak BMÖ

toplantıları hiç bir değer taşımayıp yalnızca görünüşü kurtarmaya hizmet ediyorlar." (110) Ve bay Sekreter, ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nin yaptığı bir araştırmayla ilgili şu habere bir göz atınız:

"ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi'nin yaptığı bir araştırmada, 1974-88 yıllarını kapsayan 14 yıllık dönemde, Ortadoğu ülkelerine satılan 214 milyar dolarlık askeri mühimmatın yüzde 75'inin BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan 5 ülke tarafından sağlandığı açıklandı.

"Rapora göre, sözkonusu dönemde Ortadoğu ülkeleri 214 milyar dolarlık silah ve askeri malzemenin 163.2 milyar dolarlık kısmını BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi İngiltere, Çin, Fransa, Sovyetler Birliği ve ABD'nden satın aldılar. Raporda bölgeye silah satan ülkeler arasında ilk sırayı 74 milyar dolarlık satışla Sovyetler Birliği'nin aldığı, onu 44 milyar dolarla ABD'nin izlediği belirtildi. Bu iki ülkenin bölgeye sevkettiği silahın, toplam silah satışının yüzde 56'sını oluşturduğu kaydedilen raporda, Fransa, Çin ve İngiltere'nin de bölgedeki silahın yüzde 21'ini sağladığı açıklandı." (111)

VI. BÖLÜM

SONSÖZ

31 Mart 1991'de yapılan ilk çok partili genel seçimlerde, dönek Alia kliği, saygınlığını büyük ölçüde lekelemiş ve ayaklar altına almış olduğu AEP'nin komünist geçmişinin şanlı mirasını siyasal sermaye olarak kullanmak suretiyle, 250 üyeli Halk Meclisi'ne 168 milletvekili sokmaya hak kazanırken, burjuva muhalefetin başını çeken Demokratik Parti 75 milletvekilliği kazandı. Ama, muhalefetteki gerici burjuva ve küçük burjuva partileriyle iktidardaki AEP arasındaki ideolojik ve siyasal çizgi farklılığının büyük ölçüde silindiği, Enver Hoca dönemi **AEP'nin bir karikatürüne dönüşmüş** olan "yeni" AEP'nin, emperyalist burjuvazinin güvenini kazanmak, ülkeye yabancı sermaye çekmek ve izlemekte olduğu burjuva, gerici ve halk-düşmanı siyasetler nedeniyle kitlelerin öfkesinin yalnızca kendisi üzerinde yoğunlaşmasına olanak vermemek için olduğu gibi, karşı-devrimi ve kapitalist restorasyonu pekiştirmek için de Demokratik Parti'yle ve diğer gerici burjuva ve küçük burjuva partileriyle bir koalisyona gitmekten yana olduğunu açıklamış bulunduğu ve kendi içinde farklı gerici ve karşı-devrimci hiziplere bölünmüş olduğunun gözle görülür bir duruma geldiği bugünkü koşullarda Halk Meclisi'nin bileşiminin şöyle ya da böyle olmasının pek fazla bir önemi kalmamıştır. Tarihte sık sık yaşanan bir olaya, "yeni"nin "eski"den daha geri bir konumu ve siyasal çizgiyi temsil etmesi, aslında "yeni"nin "eski" ve "eski"nin "yeni" olması olayına AEP'nin kişiliğinde bir kez daha tanık oluyoruz.

Reviyonist kliğin şefi Ramiz Alia'nın, Tiran'da katıldığı seçimde

Halk Meclisi'ne girmesine yetecek sayıda oy alamaması, Başbakan Fataos Nano'nun ancak ikinci turda milletvekili seçilmeyi başarabilmesi vb., Enver Hoca'ya ve onun çizgisine "bürokratik", "anti-demokratik" vb. olduğu gerekçesiyle saldıran ve kendilerini "sosyalist demokrasi"nin, "kitle inisiyatifi"nin vb. yılmaz savunucuları olarak yutturmaya çalışan bu sahtekar cücelerin, Enver Hoca'nın ve onun kahraman AEP'nin ne Arnavutluk işçi sınıfı ve emekçileri, ne de dünya proletaryası ve halkları katında sahip oldukları saygınlığın kırıntısına bile sahip olmadıklarını ve iktidarlarını askeri-bürokratik yöntemlerle, yalan ve demagojiyle ve iç ve dış gericiliğin desteğiyle sürdürdüklerini bir kez daha gösterdi.

Arnavutluk bundan sonra nereye gidecek? Kuşkusuz gericilik eli kolu bağlı durmuyor ve durmayacaktır. Emperyalistlerin kışkırtması sonucu, gericiliğin ve burjuvazinin etkisi altındaki karşı-devrimci bir güruhun, Alia kliğinin dolaylı desteği ve üstü örtülü özendirmesiyle Enver Hoca'nın heykellerini yıkması, Mart ayı başlarında binlerce kişinin Durres limanındaki gemilere zorla el koyarak İtalya'ya sığınmaları, 31 Mart genel seçimlerinden sonra burjuva muhalefet partilerinin seçimlerde hile yapıldığı gerekçesiyle Tiran ve İşkodra'da binlerce kişinin katıldığı gösteriler düzenlemeleri vb. Alia ve ortaklarının kapitalist restorasyon doğrultusunda attığı adımları yeterli görmeyen iç ve dış gericiliğin baskısını sürdürdüğünü ve sürdüreceğini gösteriyor. Öte yandan, kitlelerin 22 Şubat'ta Enver Hoca'nın heykellerinin yıkılmasını ülkenin çeşitli kent ve kasabalarında büyük yürüyüş, miting ve gösteriler düzenleyerek protesto etmeleri, yeni kurulan Enver Hoca'yı Sevenler Derneği'nin yüzbinlerce üyeyi kucaklayan dev bir güç durumuna gelmesi, "yeni" AEP'nin, izlediği gerici ve revizyonist çizgiye ve "eski" AEP'nin saygınlığını büyük ölçüde ayaklar altına almasına karşın 31 Mart genel seçimlerinde oyların üçte ikisini alması, bu ülkede hâlâ güçlü bir komünist ve devrimci potansiyelin olduğunu ve Enver Hoca döneminde AEP'nin, kitlelerin Marksist-Leninist eğitimi yolunda harcadığı büyük çabalar sonucu elde edilen gelişmenin yanısıra sosyalist bir içerik kazanarak daha da zenginleşmiş olan geleneksel Arnavut yurtseverliğinin de, Arnavutluk'u Batı Avrupa emperyalistlerinin bir yarı-sömürgesi durumuna getirmeye çalışan revizyonist kliğin ve onun bağlaşığı

durumundaki burjuva ve küçük burjuva gericiliğinin karşı-devrimci girişimlerinin önünde önemli bir engel olarak durduğunu gösteriyor. Ancak, Ramiz Alia'nın 23 Şubat'ta yaptığı konuşma metninden de anlaşılabileceği gibi, emperyalistlerin ve onların yardakçılarının Arnavutluk'ta sosyalizmin kazanımlarını ve ülkenin bağımsızlığını bütünüyle yoketmek ve bu ülkede burjuvazinin çıplak karşı-devrimci teröre dayanan diktatörlüğünü kurmak için giriştikleri eylemlere ve provokasyonlara karşı çıkan ve aslında fazlaca geniş bir toplumsal temele sahip olmayan gericiliği devrimci şiddetle ezmek isteyen kitleler ve komünistler, Parti ve devlet yönetimini gasbetmiş olan hain klik tarafından şaşırtılmakta, engellenmekte ve pasifize edilmektedir. İhanetin Partinin, geçmişte Arnavutluk işçi sınıfı ve halkının bütünüyle hakedilmiş sevgi ve saygısını kazanmış olan AEP'nin, burjuvazinin ve emperyalizmin çok yönlü saldırısı ve Arnavutluk'un karşı karşıya bulunduğu bazı güçlükler karşısında teslim bayrağını çekme yolunu tutan doruğundan ve önderliğinden ya da onun şu veya bu biçimde Partiye egemen olmayı başarmış olan kesiminden gelmesi,durumu karmaşık ve içinden çıkılması zor hale getirmektedir. Alia ve ortaklarının Kurtuluş'tan bu yana Arnavutluk işçi sınıfı ve halkına toprak reformu, tarımın kollektivizasyonu, sosyalist sınaileşme, emperyalizme, modern revizyonizme ve onların ülke içindeki uzantılarına karşı savaşım, dünya proletaryası ve halklarıyla dayanışma, liberalizme, bürokrasiye ve burjuva ideolojisinin bütün belirtilerine karşı savaşım, sosyalist demokrasinin derinleştirilmesi ve yeni insanın yaratılması vb. doğrultusunda başarıyla önderlik eden ve dolayısıyla gerek Arnavutluk halkı ve gerekse dünya proletaryası ve halkları katında büyük bir saygınlık kazanmış olan AEP'nin yönetimini ele geçirerek onu kapitalist restorasyonun ve devrime ve Marksizm-Leninizme ihanetlerinin bir aleti durumuna getirmeleri, komünistlerin, işçi sınıfının ve halkın işini son derece zorlaştırmıştır. Bunun böyle olmasında şaşılacak bir yan yoktur ve olamaz. İşçi sınıfının en ileri, en yiğit ve en uzakgörüşlü öğelerinden oluşan Partinin, belirli bir tarihsel anda yalpalaması ve Marksizm-Leninizmden sapmasının işçi sınıfını ve emekçi kitleleri —en azından bir süre için— tıpkı kurmay ya da komuta kurulu felce uğramış bir ordu durumuna düşürmesi kaçınılmazdır. AEP'nin geri döndürülemez

bir yozlaşma sürecine girmiş olması olasılığının yüksekliği gözönüne alındığında, Arnavutluk işçi sınıfının kendi bağrından —AEP içinde bulunan ve revizyonist ihanete direnen öğelerin de katkı ve desteğiyle— yeni ve oportünizmden ve revizyonizmden arınmış bir devrimci öncü yaratma ve iç ve dış gericilikçe desteklenen revizyonist kliği ve onun yönetimini devirerek ülkeyi yeniden sosyalizm ve komünizm yoluna sokma göreviyle karşı karşıya bulunduğu görülebilir. Enver Hoca ve onun önderlik ettiği AEP tarafından Marksist-Leninist bir ruhla eğitilen Arnavutluk işçi sınıfının kısa erimde olmasa da orta erimde bu şanlı misyonu gerçekleştirebileceğine inanmak için pek çok neden var.

Bir dizi küçük burjuva demokratik akım, oportünist ve revizyonist hareket ve çevrelerin büyük çoğunluğu, AEP'nin revizyonist yozlaşmasını ve Arnavutluk'ta proleter diktatörlüğünün yıkılmasını, Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkelerindeki —özü, otuz küsur yıllık tekelci-bürokratik kapitalist rejimlerin geleneksel kapitalist rejimlere dönüşmesi olan— 1989 dönüşümüyle koşutluk ve hatta özdeşlik içinde görmekte ve göstermeye çalışmaktadır. Bu bakış açısı bütünüyle yanlıştır. Bu baylar, Marksist-Leninist bir parti, proletaryanın komünist öncüsü olmaksızın proleter diktatörlüğünün olamayacağı, böyle bir parti ve onun yönettiği bir proleter diktatörlüğü olmaksızın sosyalizmin inşa edilemeyeceği ve komünizm doğrultusunda ilerlenemeyeceği gibi yalın ve apaçık bir gerçeği kavrama yeteneğinden yoksundurlar. Lenin,

> "...proleter diktatörlüğü komünist partisi olmaksızın gerçekleştirilemez." (112) diyordu. Ve gene ona göre,
>
> "Aynı zamanda, proletarya iktidarda olmadıkça sosyalizm düşünülemez. Bu da işin ABC'sidir." (113)

Kruşçevci restorasyondan sonra, SB'nde ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde Parti, devlet ve ekonomi aygıtlarını ve üretim araçlarını denetiminde bulunduran, siyasal etkinliğin ve devlet yönetiminin uzağında tuttuğu işçi sınıfını ve diğer emekçileri vahşice ezen ve sömüren ayrıcalıklı bürokratik-burjuva katmanın revizyonist/sosyal-faşist diktatörlükleri kurulmuştu. 1989 dönüşümüyle birlikte, SB'nde ve özellikle de Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkelerinde tekelci-

bürokratik kapitalist rejimlerin yaşadığı çok yönlü bunalım, bu ülkelerde geleneksel kapitalizme dönüş yönünde güçlü bir eğilim yaratmış, bunun sonucunda iktidardaki bürokratik-burjuva klikler zayıflamış, güçlerini Doğu Avrupa ülkelerinde hemen hemen bütünüyle, SB'ndeyse önemli ölçüde yitirmişlerdir. Ancak şurası unutulmamalıdır: SB ve Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkeleri, onları diğer kapitalist ülkelerden ayıran bazı özelliklerine karşın, 1989 yılında meydana gelen toplumsal altüst oluşlardan **önce** de birbirine düşman ve aralarında uzlaşmaz çelişmeler bulunan sınıflara bölünmüş durumdaydılar ve temelde diğer kapitalist toplumların tüm karakteristik özelliklerine sahip bulunuyorlardı. Ama Arnavutluk farklıydı; revizyonist ihanete ve kapitalist restorasyona sürüklenmesinde dışsal dinamiklerin neredeyse belirleyici bir rol oynamış gözüktüğü Arnavutluk, son yıllara değin proleter diktatörlüğü altında sosyalizmi inşa eden bir geçiş toplumunun temel ve belirleyici özelliklerine sahip bulunuyordu. Yani siyasal iktidarı, dünya proletaryası ve halklarının emperyalizme, burjuvaziye ve gericiliğe karşı devrim ve sosyalizm savaşımlarını destekleyen ve her türden revizyonist ve anti-Marksist akıma karşı kararlı bir savaşım yürüten öncü birliği AEP'nin yönettiği işçi sınıfı elinde tutuyor, üretim araçları, işçi sınıfını ve diğer emekçileri devletin ve ekonominin yönetimine giderek daha geniş ölçülerde katan, bürokrasiye ve liberalizme karşı savaşarak sosyalist demokrasiyi giderek derinleştiren, kafa emeği ile kol emeği, kır ile kent ve ücretlerle aylıklar arasındaki farklılıkları azaltmaya ve zamanla ortadan kaldırmaya yönelik bir strateji izleyen proleter diktatörlüğü devletinin ve yer yer (özellikle de tarımda) emekçilerin kollektif mülkiyetinde bulunuyordu. AEP, uluslararası komünist harekette ağır bir yıkıma ve sosyalist blokun tasfiyesine yol açan Kruşçevci revizyonizm ve kapitalist restorasyon dalgasına Marksist-Leninist cesaret ve kararlılıkla karşı koymuş, 1980'lerin sonlarına değin uzanan dönemde sosyalizmi proleter diktatörlüğü altında ve esas olarak özgücüne dayanarak inşa etmiş, SB'nde ve diğer eski sosyalist ülkelerde yaşanan tarihsel deneyimin olumsuz sonuçlarının analizi zemininden hareketle bürokratik dejenerasyona yol açan burjuva ve küçük burjuva eğilimlere karşı çok önemli bir savaşım yürütmüş, işçi sınıfını ve diğer emekçileri devlet yönetimine katmak için —sürekli olarak

geliştirmeye çalıştığı— bir dizi önlem almış, ücretler ve aylıklar arasındaki makası sürekli olarak daraltarak, SB'nde ve diğer eski sosyalist ülkelerde olduğu gibi, sonradan iktidarı ele geçirerek bürokratik bir burjuvaziye dönüşecek olan ayrıcalıklı bir katmanın oluşumuna olanak vermemiş, dünya proletaryası ve halklarının emperyalizme, burjuvaziye ve gericiliğe karşı savaşımlarını baltalayan her tür ve renkten oportünist ve revizyonist akımlara (Yugoslav revizyonizmi, Sovyet modern revizyonizmi, Çin revizyonizmi, Avrokomünizm, Troçkizm vb.) karşı ilkeli ve kararlı bir savaşım vererek uluslararası **komünist hareketi** ve Marksizm-Leninizmin saflığını **korumuştu.**

Arnavutluk'taki sosyalist rejimin iki belirgin özelliğine kısaca göz atmamız, onu genel olarak burjuva devletlerinden olduğu gibi, özel olarak Doğu Avrupa'nın "reel sosyalist" adı verilen revizyonist/sosyal-faşist devletlerinden de ayıran yanların kavranmasına olanak verecektir. AEP, Halk Ordusunun her zaman kendi, Marksist-Leninist önderliği ve rehberliği altında olmasına, onun proleter, halkçı ve komünist karakterinin korunmasına, sosyalist devrimin derinleştirilmesine, Parti ve devletin daha da devrimcileştirilmesine bağlı olarak ordu içinde ortaya çıkabilen yanlış eğilimlere karşı savaşıma, orduyla halkın birbirine aklaştırılmasına, orduda bir askeri kastın, profesyonel bir askeri kliğin oluşmasının engellenmesine, askerlerle komutanlar arasında demokratik bir ilişkinin kurulmasına, halkın genel silahlanmasına ve bütün yurttaşların askeri eğitim almasına büyük önem veriyordu. O, bu Marksist-Leninist yaklaşımının bir parçası olarak 1965 Kasım'ında yapılan bir Politbüro toplantısından sonra, Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında gerekli görüldüğü için yerleştirilen bireysel komutanlık ve rütbe sisteminin kaldırılmasını, 1974 Aralık'ında yapılan bir Merkez Komitesi genel toplantısında da önceden varolan parasız askeri okul sisteminin genelleştirilmesini ve ayrımsız tüm yurttaşların askeri eğitim almalarını kararlaştırdı. 1980'erin sonlarına değin, sosyalist Arnavutluk'un savunması, Halk Ordusuna ve silahlı halka dayanıyordu. AEP'nin emperyalist ve gerici bir askeri müdahaleye karşı halkın genel direnişini örgütleme biçimindeki askeri stratejisinin bir ürünü olan ve Arnavutluk'un her yanına serpiştirilmiş olan onbinlerce bunker de işte bu Marksist-Leninist yaklaşımın bir

başka göstergesiydi. Evet, sosyalist Arnavutluk'ta, sömürüye dayanan bütün sınıflı toplumlarda olduğu gibi, Engels'in ve Lenin'in deyişiyle "toplumun üzerinde yer alan ve ona yabancılaşan özel silahlı adam müfrezeleri" yerine, işçi sınıfının Marksist-Leninist öncüsü olan Emek Partisi'nin önderliği altında gerçek bir halk ordusu ve halkın genel silahlanması sözkonusuydu. Enver Hoca'ya, onun AEP'ne ve sosyalist Arnavutluk'a karşı düşmanlığını gizleme gereği duymayan Arshi Pipa, 'Arnavutluk'ta Glasnost' adlı yazısında,

"Hükümet kullanabilen herkese (nüfusun üçte biri) silah dağıtmakta ve onlara askeri eğitim vermektedir." (114) diyerek bu gerçekliği teslim etmek zorunda kalıyordu.

Öte yandan AEP, ayrıcalıklı bir bürokratik katmanın oluşmasına engel olmak için, Paris Komünü örneğinden yola çıkarak, Parti, devlet ve ekonomi yöneticileriyle sıradan işçiler arasında olsun, ekonominin değişik sektör ve branşlarında çalışan işçiler, diğer emekçiler, teknisyenler vb. arasında olsun ücret ve aylık farklılıklarını —küçük burjuva eşitlikçiliğine düşmeksizin— azaltmayı hedef alan ilkeli ve Marksist-Leninist bir siyaset izledi. Arnavutluk'u tanıtan bir kitapta bu konuda şu bilgiler veriliyor:

"Bugün (1984-b.n.) Arnavutluk'ta işçilerin ortalama ücretleriyle aynı işletmenin direktörünün aylığı arasındaki oran 1'e, 1.7, genel olarak işçilerin ortalama ücretleriyle bakanlıklardaki departman şeflerinin aylıkları arasındaki oran yaklaşık olarak 1'e 2, aynı branşta çalışan işçilerin aldığı en düşük ve en yüksek ücretler arasındaki oran 1'e 1.5-1.65'tir. Bu oranlar yasayla saptanmıştır." (115)

* * *

Arnavutluk'ta gerçekleşen kapitalist restorasyon, tutarsız devrimciler ve devrimin geçici yol arkadaşları arasında kararsızlık, yalpalama ve savaşımdan yüz çevirme eğilimini güçlendirici bir etki yapmakta, emperyalizmin, burjuvazinin ve revizyonizmin, SB ve Doğu Avrupa'nın revizyonist ülkelerinin geleneksel kapitalizme yönelmeleri ve söylem düzeyinde de olsa Marksizm-Leninizmi savunmaktan uzaklaşmaları ya da büsbütün vazgeçmeleri sonucu giriştikleri anti-komünist saldırı kampanyasını yoğunlaştırarak

sürdürmelerine olanak vermektedir. Siyasal miyoplukları nedeniyle dünyanın dört bir yanında mayalanmakta olan devrimci patlama öğelerini göremeyen, burjuvazinin ve emperyalizmin, gerçekten çok görüntüde kalan "güç ve istikrar"ı karşısında gözleri kamaşan küçük burjuva demokratları, giderek daha çok yalpalamakta, "yeni" sosyalizm modelleri arayışına girmekte, anti-Stalinizm bayrağına daha çok sarılmakta, son moda revizyonist teorilerden etkilenmekte ve derece derece burjuva liberalizminin yörüngesine girmektedirler. Ancak daha da önemlisi, ideolojik bakımdan yeterince olgunlaşmamış, oportünist ve anti-Marksist teori ve pratiklerin etkilerinden bütünüyle arınmamış ve işçi sınıfıyla güçlü bağlar kuramamış Marksist-Leninist örgüt ve çevrelerin ve özellikle de bunların görece zayıf öğelerinin bu ideolojik çalkantı ortamında revizyonist-reformist-Troçkist yozlaşma tehlikesiyle yüzyüze bulunmalarıdır. Benzeri bütün durumlarda olduğu gibi, bu koşullarda da işçi sınıfının devrimci öncüsünün revizyonist yıkımdan daha fazla etkilenmesine izin verilmemesi, Marksizm-Leninizmin saflığının ve ilkelerinin —kuşkusuz onu geliştirip zenginleştirerek ve bütün bir cephe boyunca burjuvaziye karşı saldırıya geçerek— savunulması ve dolayısıyla ideolojik-teorik alandaki savaşım, olağanüstü bir önem kazanmaktadır. Bununla söylenmek istenen, devrimci pratiğin gözardı edilmesi ve ikinci plana itilmesi pahasına yapılacak bir teorik çalışma değildir ve olamaz. Lenin'in "halkın dostları"nı eleştirirken söylediği gibi,

> "Sosyal-demokratların teorik çalışmasının gerekliliğini, önemini ve genişliğini böyle vurgularken, hiç de, bu çalışmanın PRATİK çalışmadan önde geleceğini söylemek istemiyorum -hele, bu sonuncusunun, birincisi tamamlanıncaya kadar ertelenmesi gerektiğini hiç söylemiyorum."(116)

Üretici güçlerin dünyanın pek çok yerinde sosyalist devrimin zaferi ve sosyalizmin inşası için yeterli düzeyde olgunluğa eriştiği, kapitalizmin hemen hemen hepsi kendisinden kaynaklanan bir dizi sorunu (sömürü, yoksulluk, açlık, ulusal baskı, ırkçılık, dinsel gericilik, yerel savaşlar, doğal kaynakların yokedilmesi, üretici güçlerin yıkımı, ahlâksal çürüme, çevre kirlenmesi, militarizm ve dünya savaşı tehlikesi vb.) giderek daha da ağırlaştırdığı, güçlü ve parlak görüntüsünün ardında iliğine dek çürümüşlüğü taşıyan kapitalist-emperyalist sistemle işçi sınıfı ve diğer

emekçiler arasındaki antagonist çelişmenin devrimle çözümünün ve bir dünya proleter diktatörlüğünün kurulmasının neredeyse tüm insanlığın çıkarları bakımından yaşamsal ve ertelenemez bir görev durumuna geldiği günümüz koşullarında, değişik ezilen sınıf ve katmanların savaşımlarının tümünü tek bir kanalda birleştirebilecek M-L öncü örgüt ve partilerin kurulmaları ve savaşım içinde çelikleşmelerinin yanısıra, onların burjuva-revizyonist ideolojik saldırının yıkıcı etkilerinden korunması da son derece büyük bir önem taşımaktadır. Bugünün, devrimin objektif faktörlerinin gelişimiyle, onun subjektif faktörlerinin gelişimi arasında, daha önceki dönemlerde görülmemiş bir dengesizlik ve orantısızlıkla karakterize edildiğini hesaba katacak olursak, yakın gelecekte dünyanın pek çok yerinde ortaya çıkacak, hatta şimdiden ortaya çıkmakta olan devrimci durumların gerçekten hakkını verebilecek Komünist Partilerinin oluşturulmasının, diğer şeylerin yanısıra onların dünya gericiliğinin ideolojik saldırısına karşı koyabilecek bir teorik donanıma sahip kılınmaları görevine nasıl sımsıkı bağlı olduğunu görebiliriz. Lenin, 1902'de kaleme aldığı 'Devrimci Maceracılık' adlı makalesinde teorinin olmayışının devrimci bir akımın varolma hakkını ortadan kaldırdığını ve onu önünde sonunda kaçınılmaz olarak siyasal iflasa mahkûm edeceğini belirtiyor ve gene aynı yıl içinde yazdığı **Ne Yapmalı?** adlı yapıtında Rusya proletaryasının ve onun devrimci öncüsünün o günün koşullarında karşı karşıya bulunduğu durum ve üstlenmek zorunda kaldığı devrimci görevlere değindikten sonra, teorik alandaki savaşıma ekonomik ve siyasal alanlardaki savaşımla eş düzeyde bir önem ve değer biçen Engels'e göndermede bulunarak,

> **"...öncü savaşçı rolünün ancak en ileri teorinin kılavuzluk ettiği bir parti ile yerine getirilebileceğini..."** (117) söylüyordu. Yer ve zaman farklılıklarından kaynaklanan değişiklikleri hesaba katmak kaydıyla aynı şeyi, 21. yüzyılın eşiğindeki Türkiye işçi sınıfı ve onun devrimci öncüsü için de söyleyebiliriz. Bugün de dünya ve Türkiye ölçeğinde karşı karşıya bulundukları büyük, çetin ve karmaşık görevler, Türkiye proletaryasını ve onun devrimci öncüsünü bu görevlerin düzeyine ve boyutlarına uygun bir performans göstermeye çağırıyor. Daha, çok daha militan, daha, çok daha uzakgörüşlü, daha, çok daha nitelikli

savaşçılar gerektiren bu görevler, Türkiye proletaryasını ve onun devrimci öncüsünü ürkütmemeli, tersine dünya proletaryası ve halklarına verebilecekleri pek çok şey olduğu düşüncesiyle esinleyerek onları kamçılamalı, savaşım istek ve inançlarını on kat, yüz kat arttırmalıdır ve arttıracaktır da. Gelecek ve zafer, onları kazanmak için savaşmaya ve **kurbanlar** vermeye cesaret edenlerin olabilir ancak!

DİPNOTLAR

1. Enver Hoca bir yazısında Arnavutluk'u ziyaret eden yabancı gazetecilerin halkla konuşmalarını izlediğini söylüyor ve şöyle devam ediyor:

"Bu gazetecilerden biri, bizim Yunan azınlığından yaşlı bir kadına sordu:

'Hani nerede senin kilisen, papazın nerede?'

Kadın dedi ki: 'Kilise de, papaz da beni ağalardan ve beylerden kurtarmak için hiç bir şey yapmadı. Onlar hüküm sürerken bana ne yiyecek ekmek, ne de içecek su, ne evimi aydınlatmak için elektrik, ne de oğullarım ve kızlarım için okul verdiler. Bütün bu nimetleri bana Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Emek Parti'm verdi. Bu yüzden ben papazı değil, Partiyi severim.'

Gazeteci yaşlı kadına soru sormayı sürdürdü: 'Ya işlediğin günahlar ne olacak, kime günah çıkaracaksın?'

Yaşlı kadın yeniden ince bir alayla yanıtladı onu: 'Oğlum bana dedi ki, 'Ana bu dünyada iyi yaşamaya bak, 'öbür dünya'ya gidince de günahlarının suçunu bana ve benim Partime yükle.'" ('Work and Vigilance To Make the People's State Power Ever Stronger', **Selected Works VI**, s. 627)

2. İşkodra piskoposu S. Jubani —kuşkusuz Alia kliğinin isteğiyle— 15 Aralık 1990'da Tiran Radyosu'nda halka hitaben yaptığı konuşmada, o günlerde meydana gelen olayları kastederek, şiddet eylemlerinin Tanrının isteğine karşı gelmek anlamına geldiğini söyledi.

3. 'Speech by Ramiz Alia After the Recent Destructive Acts in Albania', **Workers' Weekly**, 2 Mart 1991.

4. 'Revizyonist Ülkelerdeki İşçi Sınıfı Savaş Alanına İnmeli ve Proletarya Diktatörlüğünü Yeniden Kurmalıdır', **Leninist Parti** ve

Kadrolar, s. 56-57.

5. **Speech at the 10th Plenum of the CC of the PLA**, s. 11-12.

6. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 45.

7. Aktaran Stalin, **Leninizmin Sorunları**, s. 41.

8. **Proletarya Diktatörlüğü**, s. 40.

9. 'Kadrolar İşçi Sınıfının Okulunda Eğitilmelidirler', **Leninist Parti ve Kadrolar**, s. 54.

10. **Speech at the 10th Plenum of the PLA**, s. 14.

11. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 19-20.

12. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 8.

13. **Speech at the 8th Plenum of the CC of the PLA**, s. 38.

14. **Parti MK'nin 11. Plenum'unda Ramiz Alia'nın Konuşması.**

15. Aktaran Stalin, **Leninizmin Sorunları**, s. 40.

16. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 20.

17. **Albania Today**, No: 6 (109), 1989, s. 25.

18. **Speech at the 8th Plenum of the CC of the PLA**, s. 21.

19. **Seçme Yapıtlar I**, s. 153.

20. Marks, Engels, Lenin, **Anarşizm ve Anarko-sendikalizm**, s. 336-37.

21. 'Yugoslav "Self-Administration"- A Capitalist Theory and Practice', **Selected Works V**, s. 285.

22. **Aynı yerde**, s. 284-85.

23. 'Report to the 4th Congress of the PLA, **Selected Works III**, s. 278.

24. 'Proletarian Democracy is Genuine Democracy', **Selected Works V**, s. 250.

25. **Speech at the 10th Plenum of the PLA**, s. 15.

26. 'Gençlik Birliklerinin Görevleri', **Proletarya Kültürü**, s. 73.

27. 'Report to the 8th Congress of the PLA', **Selected Works VI**, s. 368-69.

28. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 21-22.

29 **History of the Party of Labour of Albania**, s. 594-95.

30. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 21.

31. **Aynı yerde**, s. 21.

32. **Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi**, s. 313-14.

33. **Speech at the 8th Plenum of the CC of the PLA**, s. 11-12.

34. **History of the Party of Labour of Albania**, s. 545.

35. Aktaran **Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi**, s. 408.

36. 'Büyük Bir Başlangıç', **Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü**, s. 182.

37. 'Proletarian Democracy is Genuine Democracy', **Selected Works V**, s. 235-37.

38. 'Report to the 8th Congress of the PLA', **Selected Works VI**, s. 362.

39. **The 9 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 54.

40. **Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü**, s. 156.

41. 'The Further Revolutionization of the Party and the State', **Selected Works IV**, s. 240-41.

42. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 6.

43. **aynı yerde**, s. 7.

44. 'Diktatörlük Sorununun Tarihine Katkı', **Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü**, s. 280.

45. **The 9 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 32.

46. **The 12 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 28.

47. **aynı yerde**, s. 24.

48 'Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky', **Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü**, s. 128.

49. 'Report to the 8 th Congress of the PLA', **Selected Works VI**, s. 356.

50. **Speech at the 8 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 51.

51. 'Intensify the Ideological Struggle Against Alien Manifestations and Liberal Attitudes Towards Them', **Selected Works IV**. s. 840.

52. **The 9 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 48.

53. **Speech at the 8 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 55.

54. **Arnavutluk Emek Partisi 9. Kongre Raporu**, s. 59.

55. 'AEP MK'nin Faaliyet Raporundan', **AEP'nin İnşası ve Parti Yaşantısı**, s. 235.

56. 'AEP MK'nin Çalışma Raporundan', **aynı yerde**, s. 167.

57. 'AEP MK'nin Faaliyet Raporundan, **aynı yerde**, s. 243.

58. 'Only Under the Leadership of a Genuine Marxist-Leninist Party Can the Objectives Be Achieved', **Selected Works V**, s. 744.

59. **The 12 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 25.

60. **aynı yerde**, s. 29.

61. **Albania Today**, No: 3 (112) 1990, s. 2.

62. Aktaran, Spiro Dede, **Karşı-Devrim İçinde Karşı-Devrim**, s. 143.

63. **Proletarya Diktatörlüğü**, s. 96.

64. **Leninizmin Sorunları**, s. 154.

65. **The 12 th Plenum of the CC of PLA**, s. 29.

66. Aktaran, **History of the Party of Labour of Albania**, s. 523.

67. **Leninizmin Sorunları**, s. 87.

68. **"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı**, s. 57.

69. **aynı yerde**, s. 46.

70. **Ne Yapmalı?** s. 48.

71. 'Report to the 7 th Congress of the PLA, **Selected Works V**, s. 9-10.

72. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 27.

73. **aynı yerde**, s. 39-40.

74. **Albania, General Information**, s. 86.

75. 'SSCB Anayasa Taslağı Üzerine', **Leninizmin Sorunları**, s. 628.

76. 'Report to the 7 th Congress of the PLA', **Selected Works V**, s. 3-4.

77. 'Rus Devriminin Dış Siyaseti', **Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları**, s. 335.

78. **Speech at the 10th Plenum of the CC of the PLA**, s.

37.

79. **aynı yerde**, s. 42-43.

80. **Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Hakkında Polemik**, s. 334.

81. 'Intensify the Ideological Struggle Against Alien Manifestations and Liberal Attitudes Towards Them', **Selected Works IV**, s. 817.

82. 'Panorama', **The Superpowers**, s. 659.

83. **aynı yerde**, s. 662.

84. Aktaran, **History of the Party of Labour of Albania**, s. 359.

85. **The 9 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 4.

86. **Speech at the 10 th Plenum of the CC of the PLA**, s. 31-32.

87. **aynı yerde**, s. 38.

88. **aynı yerde**, s. 41.

89. **aynı yerde**, s. 42.

90. 'How We Should Understand and Fight the Imperialist-Revisionist Encirclement of Our Country and the Effets of Its Pressure on Us', **Selected Works IV**, s. 790.

91. 'China Is Getting Caught up in the Political Game of the Two Superpowers', **The Superpowers**, s. 417.

92. 'The Party Has Always Been the Organised Force Which Has Saved the Country and Socialism', **Selected Works VI**, s. 731.

93. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 28.

94. **Speech at the 10th Plenum of the CC of the PLA**, s. 17.

95. Aktaran, Enver Hoxha, **Selected Works VI**, s. 840.

96. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 28.

97. **The 12th Plenum of the CC of the PLA**, s. 36.

98. **Speech at the 10th Plenum of the CC of the PLA**, s. 44-45.

99. 'Report to the 7th Congress of the PLA', **Selected Works V**, s. 114.

100. 'The Conference of the Insecurity of Europe', **Selected Works IV**, s. 936.

101. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 68.

102. **Speech at the 10th Plenum of the CC of the PLA**, s. 45.

103. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 18.

104. 'Avrupa Birleşik Devletleri Sloganı Üzerine', **Marks, Engels, Marksizm**, s. 239.

105. 'Report to the 8th Congress of the PLA', **Selected Works**, VI, s. 390.

106. **Albania Today**, No: 3 (112), 1990, s. 55.

107. **aynı yerde**, s. 56.

108. 'Yeni Sömürgeciliğin Savunucuları', **Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Hakkında Polemik**, s. 186.

109. 'Savaş ve Barış Sorununda İki Farklı Çizgi', **aynı yerde**, s. 300.

110. 'Tragi-Comedy at UNO', **The Superpowers**, s. 191.

111. 'Ortadoğu Silah Pazarına Güvenlik Konseyi Hakim', **Güneş**, 7 Mayıs 1991.

112. Aktaran, Enver Hoxha, **Selected Works V**, s. 324.

113. 'Aynî Vergi Üzerine', **İşçi Sınıfı ve Köylülük**, s. 426.

114. **Doğu Avrupa Dosyası**, s. 418.

115. **Albania, General Information**, s. 171-72.

116. **"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?**, s. 194

117. **Ne Yapmalı?**, s. 33.

EK - 1

MARKSİST - LENİNİST PARTİLERİN DENEYİMLERİ İNCELENMELİ VE ORTAK SAVAŞIMIMIZIN GÜÇLENDİRİLMESİNDE KULLANILMALIDIR*

Brezilya Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Joao Amazonas'la konuşmadan.

8 Eylül 1979

Buluşma gereği yapılan selamlaşmadan sonra Enver Hoca Yoldaş şöyle dedi:

Ülkemizin çeşitli yörelerine yaptığınız ziyaretleri büyük bir hoşnutlukla izledim Amazonas Yoldaş. Pek çok yer gördünüz; müzeleri, tarım kooperatiflerini, arkeolojik merkezleri vb. ziyaret ettiniz.

Arnavutluk, orjinalitesini ve antik geleneklerini koruyan bir ülkedir; fakat sosyalizmin inşası sürecinde o, kendisini daha da güzelleştiren yeni özellikler edinmiştir. Örneğin, Lukova'daki teraslanmış tepeleri görmüş bulunuyorsunuz. Demiryollarımızın da büyük çoğunluğunu inşa etmiş ve etmekte olan harikulade gençliğimiz orada büyük işler başarmışlardır.

Bununla birlikte yapılması gereken daha pek çok işimiz olduğunu

(*)- AEP Merkez Komitesi'ne bağlı Marksist-Leninist İncelemeler Enstitüsü'nün yayımladığı **Socio-Political Studies 5** adlı yapıttan alınmıştır.

biliyoruz. Bu yüzden bütün doğrultularda çok daha fazla çalışmamız gerekiyor.

JOAO AMAZONAS YOLDAŞ: Arnavutluk'u ziyaretimizde, ülkenizde sosyalizmin inşasında kaydettiğiniz büyük ilerlemeyi gördük Enver Yoldaş... İşkodra'ya giderken yeni bir demiryolu inşa eden bir grup öğrenciyle karşılaşmıştık.

ENVER HOCA YOLDAŞ: Evet, Amazonas Yoldaş. Bu, ülkemizin Yugoslavya'daki Karadağ'la ve oradan Orta Avrupa'yla ve diğer ülkelerle bağlantısını kuracak olan yeni demiryoludur. Bu hattı ticari nedenlerle, malların deniz yoluyla gönderilmesinde bazı güçlüklerle karşılaştığımız için inşa ediyoruz. Çeşitli mineraller, tarım ürünleri ve diğer malları ihraç ediyoruz. Ve bunların demiryoluyla taşınması ekonomik bakımdan daha elverişli.

Tüm çabalarımız ülkemize yönelik emperyalist-revizyonist kuşatmaya karşın sosyalizmin inşasını ilerletmeyi hedeflemektedir. Emperyalistler ve revizyonistler ülkemizin gelişmesini çarpıtılmış bir tarzda göstermeye çalışarak onu kasıtlı olarak yanlış yorumlamaktadırlar. Bugünlerde, Çin'le bağlarımızın kopmasından sonra Arnavutluk'un yalıtık bir konumda kaldığını düşünerek bizim Batı'ya açılmakta olduğumuzu ileri sürüyorlar. Ülkemize karşı yürüttükleri siyasal ve ideolojik propagandanın tümü bu doğrultuda uyarlanmıştır. Ancak bu bizi ne şaşırtıyor, ne de kaygılandırıyor.

Biz elbette kapitalist ülkelerle ticaret yapıyoruz ve yapmayı da sürdüreceğiz. Çin revizyonist önderliğinin ülkemize karşı gerçekleştirdiği karşı-devrimci anti-Arnavut eyleminden sonra yeni pazarlar bulduk. Kapitalistler bizimle ticaret yapmaya çalışmanın yanısıra, aynı zamanda bu yolla Arnavutluk'un şimdi kendileriyle bağlantı kurmakta olduğunu ima ederek siyasal sermaye oluşturmayı amaçladıklarından, bu konuda bir takım güçlüklerimiz var elbette! Biz kapitalist ülkelerle ticari alışverişlerimize Çin'le bozuşmamızdan sonra başlamadık. Ondan önce de biz Batı Avrupa ülkelerine, sosyal-emperyalist Sovyetler Birliği dışında Avrupa'nın revizyonist ülkelerine mal alıp satıyor, yani onlarla ticareti sürdürüyorduk.

Çin'le ayrılığımız meydana geldiğinde kapitalistler çok heyecanlandı ve iştahları kabardı. Arnavutluk'un kesinlikle onların

doğrultusunda açılacağını söylemeye başladılar. Fakat biz onların isteklerinin ve propagandalarının gerçekleşmeyeceğini biliyoruz. Gerçekte, ticari ilişkiler alanında güçlükle de olsa ilerleme kaydetmekteyiz; çünkü sattığımız mallar niteliklileri ve uluslararası pazarlarda onlara olan istem yüksek.

Buna karşı Partimiz burjuva ve revizyonist propagandaya, kendileriyle ilişkilerimiz konusunda dünya kamuoyunu aldatma olanağı ya da fırsatını vermeme noktasında her zaman dikkatli olagelmiştir. Aslında, az önce söylediğim gibi, Çin'le ayrılığımızın başında bütün bu propaganda hep aynı nokta üzerinde yoğunlaştı: Çin'le bozuştuğuna göre acaba Arnavutluk şimdi kimle bağlantı kuracaktı?! Bir süre sonra bu propagandanın esinlendiricilerinin bir karara varacaklarından ve bundan vazgeçeceklerinden kuşkumuz yok.

Yabancı ülkelerle ticari ilişkilerimizde, aldıklarımızın karşılığını her zaman parayla ödeyeceğimizi ve asla kredi kabul etmeyeceğimizi açıkça söylemiş ve bunda direnmişizdir.

Joao Amazonas Yoldaş Arnavutluk'un Avrupa'daki öneminden ve düşmanların onun stratejik konumuna ilişkin çelişmelerinden sözetti. Onun müdahalesinden sonra Enver Hoca Yoldaş konuşmasını sürdürdü:

Evet, Amazonas Yoldaş, haklısınız. Büyük Devletlerin Balkanlardaki ve Akdeniz'deki karşıt çıkarlarının kavşak noktasında yer aldığı için Arnavutluk'un stratejik konumu çok önemlidir. Bu bana, İkinci Dünya Savaşından sonra kendisiyle karşılaşmalarımdan birinde Stalin'in bana söylediklerini anımsattı. O sıralar Yunanlılar Arnavutluk'a karşı provokasyonlar gerçekleştiriyor, İtalyanlar aynı şeyleri yapıyorlardı; İngilizler Saranda'da bir olay çıkardılar ve Amerikalılarla birlikte demokratik hükümetimizi tanımayı reddettiler. Hatta Arnavutluk halkına "yardım" getirmeye çalıştılar. Ben o konuşmamızda genel bir durum değerlendirmesi yaptım ve Partimizin düşüncesini dile getirdim.

Stalin şöyle yanıtladı beni: "Tutumunuzu doğru buluyorum. Haklısınız ve korkmamalısınız. Britanya size hiç bir şey yapamaz, bu yüzden onları limanlarınıza sokmayın; Amerikalılar da size saldıramaz, çünkü o taktirde durum son derece gerginleşecektir. İtalya size saldırabilecek durumda değil, çünkü onu yendiniz. Yunanistan'a gelince,

sınırlarınızı savunmakta olduğunuzdan o da onları çiğneyebilecek durumda değil..."

Düşmanlarımız arasındaki çelişmeler, geçmişte olduğu gibi şimdi de bir rol oynamaktadırlar ve biz ilkelerimize ve genel stratejimize bağlı kalmak kaydıyla onlardan yararlanıyoruz. Taktikler alanında, stratejimizin çıkarları uyarınca gerekli adımları atıyoruz. Örneğin, Yunanistan'la ilişkilerimizin durumunu ele alalım: Halihazırda Yunanlılarla ticari ve kültürel ilişkilerimiz var; her ne kadar Yunanistan'da, hâlâ ülkemizin toprakları üzerinde hak iddia eden kişiler varsa da, hükümetleri bizimle dost olduklarını bildiriyor. Yugoslavlarla siyasal ve ideolojik çatışma içindeyiz; fakat buna karşın onlarla, ticaretin yanısıra belli ölçüde kültürel alışveriş de yapıyoruz.

Sizin Arnavutluk'a gelmeniz de bize yardım anlamına gelmektedir. Ben bugün de fırsattan yararlanarak, her ne kadar görüşlerimiz her zaman aynı olmuş ve aynı olmaya devam etmekteyse de bazı ortak sorunlarımıza ilişkin olarak size danışacağım.

Belki biraz başınızı ağrıtacağım Amazonas Yoldaş. Bu yüzden eğer izin verirseniz sizi biraz daha meşgul edeceğim. Konu, bilinen bazı sorunlarla ilgili; fakat ben onlardan hareketle, tartışılmasında sizin de yardımcı olabileceğiniz ve olmanız gereken başka bazı konulara da değineceğim.

Uluslararası komünist hareketimiz, elbette kendi çaplarında öneme sahip birçok sorunla karşı karşıya bulunuyor. Büyük ve küçük sorunlar var. Gene de, **Marksizm-Leninizmin ve proleter enternasyonalizminin ilkeleri üzerinde birliğin vazgeçilmez** olduğunu düşünüyoruz. **Bu, hareketimizin stratejisinin bir parçası olmalıdır.** Elbette savaşım taktikleri değişebilir; fakat hepimiz bütün hareketimizin, Marksist-Leninist komünist partilerinin ana stratejik hedefinin devrimin hazırlanması ve zaferi, burjuvazinin ve kapitalizmin devrilmesi, proleter diktatörlüğünün kurulması ve sosyalizmin ve komünizmin inşası olduğunda düşünce birliği içindeyiz.

Söylediğim gibi, bu amaca varmak için izlediğimiz taktikler farklı olabilir, nüanslara sahip bulunabilir; çünkü her bir Marksist-Leninist parti savaşımını ekonomik, siyasal ve kültürel gelişme

bakımından kendine özgü karakteristikleri olan tikel bir ülkede, dolayısıyla her bir ülkenin iç özgül koşullarında sürdürmektedir ve bu savaşım aynı zamanda yerel sermayenin bir ülkeden diğerine değişen gücüyle olduğu gibi, onun yabancı sermayeyle bağlantılarıyla da ilişkilidir. Taktikler, burjuvazinin karşı taktiklerine de bağımlıdır; çünkü burjuvazi de bizim taktiklerimizi boşa çıkarmak için son derece değişik yöntemler kullanmaktadır. Bundan ötürü, bize göre Marksist-Leninistler Fransızların dediği gibi, her zaman *"sur la breche"** olmalıdırlar. Tek tek her ülkenin Marksist-Leninist komünist partilerinin savaşımda kullandıkları taktiklerin farklı biçimlerini koşullandıran da budur.

Marksist-Leninist partiler taktiklerini öyle oluşturmalıdırlar ki, yeni durumlar ortaya çıktığında onlardan olabildiğince fazla yararlanabilsinler. Göçmen konumundaki bir önderlik Marksist-Leninist partiye ne denli yardımcı olursa olsun, bu yardım kendi ülkesinde bulunan bir önderliğin yapabileceğine kıyasla her zaman hesaba katılamayacak kadar sınırlı olacaktır. Bundan başka, ülke içinde konumlanmış olması nedeniyle o, ülkede meydana gelen ve kendileriyle ilgili olarak sık sık hızlı kararlar alınmasını ve taktiklerde değişiklikler yapılmasını gerektiren önemli olayları yakından gözleyebilecektir. Yurtdışında etkinlik gösteren bir önderliğin, ülkedeki iç durum hakkında gereğince bilgilenebilmesi ve sonra eylem direktiflerini verebilmesi çok zaman alacaktır ve bu arada orada değişik yorumları ve direktifleri gerekli kılabilecek bütünüyle yeni bir durumun meydana gelmesi olasılığı her zaman var olmaya devam edecektir.

Marksist-Leninist komünist partilerinin değişik taktikleri, devrimin stratejisine ve amaçlarına hizmet etmelidir. Bu taktikler yanlış olmadıkları zaman yalnızca birer örnek olmakla kalmaz, emperyalizmi ve sosyal-emperyalizmi ve onların, yerel burjuva rejimleri ve sermaye ile bağlantılarını ve karşılıklı ilişkilerini zayıflattıkları için diğer partilere ve halklara da yardımcı olurlar.

Marksist-Leninist komünist partilerinin ve başında işçi sınıfının bulunduğu halkların, cepheden saldırmaları gereken bir çok ortak sorun

*Orijinalinde Fransızca- savaşıma hazır

vardır.

Halihazırda, anti-emperyalist savaşımın, ulusal kurtuluş savaşımının ve burjuva-demokratik ve proleter devriminin herkesin de bildiği gibi, gündemde olduğunu düşünüyoruz. **Bundan ötürü, mevcut durum aynı zamanda bir ulusal momenti temsil etmektedir.**

Devrim gündemdedir ve ulusal momentle neyi kastettiğimi de aşağıda açıklayacağım.

Kapitalist ya da emperyalist büyük devletlerin bir ülkeyi işgal etmeleri ve bir halkı ezmeleri, her yerde yalnızca askeri güçle yapılmamaktadır. Sömürgeleştirme, zulüm ve sömürü, emperyalist işgal ve vahşeti gözlerden saklamayı amaçlayan başka "yeni" ve "modern" yöntemlerle gerçekleştirilmektedir.

Ülkemiz Arnavutluk'un faşist İtalya tarafından işgali, hem ulusal kurtuluş, hem de halk devrimimizin zaferi için yararlandığımız bir ulusal moment oluşturdu. Bundan yola çıkarak, devrimin gündemde olduğunu söylediğimiz zaman, onun, dünyanın bir ülkesinde gözle görülür duruma gelmekte olan ulusal momentlerle, yani bu ülkelerin kapitalist ve emperyalist büyük devletlerce askeri güç yoluyla ya da başka dolaylı yollarla işgaliyle bağlantılı olduğunu anlatmak istiyoruz. Bu anlamda, her ne kadar gerçekte yabancı orduların silah gücüyle işgal edilmiş değillerse de İtalya ya da Brezilya vb. ülkeler bile hâlâ yabancı egemenliği altındadırlar.

Bundan dolayı, kozmopolit kapitalist rejim altında olan iç ve yabancı sermaye tarafından sömürülen bir ülkenin sözümona özgürlüğü, demokrasisi ve egemenliğine ilişkin yanılsamaları dağıtmalıyız.

Gerçekte, İspanyol, Portekiz ve Brezilya halkları ve diğerleri ezilmekte ve sömürülmektedir. Bu ülkelerde bir burjuva demokrasisi vardır; fakat devlet yabancı sermayeye bütünüyle bağlanmış durumdadır. Halk ve işçi sınıfı gerçek bir demokrasiden ve egemenlikten yoksundur. Onlar özgür değildirler.

İkinci Dünya Savaşında, birçok ülkenin Nazi Alman ordusu ya da faşist İtalyan ordusunca işgali sırasında, bu ülkelerin kislingleri ve işbirlikçileri işgalcilerin safında yer aldılar. Şimdi bile, onlardan bazıları ya da başka kislingler ve işbirlikçiler başka kılıklar altında ve başka

sloganlar kullanarak ve yeni modern işgalcilere, yeni-sömürgecilere ve onların sermayelerine binlerce bağla bağlı olarak iktidarlarını sürdürmektedirler.

Ben burada devrimin gündemde olduğu ve halkların ve işçi sınıfının zalim ve sömürücü bir burjuvazinin ve ülkelerini genellikle askerlerle değil, ama yerel burjuvaziyle işbirliği halinde anonim ortaklıklarıyla, bankalarıyla ve sermaye yatırımlarıyla işgal etmiş olan bir istilacının ökçesi altında oldukları noktasına yeniden dönmek için bir tür benzetme yaptım.

Bu yüzden halklar ve işçi sınıfı, askeri işgalle karşı karşıya oldukları İkinci Dünya Savaşında savaştıkları gibi aynı düşmana karşı savaşmalıdırlar. Doğal olarak Marksist-Leninist komünist partiler bu savaşımda mutlaka yeralmalıdırlar.

Bizim stratejimiz budur. Ne geleceğe dönük beklentilerimizi gözden kaçırmalı, ne de reklamı yapılmakta olan şu ya da bu türden reformizmle aldatılmamıza izin vermeliyiz. Lafta bunun böyle olduğu kabul edilmese de reformizme kayılabilir.

Bununla birlikte, halihazırda koşullar her ülkede özdeş değildir; dolayısıyla tek tek ülkelerdeki Marksist-Leninist partilerin taktikleri de farklı olmalıdır. Faşist diktatörlüğün ve terörün açıkça kurumlaştığı ülkeler vardır; fakat aynı zamanda, sahte burjuva demokrasisinin yararlanılabilecek ve yararlanılması gereken bazı sınırlı yasal biçimlerinin varolduğu ülkeler de vardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, işçi sınıfı belirleyici güç, devrimi gerçekleştirecek olan önder güçtür. Bu bağlamda bütün Marksist-Leninist komünist partilerinin bazı ana görevlerle ve herşeyden önce **işçi sınıfının birliğini güçlendirme** göreviyle karşı karşıya olduğunu düşünüyoruz. Bu görevler, kapitalist burjuvazinin strateji ve taktikleriyle karşıtlık durumundadır. Kapitalist burjuvazinin strateji ve taktikleri, vurucu bir güç olarak ortaya çıkmasını engellemek için onu bölmeyi amaçlarken, biz karşıt amaç için, işçi sınıfının birliği için savaşım veririz. Fakat bu birlik nasıl sağlanmalı ve inşa edilmelidir? O, siyasal eylem ve ekonomik istemler yoluyla sağlanmalıdır. Siyasal eylemlerin en önemli yeri tutması gerektiğini vurguluyorum. Kural olarak, siyasal eylemsiz bir ekonomik sistem olmamalı, her ikisi

birbiriyle yakın bir bağlantı içinde bulunmalıdır.

İşçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu ikinci sorun, denetimi altında bulundurduğu sendikalar aracılığıyla işçi sınıfını kapitalist burjuvazi yararına manipüle eden **işçi aristokrasisinin bu denetiminin kırılması savaşımıdır.**

Bu sorunda taktiklerin rolü çok önemlidir. Bunlar, tek tek her Marksist-Leninist partinin içinde savaştığı ülkenin koşullarına göre tanımlanmalı ve bunlara uygun düşen eylemlere girişmek suretiyle yaşama geçirilmelidir. İşçi aristokrasisinin ve kapitalist burjuvazinin en çok korktuğu tam da budur. Bu savaşım işçi sınıfını ileriye götürdüğü ve onu çatışmalara ve grevlere yönlendirdiği içindir ki onlar, siyasal savaşımdan korkarlar. Doğru bir tarzda yürütüldüğünde siyasal eylemler kapitalist burjuvazinin sendikalardaki önderliğini zayıflatır ve onun, işçi sınıfını köleleştirmek için koyduğu kuralları, yasaları ve herşeyi yerlebir eder.

Halihazırda milyonlarca insanın daha çok, ekonomik istemlerle ve bu savaşım, ayrıcalıklarının hiç birinden vazgeçmediği için kapitalizme yöneltilmiş ve siyasal renge de bürünmüş olan grevlere ve gösterilere giriştiğini görüyoruz. Ancak sonunda, bütün bu savaşımlar sendika ağalarıyla ve onlar aracılığıyla grevcilere aldatıcı bir doygunluk sağlayan kapitalistlerle bir anlaşmaya varılmasıyla sona ermektedir. Oysa bu istemlere siyasal bir nitelik kazandırılması durumunda, sermayenin sendikalardaki aletleri ve sermayenin kendisi güç duruma düşürülmüş olacaklardır.

Marksist-Leninistlerin savaşımının amacı, mevcut sendikaları sermayeye karşı bir konuma getirmek olmalıdır. Savaşımın bu sendikaların içinde yürütülmesi gereğinin yanısıra, aynı zamanda olanakların olduğu yerlerde yeni sendikalar da kurulmalıdır. Bu yeni sendikaların, sermayenin egemenliğine, onun demagojisine ve partilerine karşı olduğu gibi, işçi aristokrasisinin yönetimine karşı da işçi sınıfının birliğinin sağlanması dışında bir amaçları olamayacağı açıktır. Bunun nedeni, kapitalist ülkelerde revizyonist partilerin, hristiyan-demokrat partilerin ve diğer partilerin önderliğinde sendikaların bulunması, dolayısıyla ülkede üç, dört ya da beş sendikanın olmasıdır. Sermayeye rahat vermeyen bir başka işçi gruplaşması daha

olabilir. Ancak, sermaye bu gibi bölünmelere alışıktır. Bu yüzden bence, yeni sendikaların amacı, onları manipüle eden sendika ağalarıyla dışardan savaşmak için işçi sınıfının birliğini ekonomik istemlerle bağlantılı siyasal eylemler ve istemler aracılığıyla sağlamak, onların kapitalist örgütleriyle savaşmak ve onları devrimci sendikalara dönüştürmek olmalıdır.

Kapitalist ülkelerde etkinlik gösteren Marksist-Leninist partiler bakımından bu kilit bir sorun, devrimin yararına çözülmesi gereken yaşamsal önemde bir sorundur. İşçi sınıfı önder sınıftır ve ona yardım edilmelidir; bu kendisine, onu kapitalist ve burjuva zihniyete ve Hristiyanlığa bağlayan tüm bağlantıları koparmasına yardım etmek suretiyle yapılmalıdır. Elbette, bunun yapılabilmesi için onun saflarına girmeli ve onu örgütlemeliyiz; çünkü işçi sınıfı olmaksızın devrim doğrultusunda herhangi bir ilerleme sağlanamaz.

Bildiğimiz kadarıyla, bazı partilerin ilgi göstermediği bir başka sorun, **ordu içinde yapılması gereken çalışmadır.** Burada burjuva ordusundan sözediyorum. Her Marksist-Leninist partinin programında, genellikle burjuvazinin bir silahı sayılan burjuva ordusunun demoralizasyonu sorununa yer vermesi gerektiğini düşünüyoruz. Marksist-Leninist komünist partileri burjuvazinin, içinde, sendikalardaki sendika ağalarının işlevlerinin benzerini yürüten bir subay kastı aracılığıyla etkinlik gösterdiği bu ordu içinde çalışmalıdırlar.

Bir başka deyişle, bir yanda kendisi olmaksızın devrim doğrultusunda herhangi bir ilerlemenin sağlanamayacağı işçi sınıfı ve öte yanda devrimi bastıran burjuva ordusu bulunmaktadır. Burjuvazi sendikalarda kendi amaçları için işçi aristokrasisinden yararlanırken, ordu içinde aynı amaçlarla subay kastından yararlanmaktadır; şu farkla ki sendikalarda siyasal etkinlik ve propaganda nedeniyle yalnızca kolunuzdan tutulup atılmanız sözkonusuyken, orduda siyasal etkinlik ve propaganda katı bir biçimde yasaklanmıştır ve bu doğrultuda herhangi bir etkinlik infaz mangasının karşısına dikilmeniz için yeterli olabilir. Dolayısıyla ordu içinde siyasal çalışma, önemli olduğu kadar tehlikelidir, yani öyle kolay bir iş değildir. Örneğin, onbinlerce işçinin biraraya geldiği ve bir sendika ağasının konuşmak için ayağa kalktığı bir alanda, aynı sendikada adamları olan Marksist-Leninist komünist

partisi, mikrofonu kapıp işçilere bir kaç dakikalığına seslenerek onlara siyasal eylemlere girişme çağrısında bulunan temsilciler çıkarabilir ve çıkarmalıdır. Bu durumda o tutuklanabilir ve görevinden atılabilir; fakat normal koşullar altında o, sendika ağalarının ve onların koruyucularının işlerini altüst ettiği için daha yüksek bir bedel ödeme tehlikesiyle karşı karşıya değildir. Ama orduya gelince işin rengi değişir. Orada askerlere bu tarzda seslenirseniz, infaz mangasının karşısına dikilme tehlikesiyle yüzyüze gelirsiniz.

Bundan ötürü burjuva ordusu devrimi ve halkı bastırmak içindir. Gene de, ordu içinde bile subaylarla erler arasında bir ayrım yapılmalıdır. Er halkın oğludur; oysa subay kapitalist burjuvazinin yürütme aygıtının bir parçasıdır. Erin subaya başkaldırmasını, buyrukların yerine getirilmesini ve ordu disiplini ve kurallarına boyun eğmeyi reddetmesini, yeniden halka karşı kullanılmamaları için silahları kundaklamasını sağlamalıyız. Silahlar subay kastına ve koşullar olgunlaştığında sermaye egemenliğinin bizzat kendisine karşı çevrilmelidir.

Bu nasıl yapılabilir? Bu amaçla yollar, yöntemler ve taktikler bulunmalıdır ve bunlar tek tek her ülkenin koşullarına göre partiler tarafından bulunmaktadırlar. Halkın oğlu olan erle, daha askere çağrılmadan önce olduğu gibi, görece daha belirleyici bir evre olan askerlik hizmeti sırasında ve son olarak ordudan ayrılıp yedek durumuna geldiğinde çalışma yapılmalıdır. Kendilerini yüksek rütbeli subay kastından ayırmak ve halka el kaldırmamaları için ikna etmek amacıyla, düşük rütbeli subaylar arasında çalışma da gözardı edilmemelidir.

Biz Marksist-Leninistler ordu içinde çalışırken halktan erleri, işçilerin, köylülerin ve diğerlerinin oğullarını ilerici ideolojimizle esinlendirebilmekten aciz miyiz? Bu, Parti tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir görevdir.

Dolayısıyla, ordunun çoğunluğunu meydana getiren gençliğin, köylülerin, aydınların ve küçük subayların cephesini örgütleme taktikleri, yalnızca kent meydanları ve sokaklarındaki savaşım bakımından değil, fakat aynı zamanda, burjuvazinin elinde bir baskı silahı olan orduyu yıpratmak ve yoketmek, yani eri, halkın oğlunu yönetici subay kastına karşı hazırlamak bakımından da istisnaî bir önem

kazanmaktadır.

Bu sorunun, kapitalist burjuvazinin savaş planlarını boşa çıkarma, yağma savaşlarını önleme ve eğer patlak verirlerse onları iç ve devrimci savaşlara dönüştürme stratejisinin bir parçası olduğunu düşünüyorum. Ekim Devrimi sırasında çarın ordusunun başına gelen buydu. Antant'la bağlaşmanın sürdürülmesinden yana olan Kerenski ve hükümetinin devrilmesi, Lenin'in Barış Kararnamesi, Toprak Kararnamesi ve toprağın yoksul köylülere dağıtılması vb. orduya zorla alınmış olan köylü asker yığınlarının devrim saflarına geçmesine yolaçtı; çünkü onlar halkın oğullarıydılar. Oysa subay kastına mensup olanların çoğu sosyalist-devrimcilere ve beyaz muhafızlara, yani düşmanlara dönüştüler. Burjuva ordusuna karşı böylesi bir strateji ve savaşım taktiği, işçi sınıfının savaşımını, devrimi, anti-emperyalist savaşı ve ulusal kurtuluşu daha da kolaylaştırır, özendirir ve ilerletir.

Zaman içinde daha yakın bir örnek alalım. İran Şahının ordusu ve onun subay kastı dişinden tırnağına kadar en gelişmiş silahlarla donanmış olmasına karşın halk ayaklanmasını bastıramadı ve imparatorluk rejimini etkili bir biçimde savunamadı. Bu, devrim olanaklarının varlığını gösterdiğinden biz, Marksist-Leninist partiler bu durumlar üzerinde ciddi bir biçimde kafa yormalıyız. İslam dininin İran'da bir etkisi olduğu doğrudur; fakat Şah'ın devrilmesinde halkın ayaklanması başlıca ve belirleyici faktördür.

İşçi sınıfının savaşım ve devrimde birliğinin sağlanmasının yanısıra burjuva ordusunun parçalanması, demoralizasyonu ve yıkılması belirleyici önemdedir; fakat bunlar hiç bir şekilde Marksist-Leninist komünist partilerinin savaşımının diğer doğrultularını gözardı etmemize yolaçmamalıdırlar. Tersine bu partiler, bu doğrultudaki çalışmanın daha da güçlendirilmesine katkıda bulunmalıdırlar. Bu savaşım, işçi sınıfıyla sermaye arasındaki çelişmelerin keskinleşmesine, sınıfın ve halk kitlelerinin saflarında derece derece devrimci bir atmosferin yaratılmasına, onların devrimci birliğinin pekişmesine ve Marksist-Leninist komünist partilerinin önder rolünün eylem ve savaşım aracılığıyla doğrulanmasına yolaçar.

Savaşımın bütün doğrultuları iyi bir biçimde eşgüdülmeli ve örgütlenmelidir. Bununla, Marksist-Leninist komünist partilerinin

koşulları uygun gördüklerinde ve kendilerini güçlü ve hazırlıklı hissettiklerinde silahlı birimler örgütlemeleri ya da kendi ordularını yaratmaları ve onları genişletmeleri gerektiğini söylemek istiyorum. Bu, tıpkı kapitalist ve revizyonist sendikalar dışında sendikalar kurmanın yapılığı gibi çalışmalarına yardımcı olacaktır. Bunun dışında, partinin yaratma olanağına sahip olduğu ordu, burjuvazinin, kavga zamanı geldiğinde erler üzerinde zamanında çalışma yapılmış olması nedeniyle önderliğinin kafası karışmış ve çaresiz kalmış olması gereken ordusunu demoralize ederken onun elinde güçlü bir silah rolü oynamalıdır.

Marksist-Leninist komünist partilerinin karşı karşıya bulundukları görevleri yerine getirme savaşımının aynı zamanda onların güçlenmeleri ve çelikleşmeleriyle, iç ve dış durumların gelişimine ilişkin gerçek bilgileriyle, yasal çalışmayı yeraltı çalışmasıyla birlikte örgütlemeleri ve birleştirmeleriyle; kendilerinin çevresinde, bizce birçok ülkede son derece devrimci bir rol oynayan **köylülükle, ilerici entellijentsiyayla ve öğrencilerle bağlaşmalar oluşturma ve bunları güçlendirmeleriyle bağlantılı** olması doğaldır. Öte yandan, bu partiler hiç bir durumda kendi kimliklerini gizlememelidirler. Onların illegalitede, yarı-legalitede ya da tam legalitede olmaları, bu partilerin yerel koşullara göre uyguladıkları çalışma biçimlerinin bir parçasıdır. Örneğin X Partisi yeraltına geçmiştir; fakat o hiç bir şekilde sözümona ilerici öğelerle bağlaşması uğruna kendi kimliğini gizlememelidir. O, bu bağlaşmaya katılırken bir Marksist-Leninist komünist partisi olduğunu açıkça belirtmeli ve böylelikle, kimliğinin gözardı edilmesine olanak vermemelidir.

Ülkemizin yabancı işgalcilerden kurtarıldığı ve Yugoslavlarla ilişkilerimizin iyi olduğu sıralarda, onlar Tito'nun buyruklarıyla ülkemizin önderliğini yoketmeye çalıştılar, ama bunda başarısızlığa uğradılar. Onlar Arnavut önderliğinin tanınmasını, halkın önüne açıkça çıkmasını, Komünist Partisinin kendisini göstermesini istemiyorlardı; çünkü bu sözümona burjuvaziyi ve gericiliği bizden uzaklaştırırdı! Yugoslavlar bunu taktiksel bir sorunmuş gibi göstermeye çalıştılar, fakat durum farklıydı. Tersine sorun, kesin bir biçimde tanımlanmış

revizyonist ve karşı-devrimci bir stratejiye ilişkindi. Onlar, şimdi bile, legalleştirilmiş olmasına karşın partilerini tüm ayrıcalıklarından yoksun bırakmışlardır.

Bu konuda kendisiyle konuştuğumde Stalin şöyle dedi: Bunu asla kabul etmemelisiniz. Parti legalitede kalmalı ki, halk ve herkes onu görebilsin.

O zaman biz aslında iktidardaydık ve bunu size bugün söylerken sizin ülkenizde varolan duruma gönderme yapmıyorum.

Marksist-Leninist partiler arasında işbirliği büyük öneme sahiptir ve mutlaka geliştirilmelidir. Bize göre bu partilerin temsilcilerinin hem ortak, hem de tekil sorunlara ilişkin toplantıları (ve biz bu toplantıların hem danışma, hem de çalışma amacıyla gerçekleştirilmesi gerektiği noktasında düşünce birliği içindeyiz) eşit temelde ve bir içtenlik atmosferi içinde gerçekleştirilmelidir. Bu toplantılarda yapılan konuşmalar ve ulaşılan sonuçlar, bazılarımız zaman zaman taktiklere ilişkin olarak farklı düşüncelere sahip olabilse de, her zaman yoldaşça Marksist-Leninist bir nitelik taşımalıdır.

Savaşımın gereksinimlerine bağlı olarak bu yöntemin dışlanmaması gerekmekle birlikte, iki ya da daha çok sayıda parti arasındaki toplantı ve tartışmalar sonucunda mutlaka her zaman bir komünike ya da deklarasyon yayımlanamayabileceğini düşünüyoruz.

Ramiz Alia size Partimizin genel bir toplantı düzenleme önerisine ilişkin görüşünü bildirdi. O size önderliğimizin bu dönemi böyle bir toplantı için uygun bulmamasının nedenlerini de aktardı. Gerçekte, ilke olarak biz bu tür toplantılara karşı değiliz; fakat Partimizin Kongresinde de belirttiğimiz gibi, bizim durumumuzda böylesi bir toplantının ancak koşullar olgunlaştığında gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Tabii bu koşulları incelememiz ve onların oluşturulması için çaba harcamamız gerekiyor.

Sizinle bu söyleşimizde Ramiz yoldaşla konuştuklarınızı yinelemek istemiyorum; fakat yalnızca böylesi bir genel toplantının hem iyi, hem de kötü olabileceğini söyleyeceğim. Dolayısıyla, biz Marksist-Leninist partiler adımlarımızı ölçüp biçerek atmalı ve değişik toplantılarda ya da kamuoyu aracılığıyla bize uygulanan baskı karşısında tutumumuzdan caymamalıyız. Herşey yararlı olabilir; fakat

bizim açımızdan, eyleme geçme kararı alındığında bunun ancak somut sonuçlar elde edilmesi kaydıyla yapılması önem taşır.

Anti-emperyalist devrimci savaşın, ulusal kurtuluş savaşının ve devrimin bir diğer önemli sorunu, Afrika ve Arap ülkelerinin durumudur.

Halkları emperyalizm, yeni-sömürgecilik ve yerel burjuvazi tarafından acımasızca ezilen ve sömürülen Afrika, Marksist-Leninist komünist hareket açısından işlenmemiş toprak durumundadır. Bu kıtada, devrimin yönlendirici gücü olan gerçek Marksist-Leninist teori hem biliniyor, hem de bilinmiyor; fakat bence ikincisi doğruya daha yakındır. Komünizme sevgi duyan, zalim rejimden ve yeni-sömürgecilikten nefret eden ve Marksist-Leninist teoriye ilgi duyan, fakat Marksist-Leninist teorinin, ancak Sovyetler Birliği'nden Yugoslavya'ya, Küba'ya, İran'a ve diğer ülkelerin partilerine kadar uzanan revizyonist partilerinin kendilerine sunduğu çarpıtılmış versiyonunu bilen bireyler, gruplar ve devrimci insanlar var. Bundan dolayı, Afrika kıtasında ve Arap dünyasında da kazan kaynamakta ve durumlar evrilmektedir. Sovyetler Birliği, Birleşik Devletler, Fransa gibi emperyalist devletlerin ve onların uydularının buralara sızması rastlantısal bir olay değildir.

Latin Amerika'nın komünist partileri örgütlenme alanında ve yerel burjuvaziye ve Yanki emperyalizmine karşı silahlı savaşıma kadar varan illegal savaşım alanında büyük bir deneyime sahip bulunuyorlar. Bu doğrultuda somut bir örnek, ülkenizde Araguaya'daki savaşımdır. Bu savaşımın, İkinci Dünya Savaşından sonra bugüne değin, çok güçlü Yanki emperyalistlerine ve onların ganbotlarına karşı sürdürülen ortak savaşım açısından önemi çok büyüktür.

Araguaya'daki savaşım bilinen nedenlerden ötürü devam etmediyse de, büyük bir deneyim işlevi gördü. Siz Latin Amerikadakilerin bu büyük deneyime sahip olmanıza karşın, başkaları bir yana, Avrupa partileri, ne illegal savaşım deneyimine, ne de parti örgütlenmesinin illegal ve aktif biçimleri konusunda herhangi bir deneyime sahiptirler. Bununla onların kendilerini "fildişi kuleye" yerleştirmeleri ve hiç bir şey yapmamaları gerektiğini söylemek

istemiyorum; tersine onlar sürekli olarak eylem içinde olmalı ve silahlı savaşımı örgütleme ve yaşama geçirme yönünde ilerlemeliler. Demek ki, Avrupa'nın Marksist-Leninist partileri bu deneyime sahip değiller. Bu savaşıma hazırlanmak için bu deneyim ister legalitede olsunlar, isterse illegalitede, partilerce incelenmeli ve içinde bulundukları koşullarda uygulanmalıdır.

Aynı zamanda **bütün partilerin deneyimlerini bilmek ve incelemek** gerekiyor. Hiç bir partinin, kendi başına savaştığı ve kendi deneyimine sahip olduğu bahanesiyle kibirlenmesine ve diğerlerinin deneyimini hor görmesine izin verilemez. Doğru, falanca parti savaşmıştır; fakat şimdi koşullar değişmiştir. Örneğin, İspanya İç Savaşı deneyimini ele alalım. Bu deneyim korunmalı ve yalnızca İspanya Komünist Partisi (Marksist-Leninist) tarafından değil fakat aynı zamanda diğer Marksist-Leninist partiler tarafından da kullanılmalıdır.

Söylediğimiz gibi partiniz, gelecekte de militan-devrimci illegalitesini sürdürecek, fakat aynı zamanda yarı-legal ve legal biçimleri de kullanacaktır. Bütün Marksist-Leninist partilerin bu deneyime gereksinimi vardır; bü yüzden o, gelecekte de onlar arasındaki konuşmaların ve düşünce alışverişlerinin konusu olacaktır.

Şimdi de, kapitalist ve revizyonist ülkelerde geniş boyutlar kazanmakta olan **anarşizm, terörizm ve haydutluk sorununu** ele alalım. Anarşist, terörist ve haydut gruplarının eylemleri, gericilik tarafından faşist diktatörlüğün hazırlanması ve kurulmasının, küçük burjuvaziyi korkutmanın ve onu faşizmin bir aleti ve yatağı haline getirmenin, işçi sınıfını terörize etmenin ve onu, aksi halde kendisine "bağışlanmış" olan ekmek kırıntılarını da yitireceği tehdidi altında sermayenin zincirleriyle kıskıvrak bağlı durumda tutmanın gerekçesi ve silahı olarak kullanılmaktadır. Bu gruplar kendilerini "proleter", "komünist", "kızıl tugaylar" gibi, kafa karışıklığı yaratan ve hatta şu ya da bu biçimde anarşizm teorisini destekleyen ve ideolojik ve siyasal olarak olgunlaşmamış komünistler üzerinde bile etkide bulunan çekici isimlerle ve diğer ünvanlarla kamufle etmektedirler. Bu insanlar aynı zamanda Bakunin'in ve onun soyundan gelen diğerlerinin teorilerinin benzeri olan her türden teorilerden sözedip duruyorlar.

Avrupa'da, "eğer biz teröristlere saldırırsak, burjuvazinin safında

yer almış oluruz" diyen bir parti vardır. Sözümona burjuvazi teröristlerle savaşmaktadır. Onlar, gerçekte orada terörist grupları oluşturanın burjuvazinin yönetimi olduğunu unutuyorlar. Burjuvazi kendi propagandasında ve yasalarında komünistleri de teröristler, anarşistler ve haydutlar olarak gösterdiği için bu grupların etkinliklerinin Marksist-Leninist komünist partilerinin illegal savaşımını ve onların silahlı savaşım etkinliğini büyük ölçüde engellediği açıklığa kavuşturulmalıdır. Dolayısıyla, Avrupa'da kendisini silahlı savaşıma hazırlayan, silahlarını, basım makinalarını vb. gizleyen bir Marksist-Leninist komünist partisi bunlar açığa çıkarıldığında terörist olarak nitelendirilmektedir. Bu yüzden, anarşizm, terörizm, ve haydutluk sorunu, bu olgunun tehlikeli boyutlara ulaştığı ülkelerde iki ya da üç Marksist-Leninist komünist partisi arasında bir tartışma konusu haline gelebilir.

Partilerimizin ve dünya Marksist-Leninist hareketinin karşı karşıya bulunduğu buna benzer bir çok sorun var. Biz bu sorunlarla karşılaşır ve onlarla her gün savaşırız. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz dönem bize, bolşevik yapıya, çelikten proleter birliğe ve disipline sahip, Marksist-Leninist ideolojiden esinlenen ve onun tutarlı yönlendiriciliği altında güçlü bir Marksist-Leninist parti olmaksızın emperyalizmin, kapitalizmin ve onun egemenliğinin azgın dalgalarıyla başarılı bir biçimde başa çıkamayacağımızı açıkça anlamamızı buyurmaktadır. Faşist diktatörlüğün ölüm sancıları arttıkça, o çevresine daha şiddetli bir biçimde saldıracaktır.

Partimiz hiç bir zaman kendi görüşlerini diğer kardeş partilere empoze etme savında olmamıştır ve olmayacaktır da. Eğer böyle davranıyor olsaydık, yanlış bir yol tutmuş olurduk. Böylesi bir durumda kardeş partiler hata yapmamıza izin vermemelidirler. Partimiz, şimdiye değin yapmış olduğu gibi her zaman Marksizm-Leninizme ve proleter enternasyonalizmine bağlı kalmayı sürdürecektir.

Halihazırda ülkemiz, dünyadaki biricik sosyalist ülkedir. Yalnızca burada proleter diktatörlüğü egemenliğini sürdürmekte ve Marksist-Leninist bir parti, Emek Partisi iktidarda bulunmaktadır. Düşmanlarla kuşatılmış durumdayız; ancak iktidar bizim elimizdedir. Bu yüzden, siyasette ve ideolojide hata yapmaksızın ve Marksizm-Leninizmin arılığını koruyarak, her zaman ve her an sosyalist Arnavutluk'u ne

pahasına olursa olsun savunmak için savaşım vermeliyiz; çünkü Anayurdumuza ve dünya komünist hareketine karşı görevimizi ancak böylelikle yerine getirebilirz. Sosyalist Arnavutluk devrim ve komünizm ideallerine bağlı kaldığı için onun, bütün Marksist-Leninist partiler ve ilerici güçler ve halklar tarafından savunulacağından eminiz.

Sevgili Amazonas Yoldaş, Partimizin partinizin çalışma ve savaşımına büyük bir değer biçtiğini bir kez daha vurgulamak isterim. Dolayısıyla temaslarımız sürekli ve sık olmalı. Ülkelerimizi ayıran coğrafik mesafe bizim için bir engel oluşturmamalıdır. Birbirimize ve partilerimiz arasındaki yakın ve içten Marksist-Leninist işbirliğine gereksinimimiz var.

Joao Amazonas Yoldaş, Enver Hoca Yoldaşın Marksist-Leninist hareketin sorunlarına ilişkin analizine büyük değer verdi, çeşitli konular üzerinde görüşlerini dile getirdi ve kendisini kabulünden ve sıcak ve dostça söyleşiden ötürü ona teşekkür etti. Sonra Enver Hoca yeniden söz aldı:

Şimdi Partinizin ve halkınızın sıcak bağrına geri döneceksiniz. Yürüttüğünüz savaşımı yüreğimizle ve en büyük saygıyla sürekli olarak izleyecek ve partinizin kaydettiği başarılardan sevinç duyacağız. Elde edeceğiniz başarılar, aynı zamanda bizim başarılarımız olacaktır. İyi olmanızdan mutluluk duyuyor ve sağlığınızın her zaman iyi olmasını diliyoruz.

Ortak savaşımımızın başarısı için daha da çok çalışarak layık olmaya çalışacağımız Partimize ilişkin değerlendirmeniz için teşekkür ediyoruz Amazonas Yoldaş. Güle güle.

EK - 2

ARNAVUTLUK EMEK PARTİSİ'NİN SEÇİM KAMPANYASINA VE GELECEK YASAMA DÖNEMİNİN BÜTÜNÜNE İLİŞKİN PROGRAMI*

Önümüzdeki Halk Meclisi milletvekilleri seçimi, toplumumuzun demokratik gelişmesinin niteliksel olarak yeni bir evreye girdiği koşullarda gerçekleştirilecektir.

Tarih ve bugünkü durum, Arnavutluk Emek Partisi'ne, Arnavutluk halkına kendi adayları ve programı için oy verme çağrısında bulunma meşru ve moral hakkını vermektedir.

Partimiz siyasal yaşama gözlerini açtığında Arnavutluk işgal edilmiş ve herkesçe bir yana bırakılmıştı. O, tarihimizin en iyi geleneklerini miras edinmek ve daha da zenginleştirmek suretiyle Anti-Faşist Ulusal Kurtuluş Savaşını örgütledi ve yönetti ve yeni Arnavutluk devletini yarattı.

Halka, küçük ve geri bir ülke olan Arnavutluk'u, geçmişin yarı-feodal ekonomik ve toplumsal yapılarından ilk ve son kez koparma, sınaileşme, ekonomik ve kültürel gelişme yolunda ilerleme olanağını sağlayan bir program sunma tarihsel erdemi, başında Enver Hoca Yoldaşın bulunduğu Emek Partisi'ne aittir.

---

* 1 Ocak 1991'de ATA bültenince yayımlanan bu belge, **Workers Weekly** gazetesinin 23 Mart 1991 tarihli sayısından alınmıştır.

Parti, herkese çalışmasına ve toplumun ilerlemesine olan katkısına göre değer verildiği ve ödeme yapıldığı adil ve demokratik bir toplumun inşasını amaçlamıştır ve amaçlamaktadır. O bu değerleri korumaya ve onları modern çağın uygarlığının başarılarıyla zenginleştireceğine söz vermiştir.

II

Arnavutluk Emek Partisi, başlattığı toplumsal inisiyatiflerin kesintisiz bir biçimde gerçekleştirilmesi ve ilerletilmesini güvence altına almak için aşağıdaki siyasal hedefleri belirlemiştir:

1. O, bir dizi geniş boyutlu ve derin demokratik reformun başlatıcısı ve önderi olarak bugünkü süreçlerin kesintisiz bir biçimde ilerleme kaydetmesi için savaşmalıdır. O, bütün gücünü siyasal sistemin ve halkın seçtiği organların rollerinin etkili işleyişinin daha da iyileştirilmesine hasretmeye söz verir. Partinin, demokratik gelişmeleri ilerletmeyi büyük ölçüde kolaylaştıracak önemli bir inisiyatifi olan yeni anayasanın onaylanması, bu amaca hizmet edecektir.

2. Ülkemizin, değişik uluslararası forumlarda ve örgütlerde üstlendiği resmi yükümlülükler gereği ve ruhsal, ulusal ve halkçı değerlerimizi koruyarak, insan haklarını ve görevlerini çağdaş Avrupa normlarına göre güvence altına alan bir hukuk sisteminin oluşturulması için savaşmak. Parti, vicdan ve inanç özgürlüğüne, en iyi gelenek ve göreneklerimize, değişik etnik ve toplumsal grupların özelliklerine saygı göstermek için olduğu gibi, kültürün ulusal, halkçı ve demokratik bir temelde gelişmesi için de savaşacaktır.

3. Partinin bellibaşlı amaçlarından biri, hukuk devletinin güçlendirilmesi olacaktır. O, devlet etkinliğiyle Parti etkinliğinin birbirinden ayrılmasını kesinleştirme yükümlülüğünü üstlenmiştir. Arnavutluk Emek Partisi, bireylerin, kollektiflerin, örgütlerin ve kurumların devletle ilişkilerinin benzersiz ve herkesçe bilinen yasal normlar aracılığıyla düzenlenebilmesi için hukuk sisteminin tümünü iyileştirme yolundaki çalışmaları destekleyecektir.

4. Arnavutluk Emek Partisi, hem olumlu, hem de olumsuz deneyimlerden dersler çıkarmıştır ve çıkaracaktır. Arnavut komünistleri, her zaman olduğu gibi, gelecek adına ve halkın yararını düşünerek tüm çağını doldurmuş uygulamaları, tüm eksiklikleri ve yapılmış olabilecek

tüm hataları düzeltmek için gerekli cesarete sahiptirler ve sahip olacaklardır. Onlar, kendi saflarında ya da kendi saflarının dışında, nerede olursa olsun tutucu, sekter ya da liberal görüngülere karşı inatçı bir tarzda savaşacaklardır.

5. Parti, toplumdaki ve toplumsal sistem içindeki rolünü çağın gereklerine uygun bir biçimde artırabilmek için ideolojik, siyasal ve örgütsel etkinliğinin tümünü yetkinleştirmede kararlıdır. O, yeni ilerici gelişmelerin yolunu açmak için programını zenginleştirecek, çalışma yöntemini ve üslubunu yenileyecektir.

Parti, aygıtlarının tümünde çalışan insanların sayısını azaltmak, kendisini militan bir örgüte dönüştürmek için bütün bağlantılarında ve her düzeyde eksiksiz bir yeniden örgütlenmeye girişecektir. Gelecek Kongre'ye kadar olan dönemde merkezden tabana kadar tüm forumların bileşiminin genel bir yenilenmesi gerçekleştirilecektir. Bileşiminin daha da iyileştirilmesine katkıda bulunmak için, Partiye giriş ölçütlerinde de değişiklikler yapılacaktır.

6.....

7. Bu örgütler, ulusal ve demokratik bir ruhla, anayurdun ve onun özgürlük ve bağımsızlığının çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri sürece Partimiz, ülkede ortaya çıkan ve çıkabilecek bütün siyasal güçlerle gerçek bir diyalogdan, doğru ve demokratik ilişkilerden yanadır.

III

Partinin ekonomik programının özü, yeni koşullarımızda kendini adamış olduğu temel amaçlara, insanlara ve onların gönencine özen gösterilmesi ve halkın maddi ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanması için gerekli koşulların yaratılması amacına ulaşmaktır. Demokratik toplumların bu temel yasasının uygulanması, bütün yurttaşların çıkarlarının nesnel bir değerlendirmesi için özel hukuksal ve ekonomik önlemlerin alınmasına dayanacaktır.

Parti, gelecek yasama dönemi içinde aşağıdaki ekonomik ve toplumsal hedeflerin gerçekleştirilmesi için savaşmaya söz verir:

1. Merkezsel yönlendirme ve yönetim sisteminin yerine, geniş devlet sektörünün, kooperativist ve özel sektörlerle yarışacağı ve eylemlerini eşgüdeceği pazar ekonomisi mekanizmalarının geçirilmesi için başlatılmış olan radikal ekonomik reformu ve devletle özgür

inisiyatifler arasındaki dengeyi gerçekleştirmek.

O, devletin, ülkenin ekonomik yaşamında düzenleme rolünün kollektif üretim ve tüketim yapılarınca oynanmasını amaçlamak suretiyle, ortak ve bireysel ekonomik inisiyatifin çok yönlü bir tarzda gelişerek değişik bir mülkiyet, çalışma ve pazar biçimleri sistemi haline gelmesi için gerekli yasal koşulları oluşturmasına çalışacaktır.

2. Parti, iç kaynaklardan ve kredilerden yararlanarak kötü ekonomik durumu ve onun etkilerini olanaklı olan en kısa zamanda aşmak, normal üretimi ve pazara hammadde ve gerekli tüketim malları sunumunu güvence altına almak için savaşım verecektir. Bu, yeni ekonomik mekanizmanın uygulanmasının ilk vazgeçilmez adımıdır.

3. Ekonomik reform,

— ulusal zenginliklerin ekonominin iç yasalarına uygun olarak daha rasyonel bir tarzda işletilmesini,

— tarıma, besin sanayisine, hafif sanayiye, ulaştırmaya ve kamu hizmetlerine öncelik vererek daha hızlı bir gelişme temposunu güvence altına almak için ağır sanayi yatırımlarını kısıtlamak suretiyle ekonominin yapısının, onun üretkenliğinin ve verimliliğinin arttırılması için akıllıca iyileştirilmesini,

—

—

—

— üretimin ve hizmetlerin derece derece ve olanaklar ölçüsünde orta ve küçük ölçekli işletmeler yönünde yer değiştirmesi ve onlarda yeniden örgütlenmesini, pazarda ve fiyatların saptanmasında tekelci konumların zayıflatılmasını ve bunlardan kaçınılmasını ve ekonomik verimlilik ve kalitenin yükseltilmesi için yarışma yolunun açılmasını,

— fiyatların, ülke içinde ve döviz işlemlerinde derece derece değere yaklaşmasını hedefleyecektir. Buna, işçilere, kooperativistlere ve üretim entellijentsiyasına yapılan ödemelerle kâr arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi eşlik edecektir.

4.....

Parti, gelecek yasama döneminde tarım kooperatiflerinin

bağımsız duruma gelmelerini ve kooperativist demokrasinin gelişmesi yoluyla daha geniş bir etkinlik alanına sahip olmasını, tarımdaki kollektivizmin, kooperatiflerinin inisiyatifinin çeşitli etkinliklere ilişkin olarak bütün tarım topraklarında ve köylü ailelerininkinin de çiftliklerindeki üretimi geliştirmeleri için özendirmek ve gerçekleştirmek suretiyle daha çeşitlendirilmiş örgüt ve ödeme biçimlerine sahip olmasını, ekonomik kaldıraçların tepelik ve dağlık mıntıkalar yararına farklılaştırılmasının daha da ilerletilmesini amaçlamaktadır.

5. Ekonomik gelişmeye ilişkin Parti programı, yabancı ortaklarla ekonomik, üretken ve mali işbirliğinin akıllıca genişletilmesini ve sahip olduğumuz zengin maddi ve insansal kaynakların, elverişli iklimimizin ve ülkemizin konumunun sunduğu avantajlardan yararlanılarak onların Arnavutluk'a yatırım yapmalarını özendirmeyi öngörmektedir.

Bu bakımdan ekonominin gelişmesi, sağlıklı güçlerin istihdamı, pazara tüketim malları sunumu ve ülkenin Avrupa'ya ve daha uzak ülkelere entegrasyonu, ortak firmalar ve etkinlikler ve krediler aracılığıyla hızlandırılmalıdır.

Dünyayla işbirliği her alanda yaygınlaştırılmalı, ancak verim düzeyi yüksek olan ve görece kısa süre içinde gelir getiren kamu hizmetlerine, turizme, hafif sanayiye ve besin sanayisine özel ilgi gösterilmelidir.

6.....

Parti, toplumun ve bireyin çıkarlarının zarar görmemesi için, devlet organlarının, yurttaşların ekonomik göçünün örgütlenmesine ilişkin kolaylaştırıcı koşulların yaratılması yolundaki etkinliklerini onaylayacaktır. O, bunun yanısıra yurttaşların, onlara istedikleri zaman ülkeye geri dönme hakkını tanımak suretiyle ekonomik göçmenler olarak ülke dışında özgür dolaşımını sağlayacak yasaların iyileştirilmesini isteyecektir.

7.....

8. Parti, yurttaşların kişisel ve kollektif çıkarlarının korunmasını sağlayacak yasal ve ekonomik güvencelerin güçlendirilmesi için çaba

harcayacaktır. Toplumsal alanda onun temel hedefi, genel eğitim ve sağlık sistemini, emeklilik ve sosyal sigorta sistemini, toplumun bazı yaşamsal gereksinimleri için devlet sübvansiyonlarını koruyarak herkese sakin bir yaşam ve iyimser bir perspektif sağlamaktır.

9.....

IV

1. Arnavutluk Emek Partisi, dış politika alanındaki deneyimi ve reformatif bir güç olarak sahip olduğu saygınlığıyla, anayurdun yüce çıkarlarını korumaya ve halkın yaşamının normal bir biçimde gelişmesi için daha elverişli uluslararası koşulların oluşmasını sağlamaya çalışacaktır. O, Arnavutluk'un dünyada genel barış ve güvenliğin, halklar arasında eşit işbirliğinin ve insanlığın kurtuluşunun gelişmesine yolaçan ilerici süreçlere katılmasını sağlamak için çaba harcayacaktır.

2.....

3. Partimiz, ülkemizi Avrupa güvenlik ve işbirliği süreçlerinin aktif bir katılımcısı haline dönüştürmek ve konsensüsle ulaşılmış bütün kararları yaşama geçirmek için uğraş verecektir. O, Avrupa güvenliğinin hem büyük, hem de küçük ülkeler için güvenlik anlamına gelmesi, bu ülkelerin bloklar politikasından ve soğuk savaşın yarattığı zararlı zihniyetlerden kaynaklanan bölünme ve ayrılıklardan kaçınmak için daha hızlı bir biçimde ilerlemeleri gerektiği görüşündedir. Buna, gelişme farklılıklarının daraltılmasına, kıtamızın tüm halklarının çağdaş ilerlemelerin nimetlerinden yararlanması olanağının yaratılmasına katkıda bulunacak çok yönlü bir ekonomik işbirliği eşlik etmelidir.

4. Arnavutluk Emek Partisi, büyük ya da küçük bütün ülkelerin görüşlerinin dikkate alınması için uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesinden yanadır ve öyle kalacaktır. O, devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen normların, dünyanın tüm halklarının düşüncesinin, deneyiminin ve katkısının ürünü olması gerektiği tutumuna bağlıdır ve öyle kalacaktır.

5.....

6.....

7.....

Arnavutluk Emek Partisi, Halk Meclisi milletvekillikleri için yürütülen seçim kampanyasının halkın yurtsever ruhunun yükselmesine hizmet edeceğinden emindir. Parti üyelerinden her zaman olduğundan daha çok, en üst düzeyde katkı, etkili çalışma ve görevlerle başetmede militan bir tutum istenmektedir.

Temellerinde Rönesansın ve ulusal kurtuluş savaşımının öndegelen savaşçılarının ve yurtseverlerinin kanı, ulusal kurtuluş savaşının 28. 000 şehidinin kanı bulunan Arnavutluk, yiğit, çalışkan ve özgürlüksever halkımızın emeği ve terinin ürünüdür. Tüm halkın ve onların iktidarının görevi, anayurdu güçlendirmek ve onun kesintisiz gelişimini sağlamaktır.

Emek Partimiz bütün seçmenlere çağrıda bulunuyor: kurtuluş savaşının ve sosyalist zaferlerin Partisinin, her zaman ve her durumda ülkemizin ve anayurdun çıkarlarını temsil eden eylem ve ilerleme Partisinin gösterdiği adaylara oy verin.

Arnavutluk Emek Partisi'nin
Ulusal Parti Konferansı

EK - 3

RAMİZ ALİA'NIN ARNAVUTLUK'TAKİ SON YIKICI EYLEMLER ÜZERİNE KONUŞMASI*

AEP MK'nin Birinci Sekreteri Ramiz Alia'nın Arnavut halkına ve komünistlerine hitap eden aşağıdaki mesajı 23 Şubat'ta Tiran Radyosu'nca yayınlandı.

Sevgili kardeşler ve kızkardeşler, Emek Partisi'nin sevgili üyeleri,

Yaşamakta olduğumuz bu karanlık günler içinde sizlerden yüzlerce ve binlerce mektup ve telgraf aldım. Sizler, bu mektup ve telgraflar aracılığıyla Enver Hoca'nın heykellerinin yıkılmasıyla sonuçlanan vandalca davranışlara karşı meşru öfkenizi dile getiriyorsunuz. Bu vandalca davranışlara ilişkin derin kaygılarınızı anlıyorum. Kendi açımdan, Enver Hoca'nın halkın bağrında derin kökleri olan tarihsel bir kişilik olduğunu ve tarihin, manipüle edilen kalabalıkların uslamlamasıyla yargıda bulunmayacağını bir kez daha vurgulamak isterim. Herhangi bir heykel yıkılabilir; fakat Enver Hoca'nın kişiliği yokedilemez, çünkü onun kişiliği halkın biyografisinde ve yeni Arnavutluk'un tarihinde cisimleşmiştir. Emek Partisi ve Arnavutluk halkı, Enver Hoca gibi bir öndere sahip olmuş

(*)- **Workers' Weekly** gazetesinin 2 Mart 1991 tarihli sayısından çevrilmiştir.

oldukları için gurur duymaktadırlar.

Sizlere, yasa ve düzen sağlanır sağlanmaz bu vandalca davranışların gerçekleştirildiği koşulların ve bu davranışlara yol açan nedenlerin soruşturulmasının ilk görevimiz olacağına ilişkin güvence vermek isterim. Enver Hoca'nın heykeli, dikildiği yere saygınlık getirir. Ancak, biz vandalizme aynı yöntemle değil, örgütlü halkın gücüyle yanıt vermeliyiz. Mantıksızlığa mantıksızlıkla karşılık vermemeliyiz. Bu yüzden sizlerden kendinizi tutmanızı, sağlıklı uslamlamada bulunmanızı ve yapılacak her şeyde ulusal sorumluluk duygusuyla davranmanızı rica ediyorum. Mektuplarınızda ve telgraflarınızda da önerilen doğru çözümlerin zamanı gelince ve uygun bir anda gerçekleştirileceğine güvenmenizi istiyorum. Özellikle bu ülkenin komünistlerine ve tüm dürüst insanlarına, Emek Partisi'ni bölmek, onun önderliğini kötülemek, komünistlerin, ülkenin ve onun gelişmesinin yararına yürüttükleri savaşımı ve çalışmaları baltalamak için hazırlanan tuzaklara düşmemeleri için çağrıda bulunuyorum.

Kardeşler ve kızkardeşler, biz hep birlikte iyi niyetle ve hepimizin ortak isteğiyle demokratik dönüşümler yolunu tuttuk. Şimdiye değin, kandökümünden kaçınmak için elimizden gelen herşeyi yaptık. Şimdiye kadar yaptığımız gibi bundan sonra da bu yolda barışçı bir biçimde ilerleme olanaklarına sahip miyiz? Kandökümünden kaçınabilir miyiz? Benim bu soruya yanıtım olumludur; fakat herkes, özellikle hem ülke içinde ve hem de dışardan bize karşı sürdürülen sert savaşım koşullarında yolumuzun şoklar ve darbelerden bağışık olmadığının bilincinde olmalıdır. Bazıları, dün akşam halk ordumuza ve yasa ve düzen güçlerine ateş açmak için kullanılan silahları Arnavutluk'a sokmuştur. Bazıları, bu silahların bu amaçla kullanılmasını planlamıştır.

Siz, bana yazarak ricada bulunan, yardım ve desteğini sunan, son zamanlarda meydana gelen olaylarla ilgili olarak derin kaygılarını dile getiren sevgili dostlar, sizler yurtseverler, dürüst yurttaşlar, kendini adamış komünistler, Arnavutluk davasının yılmaz savaşçıları ve gerçek demokratlarsınız. Keşke, son olay ve gelişmeleri ayrıntılarıyla açıklamak için hepinizle görüşebilseydim; fakat şimdilik sizden bütün istediğim, yasa ve düzeni yeniden kurmak, vandalları ya da terörist öğeleri tutuklamak, halkın yaşamını ve durumu yeniden normale

döndürmek için yardım etmenizdir. Arnavutluk'u, sokaklarda sürdürülen yasadışı davranışların acımasına bırakmayacak, Arnavutluk'un, çeşitli muhalefet gruplarının siyasal kumarlarının ya da dış düşmanların emellerinin kurbanı haline getirilmesine izin vermeyeceğiz. Sevgili anayurdumuzun yazgısı, kesinlikle halkın elinde olmalıdır. Yaşamakta olduğumuz zorlu dönemin, bilgece üstesinden gelmede halkımızın sağlıklı uslamlamasına güvenim büyüktür. Şanlı `partimizin üyelerinin, bu olayların özünü kavrayacaklarına ve eylemleriyle Emek Partisi'ni ve hükümeti destekleyeceklerine ve halkın devlet iktidarını, halkın yaşamını ve özgür Arnavutluk devletini tehdit eden tehlikeyi savuşturacaklarına inanıyorum.